

וויסענשאפטליכע ביבליאָטעק

אין צעהן בענד.

אונטער דער רעדאקציע

פון

ד.ר. יצחק אייזיק הורוויטש.

פארלאג „די היים“

ניו יארק — 1919.

באגד ניין און צען

קונסט

בד א

Digitized by the Internet Archive
in 2026

בראָדער קריסטיאַנסען

קונסט

די פילאָסאָפיע פון קונסט

אידיש פון א. גלאַנץ

פאַרלאַג די היים

ניו יארק.

Copyrighted, 1920
F A R L A G H E I M, I N C.
New York, N. Y.

א י נ ה א ל ט :

זייט

די אויטאנאמיע פון די עסטעטישע ווערטען	9
דער עסטעטישער אביעקט	59
דער עצם פון קונסט	151
סטיל	211
דאס פארשטעהן פון קונסט און די קונסט־קריטיק	257
מאלעריי און צייכענען	297
דער אימפרעסיאניזם אין דער בילדליכער קונסט	333
צוויי פראבלעמען פון דעם פארטרעט	367

I.

די אויטאָנאָמיע פון די עסטעטישע ווערמען.

די ערשטע פראגע, וואס פירט דערצו, אז מען זאל זיך פארנע-
מען מיט דער פילאזאפיע פון קונסט, איז שטענדיג דיזעלבע: מיר
פרעגען זיך: וואס איז דאס געזעץ פון דעם שעהנעם. דער דאזיגער
געזעץ — דענקט מען — איז פארבארגען אין די בעסטע ווערק פון די
גרויסע קונסט־מייסטערס. דארף דעריבער אויך זיין א וויסענשאפט,
וואס זאל אים ארויסברענגען און אים אנטאן אין א ממשות'דיגער פאר-
מולע. דערצו, שיינט עס, איז כלוין נויטיג זיך צו באנוצען מיט דעם
מעטאד פון פארגלייכען: אזוי שנעל, ווי מען געפינט דאס, אין וואס
עס זיינען אייניג אלע גרויסע ווערק פון קונסט — וועט אט דאס
געמיינזאמע זיין אויך דער באדינג און דאס געזעץ פון דעם שעהנעם.
מען ווערט געצוואונגען אויפצוהויבען די דאזיגע פראגע צוליב די
אפט און פיינליך עמפונדענע ווידערשפרוכען, וואס מען געפינט אין
עסטעטישע אפשאצונגען. עס איז דאך אן אומבאשטרייטבארער פאקט,
אז די אורטיילען פון פארשיידענע מענשען וועגען דעם זעלבען קינסט-
לערישען ווערק געהען זיך אפט שטארק פונאדער, און אז יעדער איי-
נער האלט זיך פאר גערעכט. עס איז אויך אומבאשטרייטבאר, אז
קייער קאן נישט באווייזען זיין גערעכטיגקייט. דער צאל פון אורטייל-
לען שרייבען מיר פונדעסטוועגען נישט צו קיין שום אנטשיידענדיגע בא-
דייטונג. מיר מעגען צוגעבען, אז מיר זיינען מיט אונזער מיינונג אין
דער מינאריטעט, דאך האלטען מיר זיך פעסט אן איר. נאך מער: מיר
קאנסטאטירען אפילו — אין געוויסערמאס מיט רעכט — אז זאכען, וועל-
כע געווינען דעם בייפאל פון דעם המון, שיינען אונז צו האבען א
קאפען ווערט, און פארקערט. די געשיכטע ווייזט אונז אויך אן
אומאויפפהערליכע קייט ענדערונגען אין דער הינזיכט פון עסטעטישע
אנויכטען. די אונטערשיידען ווידער, וואס מען באגעגענט אין די
געשמאקען פון פארשידענע פעלקער שיינען אונז אפט צו זיין אזוי
שטארק, אז מען קאן זיי גארנישט אויסגלייכען.

בראָדער קריסטיאנסען

נאך מער ווערען מיר צעטומעלט פון דער פארענדערליכקייט און פון די וואקלענישען אין אונזער אייגענעם אורטייל, ווי אויך פון דער שווערדיקייט צו פאסען א באשטימטען באשלוס: מיר שטעהען אבסאָלױט הילפלאָז פאר א קונסטווערק פון עפעס א נייעם מיז, און מיר ווייסען ניט, צי מען דארף עס האלטען פאר שעהן אדער מיאוס. אדער אזא זאך: היינט געפעלט אונז א געוויס ווערק און מאַרנען זיינען מיר שוין אנטוישט. עס פאסירט אויך פארקערט: אין אנהויב האט אונז דאס ווערק אָפגעשטויסען און שפעטער זיינען מיר דערפון גאר אנטציקט. דערביי פאלט אונז נאך ניט איין, אז פון אונזער אורטייל הענגט אָפ דער ווערט פון דער זאך אן און פאר זיך, אז מיט דער ענדערונג פון אונזער מיינונג זאָל זיך אויך ענדערען דער ווערט, און אז אונזער טאָדעל אדער לויב זאָל ווירקען אויף דער גרויסקייט פון בעט־האַווען'ען, אדער פון רעמבראנדט'ען. גיכער ווי אלץ באַטראַכטען מיר דעם ווערט פון א קונסט־ווערק אַלס א זאך וואָס עקזיסטירט פאַר זיך אַליין, ווי א וועגווייזענדען לייכט־טורם פאַר אונזערע אורטיילען. אונזערע אורטיילען מעגען טאקע ניט צענויפפאלען מיט אַט דעם וועג ווייזער, זי ד א ר פ ע ז אָבער צענויפפאלען. ווען מיר באַצייכענען דעריבער א געוויסען אורטייל אַלס „ריכטיג“, ווילען מיר דערמיט זאָגען, אז אַט דער אורטייל האט ריכטיג אויפגעכאפט דעם ווערט, וואָס א געוויס ווערק אנטהאלט.

ווי אזוי אָבער זאָלען מיר באשטימען דעם אמת'ען ווערט פון א ווערק? פונדאָנען זאָלען מיר וויסען, אז א געוויסער אורטייל האט אויפגעכאפט דעם ריכטיגען ווערט פון א ווערק? אנזיכטען שטויסען זיך כסדר און אַן אנזיכטען, יעדער איינער האלט זיך פאר גערעכט. ווער איז, אָבער, פאַרט גערעכט? צו באשטימען אזוינע פראַגען נוי־טיגען מיר זיך אין א נאָרם פון אורטיילען און אין א מאָס פון ווערט טען. דערפאר פאַרלאַנגען מיר אויך פון דער עסטעטיק, אז זי זאָל אונז קלאָר מאַכען דעם געזעץ פון דעם שעהנעם.

די עסטעטיק ניט אָבער אויף דער דאָזיגער גרונד־פראַגע א גאַנץ אימערוואַרטעמען ענטפער. זי שיקט אונז אָפ צוריק די פראַגע: זוך אין

זיך גופא! דער געזעץ פון דעם שעהנעם איז דיין איינען געזעץ. דו דענקסט, אז עס איז פארבארגען אין די בעסטע ווערק פון די נרויסע מייסטערס, אבער כדי ארויסצומיילען אט די „בעסטע ווערק“ פון דעם גאנצען סבוב קונסט־אביעקטען, כדי זיי ארויסצוקריגען פון דער גאנצער מאסע נישטיגקייטען און ווערטלאזיגקייטען, האסטו דען ניט געדארפט אנווענדען א באשטימטען קריטעריום פון ווערטען? דו קענסט דעריבער אין זיי ניט געפינען קיין שום אנדערען שענקייט־כלל א חוץ יענעם, וואס דו אליין האסט שוין אנגעווענדט אין אט דער קריטישער ארבייט; דו האסט אליין דעם כלל אריינגעלייגט אין די דאזיגע ווערק, ווייל דער ווערטען־פרינציפ, וואס האט דיר געפירט צו דיין אויסוואל, באשטימט אויך דעם קרייז פון דייןע פארגלייכען און דורך דעם גופא — אויך די כללים פון זייער נעמיינזאמקייט.

און אויב מען זאל וועלען, זוכענדיג אן אנאליטישע פארמולע פון ווערטען, בארגען ביי אנדערע די מעטאדען, ווי אזוי אפצוגרעניצען דאס שעהנע פון דעם ווערטלאזען, זיך באנוצען למשל, מיט די קאנווענציענאליטעטען פונ'ם היינט, אדער פון אנדערע היסטארישע עפאכען, וואלט מען אויך אין דעם בלוז געפונען א פרעמדען כלל פון שעהנקייט, וואס האט א באדייטונג פאר אנדערע. צי עס האט אויך וועלכע עס איז באדייטונג פאר דיר אליין, וואלט אוממעגליך געווען צו זאגען. דאס וואס די יועסט באשטימען אויפ'ן גרונד פון דיין אייגענעם איד, דאס איז אויך ריכטיג. קיין אנדער געזעץ פון דינע עסטעטישע אורטייל־לען קאן ניט זיין. פאר דיר האט א באדייטונג בלוז יענע שעהנקייט, וואס דו קענט אין זיך גופא אוממיטעלבאר עמפינדען אלס שעהנקייט. אויב דו פארמאגסט ניט אזא געזעץ אין זיך גופא, באלאנגסטו צו די בלינדע אין דעם רייד פון ווערטען און דער אונטערשייד צווישען דעם שעהנעם און דעם מיאוסען האט אייגענטליך קיין שום זין ניט פאר דיר. צו וואס דארפסטו זיך אויף אזא אופן באמיהען צו קריגען די מאס פון ווערטען, וועלכע האבען גאר פאר דיר קיין באדייטונג ניט?

בלייבט, אלוא, איינס פון די ביידע: אדער דו עמפינדסט די

בראָדער קריסטיאנסען

שעהנקייט אויף אן אוממיטעלכארען אופן, און דאן נויטיגסטו זיך ניט אין קיין שום אויסערליכען קריטעריום, אָדער דו ביזט ניט אימשטאַנד צו עמפינדען שעהנקייט, און דאן נויטיגסטו זיך בכלל ניט אין קיין שום קריטיק. פון דעם איז שוין ממילא געדרונגען, אז פאַרשיידענע צוויי-שען זיך שטריימענדע אורטיילען קאָנען דיר בלויז דאן באַרירען, ווען דו קאָנסט אָננעמען אז אין זיי איז פאַראַן דערזעלכער געזעץ פון ווער-טען, וואָס אין דיר אַליין. דאָס, ווידער, קאָנסטו אויסגעפינען בלויז מיט דער הילף פון דיין אייגענער אינערליכער ערפאַרונג.

אפשר איז אָבער די פילאָסאָפיע פון קונסט נויטיג פאַר אן אַנדער-רען צוועק. דער געזעץ פון שעהנקייט וואָרצעלט טאַקע אין דיר גופא, אָבער די דאָזיגע איינגעבוירענע אַפּשאַצונגס-פּעהיגקייטען ווערען ניט אַלע מאָל פון זיך אַליין אַנטוויקעלט. ניט אַלע מאָל ביזטו אויך באַ-וואָוסטזיניג וועגען זייער עקזיסטענץ. ניט אַלעמאָל וועלען דייןע אַפּ-שאַצונגען אויך דוקא זיין אין איינקלאַנג מיט די ווערטען, וואָס האָ-בען אַ באַרייטונג פאַר דיר. דו דאַרפסט זיך אַליין געפינען, דו דאַרפסט זיך אויסלערנען צי הערען די שטים פון דיין אייגענעם איד אין דעם כאַס פון די איבערלעבונגען. אין אַט דעם וועט די פילאָזאָפיע פון קונסט דיר קומען צו הילף.

אין דער גאַנצער לערע פון ווערטען פאַרמאָגט דער באַגריף פון אויטאָנאָמיע אַ צענטראַלע באַדייטונג. די צעטיילונג אויף אויטאָ-נאָמע און העטערעאָנאָמע ווערטען רירט אן דעם סאַמע עצם פון דער זאך, וואָרים זי האַט אַ דירעקטע שייכות מיט דעם געזעץ, וואָס באַ-שטימט די ווערטען. די דאָזיגע צעטיילונג ווייזט אונז, צי די באַ-דייטאָמקייט פון די ווערטען וואָרצעלט אין דעם סוביעקט וואָס שאַצט אַפּ. ד. ה. צו די דאָזיגע ווערטען זיינען די אייגענטליכע געזעצען פון זיין „איד“ אָדער צי זיי זענען פאַר דעם סוביעקט פרעמדע, אויסערליכע געזעצען. עס איז מערקווירדיג, ווי פרי די מענשען האָבען אויפגע-פאַסט דעם באַגריף פון אויטאָנאָמיע. אזוי שנעל ווי עס איז נאָר

קונסט

ארויסגעשוואומען די פראגע וועגען דעם קריטעריום פון ווערטען, האט מען גלייך אנטדעקט די שפורען, וואס פירען צום סוביעקט: דער מענטש אליין איז די ענדגילטיגע מאס פון ווערטען. דערמיט, האט מען, נאטירליך, נאך זעהר וועניג דערגרייכט. די געפאר פון אט דעם באגריף איז אנטפלעקט געווארען גראד ביי די וואס האבען אים צו ערשט געשאפען. זייער סוביעקטיוויזם האט געבראכט צו א סקעפטיס אין דער פעסטשטעלונג פון ווערטען. דער אומשטאנד, וואס איין און דיזעלבע פארמלע קאן גלייכצייטיג דעקען אי די לערע פון די סאפיסטען אי פון זייער אנטפאך — מאנט'ען, באווייזט, אז זי דארף פריער פארטייטשט ווערען, איידער מען קאן זי אנווענדען. דער דאזיגער פלאנטער נעמט זיך פון דער אומבאשטימטקייט פון דעם באגריף „אומאס“.

דאס וואס דער קינסטלער פראקלאמירט ווילקירליך אדער לויט א קאלטער אויסרעכענונג אלס געזעץ פון זיין שאפען, דאס איז טאקע ז י י ז נעזעץ. ער האט דאך אים זיך אליין געגעבען. איז אבער דער דאזיגער געזעץ ז י י נ ע ר אין דעם זין, וואס אין אים ווייזען זיך ארויס די עסעטישע ווערטען, וועלכע זיינען אין דעם קינסטלער פארבארגען? אכסאלוט ניט. אט דער געזעץ באגרינדעט ניט פאר דעם קינסטלער קיין שום אמת'ען ווערט, און דער קינסטלער קאן פולשטענדיג זיך אפזאגען פון אפצושאצען אזוינע כללים אדער מאניערען, וועלכע ער האט זיך אליין פארגעשדיבען. אדער איז דאס, וואס איז ביי א מענטש געווארען די צווייטע נאטור און באהערשט זיין לעבען אדער פירונג א דאנק זיין ערציהונג, שול-בילדונג, אנווענדונג, ניט ז י י ז נעזעץ? האט זיך דאך דאס פרעמדע ניט צענויפגעגאסען מיט זיין אייגענעם איד? זוען איד ווארף זיך אונטער פרייוויליג א פרעמדען געזעץ, זוען איד „נעם אים אריין איז מיין ווילען“ מאך אים פאר מיין פליכט, דערהויב איד אים דען ניט דערמיט אליין צו דער מדרגה פון ז י י ז נעזעץ? און דאך דערגרייך איד דערמיט ניט די לעצטע ווערטען, די ווערטען וואס האבען פאר א באדייט-זאמקייט.

מיר זעהען, אז אויף וויפיל עס רעדט זיך וועגען דער באגרינדונג

בראדער קריסטיאנסען

פון ווערטען, שפרייט זיך דאס סוכיעקטיווע אסך בריי-
טער אויס, ווי דאס אייגענע. דער רייז פון דעם באגריף
אויטאנאמיע פירט אבער דערצו, אז מען פארמישט איינס מיט דעם
אנדערען, און מען הויבט אן צו באטראכטען דעם סוכיעקטיווען ווילקיר
אדער דאס פרייוויליגע אונטערווארפען זיך אלס דעם יסוד פון ווער-
טען. די סאפיסטען מישען צענויף דעם אייגענעם געזעץ
מיט ווילקיר; דערפאר דערגעהן זיי צו א סקעפסיס, וואס פארניכט די
ווערטען. אזא צענויפמישעניש איז אויך געווארען פאטאל פאר ניר-
טשען, וועלכער האט אומזיסט געזוכט צו באפרייען זיך פון דעם בא-
גריף ווילקיר. קאנט, דאגעגען, האט דורכגעבראכען א וועג צו אן
אנדער מיספארשטענדעניש: צו זוכען די באגרינדונג פון ווערטען אין
דער אונטערווארפונג.

דאס רייד פון דעם סוכיעקטיווען איז ברייטער ווי דאס רייד פון
מיין אייגענעם איד. איז עס ניט זונדערבאר? דער דאזיגער אייד
גענער איד איז איין מיין איד ווי א פראטאפלאזמע אין א צעל.
עס באקומען זיך צוויי פארשיידענע באגריפען פון סוכיעקט, וועלכע
זיינען איינגעשלאסען איינער אין דעם אנדערען ווי קאנצענטרישע
קרייזען מיט פארשיידענע דיאמעטערס. מיר מוזען פרואווען אפצור-
טיילען איינעם פון דעם אנדערען, אויב מיר ווילען באגריפען די
אויטאנאמיע פון ווערטען און זעהן, ווי אזוי די ווערטען אנטשטעהען
אין דעם סוכיעקט. מיר וועלען פריער רעדען וועגען די אויטאנאמיע
ווערטען בכלל, און ערשט שפעטער וועלען מיר זיין אימשטאנד צו
באווייזען, אז די ספעציעלע עסטעטישע ווערטען קומען פון דעם זעל-
בען קוואל, ווייל זיי זיינען, ווי מיר וועלען דאס אויפווייזען, אויטא-
נאם. דאס איז אבער אן אויסערגעוויינליך שווערע אונטערזוכונג. זי
וועט פאדערען פון אונז א געוויסע אויפמערקזאמקייט, באזונדערס
צוליב דעם, וואס דער פלאן פון דער גאנצער ארבייט ערלויבט בלויז
וועניג פלאץ פאר דער ערקלערונג פון דער דאזיגער פראבלעם.

די צווייאנקייט פון דעם באגריף ערקלערט זיך דערמיט וואס אויף א מענש קאן מען קוקען פון פארשיידענע שטאנדפונקטען. מען קאן אים באטראכטען אלס אן עלעמענט פון דער ווירקליכקייט, וואס איז פון דעם זעלבען מין און קאָארדינירט מיט יעדען אנדערען טייל פון דער ווירקליכקייט, און וואס איז איינגעשלאָסען אין דער וועלט. פון דער צווייטער זייט קאן מען אָננעמען, אז דער סוביעקט שטעלט זיך אנטקעגען דער גאנצער איבעריגער וועלט, ווי עפעס גאנץ באַ וונדערעם. לויט אַט די פארשיידענע שטאנדפונקטען באקומט זיך אויך אַדער אַ ברייטערע אָדער אַ שמאַלערע ספּערע פון אונזער איד. די ווערטער: „דער מענש איז עפעס ווירקליכעס“ אַנטהאַלטען שוין ממילא די הנחה, אז מען קאן אים באטראכטען אין דער קאטעגאריע פון זאך און אורזאכליכקייט. אונזער פארקערען מיט די ארור מינע מענשען ווערט טאקע הויפטזעכליך באשטימט דורך אַט דעם שטאנדפונקט. דער סוביעקט שטעלט מיט זיך פאַר אויף אַזא אופן ע ט ו ו אַ ס, אין וועלכען עס קומט פאַר אַן אנדער עטוואָס. דאָ איז דער אומפאַנג פון די מער אַדער וועניגער באַשטענדיגע אייגענע שאַפטען. ווען מיר ווילען געבען אַ בילד פון אונזערען אַ באַקאַנטענס גייסטיגער פיזיאָנאָמיע, רעכענען מיר אויס זיינע כאַראַקטעריסטישע אייגענטימליכקייטען פונקט אויף דעם זעלבען אופן ווי מיר באַשרייבען יעדעס אנדערע שטיקעל ווירקליכקייט. מיט אַט די אייגענטימליכקייטען איז פאַרבונדען אַ ריי אינערליכע איבערלעבונגען, וועלכע זיינען טיילווייז באַדינגט דורך די ערשטע, און חוץ דעם זיי נען זיי צענויפגעוועבט דורך די פעדים פון אורזאכליכקייט מיט אלעס דעם, וואָס קומט פאַר אין דער סביבה, וועלכע רינגעלט אַרום דעם סוביעקט. אַלץ, וואָס קומט אין אים פאַר, הענגט טיילווייז אָפּ פון דעם סוביעקטס אייגענטימליכקייטען און טיילווייז פון די ווירקונגען פון דער סביבה. דיזעלבע ווירקונגען וואָלטען אַרויסגערופען אנדערע איבערלעבונגען אין אַ סוביעקט, וואָס איז אנדערש אָרגאַניזירט; פון דער אנדער זייט וואָלט דער זעלבער סוביעקט אין אַן אנדערער אומגעבונג געקראָגען גאנץ אנדערע איינדרוקען, און אַרויסגעהענדיג פון זיי געקומען צו אַן אנדער אינערליכער איבערלעבונג. אַט אין דעם באַ-

בראָדער קריסטיאָנסען

שטעהט דער באַגריף סוביעקט — אין אַ ברייטערען זינען. אַלץ וואָס איז באַצויכען אַלס מיינע פארשטעלונגען, עמפֿינדונגען, געפֿילען, שטיר-מונגען, רעגונגען, ליידענשאַפטען, כאַראַקטער-שטריכען, מיט איין וואָרט: דער גאַנצער סכום פון מיין זעליש לעבען איז „מיין“ בלוז פון דעם דאָזיגען שטאַנדפונקט.

וויכטיג איז אַט וואָס: ביי אַזא פארשטעהן פון דעם סוביעקט, שטעלט ער מיט זיך פאַר, ווי יעדעס אַנדערע שטיקעל ווירקליכקייט, אַ געוויסע ריי וועגען, דורך וועלכע עס פליסען באַשטימטע פראָצעסען. די ערשיינונגען, וואָס אַנטשטעהען אין דעם סוביעקט ווערען דאָך באַ-טראַכט פון דעם שטאַנדפונקט פון אורזאָכליכקייט, און איז אַזא פאל איז דער סוביעקט ניט קיין אַנפאַנג און ניט קיין סוף, נאָר בלוז אַ וועג, אַן איבערגאַנג. וועגען אַלץ, וואָס ער לעבט איבער, וואָס קומט אין אים פאַר, אַנטשטעהט די פראַגע פון אורזאָכען, און זיי דאַרף מען זוכען הינטער דעם סוביעקט.

כאַטש מען קאָן די באַשטענדיגע אייגענשאַפטען פון דעם סוביעקט באַטראַכטען אַלס איינע פון די באַדינגונגען פון זיינע איבער-לעבונגען און צוזאַמען מיט די לעצטע זיי אַרויסברענגען פון זיין כאַראַקטער, זוכען מיר פונדעסטוועגען נאָך ווייטער די אורזאָכען פון אַזוינע כאַראַקטער-אייגענשאַפטען, און מיר געפינען זיי אין דער אַרבעליכקייט (הערעדיטעט). אין דעם איינפלוס פון דער ערציהונג אַדער אין אורזאָכען, וואָס זיינען אונז ניט באַוואוסט. קירצער גערעדט: פון אַזא שטאַנדפונקט באַטייליגט זיך דער סוביעקט אין אַלץ, וואָס קומט אין אים פאַר פונקט אַזוי ווי וועלכע עס איז מאַשין, וואָרים דאָס, וואָס קומט פאַר אין יעדער מאַשין איז דאָך באַדינגט טייל-ווייז דורך די ווירקונגען פון דער סביבה, טיילווייז דורך די אייגענ-טימליכקייטען פון דער מאַשין גופא. דער סוביעקט איז אַט דעם זין איז ניט עפעס, וואָס איז אורשפרינגליך אַדער וואָס באַרט אין זיך זעלבסט. דאָס איז עפעס אַזא אַרט, וואו עס פליסען דורך געוויסע מעכאַנישע פראָצעסען. ניט מער — עס איז אַ זעהר קאָמפליצירטער פסיכישער מעכאַניזם. אַלץ, וואָס ער איז און אַלץ, וואָס ער לעבט איבער איז אין לעצטען סך הכל באַדינגט דורך זיין אַרום און דורך

זיין פארגאנגענהייט און ווירקט פון דער אנדער זייט אויף דעם ארום און אויף דער צוקונפט.

ביי אזא פארשטעהן פון דעם סוביעקט קאן מען ניט רעדען וועגען קיין שום „אייגענס“, קאן מען ניט זאגען, אז דער סוביעקט געהערט צו זיך אליין, ווי מען קאן דאס ניט באהויפטען וועגען א מאשין. דער סוביעקט פארמאגט ניט קיין שום אייגענע ווארעלען. ער איז אריינגעוועבט אין דער סיסטעם פון דעם וועלט־געוועב וואו עס קומט פאר אן אומאויפהערליכער אויסטויש פון מאטעריאלען.

אט די פארשטעלונג פון דעם סוביעקט אלס א רעאלע קאטעגאריע פון אורזאכליכקייט איז פולשטענדיג קארעקט. זי ווערט אויך ניט באזייטיגט דורך דעם, וואס עס איז מעגליך נאך א צווייטער, א גאנץ אנדערער שטאנדפונקט. ביידע שטערען ניט און ווירערשפרעכען ניט איינער דעם אנדערען, כאטש אין דעם צווייטען פאל באקומט זיך אזא בליק אויף דעם סוביעקט, וואס באטראכט אים אלס יסוד, אלס אן אומאפהענגיגען פרינציפ, וואס בארט אויף זיך זעלבסט. דא איז ניטא קיין ווירערשפרוד דערפאר, ווייל אט די הנחה און אנטקעגנער שטעלונג ווערען געדענקט אין פארשיידענע קאטעגאריען. פון דעם צווייטען שטאנדפונקט ווערט דער מענש אליין באטראכט אלס דער אורקוואל פון ערשיינונגען, אבער דורכאויס ניט אלס אנהויב, אלס ערשטער פרינציפ אין דעם זין פון אורזאכליכקייט. דעם דאזיגען פאקט האט מען אפט פארזעהן און דערפון האבען זיך גענומען יענע מיינונגספארשידענהייטען אין דעם באגריף סוביעקט, וועלכע דער־גרייכען זייער אפאגעי אין דער פראבלעם פון דעם פרייען ווילען.

פון דער אנדער זייט פילט יעדער איינער, אז דער בליק אויף א מענש, ווי אויף א מעכאניזם איז פארט ניט אינגאנצען גערעכט צו דער נאטור פון דעם מענש, און אז אזא בליק נויטיגט זיך אין עפעס א דערגענצונג. ווען מען זאגט: דו ביזט ניט אנדערש, ווי א מאשין. דו פארמאגסט ניט קיין שום אייגענעוירענעס און אייגענעס, דו ביזט בלויז א סכום צושטאנדען און אן איינפאכער דורכגרייך־וועג פון געוויסע פראצעסען, וועלכע קומען פאר אין דיר, רופט אזא באמערקונג שטענדיג ארויס א פראטעסט. און מיט רעכט. דער מענש

בראדער קריסטיאנסען

עמפינדט פארט אין זיך עפעס אורשפרינגליכעס און איינגעבוירענעס. דאך דארף אזא פראטעסט ניט באמיען זיך אינגאנצען צו באזייטיגען דעם דעטערמיניסטישען שטאנדפונקט. ער קאן ניט באהויפטען, אז דער מענש איז דער אנהויב און דער אורקוואל אין אן אורזאכליכער הינזיכט. פרובירט אקארשט ערנסט דורכצוטראכטען דעם געדאנק, אז אין דעם סוביעקט קאנען אָהן אורזאך אנטשטעהן נייע רייען פראג-צעסען, און איר וועט מיט שרעק אפּוואַרפען פון זיך דעם דאָזיגען געדאנק. איר וועט דערפילען אז אייער פראטעסט איז נאָר ניט גע-ווענדט אַהין, וואו מען דארף. אויב אין דעם סוביעקט וואָלטען גע-קאנט אנטשטעהן ערשיינונגען אָהן אורזאך, וואָלט פארשוואונדען גע-ווארען די זיכערקייט אין זיך און אין אנדערע. אויפ'ן אַרט פון דער זיכערקייט וואָלט געקומען די שרעק פאר פאסירונגען וואָס וואָלטען מיט זייער מעגליכקייט אַליין פארטונקעלט די ווילרסטע אומגעלומד פערטקייטען פון וואנזון. און וואָס מער א מענש וואָלט פארמאָגט די פרייהייט פון ווילען אין אַט דעם זינען, וואָלט ער אַלץ מער גרונד געהאַט מורא צו האַבען פאר דער צוקונפט. ער וואָלט אין פאראויס באין אופן ניט געוואוסט, וואסערע אינערליכע פראצעסען קאנען אים באהערשען. דאָס אומזיניגסטע וואָלט מעגליך געוואָרען. ניין, דער פראטעסט פון דעם דאָזיגען מענש, אויב ער פארשטעהט נאָר גוט זיך אַליין, קאן ניט זיין אַ באשטעטיגונג פון אזא שרעקליכען אינדעטער-מיניזם. דער פראטעסט מיינט בלוז, אז צוזאַמען מיט דעם מעכאַ-ניש-אורזאכליכען שטאנדפונקט איז מעגליך אין נויטיג נאך אן אנ-דערער, אזא וואָס ווידערשפרעכט נאָר ניט דעם ערשטען. ער איז נויטיג דערפאַר, ווייל דער ערשטער שטאנדפונקט לאָזט ארויס פון זיין אויפמערקזאַמקייט דאָס וויכטיגסטע אין דעם סוביעקט: זיין שעפּפּע-רישע טעטיגקייט. אַ דאנק זיין אַקטיווקייט טרעט דער סוביעקט ארויס אַלס עטוואָס באַזונדערס קעגען דער איבעריגער ווירקליכקייט. אַ מאַ-שין ווערט טאַקע געבראַכט אין באַוועגונג, אָבער זי קאן ניט האַנדלען. דורך זיין אויפפירונג און דורך זיין שאַפּונגס-קראַפט איז דער סוביעקט משיג זיין זעלבשטענדיגקייט און זיין פעהיגקייט צו ווערען דער אור-קוואַל פון ערשיינונגען.

אבער וואס הייסט אקטיוויקייט און אין וואס פאר א זין אין זי אומבאגרייפבאר פון דעם שטאנדפונקט פון אורזאכליכקייט? די האַנדלונגען פון דעם מענטש זיינען דאך פאָרט פראַצעסען, וואס האָבען זייער אורזאכען און פאָלגען, און וואס זיינען איינגעשלאָסען אין דער אור-זאכליכער קייט פון דער וועלט. צי קאן מען ניט אָט די מענשליכע האַנדלונגען אורזאכליך אַנאַליזירען? וועגען דעם קאן קיין צווייפֿעל ניט זיין. אַלץ וואָס איז א ווירקליכקייט קאן אַנאַליזירט ווערען. איז באַצוג צו מענשליכע האַנדלונגען וועט אָבער דער אַנאַליז ניט זיין אימ-שטאנד אויפצובאָפען זייער כאַראַקטער אַלס האַנדלונגען. די לעצטע קאנען אַנאַליזירט ווערען פון צוויי זייטען: זיי זיינען מעכאַנישע פראַצעסען, אָבער זיי זיינען אויך טעטיגקייט. עס ווענדט זיך, פון וואָס פאר אַ שטאַנדפונקט מען קוקט אויף זיי. אַלס מעכאַנישע פראַצעסען פירען זיי אונז אַרויס פון דער ספּערע פון דעם סוביעקטיווען און ברענגען אונז צו דעם, וואָס איז געווען פאר דעם סוביעקט, און וואָס ליגט פון דרויסען פון אים. אַלס טעטיגקייט פירען זיי (די מענשליכע האַנדלונגען) אונז צו זייער אָפּשטאַמונג אין דעם סוביעקט גופא. אַלס מעכאַנישע פראַצעסען באַנעמט מען זיי אונטער דעם זעהונגס-זוינקעל פון אורזאכליכקייט. אַלס טעטיגקייט באַנעמט מען זיי אונטער דעם זעהונגס-זוינקעל פון „טעלֶאָס“. די האַנדלונג ווערט באַטראַכט אַלס געשעהעניש דאָן ווען מען נעמט אין אַנבאַטראַכט די אורזאכען, וואָס געהערען צו דעם מאַמענט, וועלכער איז געווען פאר דעם סוביעקטס אויפפאַסונג און וואָס בלייבען פון דרויסען פון אים. די האַנדלונג דאַגעגען, ווערט באַטראַכט אַלס האַנדלונג פון געשעעניש דאָן, ווען מען פרעגט, וואָס איז איר ציל, דער ציל, וואָס עקזיסטירט בלויז אין דעם סוביעקט, אין איז פון אים אָפּהענגיג. ווען מען זאָל נאָכפאַרשען די אורזאכען פון וועלכער עס איז ריי האַנדלונגען, זיך אין זיי אריינטיפֿען און אריבערשפּרייזען די גרעניצען פון דעם סוביעקט — און דאָס איז טעאָרעטיש שטענדיג מעגליך, ווייל דאָס גאַנצע זיין פון דעם סוביעקט האָט זיך זיינע פאַר-סוביעקטיווע, פאַר-אויסגעהענדיגע סטאָדיען — וועט אין אָט דעם „פאַר-סוביעקטיווען“ פאַרשווינדען יעדע באַציהונג צום ציל און צוזאַמען דערמיט אויך דער

בראדער קריסטיאנסען

דער כאראקטער פון אקטיווקייט גופא. אבער די אנווענדונג פון אט דער נייער, לעצטער קאמעגאריע ווערט על פי נויט ארויסגערופען דורך אן אייגענטימליכקייט פון דעם סוביעקט: דורך זיין ווילענס-נאטור.

מיר דארפען זיך פארשטענדיגען וועגען דער באדייטונג פון אט דעם ווארט. ווען מיר זאגען, אז דער ווילען לייגט ארויף אויף גע-וויסע פראצעסען אין דעם סוביעקט דעם הותם פון האנדלונגען, דארף מען ניט אויסטייטשען דעם אויסדרוק „ווילען“ אין דעם זינען פון יענע אויגענבליקליכע איבערלעבונגען, וועלכע מיר באצייכענען גע-וועהנליך אלס ווילענס-אקטען אדער רעגונגען, וואס זיינען פראלעפטיש פאראויסגעגאנגען אונזערע האנדלונגען און געדינט אלס זייערע סיג-נאלען. צי פאר א געוויסען פענאמען געהט פאראויס אזא סיגנאל, אדער ניט, מאכט קיין אונטערשייד ניט. ניט דאס באשטימט דעם טעטיגקייטס-כאראקטער. אט די רעגונגען שפילען אין אונזערע האנדלונגען בכלל אסך א קלענערע ראלע, ווי מען שטעלט זיך עס געוועהנליך פאר. אין דער אמת'ען קוקען מיר זיך אזוי ווייניג ארום אויף זיי, אז מיר באמערקען גארניט, ווי זעלטען זיי קומען, און ווי שטיל, און שום סיגנאלען עס קומט פאר דער גרעסטער טייל פון אונזערע האנדלונגען. דעם ווילען אלס פרינציפ פון אקטיוויטעט דארף מען פאר-שטעהן אין אן אנדער זין, אין א זין וואס איז גענטער צו דעם פילא-זאמישען ווארט-געברויך איידער צו דעם פסיכאלאגישען. אין אט דעם זין מיינט דער ווילען: א דויערענדיגע באשטימטקייט פון דעם סוביעקטיווען זיין — דאס וואס מען רופט אויף א וועניגער דייטליכען אופן אן „דראנג“, וואס איינער פון זיינע בעסטע ביישפילען איז דער ווילען (דער דראנג) צום לעבען. מיט דער הילף פון דעם ווילען אין אט דעם זין, ד. ה. מיט דער הילף פון דעם דראנג, ווערט דער ציל באשטימט. דאס, ווידער, דארף מען ניט פארשטעהן ווי עפעס א פארגענגליכע איבערלעבונג, דאס טאג מען זיך ניט דוקא פארשטעלען, ווי א באזונדערע אקט פון ציל-ביישטימונג. גיכער עקזיסטירט דער ציל אימאנענט אין דעם דראנג. דער ווילען איז עפעס א מין פארבארגענע באשטימונג פון דעם ציל. די באציהונג צו אט דעם

„טעלאס“, וואָס לעבט אימאנענט אין דער טיף פון דעם ווילען, באַ-
שאפט אַ נייע קאטעגאָריע. אויף וויפיל די דאָזיגע פראָצעסען פון דעם
סוביעקט געהען דורך דורך אַט די אינסטינקטיווע יסודות פון זיין זיין
און באַקומען דעם כאַראַקטער פון וועגען, וואָס פירען צו דער פאַר-
וויקליכונג פון די דראַנגען, שטעלען זיי זיך אונז פאַר און קאָנען
באַטראַכט ווערען, אַלס אַ באַוועגונג צום ציל, אַלס אַ רעאַליזירונג פון
דעם אימאנענטען צוועק, וואָס איז באַדינגט דורך דעם דראַנג. די
באַשטרעבונג צום ציל, וואָס איז באַדינגט דורך דעם דראַנג — דאָס
מיינט אַקטיוויטעט. די באַציהונג צום „טעלאָס“ שליסט איין די פראָ-
צעסען אין רייען פון האַנדלונגען. דערביי פארוואַנדעלט דער ציל די
גלייכגילטיגע רייפאַלונגען פון די רינגען פון דער אורזאָכליכער קייט
אין אַן ענגער פאַרבינדליכקייט, און מאַכט יעדען רינג פאַר דעם מיטעל
און פאַר דעם שטאַפּעל צו דעם נעקסטען רינג. מען קאָן אָבער אַט די
טעלעאָלאָגיש באַפאַרבטע רייען ניט נאָכפאַרשען אין די סטאָדיען, וואָס
זיינען געווען פאַר דעם סוביעקט און דערביי ניט צוגעמען ביי זיי
דעם כאַראַקטער פון אַקטיוויטעט. זייער אָנהויב ליגט דעריבער נויט-
ווענדיגער וויז אין דעם סוביעקט גופא. זייער אָנהויב איז אין דעם
באַשטימענדיגען דראַנג. אַלס פראָצעסען האָבען זיך די האַנדלונגען
טאַקע זייערע פאַר-סוביעקטיווע אָנפאַנגען, זיי זיינען אָבער דאן ניט
באַדינגט דורך דעם דראַנג און זיי האָבען ניט קיין שום באַציהונג
צו דעם אימאנענטען צוועק, וואָס איז דעם סוביעקט. די האַנדלונגען
אַלס האַנדלונגען אָבער האָבען זייער אָנהויב אין דעם סוביעקט אַליין.
צוריקגעהן צו די גרעניצען, וואָס אויף יענער זייט סוביעקט קאן מען
בלויז דורך אַן איבערבייט פון די קאטעגאָריען. אָבער דאן פאַרלירט
די באַשטימטע ריי ערשיינונגען איר כאַראַקטער פון האַנדלונגען.
בלויז דאן ווען די אורזאָכליכע ריי דער-
געהט צום סוביעקט און באַקומט אַ שייכות
צו דעם ווילענס-ציל; בלויז פון אַט דעם
מאָמענט קאן מען די דאָזיגע ריי באַטראַכ-
טען אַלס האַנדלונג.

אויף אַזא אופן, ד. ה., פון דעם שטאַנדפונקט פון „טעלאָס“ איז

בראָדער קריסטיאַנסען

דער סוביעקט אָן אָנהויב. די צילען, וואָס אין זיינע דראַנגען, שטעלען מיט זיך פאַר דעם פּרינציפּ פון אַקטיוויטעט. די קאָטעגאָריע פון אורזאָכליכקייט האָט אונז געגעבען דעם ערשטען באַגריף פון דעם סוביעקט, די קאָטעגאָריע פון „טעלאָס“ גיט אונז דעם צווייטען באַגריף. די אַנווענדונג אָבער פון אַט דער לעצטער קאָטעגאָריע קומט נישט פון ווילקיר, נאָר פון נויטווענדיקקייט, מחמת דער ווילען בילדעט א ווער-זענטליכע באדינגונג פון דעם סוביעקטיווען זיין. דערביי ווערט קלאַר דער אונטערשייד אין דעם אומפאַנג פון ביידערליי בליקען אויף דעם סוביעקט. די סיסטעם פון די גרונד-דראַנגען שטעלט מיט זיך פאַר א וועזענטליכען עלעמענט, אָבער נישט דעם גאַנצען סכום פון דעם זעלי-שען לעבען. מיר האָבען אויף אַזא אופן אין דעם ווילען געפונען דעם קערן פון דעם באַגריף „איד“, „איד אַליוו.“ מיין וועלען, וואָס אין געריכטעט צו באַשטימטע צילען איז דאָס „אייגענסטע“ אין מיר. אין מיין שטרעבונג שטייט איד זיך אינגאַנצען אויף זיך. מיין צילען בילדען די זעלבשטענדיגע איינהייט, וואָס באַרוט זיך גופא — אויף וויפיל איד באַטראַכט זיי אין איינקלאַנג מיט זייער עצם: אַלס צילען.

לאָמיר זיך אָבער אומקערען צו אונזער פראַבלעם פון ווערטען. לויט דער לערע ווענען אויטאָנאָמיע ליגט דער אורקוואַל פון ווערטען אין דעם סוביעקט גופא. איצט איז שוין ניטאָ קיין צווייפל וועגען דעם, וועלכען פון די צוויי באַגריפען פון דעם סוביעקט דאַרף מען נעמען אין אַנבעטראַכט און אין וואָס פאַר אַ זין מען קאָן רעדען וועגען דער אַפּשטאַמונג פון דעם ווערט אין דעם סוביעקט. אויב די ווערטען אַנטשטעהען אין דעם סוביעקט אַלס זיינע אייגענע ווערטען, קומט דאָס פאַר אין אַ ספּעציע, וואָס איז באדינגט דורך אַ טעלעאָלאָגישען שטאַנד-פּונקט. בלויז דער דאָזיגער שטאַנדפּונקט גיט דאָך אַ מעגליכקייט צו זעהן דעם אָנהויב אין דעם סוביעקט. דאָס מיינט: די אויטאָנאָמע ווער-טען דאַרפען אַרויסשטראַמען פון דעם סוביעקטס גרונד-דראַנגען. דערביי רעדט זיך וועגען אַנטשטעהונג נישט אין דעם אורזאָכליכען זין. אין דער

קונסט

אמת'ען האבען די ערשיינונגען פון אפשטאמען, די באציהונג צו נע-
געשטאנדען ביי דעם מענש, וועלכער באגעגענט זיי מיט זיין „יא“
אדער „ניין“, וועלכער לויבט זיי אדער טאדעלט זיי, וועלכע זוכט זיי
אדער מיינט זיי אויס, זייערע אויסער-סוביעקטיווע, פאראויסגעגאנג-
גענע סטאדען, פונקט ווי יעדער אנדערער סוביעקטיווער פראצעס.
וואס ווערט באטראכט אורזאכליך. די דאזיגע אפשטאמען איז לחלוטין
ניט קיין פראצעס וואס הויבט זיך אן און אורזאך אין דעם סוביעקט.
אין דעם זיינען מיר זיכער אפילו דאן, ווען מיר קאנען אין א באזונדע-
רען פאל קיין אורזאך ניט אנווייזען. מען קאן דעריבער רעדען וועגען
אן אנהויב בלויז אין א טעלעאלאגישען זינען. מען קאן בלויז זאגען,
אז די גרונדדראנגען באגרינדען די באדייטזאמקייט פון די ווערטען
א דאנק דעם „טעלאס“, וואס אין זיי. דאס איז מעגליך, אבער מעגליך
בלויז אין דעם פאל, ווען די ווערטען ווערען לויט זייער באדייטונג
פולשטענדיג באשטימט דורך דעם דראנג און דורך דעם כאראקטער
פון די באציהונגען צו אים דעם דראנג. פאר דער באשטימונג פון דעם
אויטאנאמען ווערט זיינען דעריבער נויטיג צוויי באדייטונגען: מען
דארף אנווייזען אויף דעם גרונדדראנג און אויף דער באזונדערער
באציהונג צום לעצטען. איין און דער זעלבער דראנג קאן אנטהאל-
טען פארשיידענערליי ווערטען, וועלכע באציען זיך אלע צו דעם זעלבען
„טעלאס“ נאך אויף א פארשיידענעם אופן; און דער פארשיידענ-
ארטיגער אופן פון אים דער באציהונג ברענגט מיט זיך די כאראק-
טעריזירענדע אונטערשיידען פון אים די ווערטען. ביי דער אנוועזענ-
הייט פון אזא דראנג אין דעם סוביעקט באקומען אלע ווערטען וועל-
כע האבען א שייכות צו אים, אן אומבאדינגטע באדייטזאמקייט פאר
אים.

דאס ערקלערט זיך אמבעסטען דורך דעם ביישפיל פון דעם לע-
בענס-דראנג אדער לעבעס-אינסטינקט. עס פארשטעט זיך פון זיך
אלליין, אז אלע לעבענסווערטען זיינען אויפ'ן ענגסטען אופן צוגיפ-
געבונדען מיט דעם צוועק פון אים דעם דראנג, און אז זיי ווערען
באשטימט דורך זייער באציהונג צו אים; אז אים דער דראנג איז דער
יסוד פון זייער באדייטזאמקייט; אז זיי האבען א באדייטונג דאָרט

בראָדער קריסטיאַנסען

וואו עס איז פאראן דער דאָזיגער דראַנג, און אז אַהן אים וואָלטען זיי פאַרלאָרען זייער באַדייטזאַמקייט. מיר וואָלטען אָבער געקענט רעדען וועגען אַן אַנדער דראַנג, וואָס טרעט אַם בולט'סטען אַרויס אין דעם מאַראַלישען העראַאָזם און, וואָס באַשטעהט אין דער שטרעבונג זיך מקריב צו זיין, זיך צו אָפּפערען צוליב דער דערגרייכונג פון אַן אידעאַל. דער דאָזיגער דראַנג באַגרינדעט די עטישע ווערטען — אויף וויפיל מיר ווילען באַנוצען דאָס וואָרט „עטיש“ צו באַצייכענען די העכערע ווערטען פון אונזער אַקטיווער נאַטור, און ניט דעם קאַנ-דיציאָנעלען סדר פון צוזאַמענלעבען, ווי מען טוט עס אָפט.

צו דעם זעלבען רעזולטאַט: דאָס הייסט, אז די אורשפּרינגליכע ווערטען וואָרצלען אין דער ווילענס-נאַטור פון דעם מענש, און אז זיי שעפען דאָרט זייער באַדייטזאַמקייט, קען מען קומען נאָך הורד אַן אַנדער וועג. מיר קענען זיך שטעלען די פראַגע, ווי אזוי דער סוביעקט עמפינדט די ווערטען אַלס ווערטען, ווי אזוי אַ געוויסע זאך אַנט-וואָלט זיך דעם באַוואוסטזיין אַלס עפעס ווערטפולעס. כדי צו ענט-פערען אויף אַט דער פראַגע, האָט מען אָנגעוויזען אויף די געפילען פון פארגעניגען און ווידערווילען: אין דער ערשטער עמפינדונג האָט זיך געדאַרפט אַנטפאלקען דער פאַזיטיווער אורשפּרינגליכער ווערט, אין דער צווייטער — דער נעגאַטיווער. קיינער וועט ניט לייקענען, אז אין אַט דעם ענטפער איז פאראן אַ טייל אמת. געוויס; דאָס פארגעניגען קען זיין אַן אַנווייזער פון אַ פאַזיטיווען ווערט, ווידער-ווילען — פון אַ נעגאַטיווען. אין דער אמת'ען קומט טאַקע אזוי פאַר אין איין באַשטימטען רייד פון ווערטען; נעמליך — ביי געוויסע לעבענס-ווערטען. דאָס נעמט זיך דערפון, וואָס אַט די לעבענס-ווערטען לאָזען זיך אַלעמאַל לייכט באַאָכטענען און מען קען אויף זייער סמך בויען אַ טעאָריע. דאָך האָבען מיר קיין שום רעכט ניט פון דאַנען צו מאַכען גענעראַליזאַציעס. מען דאַרף בלויז אַ טראַכט

טאן וועגען די עטישע ווערטען, כדי אפצולייקענען די העראניסטישע טעאריע פון ווערטען אין איר אלגעמיינער פארם. אויב מען זאל פרעגען וועגען דער באדייטונג פון פארגעניגען און ווידערווילען אין דער ספערע פון עטיש-העראאישע ווערטען, קאן מען גיכער נעמען אין אנבאטראכט גראד דאס אומפארגעניגען ביי דער באשטימונג פון פאזיטיווע ווערטען. דער העלד אין עטישען זין איז דורכאויס ניט קיין פארגעניגענס-מענש. אמת, ער זוכט ניט קיין ליידען לשם ליידען, אבער ער מיינט זיי אויך ניט אויס. און דאס כאראקטעריסטישע פאר אים איז גראד דאס, וואס זיין וועג ליגט דורך ליידען, מי און זעלבסטפארלייקענונג. צו אים קען מען אנווענדען דעם זאץ: „שטארב, פארגעה.“ אט די זעלבסט-פארגעסונג און זעלבסט-אויפאפפער-רונג. און דאך ווערט אזא לעבען אדער אוממיטעלבאר אנערקענט אלס ווערטפול, אדער עס רופט ארויס מיטגעפיל. נאר איצט, בא-וואפענט מיט אומצוטרוי צו א פאראלגעמיינטער העראניסטישער טעאריע, לאמיר זיך ווידער ווענדען צו דער באטראכטינג פון די לעבענס-ווערטען. און מיר וועלען לייכט געפינען, אז אפילו דא קען מען דאס פארגעניגען אין דעם ווידערווילען ניט אננעמען אלס ענדגילטיג סמנים. אויך דא איז פאר זייער באשטימונג נויטיג אן אנדערע, אן אוממיטעלבארע ווערטען-עמפינדונג. קיינער וועט ניט לייקענען, אז פארגעניגען און אומפארגעניגען וואלטען געווען שלעכטע ראטגעבער אין לעבען. ווען מען זאל זיך אויף זיי אליין פארלאזען. דער וואס זוכט בלויז פארגעניגען און תענוגים, מאכט א שרעקליכע טעות איז דער באשטימונג פון די לעבענס-ווערטען. פארגעניגען און אומפארגעניגען דינען בלויז אלס פערעלימינעריע קריטעריומס, וואס זייער הילף איז נויטיג, מחמת אין אונזערע האנדלונגען קענען מיר ניט אלע מאל דערווארטען זיך אויף דער אנטשיידונג פון די ענדגילטיגע סמנים. אלס הילף-קריטעריום לאזען זיי זיך אויך קאנטראלירען. די ענדגילטיגע אפשאצונג גיט זיי יעדעס מאל איר באשטעטיגונג אדער קארעקציע, און אויף אזא אופן זאמעלט די ערפארונג די כללים, וועלכע פארגרעסערען די טויגבארקייט פון די פרעלימינערע קריטעריומס. די ענדגילטיגע ווערטען-מאס אבער גיט אונז — ווי עס איז לייכט צו בא-

בראָדער קריסטיאַנסען

ווייזען — די פארווירקליכונג פון דעם לעבענס־אינסטינקט אין איינעם פון זיינע פארצווייגונגען. פארגעניגען און אומפארגעניגען זיינען בלויז די אַנטיציפאציעס פון דעם ווערט. זיי זיינען בלויז די וועג צייכענס, וואס פירען צו זייער פארווירקליכונג, און דעריבער זיינען זיי אזוי אַנזעהענדיג און ווארפען זיך די ערשטע אין די אויגען אין דער גאנצער מאַסע סוביעקטיווע לעבענס־ערפארונגען. קוקט זיך נאָר צו, מיט וואָס פאַר אַ מאַמענטען עס זיינען פאַרבונדען פארגעניגען און אומפארגעניגען. אַט די געפילען באַגעגענען זיך גראד דאָרט, וואו די וועגצייכענס זיינען נויטיג פאַר האַנדלונג, וואו עס איז נויטיג די פראַלעפטישע באַשטימונג פון דעם ווערט, ד. ה. אין אזוינע פאַלען, וואו די ענדגילטיגע באַשטימונג פון דעם ווערט ווייזט זיך אַרויס ערשט נאָך דער האַנדלונג גופא. און אַנאַלאָגישע פאַזיציע פארנעמען, אַנב אורחא, אויך די זינליכע אויפפאַסינגען פאַר דער אַפשאַצונג פון די עמפירישע רעאליטעטען.

געוויס, מען דאַרף אנערקענען, אַז דער לעבענס־דראַנג איז מסוגל העדאָניסטיש אַנטארט צו ווערען, ווען דאָס פארגעניגען ווערט דער הויבען צו דער שטופע פון זעלבסטציל אין ווען דער פרעלימינערער פארגעניגונגס־קריטעריום ווערט די ענדגילטיגע מאַס פון ווערטען: ד. ה. דאָס פארגעניגען קען אוועקגעשטעלט ווערען אלס לעבענסציל. דערפון קען מען אָבער פאַרט ניט דרינגען די גערעכטיגקייט פון דער העדאָניסטישער ווערטען־לערע, און עס דאַכט זיך מיר, אַז גראד די עקזיסטענץ פון די פארגעניגענס־מענשען פארליקענט אמבעסטען אַט די לערע. דער כאַראַקטער פון אַנטאַרטונג וואָס ליגט באַהאַלטען אין זייערע שטרעבונגען דריקט זיך אויס אין דעם, וואָס זיי פאַרזייען סוף כל סוף אלע ווערטען. איבעריגענס, איז אַט די העדאָניסטישע אַנטאַרטונג פון דעם לעבענס־דראַנג אין איינקלאַנג מיט דער פּויליטעני־דיג פאַרקערטער אַנטאַרטונג פון דעם עטישען דראַנג, ווען דאָס לייז דען, וואָס געהט נאָטירליך אַריין אלס עלעמענט אין דעם עטישען לע־בען, ווערט באַזונדערס אונטערגעשטראַכען און ווערט אַן ענדציל. דעם פולען געגענזאץ צו דעם פארגעניגענס־מענש געפינען מיר אין דעם זעלבסטפייניגער („העאטאָנימאָרומענאַס“). אַסקעטיזם, זעלבסט־

פייניגונג ווי אויך די גרויזאמקייט אין אירע גראַבע פונקט ווי אין אירע ראפינירטע פאַרמען, אלס קוואַל פון אייגענעם ליידען — און צו-זאמען דערמיט געוויסע מערקווירדיגע פאַרברעכערישע „אַנלאַגען“ — די אַלע דאָרף מען אנערקענען אלס דיזעלבע אנטאָרטונגען פון דעם עמיש-העראַאישען דראַנג. זייער דעגענעראַטיווער כאַראַקטער, פונקט, ווי די הערדאָנישע אנטאָרטונג פון דעם לעבענס-אינסטינקט, פאַרראַ-טען זיך דערמיט, וואָס זיי קענען סוף כל סוף ניט פירען צו האַר-מאַנישער באַפרידיגונג. אויב מען זאָל אורטיילען וועגען די ענדגיל-טיגע אפשאַצונגס-קריטעריום לויט די ערשיינונגען פון אנטאָרטונג, קען מען דאָך מיט דעם זעלבען רעכט פאַרטיידיגען דעם געדאַנק, אז אין ליידען און אין אומפאַרגעניגען אנטפּלעקען זיך פאַר דעם מענטש די אירשפּרינגליכע ווערטען. און דער פראַקטישער שלום דערפון איז, אַן אַסקעטיזם און פּורטאַניזם אלס לעבענס-נאָרם מאַכען טאַקע פונקט אזא זונדערבאַרען איינדרוק ווי דער העדאָניזם אין דער זעלבער ראַלע.

מיר זעהען אַלזאָ: דאָס פאַרגעניגען איז בלויז אַ פּרעלימינערער קריטעריום און איז גילטיג אלס אַזאַ מין סמן בלויז פאַר אַ באַגרעניצ-טען געביט פון ווערטען, ווי למשל פאַר געוויסע לעבענסווערטען. ווע-גען דעם, אַז דער דאָזיגער קריטעריום איז ניט פעלערהאַפּט קען גאָר קיין רייד ניט זיין. פאַרגעניגען און אומפאַרגעניגען גיבען ניט קיין שום ענדגילטיגען אורטייל וועגען דעם פּאָזיטיווען און נעגאַטיו-ווען ווערט און זיינען ניט מער ווי וועג-צייכענס פאַר דער פאַרווירק-ליכונג פון די דראַנגען. אומעטום וואו מיר זיינען געצוואונגען זיך צו ווענדען צו די פּרעלימינערע קריטעריומס — מחמת די האַנדלונגען קענען זיך ניט דערוואַרטען אויף דער ענדגילטיגער ווערטען-באַשטיי-מונג, — זיינען מיר פנים לפנים מיט אַ געפאַר, מיט דער געפאַר פון אַנ-נעמען אַט די פּראַלעפּטישע ווערטען-פּעסמאַטשטעלונג אלס די לעצטע און אַמט'ע. אלס אַמט'ע ווערטען-מאַס דינט אַבער די איבערלעבונג, וואָס מיר האָבען באַצייכענט אלס די פאַרווירקליכונג פון דעם דראַנג; און אויף אַזא אופן קערען מיר זיך צוריק צו אונזער טעזיס, אַז אַט די

בראדער קריסטיאנסען

ווערטען ווערען באגרינדעט דורך די נאטירליכע דראנגען פון דעם מענש, וואס אין זיי ליגט אויך דער קוואל פון זייער באדייטזאמקייט.

די ווערטען וועלכע ליגען פארבארגען אין דער טיף פון דעם מענשליכען וועזען, דארפן פאר אים זיין אבסאלוט באדייטזאם. אויף וויפיל ער עמפינדט זיי, קאן ער זיך ניט אפזאגען זיי צו אנערקענען. זיי האבען פאר דעם מענש א קאטעגארישע באדייטזאמקייט. ער קאן אמת זיין אויפפירונג ניט צופאסען צו אט די ווערטען, ער קאן זיי אבער ניט אפלייקענען אלס אזעלכע און דערביי ניט אפלייקענען זיך גופא. זיי זיינען א טייל פון אים אליין. אין אט דעם זין זיינען זיי זיינע אייגענע געזעצען; ניט קיין כללים און נארמען, וואס ער האט זיך אליין געגעבען אדער ערפונדען (די אויטאנאמיע שליסט אויס יעדען ווילקיר), און ניט פון דרויסען נעמט ער זיי אן און מאכט זיי פאר זיינע; ער געפינט זיי אין זיך, ווי א טייל פון זיין וועזען, ווי אן עלעמענט דערפון, וואס שטעלט צונויף זיין באזונדערען „איך אליין“. קיין שום אנדערער מין ווערטען, וואס זאל האבען אן אומבאדינגטע באדייטזאמקייט פאר דעם מענש, איז ניט דענקבאר. יעדער געזעץ, וואס איז געשאפען געווארען פון דרויסען, דורך ווילקיר, צוואנג, געדוואונג, דערצייונג און דעסגלייכען, וועלען פאר אים קיינמאל ניט ווערען קיין אוממיטעלבאר-עמפונדענער און קאטעגאריש-באדייטזאמער ווערט.

מיר האבען געזאגט: די אויטאנאמע ווערטען, וואס ווארצלען אין דער ווילענס-נאטור פון דעם מענש, קענען אוממיטעלבאר אויף געפאסט ווערען אלס ווערטען; ווי למשל — ביי דער איבערלעבונג פון א באפרידיגטען דראנג. מיר מוזען אבער אונטערשטרייכען דאס ווארט „קאנען“. די ווערטען-געזעצען, וואס אין די דראנגען, מוזען ניט אלעמאל אנטוויקלען זיך צו דער שטופע פון אפשטאענדע אורטיילען. זיי קאנען אויך בלייבען פארבארגען. פונקט ווי עס קומען אין דעם מענשען פאר אינערליכע פראצעסען, וואס זיינען ניט אין איינקלאנג

מיט זיין ווילענס-כארעקטער, אזוי קאנען געמאלט זיין אפשטאננס-אקטען. וועלכע הארמאנירען ניט דערמיט, וואס איז באמת באדייטזאם פאר דעם מענש, אורטיילענדיג לויט זיין נאטור. די אורזאך איז אין ביידע פאלען איינע און די זעלבע. אויף דער מעגליכקייט פון אזא באציהונג איז דעם מענש, גיט שוין אן אנצוהערעניש אונזער פונאנ-דערטיילונג אויף א ברייטער און ענגער סוביעקטיווער ספערע. דער ווערטע-געזעץ, וואס דער דראנג אנטהאלט, ווערט בלויז געגעבען אין א פארבארגענער פארם, און ניט אין א באוואוסטזיניגער פארשטע-לונג. ער ווייזט זיך קיינמאל ניט ארויס אלס אן אלגעמיינע נארם, נאר בלויז איז דער אנווענדונג צו א באזונדערען פאל, אין דעם פרא-צעס פון דער אינדיווידועלער באפרידיגונג פון דעם דראנג. דערפאר ווייסען מיר ניט פאראויס, וואסערע ווערטען זיינען פאר אונז באדייט-זאם. אפט קומען פאר אזוינע אורטיילס-אקטען, וועלכע זיינען ניט אונטערגעזאגט דורך דעם קריטעריום, וואס ליגט אין דער פארווירק-ליכונג פון דעם דראנג. דאס נעמט זיך אמאל כאטש צוליב דעם, וואס ניט אלע מאל קאן מען זיך דערווארטען אויף דעם ענדגילטיגען אנט-טייל — וועגען דעם האבען מיר שוין גערעדט. דאן באזירט דער אור-טייל אויף פרעלימינערע קריטעריומס, וואס אויף זיי קאן מען זיך קיינמאל ניט פולשטענדיג פארלאזען. חוץ דעם ציהען מיר גערן צו הילף-קריטעריומס אפילו אין אזוינע פאלען, וואו עס איז דערצו קיין נויטווענדיגקייט ניטא. מיר טוען עס אפט דערפאר אליוו, וואס עס איז אונז לייכטער מיט זיי צו האבען צו טון; מיר זוכען, צום ביי-שפיל, א קלארע און ממשות'דיגע פארמולע. אויך טרעפט, אז דער באשטימענדער פראצעס פון דעם דראנג, וואס פארווירקליכט זיך, שטויסט זיך אן אן א שטערעניש, ווערט אפגעמעקט אדער פארשטעלט דורך גלייכצייטיגע, געגענזעצליך ווירקענדע מאמענטען פון דעם זעלען-לעבען. ווען מיר שמעהען פנים לפנים מיט א נעלכען עס איז גע-געשטאנדיג, פארכאפט ער אונז זעלטען אינגאנצען. ער דארף אבער אויף אזוי פיל אנפילען אונזער באוואוסטזיין, אז מיר זאלען זיין זי-כער אין דעם, אז אונזער איבערלעבונג איז דער געגענווארט פון דעם אביעקט אנטפלעקט אונז זיין ווערט, און זי — די איבערלעבונג —

בראָדער קריסטיאָנסען

איז ניט פארבונדען מיט אנדערע אביעקטען. דערצו קומען נאך צו פארשידענע פארקריפלונגען, וועלכע אנטשטעהען אלס רעזולטאט פון דער פילפאכיגקייט פון די מענשליכע דראנגען און פון די ווערטער סיסטעמען. די שטארקסטע אָפּווענדונג פון דעם ענדגילטיגען ווער-טען-קריטעריום באשטעהט אבער אין דער מאסע פארטיגע שאַצונגס-אורטיילען, וואָס מיר נעמען איבער פון אנדערע, וועלכע שטעמפלען זיך אָפּ אין אונז דורך דער דערציהונג, דורך דער געוואוינהייט, און וואָס ברענגען צו איינגעווארצעלטע טענדענצען אין אונזערע אורטייל-לען. זיי זיינען שטענדיג ביים האנט און באַפרייען אונז פון דער מי צו זוכען אַן אייגענע מיינונג און זי פאַרזיכטיג אויסאַרבייטען פון דער גאנצער כאַאָטישער מאסע אינערליכע איבערלעבונגען. דערפון ווערט פאַרשטענדליך, אַז ניט אלע אונזערע מיינונגען זיינען אין איינ-קלאנג מיט די ווערטען, וואָס זיינען באַדייטזאם פאַר אונז, אַז ניט אלע אונזערע מיינונגען זיינען ריכטיג, קלאַר, אַז כאַטש די באַדייט-זאַמקייט פון ווערטען אנטשטעהט אין דעם סוביעקט גופא, איז פונ-דעסטוועגען פאַראַנען אַ חילוק צווישען אַ פאַלשער און אַ ריכטיגער מיינונג; און אַז כאַטש דער מענש איז די מאַס פון אלע אייגענע ווער-טען, איז ניט יעדע מיינונג זיינע ריכטיג. דערמיט אַליין ווערט אַפ-געליקענט דער סקעפטישער שלום, וואָס די סאַפּיסטען ציהען פון דעם באַגריף „אויטאָנאָמיע פון ווערטען“. דער מענש איז די מאַס פון די אורשפּרינגליכע ווערטען, אָבער דערביי פאַרבלייבט דער חילוק צווי-שען ריכטיגע און פאַלשע אפשאַצונגען. די באַדייטזאַמקייט פון ווער-טען באזירט דאָך ניט אויף דעם אַקט פון אורטיילען; גיכער דאַרף דער לעצטער זיך צופאַסען צו דער באַדייטזאַמקייט. די באַדייטזאַמ-קייט פון די ווערטען איז ניט אויבענאָויף און וואַרצלעט אין דעם עצם פון דער מענשליכער נאטור. און אונזערע אפשאַצונגען זיינען אויף אַזוי פיל ריכטיג אָדער פאַלש, אויף וויפיל די אימאַנענטע ווערטען-געזעצען געפינען זייער אויסדרוק אין יענע „יא“ און „ניין“, מיט וועל-כע מיר באשטימען אונזער באציחונג צו זאכען; אויף וויפיל עס דריקט זיך יא אָדער ניט אויס אין זיי דער אוממיטעלכאַר עמפונדענער ווערט,

קיינ אנדער אופן צו באגרינדען די פעלערהאפטניגקייט פון אזוינע אור-
טיילונגען קאן ניט זיין.

מיר האבען קלאר געמאכט די סכעמע פון דער אלגעמיינער
לערע וועגען אויטאנאמע ווערטען און אפגעגרעניצט דעם באגריף ווע-
גען זיי פון די צעדרעהטע טייטשונגען מצד דעם סקעפטיציזם. יעצט
איז בלויז נויטיג צו געבען א קורצע כאראקטעריסטיק פון זייער גע-
גענואץ — די העטעראנאמע ווערטען, און מיר וועלען באקומען דעם
מאטעריאל פאר דעם ענטפער אויף אונזער פראגע: זיינען די עסטע-
טישע ווערטען אויטאנאם אדער העטעראנאם?

כדי זיך בעסער צו אריענטירען, לאמיר נעמען א משל. די געזע-
צען פון דער שפראך, פונקט ווי דער גרעסטער טייל דערפון, וואס רופט
זיך זיטען און מאראל, טראגען באשיינפערליך א העטעראנאמען כא-
ראקטער. די שפראך קאן אנטהאלטען אין זיך געוויסע אויטאנאמע
מעגליכקייטען, אבער פאר די מערסטע מענשען עקזיסטירען זיי ניט.
און דער עיקר זיינען זיי ניט וועזענטליך פאר דער שפראך גופא. דער-
פאר אונטערווארפט זיך יעדער איינער ניט פארטראכטענדיג זיך אין
דעם טראדיציאנעלען געזעץ, מיט וועלכען ער האט זיך צונויפגעלעבט,
וועלכען ער האט אָנגענומען געצוואונגענערהייט אָדער פרייוויליג אָפילו
דארט, וואו די שפראך פארלעצט דאָס לאַגישע אָדער עסטעטישע גע-
פיל. פרעגט אים פון וואנען ער ווייס די באדייטזאמקייט פון די גע-
זעצען, לויט וועלכער די און די זאך ווערט אזוי און אזוי אנגערופען.
און דאָס און דאָס וואָרט ווערט אזוי געשריבען און אַרויסגערעדט;
פון וואנען מען מעג באנוצען אָט די און די קאנסטרוקציע, און פאר
וואָס דאָס איז ריכטיג און אלעס אנדערע איז ניט ריכטיג, וועט ער זיך
מוזען מודה זיין, אז זיין באקאנטשאפט מיט אָט די אַפשאצונגס-כללים
שעפט ער ניט פון זיך אליין, אז ער האט זיי גענומען ביי דער טראַ-
דיציע און זיי האָבען א באדייטזאמקייט בלויז דערפאר, וואָס זיי האָ-
בען זיך דערוואַרבען בירגעררעכט. אמת, עס איז פאראן עפעס

בראדער קריסטיאנסען

אזוינס, וואס קאן אריינפירען אין א טעות און פארשטעלען די אמת'ע זאך-לאגע: דאס איז דער „זין פאר שפראך“, וועלכער גיט צו דעם אור-טייל א פאלשען אויסזעהן פון זעלבסטשטענדיגקייט, גלייך מען וואלט געקאנט מיט דער הילף פון אן אוממיטעלבארער עמפינדונג פעסט-שטעלען, וואס איז לינגוויסטיש ריכטיג אדער פאלש. אבער דער זין פאר שפראך איז גיט עפעס אנדערש ווי א טענדענץ, וואס האט זיך איינגעווארצעלט א דאנק דער געוואוינהייט, א טענדענץ צו דערוואר-טען דאס ערשיינען פון אנאלאגיש פאלען. דערביי, פארשפרייט זיך די באנוצונג פון טראדיציאנעלע אפשטאצונגען אויך אויף אזוינע איי-צעלנע פאלען, וועלכע זיינען נאך אליין גיט אריין אין געוואוינהייט. אלץ באשטעהט, הייסט עס, אין א מעכאנישער שלוס-ציהונג על פי אנאלאגיע. די אורטיילונגען, וואס שטיצען זיך אויף דעם שפראך-זין, ערשיינען פארט אלס איבערגענומענע פון דער וועלט פון קאנווענ-ציאנעלע באגריפען, כאטש דאס ווערט אונז קלאר אויף אן אינדירעקט-טען אופן. די העטערעאנאמע ווערטען קאנען גיט אוממיטעלבאר עמ-פונדען ווערען אלס ווערטען. זיי באזיצען דעריבער גיט די נויטיגע באדייטאמקייט פאר דעם סוביעקט. זיי מאכען אונז אלע מאל מער אדער ווייניגער פילען, אן אנשטאט דעם אויגענשיינליך-באדייטאמען, קאן נאך זיין אן אנדער באדייטונג.

נו, און מיט די עסטעטישע ווערטען, איז דען גיט די זעלבע זאך? אויך דא איז יעדער איינער צונויפגעוואקסען מיט דער טראדיציע. די קונסטווערק און די קינסטלער ערשיינען פאר אונז גלייכצייטיג מיט פארטיגע מיינונגען וועגען זיי, און פון אנדערע דערוויסען מיר זיך, ווער עס זיינען די בעסטע קינסטלער און וואס עס זיינען זייערע בעס-טע ווערק.

אינזיכען נעמט מען אויך באמערקען, אז געוויסע בליקען זיינען א סמן פון בילדונג און בארעכטיגען דעריבער די פרעטענזיעס אויף סאך-ציאלען פארצוג. צוליב דעם ווערט לייכט געבוירען א גרייטקייט אי-בערצוגעמען אט די בליקען, כדי אויף אזא אופן אריינצוטרעטען אין דעם פריוויליגירטען קרייז פון עסטעטיש-געבילדעטע מענשען. איז גיט קלאר דערפון, אז די מיינונגען זיינען העטערעאנאם? אונז בלייבט

דארום בלויז איבער צו זעהען, צי מען קאן אויסקומען בלויז מיט זיי. יעדערער אלזא ווידערהאלט אין אַנפאנג פרעמדע מיינונגען. באַ קומענדיג אבער די מעגליכקייט צו באקענען זיך נענטער מיט די קונסטווערק, באמערקט ער אינגיכען אין זיך אליין די פעהיגקייט צו ארטטיילען וועגען אזוינע ווערק, וואס וועגען זייער ווערט האט ער נאך פריער פון קיינעם ניט געהערט. מיט פרייד באמערקט ער, אז זיינע אייגענע מיינונגען ווערען באשטעטיגט, ווען ער דערוויסט זיך די מיר נונגען פון אנדערע. ער איז, אלזא, אימשטאנד אליין צו ארטטיילען וועגען קונסט. איין אים האט זיך אנטוויקעלט עפעס אזוינס, וואס איז ענליך צו דעם זיין פארשפארט, נעמליך: די פעהיגקייט און די טענה דענץ אַנצואווענדען די אויפגעכאפטע ארטטיילען צו אנאלאגישע פאלען.

דאס וואס איז אויסערליך ענליך צו די אנערקענטע קינסטלערישע מוסטערען איז גוט; דאס וואס שטעלט מיט זיך פאר אן אַפנייגונג פון אַט די מוסטערען איז שלעכט. אויף אזא אופן קומט אויס, אז ווען מען האט פאר זיך א ניי ווערק דארף מען אנטשיידען וועגען זיין ווערט, אָדער ניט-ווערט ניט ווארטענדיג גאר, וואס עס וועלען זאגען וועגען דעם די אויטאריטעטען. אַט דער מעטאָד פון אַנאלאגיעס גיט זיך מסתמא איינעם לייכטער, אן אנדערען — שווערער. אָבער די שפראך-פעהיגקייטען ביי די מענשען זענען דאך אויך פארשידען. לאַמיר אין דעם פאל אָננעמען, אז מיר האָבען פאר זיך גוטע פעהיגקייטען. צו וואס קאנען זיי פירען? זיינען זיי גענוג צו דער-קלערען די קונסט-ערשיינונגען? פאר דעם קונסט-קריטיקער, גלויב איך, איז דאס גענוג. דער גוט-באגאבטער מענש וועט מיט זיינע אור-טיילען שטענדיג אביסעל מקדים זיין אנדערע. ווען זיי וועלען אים דעריאָנען, וועלען זיי מוזען איינשטימיג זיין מיט אים, ווייל זיי בא-נוצען זיך דאך מיט דעם זעלבען מעטאָד פון אַנאלאגיעס, וואס ער. אויף אזא אופן ווערט טאקע איינער א באַגלויבטער אויטאָריטעט און טאָנעבער אין די געבילדעטע קרייזען. אזא מין העטיראנאָמישע קריי-זיק וועט אָבער זיך אויסצייכענען מיט איין באַזונדערען כאַראַקטער-

בראדער קריסטיאנסען

שטריך: מיט פולשטענדיגער הילפלאזיגקייט ווען זי באגענענט אן אריגינעל ווערק פון א נייער שאפונגס־קראפט. דאס דאזיגע ווערק איז דאך ניט ענליך צו די טראדיציאנעלע מוסטערען, כמעט ניכער פון אלץ טרעט עס אזוי אומאנגענעם אפ פון דעם שאכלאן, אז דער קריטיקער קאן זיך גאר נישט גענוג אנווילען. מיט איין ווארט אט די קונסט־קריטיק וואלט געווען פונקט אזא, ווי עס איז טאקע די קריטיק פון איינער צייט.

איז אבער ניט מעגליך זיך פארצושטעלען, אז ניט קוקענדיג אויף דער העטערעאנאמישקייט פון די עסטעטישע ווערטען, זאלען עקזיסטירען ליבהאבער און ליידענשאפטליכע פארערער פון קונסט? געוויס יא. זעהען מיר דאך אויף דעם ביישפיל פון די קאלעקציאנערען פון פאסטמארקען און אנדערע אַנטיקען, ווי אינטענסיוו עס קאן אויסוואקסען די ליידענשאפט צו ריין רעלאטיווע ווערטען. דעמאלט אבער וואלט דער קונסט־מארק, וואס וואלט באשטימט געווארען דורך אזוינע גע־שמאקען, זיך פארראטען דורך א גאנצער רייע כאראקטער־שטריכען. צו זעלטענהייטען וואלט מען ארויסגעוויזען א גוואלדיגען רעספעקט, און בנוגע ווערק פון די פארגאנגענע עפאכען וואלטען די מכינים זיך פארנומען מיט היסטארישע אייגענעלעייטען. דער איינפלוס פון דער געשיכטע וואלט געהערשט אין אלע אפשטאמונגען, די זעלטענקייט און די קאפריזען פון דער מאדע וואלטען באשטימט די פרייזען. און עס וואלט געקאנט פאסירען, אז מען וואלט געצאלט משוגע'נע געלדער פאר אזוינע באנאליטעטען, ווי די ענגלישע פארביגע גראוויורען בלויז דערפאר, וואס זיי זיינען גראד אריין אין דער מאדע, אדער פאר די „ברייטע ברעגען“ פון דער פארצייטיגער גראפיק, צוליב דעם וואס זיי זיינען אן אַנטיק. מיט אנדערע ווערטער: דער קינסטלערישער מארק וואלט טאקע פונקט אזוי איינגעזעהען, ווי ער ערשיינט היינט צו טאג.

אז די העטערעאנאמישע אורטיילען, ווידער, זיינען גענוג פאר דער געשיכטע פון קונסט, דאס נויטיגט זיך קוים צו באווייזען. דער היסטאריקער וואלט אפילו ניט געווען מחויב צו באגונגענען זיך מיט דער

קונסט

אויספארשונג פון די שיקזאלען אדער דאטירונגען פון די ווערק, מיט דער איבערנעבונג אין פארגלייכונג פון די סיוושעמען. ער וואלט געקאנט אנאליזירען סיי די טעכניק, סיי דעם כאראקטער פון דעם פארשטעלונגס-אופן; ווייזען אונז, למשל, ווי אין דער אנטוויקלונג פון דער פלאסטיק באפרייט זיך דער מענשליכער קערפער ביסלעכווייז פון דער ארכאאישער אומגעלומפערטקייט און ערווערבט זיך א פרייערע באוועגליכקייט פון די גלידער; ווי אזוי און ווען עס איז אין דער מאד-לעריי אנטדעקט און פארפאלקאמט געווארען די פערעספעקטיוו פון רוים, ווי די קונסט דערנענטערט זיך אלץ מער צו דער נאטור, גיט, ענדליך, איבער לופט, ליכט, אלע אטמאספערישע ערשיינונגען, און באוועגט זיך כסדר פאראויס. אזא היסטאריקער וואלט אויפגעכאפט אלע אויסערליכע שטריכען, וואס כאראקטעריזירען א געגעבענע עפאכע אין דער געשיכטע פון קונסט, ער וואלט דורכגעאנאליזירט די היסטא-רישע סטילען א.א.וו. קורץ גערעדט, ער וואלט טאקע ווידער געטאן און געשריבען פונקט דאס זעלבע, וואס מיר געפינען אין די היסטארישע ווערק פון מיטעלמעסיגקייטען. ענדליך איז דער העטערעאנאמישער אפשאצונגס-מעטאד פיליכט אויך גענוג פאר דער אויסבילדונג פון א קינסטלער גופא. ווער עס פארמאגט נאך דערצו א ריכטיג אויג, א געשיקטע האנט און א טאלאנט נאכצומאכען, דער וועט מאלען און קלעפען; און דער, ביי וועמען עס פליסט א רייכער פלוס פון ווערטער און קלאנגען-אסאציאציעס, וועט שרייבען פערזען.

אזא קינסטלער וועט נאכמאכען די אים צוגעגליכע ווערק אדער די ווירקליכקייט, און זי אנטאן אין טראדיציאנעלע פארמען. צי ער וועט זיך האלטען אן די אלטמאדישע אדער נייסטע סטיל-קאוונענ-ציעס, דאס הענגט אָפּ פון דעם אונטערשייד פון ריכטונגען צווישען די אקאדעמיסטען און מאדערניסטען, און האט ניט קיין גרויסע באדיי-טונג. אזא מין קונסט צייכענט זיך אלע מאָל אויס מיט דער זעלבער פוסטקייט פון פארמען, צי וואס פאר א ריכטונג זי זאל גיט בא-לאנגען. דערביי מענען זיך די פארמען זיין מי יודע ווי פרעטענ-ציען. זייער שפראך וועט שטענדיג זיין אַן פארבינדונג, און וועט זיך קיינמאל ניט אויפהויבען איבער דער פלאך פון טריוויאליטעט. אזא

בראדער קריסטיאנסען

קונסט, הייסט עס, וועט זיין פולשטענדיג ענליך צו דער, וועלכע מען באגעגענט טאקע ביי ס'רוב אזוי גערופענע קינסטלער.

מיר קאנען זיך, אלזא, פארשטעלען א געבילדעטע סביבה, וואס לעבט אויסשליסליך אויפ'ן חשבון פון העטעראנאמישע אורטיילען, און וואס באוועגט פארט פאסיוו אדער אקטיוו די קונסט; א סביבה, וואס האט זיך אירע קינסטלער, קריטיקער, געזעלשאפטען פון קונסטליכ-האבער, קונסט-היסטאריקער און קאלעקציאנערען. און די טוערס, וואס קומען פון אט דעם קרייז מעגען זיין זיכער, אז זיי וועלען צופרידענ-שמעלען די בעסטע געבילדעטסטע פארשטעהער פון זייער צייט, ווייל זיי אלע בינדט צונויף איינע און דיזעלכע דירענדע הארמאניע פון אורטיילען. און אז עס האנדלט זיך ניט בלויז אום א מעגליכקייט, קאנען מיר זיך לייכט איבערצייגען, באטראכטענדיג פון דער נאענט די סביבה פון אונזערע קריטיקער, קינסטלער און קונסט-פארערער.

אויב, הייסט עס, עס עקזיסטירען באמת העטעראנאמישע ווער-טען, און אויב די העטעראנאמיש-באגרינדעטע אורטיילען ערקלערען צופרידענשמעלענדיג די אביעקטיווע ערשיינונג פון דעם קונסטלעבען — וואס איז אלזא דערפון געדרונגען? צי דארף מען ניט אמאל, האל-טענדיג זיך פארזיכטיג אן די פאקטען, אנהויבען צו צווייפלען אין דער אויטאנאמיע פון עסטעטישע ווערטען?

אין דער אמת'ען, איז ריכטיג פונקט דאס פארקערטע, און מיר קאנען דערפון לערנען, אז ניט די פאקטישע, נאר די פאסטולירענדע אייגענשאפטען באשטימען די ווערטען-באגריפען. די עסטעטישע אור-טיילען, וועלכע זיינען פאקטיש געבויט אויף א העטעראנאמישען בא-זיס, זיינען דער בעסטער באווייז דערפון, אז די אויטאנאמיע איז ניט אפצוטיילען פון דעם עצם פון עסטעטישע ווערטען. יעדער העטערא-נאמישער אורטייל וועגען קונסט לייקענט דאך אפ זיין העטעראנאמען כאראקטער, מחמת ער האט פרעטענזיעס אויף אויטאנאמישער אפ-שטאמונג. יעדער געבילדעטער מענטש פראטעסטירט געגען דער בא-הויפטונג, אז ער חור'ט פשיט איבער פרעמדע מיינונגען, און שלעפט זיך ווייטער אויף די קוליעס פון אנאלאגיע. ער פארזיכערט, אז ער פילט אליין אוממיטעלבאר די שענקייס פון דעם קונסטווערק. די

מערסטע זאגען עס מיט פולער איבערצייגונג, ווייל די פארשפרייטונג פון פרעמדע בליקען מיט דער הילף פון שלוסציהונגען על פי אנאלאגיע באפעסטיגט ביי זיי דעם גלויבען אין דער אריגינאליטעט פון זייער קונסטזין. אויף אזא אופן לייקענט דער העטעראנאמישער אורטייל אפ זיין אמת'ע נאטור און אנערקענט, אז יעדע עסטעטישע אפשא-צונג מוז באזיצען דעם כאראקטער פון זעלבסטשטענדיגקייט און דער-מיט אליין באווייזט ער, אז די אויטאנאמיע איז ניט אפצוטיילען פון דעם עצם פון די עסטעטישע ווערטען.

נאך א באווייז פון אט דעם געדאנק, קאן מען געפינען אין פאל-גענדען. וויבאלד עס אנטשטעהט אן עמפירונג פון א ווערט, גיט זי דערמיט צו דעם עסטעטישען ווערט אן אומבאדינגטע און נויטווענ-דיגע באדייטזאמקייט. אידער מוזיק און בין פארבאפט פון איר שעהנ-קייט. קאן עס געמאלט זיין, אז אט די מוזיק זאל זיין ניט שעהן? די פראגע שיינט צו זיין אן אומזין. עס קאן, נאטירליך זיין, אז איד זאל ניט דערפילען אט די שעהנקייט, דאס בין איד גרייט מודה צו זיין. אבער קוים האב איד זי יא אנטדעקט, ווייס איד שוין, אז זי קאן ניט זיין ניט שעהן. מיר איז אלץ איינס, צי איד האב זי אלע מאל אזוי געפילט, און צי איד בין זיכער, צי איד וועל ווען עס איז ווידער שטעהן פאר איר מיט פונקט אזא געעפענטער נשמה. איד ווייס אויך ניט, צי איר דערע עמפינדען אויך פונקט אזוי די זעלבע שעהנקייט. וועגען דעם אלעמען טראכט איד ניט, די דאזיגע מוזיק איז פשוט שעהן, און דער-ביי האט צו דעם דאזיגען ווערט דער ווילקיר קיין שום שליטה ניט. ניט מיינער און ניט קיין פרעמדער ווילען האט אים באשטימט. אט די אומבאדינגטע באדייטזאמקייט, אדער, רעדענדיג סוביעקטיוו: אט דאס געפיל פון נויטווענדיגקייט, וואס ליגט אין דעם אורטייל, איז מעגליך בלויז ביי אויטאנאמישע ווערטען. זיי מוזען ערשיינען פאר דעם סוביעקט אלס אומבאדינגט באדייטזאם, אויב זיי האבען זיך נאך אנטפלעקט פאר אים אלס ווערטען. זיי האבען ווי פארזאנקערט זיך

בראדער קריסטיאנסען

אין דער טיף פון זיין נשמה, און דער סוביעקט קאן זיי ניט אפליי-
קענען, ניט אפזאגענדיג זיך פון זיך אליין. מעג די זעלבסט באהויפ-
טונג פון דעם סוביעקט זיך אויסווייזען יעדען זייטיגען צושויער אלס
צופעליג — פאר דעם סוביעקט נופא איז דאס די לעצטע אינסטאנץ,
און בלויז דאס, וואס ווארעלט איז זיין נאטור, קאן פאר אים האבען
אז ענדגילטיגע נויטווענדיגע באדייטזאמקייט. די העטערנאמישע
ווערטען, פארקערט, זיינען אין זייער באדייטונג שטענדיג צופעליג פאר
דעם סוביעקט. די אָנגענומענע געוואוינהייטען פון שפראך-געברויך,
למשל, זיינען בלויז א פאקט ביי דער אנטשיידונג פון דעם, וואס איז
ריכטיג, און וואס איז ניט ריכטיג. מען קאן זיך לייכט פארשטעלען,
אז דאס אלעס זאל זיין אנדערש, עס איז אין דעם ניטא קיין שום
נויטווענדיגקייט. דאס, וואס ערשיינט אלס ריכטיג דערפאר, ווייל
אזוי איז צופעליג אָנגענומען, קאן אויך זיין ניט ריכטיג. דאס זעלבע
קאן מען זאגען וועגען די מאראלישע זיטען און געוואוינהייטען, און
וועגען יעדען אנדערען העטערנאמישען ווערט. אבער דאס וואס איז
שעה, און ווערט עמפונדען אלס שעה, קאן ניט זיין עפעס אנדערש,
ווי שעה.

קוקט זיך צו צו אט די ביידע מאמענטען פון עסטעטישען אור-
טיילען: צו דער פרעטענזיע אויף אַריגינאליטעט און צו דער אָנער-
קענונג פון דער אומבאדינגטער ווערטען-באדייטזאמקייט — און די
אויטאָנאמיע פון עסטעטישע ווערטען וועט פאר אייד ערשיינען אוי-
סער יעדען צווייפעל. מען וועט אונז אפשר טאדלען דערפאר, וואס
מיר זוכען צו באווייזען זאכען, אין וועלכע קיינער צווייפעלט אייגענט-
ליך ניט. מיר האָבען אבער פריער געמוזט ווערען אבסאָלוט זיכער
אין דעם פרט פון אויטאָנאמיע, כדי אנצונעמען אויך אירע פאלגען.
און די דאזיגע פאלגען באשטעהען אין אט וואס.

אויב די עסטעטישע ווערטען זיינען אויטאָנאם, דאן פארמאָגען
זיי אן אומבאדינגטע באדייטזאמקייט פאר דעם איינצעלנעם סוב-
יעקט. אבער וואס אנבאלאנגט די ווערטען גופא, איז עס ניט דוקא

וועזענטליך פאר זיי, אז זיי זאלען האבען א באדייטאמקייט פאר דער מערהייט סוביעקטען. זיי זיינען אינדיווידועל באדייטאמ אבער ניט אלגעמיין באדייטאמ. זייער באדייטונג, וואס האט איר באגרינדונג באקומען אין דער ווילענס-נאטור פון דעם איינצעלנעם סוביעקט, געהט ניט ארויס פון די גרעניצען פון דעם סוביעקט. דאס זעלבע, וואס איז שעהן פאר מיר, קאן זיין עקעלאפט פאר אנדערע. וויפיל סוביעקטען!—אזוי פיל זעלבשטענדיגע ווערטען-צענטרען, אזוי פיל ספערען פון באדייטאמקייט, מחמת „איד“, „דו“ און „ער“ — זיינען ניט אידענטיש. אויב די לעצטע אינסטאנץ פאר דער בא- שטימונג פון דעם שעהנעם אדער ניט-שעהנעם ליגט אין דעם איינצעל- נעם סוביעקט, דאן פארמאגט יעדער איינער זיין אייגענע מאס, וואס פאסט זיך בלויז פאר אים, און מער פאר קיינעם ניט. בלויז אין דער אינערליכער איבערלעבונג אנטפלעקט זיך דער עסטעטישער ווערט פון זאכען, און מענען אפילו אנדערע זיך דערוויסען פון דער דאזיגער איבערלעבונג, איז זי פאר זיי פארט ניט קיין בינדענדע אנטפלעקונג פון ווערט. זי פאדערט אונטערווארפונג בלויז ביי דעם, וואס לעבט זי איבער, און פון אנדערע — ניט. פ א ר ד י ע ס ט ע ט י ש ע ווערטען קאן ניט זיין קיין אינסטער-ר-ס-ר ביעקטיווער אלגעמיינער קריטעריום.

פונדעסטוועגען באטראכט יעדער איינער, וואס האלט עפעס פאר שעהן זיין אורטייל אויך ריכטיג פאר אנדערע. ער דענקט, אז זיין אורטייל האט צו טאן מיט א ווערט, וואס איז באדייטאמ פאר אלע. איר זאג ארויס מיינע בליקען, איר גיב זיי איבער צו אנדערע, און ער ווארט, אז מען זאל מיט מיר איינשטימען. מיין אורטייל פאדערט איינשטימיגקייט. און אפילו ווען איר ווייס, אז זיי האבען אן אנדער מיינונג, שטרעבט מיין אורטייל פארט צו ווערען בינדענד אויך פאר זיי. זיי זיינען מחויב צו אורטיילען אזוי און אזוי. דער אמת, וואס איר האב אנטפלעקט, דארף זיין אן אמת אויך פאר זיי. איר האלט מיין אורטייל פאר ריכטיג פאר אלעמען. ריכטיג — אין וועלכער הינזיכט? אין דער הינזיכט פון מיין אינערליכער ווערטען-איבער- לעבונג? אבער די לעצטע ווערט דאך אוממיטעלבאר עמפונדען בלויז

בראדער קריסטיאנסען

פון מיר אליין און ניט פון אנדערע, און דערפאר קאן זי בלויז פאר מיר אליין און ניט פאר אנדערע זיין די בינדערע מאס פון ווערטען. ווען איד זוד צו דערגרייכען אן אלגעמיינע באדייטזאמקייט פאר מיין ארטייל, איז עס ניט קיין באווייז, אז איד ערווארט אן אלגעמיינע מאס פון ווערטען? געוויס. זי איז אבער אוממעגליך פאר די אויטא נאמישע ווערטען. מיין ארטייל פאדערט איינשטימיגקייט מצד אנדערע; ווי אזוי קאן איד זי אבער פאדערען, ווען איד ווייס, אז זייערע איבערצייגונגען ווערען באשטימט בלויז דורך זייערע אייגענע ווערטען-איבערלעבונגען? נעמט ניט יעדע דיסקוסיע וועגען עסטעטישע ווערטען און פאראויס אן אלגעמיינע מאס פאר די מיטשפרעכער? אזא מאס איז אבער נישטא, אויב די עסטעטישע ווערטען זענען אוי-טאנאם. מיר רעדען אויך וועגען א גוטען און א שלעכטען געשמאק. די עסטעטישע ארטייל-פעהיגקייט פון יעדען איינעם, ווערט אויך, הייסט עס, פון איר זייט באזונדערס אפגעשאצט. אויב איד באצייכען אלס שלעכטען געשמאק ניט בלויז יעדען ארטיילס-אקט, וואס איז אן דערש ווי מיינער — און דא מוז ליגען אן אנדער זין, מחמת דער חילוק צווישען גוטען און שלעכטען געשמאק דריקט זיך אויס אין אן אינטער-סוביעקטיווער פארם — דאן געהען מיר ארויס פון דער הנחה, אז די ווערטען-איבערלעבונגען פון דעם איינצעלנעם סוביעקט זיינען ניט דאס לעצטע קריטעריום פון דעם שעהנעם, אז עס איז פאראן א העכערע געריכט-אינסטאנץ, אז עס איז פאראן אן אינטער-סוביעקטיווע מאס פון שעהנעם און ניט-שעהנעם, וועלכע שטעהט איבער דעם איינצעלנעם סוביעקט. וויבאלד דער געשמאק אליין ווערט פון זיין זייט אפגעשאצט, דאן קאן ער ניט זיין דער לעצטער קריטעריום פון שעהנעם. נאר אויב די עסטעטישע ווערטען זיינען אויטאנאם, דאן מוז די לעצטע ענטשיידונג אפהענגען פון דער ארטייל-פעהיגקייט פון יעדען באזונדער, און זיין געשמאק קאן ניט איבעראניס געשאצט ווערען. וויבאלד די עסטעטישע ווערטען זיינען אויטאנאם, פארלירט במילא יעדער אונטערשייד צווישען גוטען און שלעכטען געשמאק וועלכע עס איז זין.

פון דער צייט פון קאנט'ען זיינען מיר געוואוינט מיט איין אטעם

ארויסצוואַנגען די ווערטער אַבליגאַטאָרישקייט און אַלגעמיינע באַדייט־זאַמקייט, גלייך ווי זיי וואָלטען אַבסאָלוט געמיינט איינס און דאָס זעל־בע. גיכער קאָן עס זיך אויסווייזען, אַז ריכטיג איז פונקט דאָס פאַרקער־טע. די אויטאָנאָמישע ווערטען, זיינען אַבליגאַטאָריש דאָרט, וואו זיי האָבען בכלל אַ באַדייטזאַמקייט. זייער באַדייטונג פאַר דעם סוביעקט, פאַר וועלכען זיי זיינען באַדייטזאַם, איז ניט צופעליג. און די נויט־ווענד־גקייט פון זייער באַדייטונג שטעלט מיט זיך פאַר זייער וועזענט־ליכע אייגענשאַפט. פאַרקערט, אן אינטער־סוביעקטיווע אַלגעמיינע אַבליגאַטאָרישקייט קאָן ניט זיין וועזענטליך פאַר די אויטאָנאָמע ווער־טען. שוין די אימבאדינגטקייט גופא פון זייער באַדייטונג שליסט אויס יעדע באַציהונג צו דעם „זיין“ פון אנדערע סוביעקטען. די מוזיק, וועלכע באַצויבערט מיך מיט איר שעהנקייט, איז אַ ווערט פאַר מיר — אַלץ איינס, צי עס זיינען דאָ מיט מיר אנדערע מענשען צי ניט, אַלץ איינס, וואָס עס זאָל ניט זיין באַדייטזאַם פאַר אנדערע. די אבסאָ־לומקייט פון דער באַדייטזאַמקייט, וואָס קער זיך ניט אַז מיט קיינעם, אַ חוץ מיט דעם איינצעלנעם סוביעקט — מחמת זי האָט אירע וואַרצ־לען אין זיין נאָטור — אַט די אטאָמוזירט טאַקע די באַדייטזאַמקייט פון די אויטאָנאָמע ווערטען.

פון דער אנדער זייט איז עס פולשטענדיג קלאַר, אַז פאַר די העטעראָנאָמיש־באַגרינדעטע ווערטען קאָן די אינטער־סוביעקטיווע באַדייטונג זיין זעהר וועזענטליך. אַלס ביישפּיל וועלען מיר ווידער אַנווייזען אויף דער שפּראַך. די שפּראַך־געזעצען שטרעבען צו זיין בינדענד פאַר אַ סך. אויב עס איז פאַראַן אַ געמיינזאַמקייט פון עסטעטישע ווערטען אויף דעם באַזיס פון העטעראָנאָמיע — מיר האָבען שוין אַנגעוויזען אויף דער מעגליכקייט פון אַזאָ געמיינזאַם־קייט און אויף איר פּראַקטישער עקזיסטענץ, און מיר וועלען זיי אַנרופען פון קורצקייט וועגען פשוט „בילדונג“, דערביי וועלען מיר ווינציג וואָס אָפּווענדען זיך פון דעם וועזענטליכען זין פון אַט דעם טערמין — דאָן איז דער צוואַנגס־באַראַקטער פון דעם עסטעטישען אורטייל אין דעם קרייז פון געבילדעטע מענשען זעלבסטפאַר־שטענדליך. דאָ וועט יעדער אורטייל ארויסטרעטען מיט דער פרעטענ־

בראדער קריסטיאנסען

זיע אויף אן אינטערסוביעקטיווער באדייטונג, און די ריכטיגקייט אָדער פאַלשקייט פון די אַפּשאַצונגען ווערען פאַרשטאַנען אין אן אינטער-סוביעקטיווען זינען, מחמת מיט אַט דער געמיינזאַמקייט פון אַנזיכטען זיינען פאַרבונדען געוויסע סאַציאַלע פּריווילעגיעס. דערפאַר דאַרף מען אַט די געמיינזאַמקייט אונטערשטיצען. דער אורטייל וויל דאָ זיין א באווייז פון בילדונג און ער טאָר דעריבער ניט אַרויס פון די גרע-ניצען פון אַלגעמיינער באדייטזאַמקייט. דאָ איז פאַראַן אַן אַלגעמיי-נער, פאַר יעדען איינעם צוגענגליכער מאַסשטאַב פון אורטיילען: דער אויטאָריטעט, די געזעלשאַפטליכע מיינונג, די אנערקענטע קלאַסיקער פון דער גענעבענער עפאכע, די מאָדע. דאָ גרעניצט זיך אויך אַפּ דער גוטער געשמאַק פון דעם שלעכטען, מחמת דערפון איז אַפהענגיג דער סאַציאַלער פאַרצוג. א גוטען געשמאַק האָט דער, וואָס חזר'ט איבער די אַלגעמיינ-אנערקענטע אַפּשאַצונגען און מאכט ברייטער זייער אַנ-ווענדונג לויט דעם מעטאָד פון אַנאַלאָגיע, און אַ שלעכטען געשמאַק האָט דער, וואָס געפינט זיך מחוץ דעם געבילדעטען קרייז.

מיר זיינען כמעט גרייט צו זאָגען, אַז די פּרעטענזיע פון דעם עסטעטישען אורטייל אויף אן אינטער-סוביעקטיווער אַלגעמיינער בא-דייטזאַמקייט צוזאַמען מיט זיין צוואנגבאַראַקטער זינען די אַטריי-בוטען פון העטעראנאָמיע. אין יעדען פאַל ווערט אַט דער צוואנגבאַ-ראַקטער קענטיג פאַרקלענערט, אויב מען זאָל זיך שטרענג האַלטען אין די גרעניצען פון די אויטאָנאָמישע אורטיילען. מיר זוכען גערן די איינ-שטימיגקייט פון אַנדערע מיט אונזער אורטייל. אָבער וואָס פאַר אַ מין איינשטימיגקייט? איז עס גענוג צו זאָגען: יאָ? דורכאויס ניט. מיר פאַדערען אַן איבערצייגטען יאָ. הייסט עס, אַז מיר געמען אָן, אַז אַנ-דערע האָבען זיך זייערע מיינונגען, נאָר מיר פאַדערען, אַז אַט די מיי-נונגען זאָלען זיין די פרוכט פון זייער אייגענער זעלבסטשטענדיגער איבערצייגונג. קוים איז דאָס ניטאָ, צי דאַרפען זיי דען זאָגען: יאָ? פאַרשטעהט זיך, אַז ניט. און ניט קוקענדיג דערויף פאַרלאַנגען מיר איינשטימיגקייט פון זיי. ווערט ניט דער צוואנגבאַראַקטער פאַר-ניכטעט דורך אַט דעם אינערליכען ווידערשפּרוך?

און דאָר קאָן זיך דער אויטאָנאָמישער ווערטען-אורטייל ניט אינ-

קונסט

גאנצען באגעהן אן דער אינטערסוביעקטיווער באדייטזאמקייט. די עסטעטישע קולטור זעצט פאראויס א געמיינזאמקייט פון ווערטען. פאר וועמען שאפט דער קינסטלער? פאר זיך אליין? אָדער אויך פאר דיר און פאר מיר? איז נישט זיין ווערק באשטימט פאר אלע? קומט עס אלזא אויס, אז דאָרט, וואו ער זעהט שעהנקייט, זעהען מיר זי אויך, זעהען זי אויך אנדערע. זיין שאפונג ערשיינט אלס אומזיניג, אויב ער זאל נישט גלויבען אין דער אינטערסוביעקטיווער באדייטונג פון די שעהנקייט-ווערטען. אזא באדייטזאמקייט פאָדערט, פאָלגליך, נישט בלויז די העטעראנאמישע בילדונג, נאָר אויך די עסטעטישע קולטור — אמת, אין א גאנץ אנדערען זין און אין אַביסעל אנדערע פאָרמען.

די געמיינזאמקייט פון ווערטען אין א געביילדעטער סביבה איז באדינגט דורך דער אומזעלבסטשטענדיגקייט פון דער פערזאן, דורך דעם, וואָס די אלעגמיינע ווערטען-מאָסען באצווינגען אירע אור-טיילען. די קולטור, דאָגענען, שטעלט יעדען אויף די אייגענע פיס, נישט אים די פולע פרייהייט זעלבסטשטענדיג צו באשטימען די ווערטען. ווי-פיל פערזאנען אזוי פיל איינצעלנע קריטעריומס פון אַפּשאַצונג. און דאָך דאָרף זיין א געמיינזאמקייט פון ווערטען, מחמת די קולטור איז א גע-גענויטיגע באשאפונג פון ווערטען: דאָס וואָס איינער אנערקענט אנערקענט אויך דער אנדערער. ווי אזוי איז דאָס אבער מעגליך? בלויז א דאָנק דעם, וואָס די גלייכהייט אָדער ענליכקייט פון קריטעריומס פאָרנעמט דעם אַרט פון דער געמיינזאמקייט פון מאָס. די מעגליכ-קייט פון דער עסטעטישער קולטור באזירט אויף א פאָקט, וואָס דאָרף באַטראַכט ווערען דאָרט, וואו מען באַגעגענט אים, אלס א גליקליכער צופאַל, ווייל עס איז אוממעגליך צו פארשטעהען זיין נויטווענדיג-קייט. פאר דעם אויטאָנאָמישען אורטייל איז די אינטערסוביעקטיו-ווע באדייטונג נישט וועזענטליך, זי איז בלויז מעגליך זייט ביי זייט מיט אים, און זי טרעט אַריין אין אירע רעכט בלויז דאָ. ווען עס שטימען איין צווישען זיך די גרונט-

בראָדער קריסטיאָנסען

דראַנגען פון די איינצעלנע סוביעקטען.
וואָס אין זיי קריגען די ווערטען זייער
אנהויב.

די קולטור איז מעגליך צווישען מענשען, וואָס זיינען פאַרוואַנדט
לויט זייער נאַטור. עס איז ניט נויטיג קיין פּולשטענדיגע אידענ-
טישקייט פון איינגעבויענע אינסטיקטען, מען קאָן זי אויך ניט גע-
פינען. די אינטערשידען דאַרפֿען אבער ניט אריבערגעהען א געוויסע
גרענעץ. כאַטש יעדער איינער האָט אין דעם פאל זיין אייגענע מאָס
פון ווערטען, דאָך שטימט איין מאָס איין מיט דער אַנדערער, און
פונדאָנען נעמט זיך די מעגליכקייט, אז פאַרשידענע „יא'ס" און
„ניין'ס" זאָלען צונויפפאַלען. דאָס, וואָס איז באַדייטזאם פאַר איי-
נעם, ווייזט זיך אַרויס אַלס באַדייטזאם אויך פאַר דעם אַנדערען. מיר
דערווייטן זיך וועגען אַזאָ איינשטימיגקייט אין דער אינערליכער נאָ-
טור פון ווערטען אויף אַן עמפירישען אופן, און מען קאָן ניט אפּריאָרי
באַשטימען, ווי ווייט עס שפּרייט זיך אויס די פאַרוואַנדטשאַפט פון
די מענשליכע וועזענס. די ערפארונג גיט אויך ניט קיין זיכערע
סמנים, מחמת די העטערעאנאמישע געמיינזאמקייט פון בילדונג בא-
שאַפט לייכט די אילוזיע פון אויטאָנאָמער סימפּאַטיע פון אַפּשאַצונג.
בילדונג און קולטור זיינען דאָך ניט אַפּגעטיילט אויף אַן אויסערליך
קענטיגען אופן, און ווי זיי זיינען ניט פאַרשידענאַרטיג, באַגעגענט מען
זיי אַפט אין א פערזענליכע בונד. פון דער צווייטער זייט, איז ניט
יעדע באמת עקזיסטירענדע האַרמאָניע אין דער אינערליכער נאָ-
טור פון די ווערטען כאַמערקבאר, מחמת די ווערטען-באַדייטזאמקייט
אין פאַרבאָרגען, און די אורטיילען, וואָס ווערען פאַקטיש אַרויסגע-
זאָגט, ווענדען זיך אַפט אָפּ פון איר. די מאָס זיכערקייט, מיט וועלכער
מיר ערוואַרטען צו טרעפֿען אַ פאַרוואַנדט קלינגענדיגע נשמה —
דאָס ווענדט זיך אָן דער פערזענליכער ערפארונג. אבער קיין שום
קינסטלערישע שאַפונג איז ניט מעגליך אָן אַט דעם גלויבען. ווער עס
פאַרצווייפֿעלט אין באַצוג צו זיינע צייטגענאָסען, דער האָפט אויף די
שפּעטערדיגע דורות. דאָך איז דעם, וואָס באַגעגענט אַ סך פאַר-
וואַנדטע נשמות און חברים אין דער וועלט פון ווערטען, זעהר שווער צו

גלויבען, אז די קולטור האט צו פארראנקען איר עקזיסטענץ א פאקט
טישער צופעליגקייט; אז כאטש די שעהנקייט איז ווירקליך באדייט-
זאם ניט בלויז פאר אים אליין, נאך אויך פאר אנדערע, האט עס, אין
תור גענומען, געקאנט זיין אנדערש.

מיר האבען שוין געגעבען אנצוהערען: פון דער הארטאניע אין
דער באגרינדונג פון די ווערטען, איז נאך ניט געדרונגען די איינשטי-
מיגקייט אין די פאקטיש-אויסגעדריקטע אורטיילען; זיי זיינען דערי-
בער ניט אלעמאל אינדיווידועל גערעכט און אנטשפערעכען ניט אלעמאל
דערצו, וואס איז ווירקליך באדייטזאם פאר דעם אפשטאנדענען סוביעקט,
און פאר די מענשען, וואס זיינען מיט אים גייסטיג פארוואנדט. דער-
פאר קאן פארקומען א מיינונג-פארשיידענקייט אפילו דאָרט, וואו עס
איז פאראן א סימפאטיע פון אפשטאנדענען; און בלויז דאָ האט א ווכח
א זין, מחמת בלויז אויף דעם באַדען איז מעגליך אן אויסגלייך.
מיין אורטייל זוכט צו זיין גערעכט קודם כל פאר מיר, און דאָן אויך
פאר די, וואס זיינען פונקט אזוי געשטימט. בלויז צו אַט דעם קרייז
ווענדט זיך מיין אורטייל, ווען איך זאָג אים אַרויס; אבער אויב ער
איז ריכטיג פאר מיר, דארף ער אויך זיין באדייטזאם פאר אַלע די,
אין וועלכע איך האב דערפילט אן אינערליכע פארוואנדטשאפט מיט
מיר; און אויב זייער אורטייל טרעט אָפּ פון מיינעם אין איינצעלנע
פאלען, דאָן דארף מיר, — לויט מיין איבערצייגונג — זיין בעסער
באוואוסט, וואס עס האט א באדייטזאמקייט פאר זיי, און איך פאָדער
ביי זיי א רעוויזיע פון זייערע בליקען. בלויז אין אזא זינען פאָדערט
מיין אורטייל די איינשטימיגקייט פון אנדערע, און אזא מין פאָדערונג
זעצט נאָר ניט אויס געגען דער אויטאָנאָמיע פון אורטיילען. זי איז
אייגענטליך די אויטאָנאָמיע גופא. די דאָזיגע פאָדערונג פאלט באמת
פונאָדער אין צוויי מאַמענטען: אין דער איבערצייגונג אין דער אוי-
טאָנאָמישקייט פון מיין אורטייל, און אין א פארלאנג וואס איז געד-
ווענדט צו די חברים אין אַפשטאנד, אז זיי זאָלען פון זייער זייט אויך
אורטיילען אויטאָנאָמיש.

בראָדער קריסטיאַנסען

זעטערנאָמיע אַנטקעגען אויטאָנאָמיע, נאָכאָמונג און נאָכגע-
אַמטע איבערלעבונג אַנטקעגען אַריגינעלער אָפּשאַצונג און שאַ-
פונג לויט דעם אייגענעם געזעץ, די געבונדענקייט דורך אן אויסער-
ליכען אויטאָריטעט אַנטקעגען דער פרייער באַגעגעניש פון פאַרוואַנדטע
גייסטער — אַזאָ איז די אַנטינאָמיע פון בילדונג אין קולטור. זיי
זיינען פּולשטענדיגע געגענזאָצען, און דאָך קאָן זיך איינע ניט באַ-
נעהען אָן דער אנדערער. זייער באַציהונג איז ענליך צו א סימביאָז.
אז בילדונג קאָן זיך ניט באַגעהן אָהן קולטור, דאָס איז זעלבסטפאַר-
שטענדליך, מחמת די ערשטע פאַרמאָנט ניט קיין אמת'ע שעפּפּערישע
כחות. אָבער אויך די קולטור קאָן זיך ניט באַגעהן אָהן דער בילדונג,
מחמת בלוז די בילדונג פאַרזיכערט די מאַטעריעלע עקזיסטענץ פון
דער קולטור. אָהן איר האָט דער קינסטלער ניט קיין ברויט און זיין
ווערק קיין דאָך.

דער קינסטלער שאַפט פאַר אויטאָנאָמע גייסטער, אָבער די הע-
טעראַנאָמישע גייסטער מוזען באַצאָלען די הוצאות. די בילדונג איז
דאָך בלוז א מיטעל, מיט דער הילף פון וועלכען די רייכקייט באַ-
פעסטיגט און שיינדעלט זיך מיט אירע סאָציאלע פּריווילעגיעס.
כדי זיך גרויס צו מאַכען, פּראָטעזשירט די רייכקייט די קונסט,
זאָמעלט און היט אָפּ די אוצרות פון אלע דורות, וואָס וואַרטען אין דער
שטיַלקייט פון די גרויסאַרטיגע זאָלען אויף יענע, פאַר וועמען זיי זיין
נען געמיינט. די בילדונג איז די אָפּהיטערין פון דער קינסטלעריי-
שער טראַדיציע אפילו אין די צייטען פון א קונסט־טריקעניש. זי
גרינדעט שולען פאַר ארבייטער און פאַר פעהיגע שילער. אויב מען
קאָן ניט אויסלערנען צו קריגען א קינסטלערישען טאַלאַנט, ווי עס
מיינט די בילדונג, איז אָבער אויך פאַר זיי גוטיג א „מאיעוויטישע“
הילף.

אמאָל האָט מען זיך געמיט צו באַרעכטיגען די סאָציאלע אומ-
גלייכקייט מיט דער באהויפטונג, אז רייכקייט איז די טרעגערין פון
קולטור. אויב מען וויל דערמיט זאָגען, אז די רייכע באַטייליגען
זיך הויפטזעכליך אין דער באַשאַפונג פון קולטור, איז דאָס א גראַבער

טעות. די אַריגינעלסטע און מעכטיגסטע טאַלאַנטען שטאַמען פון אַרעמע לייט אָדער פון דעם מיטעלקלאַס. קונסט און נויט געהען אַפּט-מאַל האַנט אין האַנט. און אויב מען מיינט, אז די עמפּינדליכקייט און אינטערעס צו קונסט זיינען פאַרבונדען מיט רייכקייט, איז דאָס ווידער אַן איליוזיע. מיט רייכקייט איז אָבער באַמט פאַרבונדען אַ פּסעוודאָ-אינטערעס: בילדונג. אַט דער כלומרשטער קולטורעלער אינטערעס איז דאָך פאַר דער רייכקייט אַ מיטעל אונטערצושטרייכען אירע סאָ-ציאלע פּריווילעגיעס. דערפאַר אונטערשטיצט זי די קונסט, וואָס איר מאַטעריעלע עקזיסטענץ איז אָפהענגיג אַן דער רייכקייט. בלויז אין דעם דאָזיגען זין איז די רייכקייט אַ קולטור-טרעגערין. און אין אַט דעם זין איז די סאָציאלע אומגלייכקייט אומפאַרמיידליך און באַרעכ-טיגט דורך די פאַדערונגען פון קולטור: עס מוז זיין אַ מאַטיוו פאַר דעם נויטיגען פּסעוודאָ-אינטערעס. די אַלגעמיינע בילדונג איז אַ „קאָנטראַדיקציע אין אדיעקטאָ“. אויב די בילדונג זאָל ניט זיין קיין קוואַל פאַר פּריווילעגיעס, וואָלט מען אויפגעהערט זיך נאָכ-צוואַגען נאָך איר, און צוזאַמען מיט איר וואָלט אויך פאַרשוואונדען די קולטור. אָבער די מאַטעריעלע אָפהענגיקייט אַן דער בילדונג איז פאַרבונדען מיט אַ הויז פאַר דער קולטור. דער געבילדעטער מענש קאָן ניט שטערען דערצו, אז זיינע אַמט'ע אינטערעסען זאָלען אַרויסלויכ-טען דורך די כלומרשטע, און זיי וועלען זיך אַרויסצייגען אין דעם אויסוואַל דערפון, וואָס ער וועט פּראָטעזשירען. אויף אַזאַ אופן וועט די בילדונג אומפאַרמיידליך, קעגען דעם ווילען און ביי דער גאַנצער אומפאַרמייאישקייט, דאָך באַאיינפלוסען דעם גאַנג פון דער קולטור-רעלער אַנטוויקלונג. דערפאַר שטעלט יעדע גאָכפאַלגענדע ריי קינ-סטלער מיט זיך פאַר איין און די זעלבע טיפישע, קרומע ליניע פון פאַלען. דריי זאכען פאַרשטעהט יעדער געבילדעטער מענש אין קונסט, אָבער אַלע דריי אופנים פון זיין פאַרשטעהען געהען פאַרביי די אַמט'ע קינסטלערישע ווערטען, און האַבען צו טאָן מיט דעם געגענטשאַנד-ליכען אינהאַלט מיט דער טעכניק און מיט דער דעקאָראַטיווקייט. אין יעדער קונסט-אַנטוויקלונג ווויזט זיך אַרויס, אז די אויפמערק-זאַמקייט און כחות פון די קינסטלערס קאָנצענטרירען זיך ביסלעכווייז

בראדער קריסטיאנסען

אלץ מער און מער אויף דער שווערקייט פון סוזשעט, אויף דער טעכ-
נישער ראפנירטקייט און אויף דער דעקאראטיווקייט. ביז געוויסע
גרעניצען קאן די קונסט דאס פארטראגען אָהן וועלכען עס איז באַזונ-
דערען שאַדען פאר זיך. אבער סוף כל סוף געהט זי אונטער דערפון.
איז דען דאָ אַ פאַלק, וואָס האָט אויסגעמידען דעם דאָזיגען שיקזאַל?
ביי די גריכען, אין יאַפּאַן, אין ווענעדיג — איז דען דאָ דער אויטאָ-
נאָמישער אינטערעס געווען גענוג ברייט פאַרשפּרייט אויפצוהאַלטען
די מאַטעריעלע עקזיסטענץ פון דער קונסט? מיר באַגעגענען אויך דאָ
די זעלבע קרומע ליניע פון פאַלען, און צום סוף — די הערשאַפט פון
דעם וואַלגאַרען סוזשעט, די טעכנישע ווירטואַזיטעט, אָדער פון דער
קאַראַטיווקייט, וואָס איז ניט מער ווי אַ לוקסוס-זאַך. די קונסט לעבט
אויפ'ן חשבון פון בילדונג און קומט אום אַ דאַנק איר. זי פאַר-
שווינדט אבער ניט שפורלאָז. אָפּגעהיט אין די שאַצקאַמערען פון
בילדונג, וואָרט זי אויף יענע צייטען, ווען די יונגע כחות וועלען פון
דער באַרירונג מיט איר אויפפלאַקערען מיט פייער.

בילדונג און קולטור זיינען צוויי געגענזאַצען. ווען מען קוקט זיך
אַבער צו צו זייער טאַפּאָגראַפישער פאַרשפּרייטונג, געפינט מען אויס,
אַז זיי קאַנען אַריינטרעטען אין אַ פּערזענליכען בונד. דער מענש האָט
דאָך די פּעהיגקייט צו טראָגען ווידערשפּרוכען אין זיין נשמה, כאָטש
ער דערלאָזט ניט קיין צוזאַמענשטויס צווישען זיי און כאָטש ער באַ-
מערקט זיי אָפט ניט. אפּטמאָל לעבען זיך צענויף זייט ביי זייט די
אויטאָנאָמישע און העטערעאַנאָמישע אורטיילען אין איין און דעם זעל-
בען סוביעקט, און ער אליין ווייס ניט זייער גרעניץ.

אַזוי געפינט מען אויך מערסטענמאָלס ביי געבילדעטע מענשען
פאַסען פון באַוואוסטזיין, וואו עס הערשט אן אויפריכטיגקייט פון
איבערלעבונגען. מיט אַ באַזונדערס מאַדנעם געמיש צייכענען זיך
אויס די ערפינדערס פון מאַדעס. פון דער אנדער זייט ווערען די
מיינונגען אויך ביי אויטאָנאָמיש דיינקענדע מענשען כסדר באַשפּרינג-

קעלט מיט העטערנאָמישע פלעקען. און דאָס איז קיין חדוש ניט. די בילדונג האָט אונז דערצויגען. איידער דער מענש האָט זיך אליין געפונען, איז ער געשטאַנען אונטער דער ממשלה פון א פרעמדען געזעץ. די שפורען פון בילדונג ווערען קיינמאל ניט אָפגעמעקט. אן אבסאָלוטע אַריגינאַליטעט איז אן אומבאַגרייפבאַרער אידעאל. אויף אזא צי אויף אן אנדער אופן ווארפען מיר זיך אונטער צו אן אויטאָריטעט. פון א קולטור־פאַליטישען שטאַנדפונקט איז ניטאָ וואָס צו באקלאָנען זיך דערויף: אזוי ווערט אריבערגעוואַרפֿען א בריק איבער דעם אַפֿגורנט, וואָס טיילט אָפּ בילדונג פון קולטור, און פאר אויטאָנאָמישע גייסטער ווערט לייכטער די באַגעגעניש אויף זייער שווערען וועג.

די העטערנאָמישע אורטיילען איבער ווערק באַנוצען זיך מיט א קריטעריום, וואָס ליגט פון דרויסען פון דעם איינצעלנעם סוביעקט און קאָן זיין צוגענגליך פאר אלעמען אין דער זעלבער מאָס, און בינדענט פאר אלעמען אין דער זעלבער מאָס. דאָס זיינען: אן אויסערליכער אויטאָריטעט, די געזעלשאַפטליכע מיינונג, די מאָדע. דערפאר באַשטעט די וועזענטליכע אייגענטימליכקייט פון די העטערנאָמישע אורטיילען דערין, וואָס זיי האָבען אַ פרעטענזיע אויף אַלגעמיינער באַדייטאָמקייט.

ביי אויטאָנאָמישע אורטיילען קומט די לעצטע ווערטען־באַשטיי־מונג פאר אין דעם סוביעקט, אין אן אוממיטעלבאַרער עמפינדונג פון דעם ווערט, און די באדייטונג פון אַט דעם קריטעריום שפרייזט ניט אריבער די גרעניצען פון דעם סוביעקט. א געמיינזאַמקייט פון ווער־טען איז, אמת, מעגליך, אבער בלויז דאָרט, וואו עס עקזיסטירט צו פֿעליג א גייסטיגע פאָרוואַנדטשאַפט. דער פערזענליכער אורטייל האָט דעריבער ניט קיין פרעטענזיעס אויף אַלגעמיינער באַדייטאָמקייט. אין דעם ערשטען פאל האָבען מיר דעם באגריף פון נאָרמאַלע און פאר אלעמען ריכטיגע אורטיילען, אין דעם צווייטען פאל, ביי אויטאָנאָמי־שע ווערטען — בלויז אן אינדיווידועלע נאָרם. אָבער אויך ביי דער

בראדער קריסטיאנסען

עסטעטישער איבערלעבונג, יעדענפאלס ביי אַזעלכע, וואָס איז פאַר-
בונדען מיט אַ קונסט־ווערק און ניט מיט דער שעהנקייט פון דער נאַ-
טור, איז פאַראַן איין אַבליגאַטאָרישע באדינגונג, וואָס איז חל אַויף
אַלעמען, אַהן אויסנאָם. די דאָזיגע באדינגונג האָט, איבעריגס צו טאָן
ניט מיט דעם אורטייל איבער ווערטען, נאָר מיט דעם סינטעז פון דעם
אַפגעשאצטען אביעקט. עס האנדעלט זיך אום דעם פאַרשטעלן
אַ קונסט־ווערק. יעדעס קונסט־ווערק פאָדערט אַ מיין באַזונדערען,
צווייטערליכען שאפונג־סינטעז, און יעדער איינער, וואָס אורטיילט
וועגען אים איז זיכער, אז ער פאַרשטעהט דאָס ווערק ריכטיג. מיר
פאַרשטעהען אַ ווערק, ווען מיר פאַראייניגען אַויף אַ באַזונדערען אופן
די עלעמענטען, וואָס ווערען אונז דירעקט אָדער אינדירעקט געגעבען
אין די זינליכע אייגענשאַפטען — ווען מיר פאַראייניגען זיי אַזוי, ווי
עס פאָדערט טאָקע דאָס קונסט־ווערק. פאַרשטעהן אַ ווערק און אור-
טיילען וועגען זיין ווערט — דאָס זיינען צוויי גאַנץ באַזונדערע זאַ-
כען. דאָס פאַרשטעהן קונסט און די פעהיגקייט צו אורטיילען קאָנען
זיין אנטוויקעלט ניט אין אַ גלייכער מאָס. אַזוי אָבער ווי דער סינ-
טעז פון דעם אָביעקט איז אַן אומבאדינגטע הנחה פאַר'ן אורטיילען,
אנטהאלט שוין ממילא יעדע אפשאצונג־ערפארונג די איבערצייגונג,
אַז דאָס קונסט־ווערק איז ריכטיג פאַרשטאַנען. ווען איר זאָג אַרויס
אַן אורטייל, מיינ איר, אַז איר שטעל מיר דאָס ווערק פאַר אַזוי, ווי עס
פאָדערט אליין, — אַזוי, הייסט עס, ווי אַלע זיינען עס מחויב צו פאַר-
שטעהן. עס קאָן זיין, אַז אַט די פרעטענזיע פירט עס אַריין אין אַ
טעות די פילאָזאָפיען פון דער קריטישער שולע, מחמת זי צוויינגט זיי
צוצושרייבען אויך דעם אויטאָנאָמישען אורטייל אַ שטרענגען צוואַנג-
כאַראַקטער. זיי באַמערקען ניט, אַז דאָ האנדעלט זיך עס אום דער
נאָרם פון דעם אָביעקט־סינטעז און ניט אום דער נאָרם פון זיין
אַפשאצונג. אַפגענאָרט דורך אַט דעם זעלבען מאַמענט, פירט אַט די
נאָאיווע אַנזיכט דורך אַן אונטערשיר צווישען גוטען און שלעכטען
געשמאַק אויך אין אויטאָנאָמישען זין. אין דער אמת'ען האָט מען
דאָ פאַר זיך די פעהיגקייט אדער אומפעהיגקייט ריכטיג צו פאַרשטעהן
אַ ווערק. דאָ האנדעלט זיך עס דורכאויס ניט אום דער פעהיגקייט

צו ארטיילען, אדער אום דעם געשמאק, נאך אום דער פעהיגקייט פון עסטעטישער קאנטעמפלאציע.

וועגען וואס ארטיילען מיר? וועגען דעם קונסטווערק? יא, אבער בלויז אויף אן אינדירעקטען אופן. דאס אויסערליכע ווערק, וואס געפינט זיך פאר אונז אין דעם רוים — אט דאס אויסגעהאקטע שטיק מאַרמאַר, אָדער אַט דער באַפאַרבטער לייווענט — גיט אונז בלויז אַן אַנשטויס און שיקט אונז איבער דערצו, צו וואָס דער ווערטעוואַר-טייל האָט אן אוממיטעלבארע שייכות. דער אמת'ער אַביעקט פון עסטעטישען ארטייל, אָדער — לאַמיר עס אַנרופֿען קורץ: דער עסטעטישער אַביעקט — איז עפעס וואָס איז אין סוביעקט גופא, און ער קאָן ערשיינען אלס גאנץ אנדערש, אלס פאַרשידען פאַר פאַרשידענע באַאָבאַכטער פֿין דעם זעלבען אויסערליכען ווערק. אויף אַזאַ אופן איז די אידענטישקייט פון דעם עסטעטישען אַביעקט נאָך ניט געדרונגען פון דער איינהייטליכקייט פון דעם קונסטווערק. דער ארטייל-אַביעקט אנטשמעהט אין דעם אויפפאַסענדיגען באַוואוסט-זיין בלויז דורך א באַזונדערען אַקט פון אַ מיין צווייטערליכער שאַפונג, פון אן איבערשאַפונג. אלס רעזולטאַט באַקומט זיך אבער ניט בלויז אַן איינפאַכע ווידערהאַלונג פון דעם אויסערליכען ווערק: דאָס לעצטע גיט בלויז דעם מאַטעריאַל און די אַנווייזונדע פּעדים פאַר דעם סינ-טעז. און אַט צו דעם פּראָדוקט פון דעם צווייטערליכען שפּעערישען סינטעז איז געווענדט דער אַפּשאַצענדער ארטייל, צו אים באַציט ער זיך. צו פאַרשמעהן ריכטיג אַ קונסטווערק מיינט: דורכפירען אַ סינטעז פון דעם אַביעקט, צופאַסענדיג זיך צום אימפּולס און צו דער סונעסטיע, וואָס געהערט ארויס פון דעם קונסטווערק. דאָס געלינגט ניט יעדען איינעם, דערצו איז נויטיג אַ באַזונדערע סינטעטישע פּע-היגקייט: אַ קינסטלערישער חוש.

אזוי ווי יעדעס קונסטווערק פאָדערט אַ באַזונדערען מיין סינטעז, קאָנען פילע איין ריי קונסטווערק יאָ פאַרשמעהן, און אַנאָנדער ריי — ניט. צו אַט דעם ענין וועלען מיר זיך נאָך צוריקקערען אין איינעם פון די שפּעטערע קאָפיטלען. דאָ וועלען מיר בלויז אַנווייזען אויף מאַנכע אונטערשידען פון דעם סינטעטישען מעטאָד. די פּראָגע באַ-

בראדער קריסטיאנסען

שטעהט אין דעם אויף וויפיל דער ווירקליכער אינטערעס צום געגענ־ שטאנד דארף אויספארשען די דעטאלען; וואס פאר א פארמען מען זאל באטראכטען גענויער, פינקטליכער כדי זיי זאלען אין משך פון א געוויסער צייט ארויסרופען א געוויסע שטימונג; די פראגע בא־ שטעהט אין דעם ווי אזוי מען זאל ריכטיג פונאנדערטיילען די שאט־ רונגען פון אונזער אויפמערקזאמקייט און אויסגעפינען די גאנצע היערארכיע פאקטאָרען, וואס איז געלעגען אין דער פארטראכטונג פון דעם קינסטלער. די פראגע באשטעהט אין דעם, צי זאל מען פאר־ בינדען געוויסע פארמען אין איין גאנצעס אָדער זאל מען אויפפאסען יעדע באַזונדער — מחמת דאס וועט באשאפען גאר אַן אנדער איינ־ דרוק. די פראגע באשטעהט אין דעם, ווי אזוי זיך אָפּצושיידען פון געוויסע מאַמענטען, כאַטש זיי זיינען דא אין דעם סוזשעט אָדער אין דער טעכנישער אויספירונג, ווי אזוי זיך פון זיי צו באַפרייען. די בילדער פון דעם 16טען יאָרהונדערט, למשל, נויטיגען זיך אין אַביסעל אַן אנדערען סינטעז, ווי די בילדער פון דער פריהענדיגער עפאָכע. ראפאעל'ס א בילד פאָדערט אַז דער צושויער זאל צענויפבינדען די ליניעס פון דער לאַנדשאפט מיט די קאנטורען פון די פיגורען, און אַז ער זאל שענקען אויפמערקזאמקייט דעם פאראלעליזם אָדער דער ניט־ אנטשפּרעכונג פון אַט די לינישע עלעמענטען: זייער צענויפבינדונג באשאפט אַזא איינדרוק, וואָס אין די באַזונדערע קאנטורען איז ער נאָך ניט געווען צו געפינען; לויט דער פארטראכטונג פון דער בילד זיינען זיי איין גאנצעס. נאָר אויב מען זאל מיט אַזא מין סינטעז צוגעהן צו די בילדער פון דעם 15טען יאָרהונדערט וועט אַנטשטעהן אַ מאַמענט פון דיסחאַרמאָניע: אין דעם עסטעטישען אַביעקט וועט אַריינגעטראָגען ווערען עפעס אַזוינס וואָס איז אין דעם קינסטלערס פארטראכטונג ניט אַריינגעקומען.

נאָך אַ ביישפּיל. אַ צייכונג — אויב זי האָט, נאטירליך, סטיל — פאָדערט, אַז מיר זאלען די באַוועגונג פון די ליניען אויפכאַפען אוממוטעלבאַר אויף דער פֿל אַ ד פון דעם בילד; נאָך איידער מען פארטייטשט דעם זין און די פערעספעקטיוואַייגענשאפטען פון אַט די ליניעס אין דער פאָרם ווי זיי ערשיינען פאר אונז פֿאַר דער

דאזיגער אויסטייטשונג, דארפן זיי שוין באשאפען זייער מעלאדיע
אח דעם איינדרוק פון זייערע פארמען. פארקערט: ווען מיר האָ-
בען פאר זיך אַ בילד וואָס איז געמאלען אויף לייווענט און אויב זי
פארמאגט סטיל, באטייליגען זיך די ליניעס אין דער שפראך פון פאר-
מען ערשט נאך דער אויסטייטשונג פון דעם אינהאלט פון בילד,
ערשט נאך דעם, ווי די ליניעס זיינען פארלענגערט געווארען אין דער
טיף לויט די געזעצען פון פערעספעקטיוו. ווענדט אָן אין דעם צוויי-
טען ווי אין דעם ערשטען פאל דעם פארקערטען סינטעזאופן און אַ
ניט־פארשטעהן וועט זיין דער רעזולטאט.

אדער נאך אַ משל: ווער עס זעהט צום ערשטען מאל אַ יאפא-
נישע קאקעמאנא און יאפאנישע האַלץ־שניצעריי, איז געוועהנליך אַנ-
טוישט, מחמת ער זוכט די הויפט־ליניעס דאָרט, וואו דער יאפאנישער
קינסטלער פאָדערט אַבסטראַקציעס. ער קוקט אַריין אין די פנימער
פון האַרונאָבוס קליינע פרויען, זוכט אין זיי אַן אויסדרוק — אָבער ער
געפינט גאַרניט. די קערפערס זיינען פאַרבונדען, איינגעהילט אין
ברייטע קליידער און פאַרגליווערט אַהן באַוועגונג. נאָר אויב מען
זאָל זיך אין זיי אַביסעל עפּטער איינקוקען, וועט זיך אפשר אַנטפּלע-
קען אַ דינער בויג פון האַלז, און מאַדנע פאַנטאַסטישע ליניעס וועלען
ווי אַ קוואַל אַ שלאָג טאָן און ווי שפּילענדיג זיך, נעמען שיטען מיט
געדאַנקען; זיי וועלען, ווי קלאַנגען, כוואַליע־מעסיג זיך אויפהויבען
און אַראַפּלאַזען און אַרומוויקלען איינע די אַנדערע. און דאָן וועט
זיך אויסווייזען גלייך ווי עס וואַלט געפונען געוואָרען אַ פאַרבאַרגענע
פרוּזשינע אין אַ געהיימער שקאַטולקע: דאָס בילד האָט זיך פאַר אונז
געעפּענט, רעדט מיט אונז, און — מערקווירדיג — אויף אַ שפּראַך
וואָס איז אונז גאַנץ פאַרשטענדליך, גאַרניט אויף אַ יאפאניש. אָט
איז אַ לעקציע פון אַ נייעם סינטעזאופן. די היעראַרכיע פון פאַק-
טאָרען, וואָס אַ יאפאניש בילד פאָדערט, דרעהט כמעט איבער מיט'ן
קאָפּ אַראָפּ אונזערע געוועהנליכע בליקען.

יעדעס קונסטווערק פאָדערט. אַלזאָ, אַ באַזונדערען מין סינטעזע,
וואָס ניט יעדער איינער איז אומשטאַנד אים דורכצופירען. אויב אונז

בראָדער קריסטיאַנסען

זערע אורטיילען געהען זיך פאנאנדער קאן דאס זיך נעמען דערפון, וואס איינער פון אונז פארשטעהט ניט ריכטיג דאס ווערק. דאן דאכט זיך בלויז אויס, אז עס איז פאראן א ווידערשפּורד פון אפשטאונג, מחמת די אורטיילען באציהען זיך דירעקט בלויז צו דעם פראדוקט פון דעם צווייטערליכען סינטעז; דערביי איז ניטאָ די הויפט-באדינ-גונג פון דעם פארגלייך: דאס באציהען זיך צו איין און דעם זעלבען אורטייל-אביעקט. די פארשידענקייט פון די אפשטאונגען, באווייזט ניט אין דעם פאל קיין אומענליכקייט פון געשמאקען. און איד בין איבערצייגט, אז זעהר פיל חלוקי דעות אין דער ספערע פון אפשטאונג גען דארפן אויף אזא אופן אנערקענט ווערען בלויז אלס כלומרשטע מיינונגס-פארשידענהייטען. איד וויל באין אופן ניט אפליקענען אז עס זיינען פאראן אמת'ע געשמאק-אונטערשידען. איד בין אבער חושד, אז עפטער באגעגענט מען דיפערענצען אין דעם פארשטעהן. אט די לעצטע באשאפען עס אויך די אילוזיע פון געשמאק-ענדערונגען אין דער אנטוויקלונג פון אן איינצעלנער פערזאן. אין דער אמת'ען ווע-רען ברייטער די סינטעטישע פעהיגקייטען, די אורטייל-אביעקטען שטעלען זיך פאר אנדערש, ווי פריהער, און מען זאגט ארויס אנדערע אפשטאונגען, כאטש די קריטישע פעהיגקייט איז געבליבען ביי איר פריהעריגער ריכטונג.

דערמאנט זיך אז די ערשטע באגעגענישען מיט אן אומבאקאנטער קונסט. פון אנהויב לייקענען מיר זי אפ. ווען מיר קערען זיך אבער צוריק צו איר, ציהט אונז עפעס צו. און איין שענעם פרימארגען זיינען מיר זיך מודה, אז זי געפעלט אונז. שפעטער הערען מיר שוין אויף צו פארשטעהן, ווי עס האט גאר געקאנט זיין אנדערש. וואס האט זיך געענדערט אין אונז? דער געשמאק? אין משך פון דער זעלבער צייט איז ער פארבליבען דערזעלבער בנוגע אלע אנדערע אפ-שאצונגען. גיכער, האבען זיך, אלזא, די נייע ווערק ערשט איצט פאר אונז אנטפלעקט. מיר זעהען זיי אנדערש. פארשטעהט זיך, אז דאס איז ניט קיין ניי זעהן אין עמפירישען זין. אויך פריער איז אונזער אויג ניט בלינד געווען צו פלאכען, ליניעס און פארבען. מיר באשאפען אבער פון די זינליכע דאטען עפעס נייס. דאס אלגעמיינע

קונסט

אויסזעהן איז אנדערש. און אונזער אויפמערקזאמקייט געהט איצט אויף דעם וועג וואס דאס קונסטווערק פאדערט טאקע. די שארפקייט, בוינזאמקייט און עלאסטישקייט פון דער סינטעטישער פעהיגקייט ווענדען זיך אן איבונג און געוואוינהייט. אן איינזייטיגע איבונג אנטוויקעלט א שארפקייט פון אורטייל אין א באגרעניצטער ספערע, אבער זי מאכט אונז אומעלאסטיש. דערמיט דערקלערט זיך די אפטע, אונז צעטומעלענדיגע ערשיינונג, וואס די גרויסע קינסטלער אנערקענען ניט איינער דעם אנדערען. אזוי ווי זייער אייגענע שאפונג געהט כסדר אויף איין און דעם זעלבען וועג, ווערט זייער צופאסאונג פעהיגקייט אפגעטעמפט. זיי זיינען שוין ניט אימשטאנד דורכצופירען דעם נויטיגען סינטעז, אויב דער לעצטער געהערט צו אן אנדער טיפ. דאס איז א סמן פון אן איינזייטיגען און באגרעניצטען פארשטעהן און האט גארניט צו טאן מיט זייער געשמאק. זיי פארשטעהן ניט קיין אנדערען קינסטלער, דערפאר פאראורטיילען זיי אים. זיי זעהען זיין ווערק ניט אזוי ווי ער וויל עס; ווען ער אליין וואלט עס געזעהן, אזוי ווי זיי, וואלט ער מסתמא אויך אזוי גענומען אורטיילען וועגען זיין אייגען ווערק.

לאמיר אונטערציהען דעם סך הכל. די מעגליכקייט פון אן עס-טעטישער קולטור זעצט פאראויס די געמיינזאמקייט פון ווערטען. קיין אלגעמיינע אפשטאונג-מאס פון דעם שעהנעם קאן, נאטירליך, ניט זיין, מחמת די עסטעטישע ווערטען זיינען אויטאנאם, נאר דעם ארט פון געמיינזאמקייט פארנעמט די גלייכקייט אדער ענליכקייט פון די קריטעריומס. די ערפארונג באווייזט, אז עס עקזיסטירט ווירקליך א פארוואנדשאפט אין דער וועלט פון ווערטען.

ווי ווייט זי פארשפרייט זיך, איז שווער צו באשטימען. פון איין זייט רופט די איינארטיגקייט פון בילדונג ארויס די אילוזיע פון א סימפאטיע בנוגע די אפשטאונגען. פון דער אנדער זייט קאן מען ניט באטראכטען יעדע מיינונג-פארשידענקייט אלס אן אמת'ען באווייז פון דעם געגענעזליכען. אפט נעמט זיך די מיינונג-פארשידענקייט

בראָדער קריסטיאנסען

פון דער פאַרענדערליכקייט פון די אָנגענומענע געשמאַקען : די בילד-
דונג מוז דאָך ניט קוקענדיג אויף איר פּאַפּולאַריזאַציע אַלעמאַל בייטען
די נאַרמען, כדי אַנצוהאַלטען אירע פּריווילעגיעס. נאָך אַ לענגערער
אַדער קירצערער הערשאַפט ווערט איין געבילדעטע מאַדע פאַרביטען
ווערן אַן אנדערער, און אַלע מאַדעס צוזאַמען באַשאַפען דעם איינדרוק
גלייך עס וואָלט זיך אין משך פון דעם היסטאָרישען פּראָצעס געביטען
די עסטעטישע אורטייל-פּעהיגקייט פון די מענטשען. אין דעם ווייזען זיך
אַבער בלויז אַרויס די ווידערשפּרוכען פון דער העמעראַנאַמישער קאַטע-
גאָריע. די העמעראַנאַמישע אורטיילען האָבען אַבער גאָרניט צו טאן
מיט געשמאַק, מחמת ניט זיי האָבען אים דיקטירט. אַבער אויך ביי
אַ צוזאַמענשטויס צווישען אויטאָנאָמישע אורטיילען זיינען די חלוקי-
דעות אָפּטמאַל בלויז שיינבאַרע. צו די עסטעטישע אורטיילען ווערען
צוגעמישט שאַצונגען פון אַן אנדער מיין ; דאָן קאָן מען ניט דורכפירען
קיין פאַרגלייך צווישען זיי. אַדער עס איז מעגליך, אַז זיי באַציהען
זיך בלויז צו דעם אויסערליכען ווערק, אַבער אוממיטעלבאַר — צו
נאָנט פאַרשידענע עסטעטישע אָביעקטען, אויב די פּעהיגקייט פון פאַר-
שטעהן איז אַנטוויקעלט ניט אויף אַ גלייכען אופן, און דער צווייטער-
ליך-שעפּערישער סינטעז גיט דעריבער פאַרשידענע רעזולטאַטען.
אין אַזאַ פאַל זיינען די אורטיילען ניט פאַרגלייכבאַר און קאָנען דערי-
בער ניט שטעהן אין קיין שום ווידערשפּרוך איינער צום צווייטען,
מחמת זיי באַציהען זיך צו פאַרשידענע אָביעקטען. דעריבער טאַקע
איז די אויסטייטשונג פון פאַקטען אַזוי אומזיכער און וואַקעלדיג, און
די גרייטקייט פון יעדען זיך איבערצוגעבען דעם דראַנג פון זיינע האַפּ-
נונגען הענגט אָפּ אַן דעם אָפּטימיזם, אַן דער קראַפט פון זיינע פאַר-
לאַנגען.

II.

דער עסטעטישער אביעקט.

אלס א גענוגראשטיממען. באצייכענעדען סמן פון אן עסטעטישער איבערלעבונג באטראכט מען געוועהנליך די צושרייבונג פון אַט דער איר בערלעבונג צו וועלכען עס איז קונסטווערק. דאָרט איז איר אָנהויב און איר סוף. זי הויבט זיך אָן מיט דער זינליכער אויפפאַסונג פון דעם ווערק און ענדיגט זיך מיט דעם אורטייל וועגען אים. יעדעס געפיל פון פאַרגע-ניגען אָדער אומפאַרגעניגען, וואָס אַ קונסט־ווערק רופט אַרויס ביי אונז, ווערט דעריבער אָנגענומען אַלס אורטייל וועגען דעם עסטעטי-שען ווערט פון דעם ווערק און פון דער אַנדער זייט קומט אויס, אַז אַלע עסטעטישע אורטיילען, וויבאַלד זיי זיינען אַרויסגערופען דורך דעם וועלכען ווערק, באַציהען זיי זיך בלויז צום אורטייל־אַביעקט. אַריינטראַכטענדיג זיך אָבער טיפער, וועלען מיר געפינען, אַז אַזאָ דע-פיניציע האָט ניט קיין לאַגישען ווערט. די דאָזיגע בויג־ליניע, וואָס איז אָנגעצייכענט דורך דער אידענטישקייט פון דעם אָנהויב־און־אויסלאָז־פונקטען, קאָן דאָך אַרומכאַפען אורטיילען, וואָס וועלען ניט זיין קיין עסטעטישע אָפּשאַצונגען אין דעם אמת'ען זינען. אַ קונסט־ווערק קאָן געפעלען אָדער ניט געפעלען צוליב אזוינע טעמים וואָס האָ-בען גאַרניט צו טאָן מיט עסטעטישע אָפּשאַצונגען. עס איז גענוג זיך צוצוקוקען צו די מאַטיווען פון דער באַנאַלער עסטעטישער קריטיק איינצוועהן, ווי אַכט עס באַגעגענען זיך שאַצונגען, וועלכע ליגען אוי-סער דער עסטעטיק. אַ בילד, לַמשלָה, לויבט מען פאַר דער געטריי-שאַפט צו דער נאַטור, אָדער דערפאַר וואָס עס ערלויבט אונז צו באַ-טראַכטען איינצעלהייטען מיט אַ גרעסערער באַקוועמליכקייט, ווי די ווירקליכקייט. אין אַ ראָמאַן לויבט מען די אינטערעסאַנטע באַשריי-בונג פון דער סביבה אָדער די פּסיכאָלאָגישע קענטענישען פון דעם אויטאָר. מען פילט מיט דער טענדענץ פון אַ דראַמע; מען האָט הנאה, ווען מען באַגעגענט אַ ווערק, וואָס קאָעטירט מיט דער וויר-

בראָדער קריסטיאנסען

טאָזיטעט פון דער טעכניק, אָדער עס געפעלט אונז גאָר דערפאַר, וואָס עס שפּיגעלט אָפּ דעם סימפּאַטישען געדאַנקענגאַנג פון דעם קינסטלער: דאַס, וואָס ער איז אַ גוטער דייטש און אַן ערליכער מענטש, וואָס ער איז פּרייַם, אַ פאַטריאַט און איבערגעגעבען דעם קייסער — אָדער פּונקט פאַרקערט.

פון דער אַנדער זייט ווערט דער אורטייל־אַביעקט נאָך ניט ענד־גילט באַשטימט דורך דער זינליכער אויפפאַסונג פון דער קונסט־ווערק. ניט יעדער איינער, וואָס געהט צו מיט אָפּענע און געזונטע חושים צו אַ ווערק, איז דאָך אימאַטאַנד צו „פאַרשטעהן“ עס. עס איז ניט גענוג איין מאָל צו באַטראַכטען די ווערק פון אַ זעלטענער און אַ נייער קונסט כדי זיי זאָלען זיך פּולשטענדיג אַנטפּלעקען פאַר דעם צושוינער. דער אַביעקט פון עסטעטישען אורטייל, אָדער ווי מיר וועלען אים באַצייכענען קירצער: דער ע ס ט ע ט י ש ע ר אַ ב־י ע ק ט ווערט באַשאַפּען ערשט מיט דער הילף פון אַ סינטעז, וואָס פאַלט יעדענפאַלס ניט פּולשטענדיג צענויף מיט דער זינליכער אויפ־פאַסונג, כאָטש ער זאָגט פאַראַוים די לעצטע. אויף אַזאַ אופן באַציט זיך דער עסטעטישער אורטייל אוממיטעלבאַר צום פּראָדוקט פון אַט דעם סינטעז און בלויז אינדירעקט צום אויסערליכען קונסט־ווערק; און די פאַרשידענע אורטיילען מכּח איין און דעם זעלבען ווערק קאָנען זיין געווענט צו פאַרשידענע אַביעקטען. אורטיילענדיג וועגען אַ ווערק זאָגט דער מענטש אַרויס אַ מיינונג וועגען דעם, וואָס ער פאַרשטעהט און שטעלט זיך פאַר אין אַט דעם ווערק. דער עסטעטישער אַביעקט איז אַ געשטאַלט, וואָס איז אויפגעבויט אין דעם סוביעקט. דאַס אויסערליכע ווערק גיט בלויז דעם מאַטעריאַל און די אַנווייזונגען פאַר דער קאָנסטרוקציע, עס איז אַבער נאָך ניט קיין פאַרטיגער אַביעקט פון אורטייל.

אַט די באַטראַכטונגען פירען אונז צו די צוויי וויכטיגסטע פּראָב־לעמען פון דער עסטעטיק: אויב ניט יעדעס פאַרגעניגען — אָדער אומפאַרגעניגען איז באַצוג צו אַ קונסט־ווערק איז אַן עסטעטישער אורטייל, דאָן פרעגט זיך, וואָס כאַראַקטעזירט די עסטעטישע אורטייל־לען אַלס אזוינע? מיט אַנדערע ווערטער: וואָס הייסט „שעהן“ און

קונסט

„מיואם“? וואס באדייטען די עסטעטישע ווערטען? די דאזיגע פראגע איז דיזעלבע, וואס די פראגע וועגען דעם עצם פון דער קונסט. די דעפיניציע פון די עסטעטישע ווערטען דארף באשטימען די ענדגילטיגע צילען פון דער קונסט. צווייטענס — אזוי ווי דער עסטעטישער אביעקט איז ניט אידענטיש מיט דעם אויסערליכען קונסט-ווערק דארף מען קלאר ווערען וועגען זיינע אייגענשאפטען: פון וואס פאר א מין איז דער סינטעז וואס באשאפט אים (דעם עסטעטישען אביעקט)? מיט וואס אונטערשיידט זיך די עסטעטישע קאנטעמפלאציע פון דער זינליכער אויפפאסונג? וואס שטעלט מיט זיך פאר די סטרוקטור פון דעם עסטעטישען אביעקט?

לאמיר נעמען די פראבלעם אין איר אלגעמיינסטער פארשטעלונג, כדי צו קריגען די שטייף-פונקטען פאר א פארגלייך, און כדי אין פאראויס אנצוצייכענען די פארם פון איר לייוונג. מיר וועלען, אלזא, רעדען וועגען אפשאצונגען בכלל. ביי יעדער אפשאצונג האבען מיר פאר זיך צוויי מאמענטען: דעם שאצונג-אביעקט און דעם אור-טייל וועגען ווערטען. מיר האבען פאר זיך דעם אביעקט, וואס זיין ווערט שטעלט מיט זיך פאר דעם געגענשטאנד פון אורטיילען, און דעם אורטייל וועגען דעם ווערט, וואס איז אים באשטימט דער סוביעקט זיין באציהונג צום אביעקט דורך די אויסדרוקען: „יא“ אדען „ניין“, גוט, צו שלעכט, רעאל אדער ניט רעאל, א. ד. גל. אין זייער אלטער-נאטיוור-קאראקטער זיינען אלע שאצונג-אורטיילען ענליך איינער צום אנדערען. דאס איז אלעמאל אן ארויסזאגען זיך פאר אדער געגען, א באשטעטיגונג אדער אן אפלייקענונג. אנטשטעהט אבער די פראגע: מעגליך אז די שאצונג-אורטיילען זיינען אין אזא פאל בכלל האמאגעניש? באדייטען דער יא און דער ניין אלעמאל דאס זעלבע, עקזיסטירט בלויז איין אופן פון באשטעטיגען, וואס ווערט דיפערענצירט ערשט ווען ער ווערט אנגעווענדט צו פארשירדענע מינים אביעקטען? ווען מיר מאכען קלאר אונזער שטעלונג צום אביעקט אין דער פארם פון יא און ניין, באשטימען מיר אויך דא פולשטענדיג דעם זין פון דעם ווערט? מיר וועלען

בראדער קריסטיאנסען

באלד זעהן, אז דאס איז ניט אזוי. און באוויזען ווערט עס דורך דעם, וואס אויף איין און דעם זעלבען אביעקט קרייצען זיך דורך פארשידענע ארטען פון אפשטאונג. דערפון אנטשטעהט פאלגענדע אויפגאבע: עס איז נויטיג אפצוגרעניצען איינע פון דער אנדערער די באזונדערע ארטען פון אונזער באציהונג צו זאכען. וואס באדייט „יא — רעאל“, וואס אונטערשיידט אט דעם זאץ פון „יא — גוט“, און פון „יא — שעה“? מיט אנדערע ווערטער, דארף די ווערטען-פילאזאפיע בא-שטימען די באזונדערע מינים פון די ווערטען, זי דארף ווייזען, וואס עס מיינט רעאליטעט, שעהנקייט, א. א. וו. אויף וויפיל עס רעדט זיך וועגען די אויטאנאמישע ווערטען, ניט דאס פריעריגע קאפיטעל אנווייזונגען פאר אזא באשטימונג. לאמיר זיך דערמאנען, אז כדי צו באשטימען די אויטאנאמישע ווערטען דארף מען אנווייזען אויף דעם גרונד-דראג, וואס באשטימט זיי און זייער באדייטזאמקייט, ווי אויך זייער כאראקטעריסטישע באציהונג צו אט דעם דראג. אט האבען מיר פאר זיך די ערשטע פון די צוויי פראבלעמען אין איר פאראלגע-מיינערטען אויסזעהן און צוגלייך טאקע — די פאָרם פון איר לייונג. דעם וועג צו דער צווייטער פראבלעם עפענט פאר אונז דער אנא-ליז פון פאלגענדער ערשיינונג: כאטש איין אביעקט דערלאזט אמאל פיל פארשידענע שאַצונג-ארטען, דאך איז דערמיט נאך ווייט ניט גע-זאגט, אז יעדער אביעקט ערלויבט די אַנווענדונג פון יעדער שאַצונג-ארט. מיר קאנען ניט, למשל, זיך אוועקשטעלען און פרעגען וועגען דער עמפירישער רעאליטעט פון א מאטעמאטישען פונקט, אדער וועגען דעם מאַראלישען ווערט פון א בערגעל זאמד, אדער וועגען דער שעהנ-קייט פון א היסטארישער כראנאלאגיע. די באשטעטיגונג און די אַפ-ליקענונג פון דעם ווערט אין אזוינע פאלען איז גלייך אומזיניג. עס שטעלט זיך, אלזא, ארויס, אז דער אביעקט מוז פארמאגען געוויסע באשטימטע אייגענשאפטען כדי די ספעציפישע פראגע וועגען זיין ווערט זאל בכלל האבען וועלכען עס איז זין. די מ ע ג ל י כ ק י ט גופא פון שאַצען זעצט שוין פאראויס א באזונדערע סטרוקטור פון דעם אביעקט. עס איז מעגליך, אז דער אביעקט, וואס ערלויבט לויט זיינע אייגענשאפטען א פראגע כנוגע איין מין ווערטען זאל ניט דער-

לאזען קיין שום אנדערע שאצונגען. אויף אזא אופן קומען מיר צו דער פראבלעם: ווי אזוי דארף זיין די סטרוקטור פון דעם אביעקט, אז די פראגע וועגן זיין רעאליטעט זאל האבען א זין? און וואס פאר אייגענשאפטען דארף דער אביעקט באזיצען, אז מען זאל קאנען פרעגן וועגן דעם, צו ער איז שעהן אדער מיאוס, א.א.וו. מערקט זיך: די פראגע איז ניט, וואסערע אביעקטען זיינען שעהן, וואסערע אייגענשאפטען זיי דארפן האבען, אז זיי זאלען פארדינען באצייכענען צו ווערען אלס שעהנע—די פראגע איז, וועלכע אביעקטען זיינען שעהן אדער מיאוס; מיט אנדערע ווערטער; ווי אזוי דארף זיין דער אביעקט, אז די פראגע גופא וועגן זיין עסטעטישען ווערט זאל זיין מעגליך.

ווען מיר זאלען, צום ביישפיל, וועלען אנאלאזירען דעם עמפירי־שען אביעקט, ד.ה. אזעלכען, וואס בנוגע אים האט די פראגע וועגן רעאליטעט א זין, וואס זיין ווירקליכקייט קאן מען באשטעטיגען אדער אפלייקענען, זאגען מיר, אט דעם עפעל, אדער א קינד'ס געשריי דארט, אויפ'ן גאס, וואלטען מיר געקומען צו פאלגענדען רעזולטאט (צי מיר באנעמען דערביי דעם אביעקט גופא אדער בלויז זיין במקום, זיין סובסטיטוט, מאכט אין דעם פאל קיין אונטערשייד ניט): מיר וואלן טען קודם כל געמוזט אנרופען א גאנצע מאסע זינליכע אייגענשאפט־טען און עס וואלט אינא דערביי בלויז שווער געווען אויפצוכאפן יעדע פון זיי באזונדער און פאר יעדער געפינען א באזונדערען נאָמען: די פארבען און די פיגורען, די שאטירונגען פון ליכט און טעם, די גערוכען און די באריר־אייגענשאפטען; אדער א מאסע טענער און קוואליטאטיוו־פארשיידענע גערוישען. צווייטענס, וואלט מען גער דארפט באשטימען די געגענזייטיגע פאזיציע און פארבינדונג פון אט די זינליכע אייגענשאפטען אין דער הינזיכט פון רוים און צייט. און ענדליך וואלטען מיר אויסגעפונען, אז די דאזיגע עלעמענטען בינדען זיך צונויף אין אן אייגענארטיגער אייניגקייט, אזוי נעמליך, אז אין זייער פארבינדונג בילדען זיי א „זאך“, אדער באדייטען אן „אורזאכ־ליכע ריי־פאלגונג“. אדער, אז זיי קענען איינגעשלאסען ווערען אין א געוויסער זאך אדער אין אן אורזאכליכער ריי־פאלגונג, אלס זייערע

בראדער קריסטיאנסען

פארבינדענדע רינגען. אט די פארם פון דער איינהייט פון א זאך אדער פון דער אורזאכליכקייט ווערט געוועהנליך אנגערופען קאטעגאָריע, אויף אזא אופן האָבען מיר געפונען, אז דער רעאלער אָביעקט לאָזט זיך באַשטימען אין דרייערליי הינזיכטען: אין דער הינזיכט פון די עלעמענטען, פון וועלכע ער באַשטעהט, די פארמען פון קאָארדינאציע פון אט די עלעמענטען — און די קאטעגאָריע. די עלעמענטען זיינען אין דעם געגעבענעם פאל די זינליכע אייגענשאפטען; די פארמען פון קאָארדינאציע — דאָס איז די רויס־און־צייט־שכנה־שאפט; און די קאטעגאָריעס — דאָס איז די זאך און די אורזאכליכקייט. אט די דריי מאַמענטען כאַראַקטעריזירען דעם עמפירישען אָביעקט; וואו מען באַגעגענט זיי, דארט איז מעגליך די פֿראַגע וועגען רעאל־ליטעט. עס איז אָבער ניט שווער זיך צו איבערצייגען, אז דוקא די קאטעגאָריעס אַנטישיידען עס די פראַגע וועגען דער שאַצונג־מעגליכקייט. וואָרים ווען מען האָט פאר זיך בלוז די רויס־און־צייט־שכנה־שאפט פון זינליכע אייגענשאפטען, פארלירט דאָך די פראַגע וועגען רעאליטעט איר זין. בלוז די קאטעגאָריע שטעלט צונויף דעם שאַצונג־אָביעקט פון דער עלעמענטען־קאָארדינאציע. ווידערהאלענדיג קאנטס־אייסדרוק, קענען מיר זאגען, אז די קאטעגאָריע גיט „אָביעקטיווי־טעט.“ אָבער אונטער דעם פארשטעהען מיר די מעגליכקייט פון שאַצען, די פשוטע מעגליכקייט פון דער פראַגע וועגען ווערט און מיר שליסען אויס דערפון יעדע אַנצוהערעניש אויף דעם פֿאַזיטיווען ווערט. די קאטעגאָריע באַשטימט לחלוטין ניט פאָראַויס אונזער יאָ אָדער נײַן. די קאטעגאָריע אַלע אָפגעשטאַלטקייט פון דעם עמפירישען אָביעקט באַשאַפט ניט זיין ווירקליכקייט. נאָר גיט בלוז די מעגליכקייט צו שטעלען די פראַגע וועגען דער רעאליטעט פון דעם אָביעקט. דאָס, וואָס איז קאטעגאָריאַל גיט אָפגעשטאַלט, קען גיט זיין רעאל אדער גיט רעאל, מחמת די פראַגע גופא וועגען דער רעאליטעט האָט דאָ קיין זין גיט. די קאטעגאָריע גיט, פאַלגליך, די אָביעקטיוויטעט אין דעם זין פון דער מעגליכקייט צו שאַצען. זי מאַכט ערשט מעגליך, אז מען

קונסט

זאל בנוגע דעם אביעקט קענען שטעלען די פראגע וועגען ווערט, זי מאכט אים פאר א מעגליכען טרענער פון ווערט.

פון דאנען איז געדרונגען, אז די פראגע וועגען קאטעגאריעס איז פארבונדען מיט דער פראגע וועגען דער באדייטונג פון דעם ווערט. מיר וועלען ערשט דעמאלט פארשטעהן די קאטעגאריעס פון דעם עמפירישען אביעקט, ווען מיר וועלען אויסגעפינען, וואס עס באדייט אזוינס „רעאליטעט“: ערשט דאן וועלען מיר פארשטעהן, פארוואס בלויז די זאכען און די אורזאכליכע רייען דערלאזען די פראגע וועגען רעאליטעט. פון דער באשטימונג פון דעם ווערט קען מען אויך דריי-גען די באדינגונגען פון איר מעגליכקייט. די דערקענטעניש-טעאריע, וועלכע וואלט געפרואווט זיך ארויסדרעהען פון צו באשטימען די רע-אליטעט, וואלט ניט געווען אימשטאנד ארויסצופירען די קאטעגאריעס פון דעם רעאלען.

וואס פון דער דאזיגער אויספארשונג פון דעם עמפירישען אבי-עקט קען אריינגענומען ווערען אין אונזער פאראלגעמיינטער סכעמע, איז קלאר פאר זיך אליין. ביי די שאצונג-אביעקטען פון דעם זעלבען מין וועט נויטיג זיין צו באשטימען דריי אנטשפרעכענדע מאמענטען. מחמת יעדער אביעקט איז אויפגעבויט פון געוויסע עלעמענטען, און אט די עלעמענטען געפינען זיך אין אן אייגענארטיגער, זיי אנגעהער-ריגע קאמבינאציע. און ענדליך דארפן זיין די קאטעגאריעאלע פאר-מען, וועלכע באדינגען די אביעקטיוויטעט, ד. ה. די מעגליכקייט פון שאצען. און איינעם קענען די פונקציעס פון די קאטעגאריעס פאר-שטאנען ווערען בלויז דורך דער ווערטען-באשטימונג. אויף אַזא אופן, האבען מיר אויך אויף דער פראגע וועגען דער סטרוקטור פון דעם עסטעטישען אביעקט געפונען א פאראלגעמיינטע סכעמע פון לייזונג. מען דארף באשטימען: וואס שטעלען מיט זיך פאר די עלעמענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט? וואס אזוינס זיינען די פארמען פון קאארדינירען אט די עלעמענטען? און וואס אזוינס זיינען די עס-טעטישע קאטעגאריעס? אויף וואס פאר א וועג עס זאל ניט אוועק אונזער אויספארשונג, וועט מען זי ערשט דאן קענען באטראכטען אלס

בראדער קריסטיאנסען

געענדיגט. ווען מיר וועלען קריגען אן ענטפער אויף אט די דריי פראגן.

פון אט דער פראבלעם וועלען מיר טאקע אנפאנגען: פון דער באשטימונג פון דעם עסטעטישען אביעקט, זיינע עלעמענטען, זיינע קאארדינירונג-פארמען און זיינע קאטעגאריעס. די צווייטע פון די צוויי גרונט-פראבלעמען וועלען מיר איבערלאזען פאר דעם נעקסטען קאפיטעל. דארט וועלען מיר פראווען מאכען אן אנאליז פון דעם עסטעטישען ווערט, און ערשט דאן וועט די ערקלערונג וועגען די עסטעטישע קאטעגאריעס און צוזאמען דערמיט — דאס אריינדריינגען אין דעם עצם פון דעם עסטעטישען אביעקט קאנען באקומען אן ענדר-גילטיגע באשטימטקייט.

דער סינטעז פון דעם עסטעטישען אביעקט געהט ארויס פון דער זינליכער אויפפאסונג פון דעם קונסטווערק, ד. ה. פון דער זינליכער קאנטעמפלאציע. דאס ווארט „עסטעטיש“ אליין ווייזט אן דערויף און מען האט שוין לאנג באמערקט, אז די קאנטעמפלאציע איז אין דער קונסט באזונדערס נויטיג. דא דארפען מיר זי האבען אין נאך א גרעסערער מאס אפילו, ווי ביי דער אויפפאסונג פון דעם עמפירישען אביעקט, וואו א פארביילויפענדער בליק איז אפטמאל גענוג, כדי זיך געהעריג צו אריינצולייגען. ניט אזוי אין דער קונסט. אונזער אויג רוט לאנג אויף דער סטאטוע, אין דער מוזיק גיבען מיר זיך פולשטענדיג אפ דעם געהער, מיר זיינען גרייט אינגאנצען צו עפענען אינזער נשמה פאר יענע איינדרוקען. וואס פליסען צו אונז דורך די טירען פון אונזערע חושים. פון דעם קען מען נאטירליך ניט ציען קיין צו איבער-געאיילטע שלוסען. קודם כל, ערשיינט פאר אונז דער עסטעטישער אביעקט אלס א פאלשטענדיג אומבאקאנטער „איקס“, מיר קענען ניט אט די זינליכע ערשיינונג באטראכטען אלס די געזוכטע עלעמענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט. עס איז דאך מעגליך, אז דער קינסטלער האט ניט די ערשיינונג געהאט אין זינען, נאר אירע אינדרוקעטע איינפלוסען אויף דעם סוביעקט, און אז זי האט דעריבער ניט מער ווי אן איבערגאנגס-באדייטונג. אבער אויך אין דעם פאל איז די

קונסט

זינליכע קאנטעמפלאציע פונקט אזוי נויטיג. כדי מען זאל אונז נישט פארווארפען, אז אט די באמערקונג איז א רעזולטאט פון א צו אנגסט-ליכער פארוויכטיגקייט, בעט איד זיך אריינצוטראכטען אין יענער אייגענארטיגער איבערלעבונג, וואס ווערט ארויסגערופען דורך דעם אביעקט אין דער מוזיק, וועלכען מיר רופען אן מעלאדיע, און מיר זאגען, אין וואס עס באשטעהט זיין עצם, צי בלויז אין דער ריי פאלגונג פון די זינליכע קלאנגען-אייגענשאפטען.

ווי עס זאל דארט נישט זיין, דער וועג פון אונזער אויספארשונג עפענט זיך מיט דער פאלגענדער הנחה; די זינליכע קאנטעמפלאציע איז דער אומפארמיידליכער אויסגאנגס-פונקט פאר דעם סינטעז פון דעם אביעקט. קודם כל מוזען מיר זיך קלאר מאכען, וואס פון די זינליך אויפגעפאסטע אייגענשאפטען פון דעם קונסט-ווערק באצייט זיך דירעקט, און וואס אינדירעקט צו דעם עסטעטישען אביעקט. מעגליך אז נישט אלץ, וואס מיר פאסען אויף אין אים האט א באדייטונג, דאס וועט זיך ארויסווייזען אין דעם גראד איינפלוס אויף דעם ווערט פון דעם אביעקט. אלץ, וואס באשטימט אויף אזא אדער אויף אן אנדער אופן דעם ווערט, מוז זיין וועזענטליך פאר דעם סינטעז פון דעם אביעקט, און אלץ, דאנענען, וואס האט נישט קיין איינפלוס אויף דעם ווערט, איז אומוויכטיג פאר דעם אביעקט.

די ערשטע גרופע פון זינליכע דאטען קענען מיר ארומכאפען אונטער דער אלגעמיינער באצייכענונג פון מאטעריאל: למשל, מאר-מאר, בראָנז אָדער האָלץ אין דער פלאסטיק. פאר דעם קינסטלערס שאפונג ווערט דער מאטעריאל געגעבען אין א פארטיגען אויסזעהן, זיין ארבייט באשטעהט אין געבען דעם מאטעריאל א פארם. דער מאטעריאל ערשיינט דערביי אלץ עפעס פאסירעס, ער לאזט זיך פאר-מירען. ער ווייזט זיך אויס אלץ נויטווענדיג בלויז דערפאר, וואס יעדע פארמירונג זעצט פאראויס דאס, וואס דארף ווערען אפגעשטאלט. ער איז בלויז דער טרעגער פון דער אידעא-פארם און האט נישט קיין

בראָדער קריסטיאַנסען

שום זעלבסטשטענדיגע פונקציע. ארויסגעהענדיג פון אַט די באַטראַכט
טונגען, קען מען לייכט קומען צום וויספיר, אַז דער מאַטעריאַל האַט
ניט קיין עסטעטישע באַדייטונג. דער עסטעטישער אַביעקט ערשיינט
אַלס עפעס מער אַבסטראַקטעס איידער אַ מאַטעריעליש קונסטווערק.
איז פילייכט די פלאַסטיק לויט איר עצם ניט מער ווי די שאַפונג
פון פאַרמען אין דעם רוים און איז פאַרבונדען מיט דעם שטיין, בלויז
כדי אירע פאַרמען זאָלען קריגען פעסטקייט און אַ געשטאַלט? איז
פילייכט אין אַ בילד וויכטיג בלויז דער לייכטענדער שפּיל פון קאָליר
רען, און דער לייווענט און די פאַרבען זיינען נויטווענדיג בלויז דער-
פאַר, וואָס אַהן זיי וועט דער קאָלירעז-צויבער שנעל פאַרשווינדען פאַר
דעם קינסטלער און וועט קיין אנדערען ניט קענען איבערגעגעבען
ווערען? ווען מיר זאָלען פעסטשטעלען אזא אַבסטראַקטקייט פון דעם
עסטעטישען אַביעקט, וואָלטען מיר געקומען צום שלום, אַז די מאַ-
טעריאַלע עלעמענטען קען מען פאַלשטענדיג פאַרבייטען איינע אויף
די אנדערע; דעם אַרט פון איין מאַטעריאַלען טרעגער וואָלט געקענט
פאַרנעמען אַ צווייטער, אַ גאַנץ אנדערער איידער דער ערשטער. אַ
געוויסע אומאָפּהענגיקייט מצד דעם אַביעקט פון דעם מאַטעריאַל
קען מען ניט אָפּלייקענען. „די זעלבע“ גראַוויאָר קען אָפּגעדרוקט
ווערען אויף זייד, אויף יאָפּאַנישען אָדער האַלענדישען פאַפּיר; „די
זעלבע“ סטאַטוע קען אויסגעהאַקט ווערען פון מאַרמאָר אָדער אָפּנע-
גאַסען ווערען פון בראַנז, פּאַעטישע ווערק ווערען איבערגעזעצט פון
איין שפּראַך אין דער אנדערער. קוקט זיך אָבער צו אויפּמערקזאַמער,
און איר וועט געפינען, אַז די איבערשאַפונג פון אַ ווערק אין אַן
אַנדער מאַטעריאַל לאָזט ניט איבער פּולשטענדיג אומבאַרירט זיין
אידענטישקייט. עס אַנטפלעקט זיך אַ געוויסע דעפּאַרמירונג, וואָס
דריקט זיך אויס אין דער פאַרקריפּלונג פון דעם
ווערט.

דער, וואָס איז ניט זעהר סענסיטיוו, וועט עס נאָטירליך ניט
באַמערקען. נאָכמאַכענדיג די גריכישע אַריגינאַלען, האָבען די רוי-
מער אָפּט פאַרבייטען דעם מאַטעריאַל אין איבערגעזעצט פון דער
שפּראַך פון בראַנז אויף דער שפּראַך פון מאַרמאָר. דאָס איז איינע

פון די אורזאכען וואס האבען גורם געווען די פארקריפלונג פון דער גריכישער אלטערטימליכקייט. די דעפארמירונגען זיינען אין מאנכע פאלען ווייניג באמערקבאר, אין אנדערע צישטערען זיי פולשטענדיג דעם ווערט. דאס הענגט אפ פון דעם כאראקטער פון דעם ווערק. מאנכע זיינען ווייניגער אפהענגיג פון דעם מאטעריאל, בעת אנדערע זיינען מיט זייערע ווארצלען פעסט צונויפגעוואקסען מיט אים און קענען ניט איבערגעפלאנצט ווערען אויף אן אנדער באדען. די ליריק איז ענגער פארבונדען מיט דעם שפראך-מאטעריאל ווי דער עפאס. און ניט יעדער מאטעריאל לאזט זיך פילען אין דעם זעלבען גראד; אמאל איז ער נייטראל.

דערפון איז געדוונגען, אז אויך די מאטעריאלע זייט פון דעם ווערק באטייליגט זיך אין דעם סינטעז פון דעם אביעקט. אויב אז איבערבייט פון דעם מאטעריאל פירט צו מער אדער ווייניגער וויכטיגע פארקריפלונגען פון דעם ווערט, באווייזט דאך דאס, אז דער איבער-בייט צושטערט די אידענטישקייט פון דעם אביעקט. יעדער מאטעריאל האט זיך זיין באשטימטען כאראקטער, וואס דארף הארמאניזירען מיט דעם אלגעמיינעם כאראקטער פון דעם עסטעטישען אביעקט. דער-פאר דארף מען אדער אויסקלייבען אזא מאטעריאל, וואס איז אין איינקלאנג מיט דער קינסטלערישער פארטראכטונג, אדער אלע איבעריגע פאקטארען דארפן זיין אונטערווארפען דעם מאטעריאל, אין פאל דער לעצטער איז שוין פון פאראויס באשטימט. דער מאטעריאל קען פארגלייך באין אופן ניט זיין פאסירן און צוגעפאסט פאר יעדער באארבייטונג, ער דערלאזט בלויז געוויסע פארמבילדונגען. דער אומפאנג פון מעגליכע פארמען איז פארשיידען פאר פארשיידענע מאטעריאלען. אין פארגלייך מיט אנדערע לשונות, עפענט די הויך-דייטשע שפראך — א דאנק אירע באזונדערע מאדוליאציעאנס-פעהיג-קייטען און א דאנק איר ניט אזוי קלאר אויסגעדריקטען מאטעריעלען כאראקטער — א באזונדער רייכען געביט פון מעגליכקייטען. פון דאנען נעמט זיך איר באקוועמליכקייט פאר איבערעצונגען. אין אט דער הינזיכט איז אויף איר ענגליך די פיאנא, ווען מען זאל זי פאר-גלייכען מיט דער פידעל אדער מיט דער פלייט.

בראדער קריסטיאנסען

אויב דער אויסוואל פון דעם מאטעריאל איבט אויס זיין איינפלוס אויף דעם עסטעטישען ווערט, דארף מען דאס, נאך טירליך, ניט פארשטעהן אין דעם זין, אז דער מאטעריאל טראגט צו צו דעם ווערק זיין אויסערטעטישען, למשל עקא-נאמישען ווערט; אז וואס העכער דער פרייז פון דעם מאטעריאל, אלץ העכער אויך דער ווערט פון דעם ווערק. עס האנדעלט זיך ניט אום דעם פרייז, נאר אום דער עסטעטישער צוגעפאסטקייט. די פלאס-טיק ווערט ניט מער ווערטפול דורך דעם, וואס זי איז אין זיכער אנשטאט אין האלץ. גיפס, אויף זיין ארט, קען זיין עסטעטיש ווערט-פולער אידער מארמאר. נאטור-פארביגע שטיינער זיינען מער ווערט-פול ווי דימענטען. אונזערע גראפיקער ליידען אפט פון דעם נאטיווען פאראורטייל פארצוציהען טייערען מאטעריאל. זיי האבען אויך די שלעכטע געוואוינהייט אפצודרוקען צוליב קאמערציעלע באטראכטונג-גען דיזעלבע פלאטע אויף פארשידענע סארטען פאפיר, אנשטאט אויס-צוקלייבען דעם איינציגען מאטעריאל, וואס זאל זייער ווערק געבען די מעגליכסט גרעסטע פולקאמעהייט פון ערפילונג. מיר זעהען אלזא, אז א פולשטענדיגע צעטיילונג צווישען עסטעטישען אביעקט און מאטעריאל איז נישט מעגליך. אן ענדערונג פון דעם מאטעריאל צושטערט די אידענטישקייט פון דעם אביעקט און לאזט בלויז איבער א געוויסע ענליכקייט. אויף אזא אופן צייכענט זיך דער עסטעטישער אביעקט ניט אויס, אין פארגלייך מיט דעם אויסערליכען ווערק, מיט א באזונדער גרויסער אבסטראקטקייט. — יעדענפאל ניט אין דער הינזיכט פון מאטעריאל. זיינען מיר, הייסט עס, געקומען צו דעם רעזולטאט: דער מאטעריאל פון דעם קונסט-ווערק באטייגט זיך, א דאנק די פאלגען פון זיין איינפלוס, דירעקט אדער אינדירעקט, אין דעם סינטעז פון דעם עסטעטישען אביעקט.

איבעריגענס איז דער מאטעריאל ניט דער איינציגער פאקטאָר, ביי וועלכען עס באמערקט זיך די ערשיינונג פון א געוויסער צעטיילט-קייט און אומאפהענגיקייט פון דעם אביעקט, כאטש דא איז זי פיר ליכט אפגעלערסטען. דערפירענדיג דעם דאזיגען געדאנק ביז'ן סוף,

קונסט

באקומסטו עפעס דעם איינדרוק, אז דער עסטעטישער אביעקט בא-
שטעהט, ווי א קנאָספּ, פון בלוז הייטלאך, וועלכע מען קען אראפ-
שיילען שיכטענווייז. ווען א בילד, וואָס איז געמאלען אין קאלירען,
ווערט רעפראדוצירט אין שוואַרץ און ווייס, רעדט מען נאָר אלץ ווע-
גען דעם זעלבען בילד: דאָ האָבען מיר אַן אָפּגרעניצען זיך פון פאַרב.
א מוזיקאַליש ווערק זעהט אויס צו זיין אומאָפּהענגיג פון דער
הויך פון דעם טאָן, אַ סקולפּטור — פון דער אַבסאָלוטער גרויס;
ערשט ווען די ענדערונגען זיינען צו עקסטרעם, ווערט די דעפאַרמיר-
רונג פון דעם עסטעטישען אביעקט באַמערקבאַר פאַר אַלעמען. דער
אַביעקט זעהט אויס צו זיין אומאָפּהענגיג אויך פון דעם געגענשטאַנד
פון דער שילדערונג: ביים זינגען א ליד איז מעגליך אַן ענדערונג
אין דעם אינהאַלט פון די ווערטער. עס פאַסירט אָפט אין איינעם
פון גאַיאָס „קאָפּריטשאַס“, אַז מיר פאַרשטעהען שלעכט דעם פאַר-
געשטעלטען אינהאַלט. אין אַזאַ פאַל ווערט דער געגענשטאַנד טייל-
ווייז באַזייטיגט און דאָך פאַרשטעהען מיר פולשטענדיג דאָס געגע-
בענע ווערק. און כאַטש מיר האָבען פאַרגעסען אַליין אין נאַוואַליסעס:
„ליד פון די טויטע“, אַ חוץ דעם טאָן, דעם ריטם און די גראַמען-
פאַרבינדונגען, ווייזט זיך אונז דאָך אויס, אַז עס איז אונז געבליבען
גענוג אין דעם זכרון צו זיין איבערצייגט אין דער אידענטישקייט פון
דעם ווערק.

מיר טיילען ארויס די צווייטע גרופע אויפפאַסונג-דאָטען אונטער-
דעם אַלגעמיינעם נאָמען: געגענשאַט אַנדער איינאַלס. אַט
אַט דאָס שטיק מאַרמאָר איז אויסגעהאַקט אַזוי, אַז עס שטעלט פאַר
ויענוס'ען; די פאַרבען זיינען אַזוי אויסגעלייגט אויפ'ן לייווענט, אַז
פאַר אונז ערשיינט אַ לאַנדשאַפּט; דער עפאָס שילדערט די אויסער-
ליכע שיקזאַלען און די אינערליכע אַנטוויקלונג פון דעם מענש א. א. ו.
ו. דאָס זעלישע קאָפּ, פאַרשטעהט זיך, פונקט אַזוי דינען אַלס געגענ-
שטאַנד פון שילדערונג, ווי דאָס קערפערליכע; אַ קאַפּריז פון דער
פאַנטאַזיע פונקט אַזוי ווי די זאַכען, וואָס זיינען גענומען פון דער

בראדער קריסטיאנסען

ווירקליכקייט. צי דער קינסטלער שילדערט קערפערס אין צושטאנד פון רו אדער אין באוועגונג, ממשות'דיגע זאכען אדער אטמאספערישע פראצעסען, ווי זונליכקייט, דאס שפיל פון ליכט און שאטען אדער די לופט, וואס איז אנגעזאפט מיט א נעפעל — איינס איז אבסאלוט אזוי געגענשטאנדליך, ווי דאס צווייטע.

מיר פרענען: איז דער פארגעשטעלטער אינהאלט וויכטיג פאר דעם סינטעז פון דעם עסטעטישען אביעקט? דאס איז א פראגע וועלכע איז מער באקאנט אין אזא פארמולירונג; וואס פאר א מאמענט האט א גרעסערע באדייטונג אין דער קונסט: דער „וואס“ אדער דער „ווי אזוי“, דער אינהאלט אדער די פארם?

צוויי עקסטרעמע בליקען שטויסען זיך דא אן איינער אין דעם אנדערען. איין בליק באהויפטעט, אז דער עסטעטישער ווערט פון דעם ווערק הענגט אפ בלויז פון דעם געגענשטאנדליכען „וואס“. אויף אזא אופן, איז דער פארגעשטעלטער אינהאלט טאקע יענער „אינס“, וואס מיר זוכען און וואס איז אידענטיש מיט דעם עסטעטישען אביעקט. דאן איז דאס פארשטעהען פון קונסט ניט מער ווי א פיינער פארשטעהן פון זאכען, א טיפערע אריינדרינגונג און א מער אינטענסיבן סיווע אויפכאפונג פון געגענשטאנדען. די געגענזעצליכע טעאריע באהויפטעט דאס פארקערטע: אין דעם קונסט-ווערק האט דער פארנעשטעלטער אינהאלט בכלל קיין ווערט ניט. פאר אונז וואלט דאס געהאט דעם זין, אז ניט דירעקט און ניט אינדרעקט גיט דער געגענשטאנד עפעס פאר דעם סינטעז פון דעם עסטעטישען אביעקט. דער טעזיס באהויפטעט, אלזא, אז דער געגענשטאנד איז אלץ; דער אנטי-טעזיס — אז דער געגענשטאנד איז גארניט פאר דעם עסטעטישען אביעקט.

לאמיר זיך אפשטעלען אויף דעם ערשטען. אויף וואס איז באדייטנדיק די דאזיגע באהויפטונג? אלס באווייז ברענגט מען פאלגנדעס: אלע גרויסע קינסטלער דערגרייכען פולקאממענהייט אויף דעם געביט פון אינהאלט, און שטייגען אריבער אין דעם די שלעכטע קינסטלער. דאס געגענשטאנדליכע איז דעריבער ביי זיי רייכער און

קונסט

טיפער. דאס קען מען באווייזען דורך א פארגלייך. א גוטער פאָר-טרעט טרעט צייכענט זיך אויס מיט זיין לעבעדיגקייט און דרינגט טי-פער אריין אין דער נשמה פון דער געמאלטער פערזאן.

די פאנטאסטישע וועלט פון די גרויסע קינסטלער ערשיינט אויף דעם בילד אלס פול מיט לעבען, און די פאנטאסטישע געשטאלטען פון די מיטעלמעסיגע קינסטלער זיינען שאטענס אהן אן אינהאלט. דערויף זאגען עדות די ווערטער פון די קינסטלער גופא — דערמאנט זיך אן מענצלע'ן, לייבלע'ן און האקוסאיע'ן — אז אין זייער שאפונג שטרעבען זיי אנצוכאפען דאס געגענשטאנדליכע און אלס באדינג פון דער מעגליכקייט פון גרויסע שאפונגען דארף דער אינטערעס געווענדט ווערען צו דעם אינהאלט, דער קינסטלער דארף זיין ארומגעכאפט מיט דעם איינדרוק פון דעם געענשטאנד, מחמת „גרויסע קונסט איז אלעמאל א לויבגעזאנג“. אבער ווען דער אינטערעס איז געריכטעט אויף אנדערע מאמענטען, אויף די פארמען אדער אויף דער טעכ-ניק, דאן ווערט די קונסט א פלאכער מעכאניזם, א ווירטואזירונג אדער א פוסטע קאנווענציאנאליטעט, וואס בלויז א צוריקקער צו דער נא-טור, צו דער געגענשטאנדליכער ווירקליכקייט איז א רעטונג דערצו. ענדליך איז דער אינטערעס פון דעם מענש, וואס פאסט אויף א קונסט-שאפונג, אהן צווייפעל געווענדט קודם כל צו דעם געגענשטאנד-ליכען; די ערשטע פראגע איז אנגעזוכט פון א ווערק באציט זיך אלע מאל צו דער געגענשטאנדליכער אריענטירונג; וואס שטעלט עס פאר?

מען קען צוגעבען, אז יעדער פון אט די ארגומענטען אנטהאלט א קערן אמת; ניט קוקענדיג אבער דערויף זיינען זיי, זעהט אויס, ניט גענוג צו באגרינדען דעם טעזיס פון דער אינהאלט-עסמעטיק. זיי מאכען בלויז ווארשיינליך, אז אין דעם סכום צאלען פון דעם עסטע-טישען אביעקט האט אויך דער אינהאלט זיין באדייטונג. אבער אויף צו באווייזען דעם פילשטענדיגען צענויפפאל פון דעם עסטעטישען אביעקט מיט איין אינהאלט — מיט זיין „וואס“, וואלט מען געדארפט אויסשליסען אלע געגענזעצליך-ווירקענדע פאקטאָרען, און דאָס איז שווער צו דערגרייכען אויף א דירעקטע! וועג. דערפאר מוז אונזער

בראדער קריסטיאנסען

טעזיס דערווייל ווארטען אויף דעם אנפאל פון דעם געגנער, כדי צו באשטענען דאס זייניגע אין א פארטיידיגונגסדאס. וואס, אלזא, זאגען די פארמאליסטען? די באווייזען, וואס עס קומט אויס צו הערען אממערסטען, מסתמא דערפאר, וואס די פארמאליסטען האלטען זיי פאר די וואגניסטע, — זיינען אומגעפער פאלגענדע:

אז ניט דער געגענשטאנד איבט אויס אן אנטשיידענדען איינפלוס אויף דעם ווערט, זעהט מען אמקלערסטען דערפון, וואס ווערק מיט דעם זעלבען אינהאלט קענען האבען א גאנץ פארשידענעם ווערט. אויב בלויז דער געגענשטאנד וואלט באשטימט מיט זיך דעם ווערט, דאן וואלט די אידענטישקייט פון אינהאלט גורם געווען אן אידענטישקייט פון ווערטען. דאס איז אבער דוקא ניט דער פאל. אויב דער געגענשטאנד וואלט באשטימט דעם ווערט כאטש ווייניגסטענס אין די הויפטשטריכען, וואלטען ביי גלייכען אינהאלט קיין שארפע אונטערשידען אין די ווערטען ניט מעגליך געווען. אבער פאקטיש עקזיסטירען זיי. א גוט און א שלעכט בילד קענען האבען איין און דעמזעלבען אינהאלט. הייסט עס, אז עס האנדעלט זיך ניט אום דעם איבערגעגעבענעם געגענשטאנד. זאלען נאר פארשידענע קינסטלער צייכנען דעם זעלבען לאנדשאפט אדער דעם זעלבען פארטרעט, וועלען זייערע ווערק ניט זיין פון דעמזעלבען ווערט. וויכטיג איז ניט דער „וואס“, וויכטיג איז דער „ווי אזוי“. די קינסטלער פון דעם רענע-סאנס האבען געהאט דעם זעלבען באגרעניצטען קרייז פון טעמען. דאס מאכט פון דעסטוועגען זייערע בילדער ניט פאר גלייכווערטיג. אבער אט די אייביגע ווידערהאלונג פון דעם זעלבען סוזשעט האט ערצויגען די קינסטלער און דאס פובליקום און זיי אויסגעלערנט צו ווענדען זייער אויפמערקזאמקייט אויף דעם דאזיגען, „ווי אזוי“, ד. ה. אויף דער פארם אלס אויף דעם וועזענטליכסטען אין דער קונסט. געוויס, דער נאטיווער אינטערעס פרעגט קודם כל אויף דעם געגענשטאנד, אבער עס איז דערפאר, וואס ער פארשטעהט גארניט אין קונסט.

אבער די פארטיידיגער פון דעם ערשטען טעזיס — פון דעם אינהאלט — וואלטען אהן גרויסער מי געקאנט אפוענדען דעם דאזיגען קלאפ. זיי וועלען ענטפערען אט וואס: איר זענט אפשר גע-

רעכט, אז דער „ווי אזוי“ און ניט דער „וואס“ איז וויכטיגער, אויב איר שטעלט זיי ביידע איינער אנטקעגען דעם אנדערען, אבער אייער אנטקעגענשטעלען דעם „וואס“ און דעם „ווי אזוי“ איז גענצליך אייניגשטעלען אין דער ספערע פון דעם געגענשטאנדליכען; עס מיינט ביי אייך ניט קיין אנדערע זאך, ווי דער געגענזאץ צווישען דעם אלגעמיינעם און דעם אינדיווידועלען. אויף אזא אופן אייגענטליך ווערט אייער באהויפטונג רערוצירט צום פאלגענדען: וויכטיג איז ניט די אלגעמיינע טעמע נאר די אינדיווידועלע אויפפאסונג פון דעם געגענשטאנד. אויב עטליכע קינסטלער מאלען א מאדאנע, רעדט איר וועגן דער אידענטישקייט פון דעם אינהאלט. איז אבער דער אינהאלט פון זייערע בילדער באמת דערוועלבער? דורכאויס ניט. זייער אינהאלט קען אונטערגעפירט ווערען בלויז אונטער דעם אלגעמיינעם באגריף פון דער זעלבער טעמע. פארגלייכט אקארשט זייערע מאדאנעס איינע מיט דער אנדערער: מיר האבען פאר זיך פולשטענדיג פארשידענע אינדיווידואליטעטען. זיי האבען אנדערע פנימ'ער און אנדערע נשמות. אט די אינדיווידועלע אונטערשיידען באצייכענט איר מיט דעם ווארט „ווי אזוי“. אבער דאס זיינען אונטערשיידען אין אינהאלט. זיי ווערען גענצליך געדעקט דורך דעם „וואס“, אויב מען זאל אונטער אים פארשטעהן דעם געגענשטאנד. צום אינהאלט געהערט דאך ניט נאר די אלגעמיינע טעמע, נאר אויך די אינדיווידועלע באשטימטקייט. ווען איר זאגט: דער „ווי אזוי“ באדיינט דעם ווערט, פארשטעהט איר אונטער דעם די אינדיווידועלע שאטירונג פון דעם געגעבענעם געגענשטאנד. די קינסטלער פון דעם רענעסאנס האבען ניט געשאפען קיין ווערק מיט דעם זעלבען אינהאלט. זיי האבען, אמת, גענומען די זעלבע אלגעמיינע טעמעס, נאר יעדערער האט דעם אלגעמיינעם צוגעגעבען א באזונדערע, אינדיווידועלע פארקער-פערונג. און אויב פארשידענע קינסטלער מאלען פארטרעטען פון דעם זעלבען קאפ, קומען אינדער'אמת'ען ארויס בילדער, וואס זיינען ניט ענליך לויט'ן אינהאלט: מיר זעהן אינדיווידועלע פארשידענע קעפ. אויב זיי וואלטען געקאנט לעבעדיג ווערען דורך עפעס א נס, וואלטען דאס געווען גאנץ פארשידענע פערזענליכקייטען, און קיין

בראדער קריסטיאנסען

איינע פון זיי וואלט מסתמא ניט צענויפגעפאלען מיט דעם מאדעל. יעדערע וואלט זיך געהאט איר באזונדערען טעמפעראמענט און איר אייגען זעליש לעבען, זיי וואלטען בלויז ענליך געווען אויף דעם אלגעמיינעם מאדעל. עס הייסט, אלזא, אז דאָרט, וואו איר זעצט פאַר אױס אַן אידענטישקייט פון אינהאַלט, האָבען מיר אינדיװידועל־פאַרשידענע אינהאַלטען, װאָס זײנען בלױז ענלײך אײנער אױפֿ'ן אַנדערען, אָדער װאָס קאָנען אונטערגעפירט װערען אונטער אײן אַלגעמײנעם באַגריף. קירצער גערעדט: איר באַװײזט בלױז, אַז נײַט די אַלגעמײנע טעמע באַשטימט דעם װערט אײן דער קונסט, נאָר בלױז די אינדיװידועלע ערפֿילונג פֿון דער טעמע, די אינדיװידועלע שאַטירונג גען פון דעם אינהאַלט. אײער באַװײזט שלאָגט דעריבער פאַרביי אונז, נײַכער אַנערקענט ער, אַז גערעכט זײנען מיר. די אינדיװידועלע פּױל־קאָמענהײט געהערט דאָך צום געגענשטאַנד פונקט װי די אַלגעמײנע, און איר באַװײזט אױף אַזא אופן, אַז אײן דער קונסט איז װיכטיג דער אינהאַטליכער געגענשטאַנד.

אויף אזא אופן ווערט אינגאנצען צעשלאָגען דער אַרגומענט, װאָס זעהט אױס צו זײן אַזױ איבערצײגנער אײן די אױגען פון דעם חמוץ. ער האָט אַנטהאַלטען אײן זיך אַ װידערשפּרוד, װאָס מען קאָן לײכט אױפֿדעקען. דער, װאָס האָט זיך אײן זײנע בליקען געשטיצט בלױז אױף דער דאָזיגער אַרגומענטאַציע, איז — אַלײן עס נײַט װײַסענדיג — געווען אַן אָנהענגער פון דעם אינהאַט־טעזיס. אמת, די צעשלאָגונג האָט דער־הרג'עט דעם אַרגומענט, אָבער נײַט די טעאָריע. עס בלײַבט איבער צו װאַרטען, צי דער פאַרמאָלזום װעט נײַט געפֿינען קײן בעסערע גרונדען און קײן בעסערע פאַרטיידיגער. דער ענטפּער־קלאַפּ שלאָגט אָבער צוריק נײַט בלױז דעם װיכטיגען באַװײז פון דעם געגנער, ער באַשאַפט, זעהט אױס, אײן דערזעלבער צײַט אױך אַ נײַט צופֿרײטליכע פּאָזיציע פאַר דער עסטעטיק פון אינהאַלט.

געהט אַקאַרשט צו צו איר מיט ליניעס, פאַרבען און שטופענווייזע קאָנטראַסטען פון ליכט און שאַטענס; מיט פלאַכען, מיט דער טענ־דענץ פון באַװעגונגען און מיט טיפֿקייט: זי — די אינהאַלט־עסטעטיק — אַנערקענט די באַדייטונג פון אַט די פאַרמען פאַר די װערטען,

קונסט

אבער בלויז דערפאר, וואס זיי אינדיווידואליזירען דעם פארגעשטעל-
מען אינהאלט. צו דער אינדיווידואליטעט פון דעם געגענשטאנדליך-
כען געהערט אויך די אינדיווידועלע באשטימטקייט פון אלע זיינע
פארמען. קוים ווערען די לעצטע געענדערט — ווערט אויך דער גע-
גענשטאנד אן אנדערער. ער געהט נאך, אמת, ארונטער אונטער דעם
זעלבען באגריף, טראגט אפשר דעם זעלבען נאמען, ער איז אבער נישט
דער פריהערדיגער געגענשטאנד לויט זיין אינדיווידואליטעט. די
באהויפטונג, אז אין דער קונסט זיינען די פארמען דאס וויכטיגסטע
קאן דעריבער אויסגעטייטשט ווערען אין דעם זין, אז דאס וויכטיגסטע
איז די געגענשטאנדליכע אינדיווידואליטעט. דער דאזיגער זאץ פאסט
זיך אבער אריין אין די ראמען פון דער עסטעטיק פון אינהאלט.

אט די פאזיציע זעהט אויס צו זיין ניטצוטריטליך. אבער דאס
איז בלויז דערפאר, וואס מען קאן קיינעם נישט צווינגען צו זעהן און
צו עמפינדען די ווערטען. מיר דארפען ביי זיך אפמאכען, אז אין
פראגען פון קונסט איז נישט מעגליך א באווייז וואס זאל, ווי אין דער
מאטעמאטיק, למשל, באנוצען אן אלגעמיינעם צוואנגיכאראקטער.
מען קאן, אמת, אנפאלען אויף די באווייזען פון דעם געגנער, און ציי-
גען, אז זיי טרעפען נישט גענוג ווייט, אדער אז זיי ליידען פון א ווידער-
שפרוך, אבער דאס צעשלאגט בלויז דעם ארגומענט, דורכאויס נישט
דעם טעזיס. דא איז אוממעגליך צו באווייזען אדער צוריקצואווייזען
וועלכע עס איז באהויפטונג אין א שטרענג אלגעמיינעם זין. דאס
איז פארבונדען מיט דער אויטאנאמיע פון עסטעטישע ווערטען. יעד-
דער באווייז מוז זיך שטיצען אויף דער אייגענער עמפינדונג פון דעם
ווערט. אבער ביי די אויטאנאמישע ווערטען איז אזא באווייז בלויז
אינדיווידועל-באדייטזאם. פאר אנדערע קאן ער קיין באדייטונג נישט
האבען. איך קאן קיינעם נישט נויטען פונקט אזוי צו עמפינדען עס-
טעטישע ווערטען, ווי איך עמפינד זיי. אויף אזא אופן פעלען דא
די הנחות פאר אן אלגעמיינ-באדייטזאמען באווייז. איך קאן בלויז
זאגען: דא אדער דארט פיל איך א ווערט, און אט דא פיל איך א
פארלעצונג פון דעם ווערט, פילסטו אויך דאסזעלבע? עס איז גאנץ
מעגליך אז א צווייטער קאן נישט איינשטימען מיט מיר, און דאס צו-

בראָדער קריסטיאַנסען

ליב פארשידענע אורזאכען. אפשר ליידיט ער בכלל פון עסטעטישער בלינדקייט; אָדער ער איז פרעמד לויט'ן גייסט, צווישען אונז איז ניטא קיין שום סימפאטיע אין פרט פון אפשטאָונגען, און ער האט אָדער גאר קיין שום געזעצען פון ווערט אָדער זיי זיינען אנדערש ווי מיינע; אָדער ער קאן ניט געפינען זיינע אייגענע ווערטען-געזעצען. וויבאלד אָבער ער עמפינדט פאָרט דעם ווערט פון די אביעקטען אזוי ווי איד, דאָן טרעט די לאַגיק אַריין אין אירע רעכט, און איד ציה איין די שלייף פון דעם אומפארטייליכען שלום.

אָט ווי איד וואָלט געפרוואווט ענטפערען די פארטיידיגער פון דער עסטעטיק פון אינהאַלט: איד אנערקען, אז — שטרענג גערעדט — ברענגט מיט זיך יעדע ענדערונג אין דער פאָרם אַ פארלעצונג פון דער געגענשטאַנדליכער אינדיווידואַליטעט. עס איז אָבער אויך ריכטיג, אז די פארקריפֿלונגען קאָנען האָבען אַ פארשידענע באַדייטונג. געוויסע פארמאלע ענדערונגען רירען זעהר טיף אָן דעם באַגריף פון אינדיווידואַליטעט, אנדערע ווידער האָבען מיט אים גאר ניט צו טון, און בלויז די לעצטע קען מען רעדען וועגען אַ געוויסער עלאסטיר-צייטעט פון דער אינדיווידואַליטעט. בעת די קלענסטע אָפּווענדונג פון די ליניעס אין דער צייכנונג פון אַ פנים קען גענצליך ענדערען זיין אויסדרוק, אזוי אָן דער פאָרגעשטעלטער אינהאַלט פון דעם בילד וועט ווערען אינגאנצען אָן אנדערער, — האָט די לייכט געענדערטע לאַגע פון די פאלדען אין אַ קלייד, דאָגעגען, מערסטענטיילס גאר קיין באַדייטונג ניט פאר דעם געגענשטאַנד. עס זיינען אַלזא פאָראַן אזעלכע פאָרש-ענדערונגען, וואָס זיינען גאנץ עגאל פאר דער אינדיווידואַליטעט פון דעם געגענשטאַנד. אָבער גראַד זיי קענען פונדעסטוועגען זיין וועזענטליך אין אַ ווערק און מער ווי אַ ליץ האָבען אַזא איינפלוס אויף זיין ווערט.

אין פייערבאַכ'ס „ארפעאוס“ וואָלט אַ געוויסע ענדערונג אין די פאלדען געקענט זיין פון גאר אַ קליינער באַדייטונג פאר דעם אינהאַלט פון דעם בילד, און דאָך גורם זיין, אז דער ווערט פון דעם

נאנצען ווערק זאל ווערען צווייפּעלחאפט. דער פארמאלער אונטער-
שיר, וואס איז אומוועזנטליך פאר דעם פארגעשטעלטען געגענ-
שטאנד, קען דעריבער ווערען וועזנטליך פאר דעם עסטעטישען אב-
יעקט. אין דעם דריקט זיך אַמקלערסטען אויס דער פאקט, אז דער
געגענשטאנד איז דער עסטעטישער אביעקט זיינען ניט איינס און
דאס זעלבע. צווישען דער געגענשטאנדליכער אינדיווידואליטעט פון
דעם פארגעשטעלטען אינהאלט און דער אינדיווידואליטעט פון דעם
עסטעטישען אביעקט דארה געמאכט ווערען אן אונטערשיד.

דאס וואס רירט כמעט ניט אן די געגענשטאנדליכע אינדיווידו-
אליטעט, קען גענצליך איבעראנדערשען די עסטעטישע אינדיווידואלי-
טעט פון דעם ווערק. זיי פאלען ניט צונויף איינס מיט'ן אנדערען.
אמת, די ליניעס און פארבען אין די איבריגע זינליכע פארמען ווערען
באנוצט אין דער פלאסטישער קונסט אויך פאר א פארשטעלונג פון
דעם געגענשטאנד, און דערפאר האבען פילע פארמאלע אייגענשאפט-
טען א געגענשטאנדליכע באדייטונג, אבער צוזאמען דערמיט זיינען
זיי וויכטיג אייך אן און פאר זיך, אוממיטעלבאר, ווייל זיי באשאפען
אן איינדרוק מיט זייער זינליכער אייגענארטיגקייט: א נ י ט
וואלט עס געווען אוממעגליך, אז א פארם
ענדערונג, וואס איז אומוועזענטליך אין
א געגענשטאנדליכען זין, זאל גורם זיין
א באדייטענדע פארקריפלונג פון דעם
ווערק. מיר מוזען דעריבער זאגען, אז די זינליכע אייגענשאפטען
איבען אויס א צווייאַיגע ווירקונג: קודם כל שטעלען זיי פאר דעם
געגענשטאנד און דערנאך ווירקען זיי אן און פאר זיך מיט זייערע
אייגענטימליכקייטען, און רעדען צו אונז אוממיטעלבאר אלס פארבען,
ליניעס, ליכטיגע פלעקען א. ד. ג. אט די צווייטע פונקציע האבען
מיר אין זינען, ווען מיר באנוצען דעם אויסדרוק „פארם“ אלס טעכ-
נישען טערמין, ווען מיר אונטערשיידען און שטעלען אנטקעגען פארם
און אינהאלט. אלס דאטען פון זינליכער אויפפאסונג זיינען פארם
און געגענשטאנד ניט אפצוטיילען. זיי זיינען אבער פארשידענע,
געגענזייטיג-אומאפהענגיגע פונקציעס פון איינע און די זעלבע זינליכע

בראדער קריסטיאנסען

אייגענשאפטען; זיי זיינען צוויי פארשידענע מינים עלעמענטען, וואס באטייליגען זיך אין דעם סינטעז פון דעם עסטעמישען אביעקט. דאס וואס דער פארגעשטעלטער אינהאלט קאן פארלירען זיינע וועזענטליכע שמריכען און דערביי זאל דער ווערט פון דעם ווערק ניט באזירט ווערען, שטעלט מיט זיך פאר גלייכצייטיג אי א פאראל לעלישען אי א פארקערטען באווייז פון דעם זעלבען: די פארם אליין דארף דעריבער זיין גענוג פאר דער אויפהאלטונג פון דעם ווערט. איך וואלט געקאנט אנווייזען אויף געוויסע פראגעמענטען פון דעם מזרח'דיגען פריז און פראנטאן פון דעם אטענישען פאנטענאל'טעמ' פעל: ביי אט די פיגורען זיינען אומגעקומען סיי די פנימ'ער סיי די הענט, און עס זיינען געבליבען בלויז די ברוכשטיקער פון די קערפערס וואס זיינען איינגעהילט אין קליידער. ניט געקוקט דערויף קאן ניט זיין דער מינדסטער צווייפעל אין דעם קונסט-ווערט פון אט די ווערק. אזוי ווי דער געגענשטאנד קאן אין אט דעם פאל קוים באטראכט ווערען אלס וועזענטליך, מוז מען די וואונדערבארע שענקייט צושרייבען אויס-שליסליך דעם איינדרוק, וואס עס מאכען די פארמען.

נאך א וואריאנט פון אזא באווייז גיט אונז ניקע — די סטאטוע פון דעם מענדישען פעאניוס צוזאמען מיט אירע מאדערנע רעקאנ-סטרוקציעס. אויב די לעצטע ערשיינען אלס בארבאריש אין אָנגע-זיכט פון דער אַנטיקער סקולפטור, לאַמיר זיך פרעגען, פארוואס עס איז אזוי. אפשר איז די געגענשטאנדליכע צוריקשטעלונג אינגאנצען ניט ריכטיג? וועגען דעם ווייסען מיר אבער גארניט פאזיטיוועס—און דאך איז אונזער שאַצונג-אורטייל באשטימט און אומצווייפעל'האפט. דאָס נעמט זיך, אַלזא, דערפון, וואָס דער פאַרמאָלער כאַראַקטער פון דער אַנטיקער סקולפטור איז קאַליע געוואָרען דורך דעם היינט.

איך וואלט אויך געקאנט אנווייזען אויף דער קונסט פון די פרי-מיטיווען, וועלכע זיינען נאך אזוי אומבאגאָלפֿען צוריקגעשטאנען אין דעם פאָרשטעלען דאָס געגענשטאנדליכע. אויב מיר געפינען פונדעסטוועגען צווישען זיי וויכטיגע קינסטלער, מוזען מיר זוכען דעם יסוד פון זייער ווערט אין דער שפראך פון פארמען. אָדער לאַמיר, צום ביישפּיל פאָרגלייכען, די פּויערים אויף לעי-

קונסט

בעלם בילדער מיט די פויערים ביי אנדערע קינסטלערס. מיר וועלען גאנץ לייכט געפינען ווערק, וואס זיינען ניט ערגער ווי לעיבעל'ס אין דער הינזיכט פון דער געגענשטאנדליכער כאראקטעריסטיק, און דאך זיין נען זיי אהן ספּק ווינציג ווערטפול. אזא פארגלייך וואלט אנטפלעקט, אז דער שטרענג פארמאלער אינהאלט ביי אים ווענט שטארק אריבער דעם געגענשטאנדליכען אינהאלט. נאך מער. אין מאנכע פון זיינע ווערק קאן מען טרעפען א מאדנעם קאנטראסט צווישען דעם אינהאלט און דער פארם. זיי פאסען זיך אפילו איינט צום צווייטען, זיי זיינען אבער ניט אינגאנצען הארמאניש, זיי געפינען זיך אין א מין פארבינדונג, וואס איז ענליך צו דער פארבינדונג פון דעם ווערק און די דערגענצענדע פארבען. ווען מען שענקט איינמאל אויפמערקזאם קייט דער דאזיגער ערשיינונג, דערקענען מיר אפט ביי רעמבראנט'ען, למשל, אין זיינע צייכענונגען און מעטאלישטיכען, ווי אויך ביי גארא'ן און ביי פֿיץ אנדערע מאדערנע קינסטלער אט די דערגענצענדע געזענעצליכקייט צווישען דעם כאראקטער פון דעם פארמאלען און פון דעם געגענשטאנדליכען: זי איז בפירוש גינסטיג פאר דער געגענע צייטיגער אומאפהענגיקייט פון ביידע.

צום שלום וואלט איד געוואלט אנווייזען אויף דער מוזיק, וואס אנטהאלט ניט — אויסער דער פראגראמאטישער מוזיק — בכלל קיין שום אינהאלטליכעם.

מען וועט אפשר איינווענדען, אז הערענדיג מוזיק פילען מיר א שטארקע אינערליכע איבערלעבונג, דערפאר האט זי אלס איר פאר שטעלונג-געגענשטאנד א פסיכישען אינהאלט. דאך וועלען מיר ניט פירען קיין שטרייט וועגען ווערטער, ווען מיר וועלען צוריקווייזן אט אט די באצייכענונג. פאר דעם פארשטעהן פון דעם עצם פון מוזיק איז נויטיג אונטערצושטרייכען, אז די זעלישע איבערלעבונג טרעט אין איר לחלוטין ניט ארויס אינהאלטליך. די מוזיק שטעלט דורכאויס ניט פאר קיין פסיכישע פראצעסען. זי דערצעלט אונז ניט וועגען דער געגענווארט אדער פארגאנגענהייט. אמת, זי שאפט אונז אן אינערליכע איבערלעבונג, אבער אזא, וואס מען באגעגענט אויך אין דער פלאסטישער קונסט צו זאמען און צו זאמען א פון

בראדער קריסטיאנסען

דער געגענשטאנד־אויפפאסונג. ווען די פרויען פון די קליידער ביי די געטער לייגען זיך אויס לויט דעם רצון פון דעם פארטענאנישען מייסטער אין וואונדערבארע ליניעס, לעבען מיר איבער עפעס אזוינס, וואס איז ענליך דערצו, ווען מיר הערען מוזיק, און די איבערליכע איבערלעבונג נעמט דא אוממיטעלבאר נאך דער באוועגונג פון די ליניעס. און דאך וואלט מען נישט געקאנט זאגען, אז די דאזיגע איבערלעבונג דריקט זיך אויס געגענשטאנדליך, מחמת דא איז נישט קיין שום צווייפעל וועגען דעם וואס עס איז דער געגענשטאנד, נעמליך: די קליידער וואס פאלען אראפ פאלדענווייז. דא פאראייניגט זיך די איבערלעבונג מיט דעם באוואוסטזין פון דעם געגענשטאנד, כאטש די איבערלעבונג שוידט זיך אונטער פון דעם דאזיגען באוואוסטזין. אין דער מוזיק אבער איז די איבערלעבונג איין און איינציג, מחמת דא איז נישט קיין בא-וואוסטזין פון דעם געגענשטאנד, דא רעדט בלויז די פארם. זי שילדערט אבער גאר נישט, זי דערזעהלט נישט און זי מאַלט נישט. די פראגראמאטישע מוזיק — דאס איז א פארוואנדלונג פונעם דאס געגענשטאנדליכע. דערווייל אבער שטעלט זי מיט זיך פאר א „קאנטיטע נעגליזשאבל“ (אן אומבאדייטענדע קוואנטיטעט), און יעדענפאלס איז זי נישט קיין באווייז געגען דעם, אז מען קאן זיך אין דער מוזיק באגעהן אהן דעם געגענשטאנדליכען.

אויב מען זאל אנערקענען די הנחות פון דעם אפשטאנדענדיגן אור-טייל, וואס זיינען דא אויסגעדריקט געווארען, דאן איז אומפאר-מידליך דער שלום, אז די פארם איז וועניגסטענס גלייכווערטיג מיט דעם געגענשטאנד, אין אפשר איז זי דער מער וויכטיגער פאקטאר. עס זיינען פאראן קונסטדווערק וואס האבען גאר קיין געגענשטאנד-ליכקייט נישט, עס קאן אבער נישט זיין קיין קונסט אהן א פארם. אפילו אין די פלאסטישע קונסטען ווערען די חסרונות פון דער געגענשטאנד-ליכער איבערגעבונג באלאנסירט דורך די פארמאלע מעלות, בעת דער אינהאלט, פארקערט, קאן נישט פארגלעטען די פוסטקייט און ארימקייט פון פארם. אויף אזא אופן איז די פארם — די קאנדיציע סינע קוואנצא. די באהערשונג פון דער פארם איז עס, וואס שוידט אפ קונסט פון נישט-קונסט, די קינסטלערס פון די נישט-קינסטלערס.

דערמיט האבען מיר נאך דורכאויס ניט אנערקענט די גערעכט-
קייט פון דעם עקסטרעמען פארביאלזום. וועגן אים דארף מען נאך
קלאר ווערען. אט וואס פאר א באווייז עס בלייבט נאך ביי אים צו
גונסטען דער פולשטענדיגער גלייכניגקייט פון דעם געגענשטאנד-
ליכען פאר דער קונסט: אלץ איינס צו וואס פאר א געגענשטאנד א
גרויסער קינסטלער זאל זיך ניט נעמען, וועט ער דערפון באשאפען א
ווערטפול ווערק. א גוט געמאלט בינמאל רעטיכער איז העכער ווי
א שלעכט געמאלטע מאדאנע. הייסט עס, אז דער געגענשטאנד איז
אבסאלוט ניט וויכטיג.

וואלט מען אבער דעם זעלבען ארגומענט ניט געקאנט באנוצען
אויך געגען דער עסטעטישער באדייטונג פון דעם מאטעריאל? זאל
זיך דער קינסטלער נעמען צום איינפאכסטען מאטעריאל, וועט ער
דערפון באשאפען א ווערטפול ווערק, א גוט באארבייטע האלץ-
סקולפטור איז העכער ווי א שלעכטע סטאטוע פון גאלד אדער עלפער-
ביון. הייסט עס, אז דער מאטעריאל איז ניט וויכטיג, אז ער איז
נאנץ ענאל פאר דעם קונסטווערק? איז דאס דער אויספיר? הויבט
זיך ניט אן. דער אויספיר איז בלויז דער, אז די אויסער-עסטעטישע
ווערטען פון דעם מאטעריאל שפילען ניט קיין גרויסע ראלע אין דער
קונסט. אזוי איז ער אויך מיט דעם ערשטען ארגומענט. ער באווייזט
בלויז, אז דער געגענשטאנד קאן ניט אריינטראגען אין דעם עסטעטי-
שען אביעקט זיינע אויסערעסטעטישע ווערטען. א קלאר פארשטעהן
פון אט דעם געדאנק איז זעהר וויכטיג. דער עולם האט גאטליי פאר
דעם פרייז פון דעם מאטעריאל, כאטש דאס האט ניט קיין עסטעטישען
איינפלוס, און דערפאר איז ער אין זיינע אורטיילען אלע מאל גענייגט
צו שענקען אויפמערקזאמקייט אויך צו די אויסערעסטעטישע ווערטען
פון דעם פארגעשטעלטען אינהאלט. מיר האבען אבער געזעהן, אז ניט
קוקענדיג אויף אט דער באמערקונג, איז דער מאטעריאל פארט א
וועזענליכער פאקטאר, מחמת דער כאראקטער פון דעם מאטעריאל
געהט איבער אין דעם קונסט-אביעקט און פאדערט אויפמערקזאמקייט
אז זיך.

בראָדער קריסטיאַנסען

און פונקט אזוי קען דער געגענשטאַנד, כאַטש זיין איינפלוס הענגט ניט אָפּ פון זיינע אויסערעסטעטישע ווערטען, פאַרט ערשיינען אלס אַ וויכטיגער באַשטאנדטייל פון דעם סינטעריכטען אַביעקט; און ער אַנטפלעקט די דאָזיגע באַדייטונג זיינע, אַרויסשטעלענדיג דער-ביי געוויסע פאַדערונגען. מיט דעם כאַראַקטער פון דעם געגענשטאַנד מוז מען זיך אומבאָדינגט רעכענען.

די פאַרמאָליסטען באַמערקען ניט, אַז זייער געווער קען איבער-געקערט און געווענדט ווערען געגען זיי אליין. און אַט אויף וואָס פאַר אַז אופן: דער זעלבער קינסטלער, וואָס מאַלט אַ גוט בילד אויף דער טעמע „אַ בינטעל רעטער“ וועט זיך אפשר ניט קענען אן עצה געבען מיט דער מאַדאָנאַ-טעמע און וועט ס'רוב אויסמיידען אַזאַ סור-זשעט. אַט די איינפאַכע מעגליכקייט — און מיט איר וועלען אַלע איינשטימען — באַווייזט קלאַר, ווי שטאַרק עס איז דער איינפלוס פון דעם געגענשטאַנד. ער שטעלט אַרויס פאַדערונגען, וועלכע זיינען ניט לויט אלעמענס כחות. וואָלט דער געגענשטאַנד גאָר ניט אויס-געמאַכט, וואָס וואָלט געקענט שטערען דעם קינסטלער צו באַשאַפען פונקט אַזאַ שעהן בילד אויף איין טעמע, ווי אויף דער אַנדערער?

פון אַט דעם גאַנצען וכות און פאַלעמיק צווישען דער עסטעטיק פון אינהאַלט מיט די פאַרמאָליסטען קען מען שליסען, דאַכט זיך מיר, אַז קיינער בלייבט ניט קיין זיגער און קיינער ניט קיין באַזיגער. מיר געפינען: „פון איין זייט — פון דער אַנדערער זייט.“

פאַרם און אינהאַלט טראָגען צו אומאַפהענגיג איינס פון אַנדערען זייער חלק צום עסטעטישען אַביעקט. די פאַרם איז אומבאָדינגט נוי-טיג פאַר דעם קונסטווערק, אַהן דעם געגענשטאַנד קען עס זיך באַגעהן. אַבער דאָרט, וואו ער איז דאָ על פי נויט, ווי למשל, אין דער ערציי-לערישער און פלאַסטישער קונסט, קריגט ער אַ באַדייטונג אַ דאַנק זיין באַזונדערען כאַראַקטער, פאַדערט אַ באַשטימטע סטרוקטור און אַ צופאַסונג צו זיך מצד די איבעריגע פאַקטאָרען פון דעם אַביעקט.

איז דעם סכום זינליכע דאָטען פון דעם קונסטווערק האָבען מיר צוזאַמען מיט מאַטעריאַל אין דעם געגענשטאַנד אויך דעפינירט דעם

קונסט

דריטען פאקטאר: די פ א ר ם. איהר באדייטונג פאר דעם עסטער-טישען אביעקט איז באוויזען געווארען. איהר ריינסטע שאפונג זעהען מיר אין דער מוזיק. די פארם איז נויטווענדיג פאר יעדען ווערק. דערפון איז נאטירליך ניט געדרונגען, אז זי מוז אלעמאל אריבער-וועגען אין דעם סינטעז פון דעם אביעקט. דער אלגעמיינער איינדרוק פון די פארמען געפינט זיך קיינמאל ניט אין קאנטראסט מיט דעם אלגעמיינעם כאראקטער פון דעם ווערק, ווי דאס פאסירט מיט דעם געגענשטאנד. גיכער ווי אלץ קען מען דערגרייכען דאס פארשטעהן פון א ווערק, ווען מען געהט ארויס פון דער פארם און זיך ניט קימער-רען פון אנפאנג וועגען דעם, וואס עס שטעלט פאר. ווען מען זאל קודם כל באטראכטען א ווערק פון דער אינהאלטליכער זייט, קען מען לייכט מאכען א טעות. דערפאר האבען די פראנצויזען ניט פארשטא-נען זייער מילע, די דייטשען — זייער לעיבלען.

מיר האבען שוין ערקלערט, וואס עס איז אזוינס פארם. אין דער זינליכער געגעבענקייט שיידט זיך די פארם ניט אונטער פון דעם אינ-האלט. דאס זיינען די זעלבע זינליכע אייגענשאפטען, אין וועלכע עס ווערט פאראויסגעזעצט א צווייאַיגע פונקציע: פארשטעלען דעם געגענשטאנד און צו זיין די „פארם“. ווען מיר באטראכטען די זינ-ליכע אייגענשאפטען אלס פארם, אבסטראהירען מיר זיך פון זייער געגענשטאנדליכער באדייטונג. פאר דעם געגענשטאנד זיינען אַט די אייגענשאפטען בלויז די דיאגנאסטישע סמנים אדער זייער ווארט-באצייכנונג, אלס פארמען ווירקען זיי אבער מיט דער אייגענטימ-ליכקייט פון זייער „זיין“.

דאכט זיך, אז אַט די דעפיניציעס זיינען גענוג פארשטענדליך. אזוי אבער, ווי ביי די פארשונגען אויף דעם געביט פון קונסט איז ניטא קיין מער וויכטיגער אויסדרוק (ווי פארם) און אזוי ווי גראד דאָ איז דער ווארט-געברויך אם וואקעלדיגסטען, מוזען מיר אָפּגער-ניצען דעם באגריף פארם אויך אויף א גענאטיווען וועג און אים פאר-היטען פון מוספארשטענדענישען. פארם מיינט ניט פאר אונז קיין ענטפער אויף דער פראגע: „ווי אזוי“? אין דער באהאנדלונג פון דעם געגענשטאנד. שוין דערפאר אליין ניט, וואס אזא מין „ווי אזוי“ זעצט שטענדיג פאראויס א געגענשטאנד, אבער עס קען דאך

בראדער קריסטיאנסען

זיין א פאָרם אַהן א געגענשטאַנד. די מוזיק ווייס ניט פון קיין שום „וואָס“ און „ווי אזוי“ אין אַט דעם זין. מיר אידענטיפיצירען ניט די פאָרם מיט אַט דעם „ווי אזוי“ אויך דערפאַר, וואָס דער לעצטער באַציט זיך אייגענטליך אליין — ווי עס שטעלט זיך מערסטענטיילס ארויס פון דעם געברויך פון אַט דעם וואָרט — צו דעם געגענשטאַנד ליכען, באדייט נעמליך, די אינדיווידועלע באַשטימטקייט פון דעם געגענשטאַנד און ווערט בלויז אַנטקעגענגעשטעלט דער אלגעמיינער טעמע. און מיר ריידען וועגען פאָרם אַהן שום שייכות צו דעם געגענשטאַנדליכען. צווייטענס, פארשטעהען פילע שרייבער אונטער פאָרם בלויז די רוימליכע פאָרם־בילדונג און מאַכען אויף אזא אופן אַן אונטערשייד צווישען פאָרם און פאָרם אדער ליכט. געוויס די טער מינאַלאָגיע איז אַלעמאַל אַ געשמאַקטאַד, און אַן און פאַר זיך איז אַזאַ געברויך פון דעם וואָרט פונקט אזוי געזעצליך ווי יעדער אנדערער. אַבער אין אַזאַ פאַל וואָלט אונז געפֿעלט אַן אלגעמיינער אויסדרוק, וואָס זאַל אַרומנעמען אַלע אייגענעלייטען. און ווען מיר זאָלען זוכען אַ וואָרט פאַר אַלע באַזונדערע פונקציעס פון די ליניעס, פאַר דער פלאַך און דער טיף, פאַר פאַרב און ליכט, פאַר טאַקט און טאָן, פאַר גראַם און ריטם, פאַר דער קלינגעוודיגקייט פון די וואָקאַלען און פאַר דער דומפקייט פון די קאָנסטאַנטען, פאַר דעם שפּיל פון באַוועגונגען, פאַר אַלע אנדערע זינליכע אייגענשאַפטען און האַלב־אייגענשאַפטען, ווען יעדערע פון זיי רעדט איר אייגענע שפּראַך — ווען מיר זאָלען פאַר אַט די אַלע נעמען זוכען איין אלגעמיינע, אַלץ אַרומד נעמענדיג וואָרט, וועלען מיר ניט געפינען קיין בעסערען און סוף כל סוף פאַר אונז נעהענטערען אויסדרוק ווי „פאָרם“.

מיר האָבען געפונען דריי פאַקטאָרען, וועלכע באַטייליגען זיך אין דעם סינטעז פון דעם עסטעטישען אַביעקט. איצט אַנטשטעט די פראַגע, ווי אזוי איז בכלל מעגליך זייער פאַראייניגונג. מאַטעריאַל, געגענשטאַנד און פאָרם זיינען גענצליך העטעראַגעניש. דאַרפֿען מיר

דעריבער אויסגעפינען דאָס, וואָס פאראייניגט זיי אונטער איין נאָר מען. קודם כל ווענדט זיך אונזער געדאַנק צו דער זינליכער אויפפאַד סונג, אין וועלכער מיר שפּעצן אונזער וויסען וועגען זיי. זיי האָבען אן אלגעמיינעם זינליכען אויסגאַנס־פּונקט; באַשטעהט ניט זייער פאַר־אייניגונג אין אַט דעם מין אינהייטליכקייט? און ווירקליך, דאָ עפענט זיך אַ מעגליכקייט פון אַ סינטעז. עס איז אָבער ניט דער סינטעז, וואָס מיר זוכען. די שייכות פון פאַרם, מאַטעריאַל און אינהאַלט צו דער זינליכער אויפפאַסונג ניט אונז בלויז אן ערקלערונג דערפון, ווי אַזוי זיי קענען ערשיינען צוזאַמען אין דעם אויסערליכען קונסט־ווערק אלס איין און דיזעלבע געשטאַלטונג אין דער וועלט פון ווירק־ליכקייט. אַ באַאַרבייט שטיק מאַרמאַר קען, למשל, זיין די טרעגערין פון פאַרם, מאַטעריאַל און אינהאַלט. אָבער דאָס איז פאַר אונז ניט גענוג. אין דער זינליכער אויפפאַסונג — אַלואַ אויך אין דעם אוי־סערליכען קונסט־ווערק — זיינען נאָך אַט די דריי פאַקטאָרען ניט דיפערענצירט. נאָך ניט אַרויסגעטיילטע — זיינען זיי איינגעשלאָסען איינס אין דעם אנדערען. מיר האָבען דאָך שוין אָנגעוויזען דערויף אַז אין דער זינליכער געגעבענקייט פאַלען געגענשטאַנד אין פאַרם פּול־שטענדיג צונויף, ווייל די זעלבע זינליכע אייגענשאַפטען באַשרייבען דעם געגענשטאַנד און דינען גלייכצייטיג אלס עקספּרעסיע. די געגענ־זאַצען צווישען פאַרם און אינהאַלט קען מען דורך דער אויפפאַסונג ניט אויפכאַפּען. אויף וויפיל מיר בלייבען דעריבער ביי דער זינליכער אויפפאַסונג, קענען מיר פאַרם און אינהאַלט ניט צוטיילען. מיר ווילען אָבער וויסען: ווי אַזוי פאַראייניגען זיך די די פּער ע נ צ י ר ט ע פונקציעס? ווי באַלד זיי שיידען זיך אָפּ איינער פון אנדערען, ווי אַזוי קענען זיי ווידער זיך צונויפקומען, ווען זייער אונטערשייד אין שוין דערקענט? מיט אנדערע ווערטער: מיר זוכען די מעגליכקייט פון זייער פאַראייניגונג אין דעם עסטעטישען אַביעקט. אין דעם אוי־סערליכען ווערק ווערען זיי געגעבען צוזאַמען דורך דער זינליכער אויפפאַסונג, נאָר נאָך אויף אן אומצוטיילטען אופן. אָבער אין דעם עסטעטישען אַביעקט דאַרפען זיי זיין גלייכצייטיג אַ דיפערענצירט, אַי דאך פאַראייניגט.

בראדער קריסטיאנסען

און דאס איז ניט קיין איינפאכע פארבינדונג, ניט בלויז קיין חבר. עס איז נויטיג, אז די פאקטאָרען זאלען זיין צוגעפאסט איינער צום אנדערען און די צוגעפאסטקייט זאל זיך אויסדריקען אדער אין דער איינארטיגקייט פון טאן אדער אין א געגענועצליכקייט, וואס זאל זיי געגענויטיג דערגענצען. אדער אין וועלכען עס איז אנדערען אופן. פאָרם, אינהאלט און מאטעריאל דארפען זיין געגענויטיג האַר-מאָניש. אויב מען פאָדערט אזוינס אין דער קונסט, איז דאס שוין אלײן א באווייז דערפון, אז ניט אלע דריי פאקטאָרען פאסען זיך נויטווענדיגערױיז — און ניט אלע מאל — איינער צום אנדערען. א ניט, וואָלט זיך עס גארניט געלוינט צו פאָדערען. מיר וועלען זיך באמיען צו פארשטעהן, ווי אזוי עס קאן בכלל זיין א רייד וועגען זייער צוגעפאסטקייט אדער ניט-צוגעפאסטקייט, ווי באלד עס דאכט זיך, אז זיי זיינען גענצליך פארשיידענארטיג. וואס איז דא געמיינזאמעס צווישען דעם באזונדערען כאראקטער פון די ליניעס אדער פארבען און דער מאדאנע; וואס איז דא געמיינזאמעס צווישען יאפאנישען פאפיר און דער לאנדשאפט? שוין די איינפאכע מעג-ליכקייט גופא פון קאָארדינאציע זעצט פאראויס א געוויסע האַמאָ-גענישקייט. אין וואס אַבער באַשטעט די האַמאָגענישקייט פון פאָרם, מאטעריאל און געגענשטאַנד?

מען וועט אויסזעען, אז בלויז דער אַנאַליז באַשאַפט אַט די שוועריגקייטען. אן און פאר זיך זיינען פאָרם און אינהאַלט כלומרשט אומצוטיילבאר פארבונדען צווישען זיך, בלויז דער אַנאַליז לייגט זיי פונאנדער און שטעהט דערנאָך פאר דער שווערער אויפגאבע, ווי אזוי זיי ווידער צו פארבינדען. עס איז אַבער, פארשטעהט זיך, ניט אזוי. אז מען קען ניט זאָגען, אז פאָרם און אינהאַלט זיינען אומצוטיילבאר, קען מען זעהען פון ביידע זייטען: עס איז פאראנען אן אינהאַלט אַהן פאָרם, און א פאָרם אַהן אינהאַלט. ביי דער עמפירישער אויפפא-סונג פון דעם ווירקליכקייטס אָביעקט, קריגט די פאָרם — די שפראַך פון פאָרם גופא — קיין אויפמערקזאמקייט ניט. די זינליכע איי-גענשאַפטען ווערען אויפגעפאסט בלויז אלס דיאגנאָסטישע סמנים פון דעם געגענשטאַנד, און ניט אלס פאָרמען מיט זייער אייגענארטיגער

שפראך. פון דער אנדערער זייט באגעגענט מען אין דער מוזיק, אין דער ארכיטעקטור א פאָרם אַזאָ געגענשאַטאַנדליכקייט, און אפילו ווען אינהאַלט און פאָרם וואָלטען פאַקטיש געווען ניט צוטיילבאר, וואָלט דאָס נאָך אלץ ניט ערקלערט זייער האַרמאָניע, און וועניגער פון אלץ זייער דיסאַנאַנץ. די קאָארדינאַציע צווישען פאָרם און אינהאַלט קומט דורכאויס ניט פון זיך אליין. עס איז ערשט די אויפגאבע פון דער קונסט זי צו דערגרייכען. ווען אַ נישט־קונסטלער זאָל פאַרשטעלען אַ געגענשאַטאַנד, וואָלטען די זינליכע אייגענשאַפטען, מיט וועלכע ער וועט זיך באַנוצען פאר דער פאַרשטעלונג, ניט אַנטשפראַכען דעם געגענשאַטאַנד פון דעם שטאַנדפונקט פון פאָרם. מיר וואָלטען אויך ניט ערקלערט, פאַרוואָס די רוימליכע קאָנטורען און פארבען, שוין ניט צו רעדען וועגען דעם אינהאַלט, דאַרפען זיין אנדערש אויף אַ מאַדאָנע־בילד, אויב זי דאַרף אונז פאַרשטעלען גאָטס מוטער, ווי אויף אַ בילד, וואָס מאָלט אונז אַ מענשליכע מיטער. וואָס מיינט עס אַזוינס, אַז די ליניעס און פארבען — ביי זייער אבסטראַקציע פון דער געגענשאַטאַנדליכער באַדייטונג — קאָנען און מוזען פאַרט האַר מאַנירען מיט דעם געגענשאַטאַנד? ביז איצט האָבען מיר זיך דערפאַר באַנוצט מיט דעם וואָרט „באַראַקטער“; מיר פלעגען זאָגען: דער באַראַקטער פון דעם פאָרם, דער באַראַקטער פון געגענשאַטאַנד, דער באַראַקטער פון מאַטעריאַל דאַרפען אַנטשפּרעכען איינער דעם אנדערען. אָבער דאָס איז בלויז אַ וואָרט, מיט וועלכען מען האָט פאַרדעקט דעם אומבאקאַנטען איקס: דעם דאָזיגען באַראַקטער דאַרף טאַפּן דער אַנאַליז דעפינירען. מיר זוכען אויף אַזאַ אופן דעם פונקט, וואו די דריי פאַקטאָרען פאַלען צענויף אין דעם עסטעטישען אַביעקט. די זינליכע אויפפאַסונג גיט ניט דעם דאָזיגען פונקט, מחמת דאָ קומט בכלל ניט פאַר קיין שום דיפערענציאַציע פון די דריי פאַקטאָרען. דערפאַר ליגט זייער קאָנטאַקט־פונקט, זעהט אויס, אויסער דעם געביט פון דעם זינליכען.

בראדער קריסטיאנסען

אויב מיר זאלען שטעלען די פראגע, צי די עלעמענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט געפינען זיך אין דער זינליכער אויפפאסונג גופא, אדער מיט אנדערע ווערטער: צי ווערען די געזוכטע עלעמענטן טוען פון דעם עסטעטישען אביעקט באשטימט אלס זינליכע אייגענשאפטען, וועט גיכער אויסקומען צו ענטפערען „ניין“ איידער „יא“. דאס זינליכע זעהט אויס צו זיין בלויז דער אורשפרינגליכער מאמענט פאר די געזוכטע עלעמענטען פון דעם אביעקט. אינהאלט, טאן, פארם ווערען דיפערענצירט ערשט נאך דער זינליכער אויפפאסונג. ביז זיי זיינען ניט אפגעטיילט קען גאר קיין רייד ניט זיין וועגען זייער קאארדינירונג אדער ניט־קאארדינירונג. נאך זייער דיפערענצירונג ערשיינען זיי אלס ניט פון איין מין, די איינמיניגקייט איז אבער א נויטווענדיגע הנחה אפילו פאר דער פשוטער מעגליכקייט פון זייער הארמאניע. דערפון איז לויט מײַן מיינונג געדروנגען, אז דער פונקט פון זייער באגעגעניש געפינט זיך אין יענעם געביט, וואס איז ניט אזוי אפען פאר דעם סוביעקט, ווי זיינע זינליכע איבערלעבונגען, וואס אנטרינט לייכטער פון זעלבסט־באבאכטונג.

וואס אמבאלאנגט דער פארם, וואלט מען דא גיכער געקענט דעניי קען וועגען א צוזאמענפאל צווישען די אוממיטעלבארע זינליכע דאטען מיט די עלעמענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט, נאר געגען דעם רעדט שוין דאס אליין, וואס די זינליכע אייגענשאפטען געהען אויך אריין אין דער עמפירישער באטראכטונג פון די רעאלע אביעקטען. און דא דינען זיי פונדעסטוועגען ניט אלס „פארם“. די זינליכע אייגענשאפטען, הייסט עס, זיינען נאך עס איפסא ניט קיין פארמען. געגען דעם רעדט אויך דער אומשטאנד, וואס ניט יעדער מענטש, וועלכער פארמאגט געזונטע אפענע געפילען, צייכענט זיך אויך אויס מיט אן עמפינדליכקייט צו פארמען. מיר האבען אגב שוין פריער אנגעהויבן ווייזען אויף דער מעלאדיע. זי איז דורכאויס ניט קיין איינפאכע רייד־פאלגונג פון טענער פון פארשיידענער הויך. געוויס, מיר דארפען שענקען אויפמערקזאמקייט צו די טענער, אנטוועלען מיר די מעלאדיע ניט באמערקען. זי איז אבער אויך ניט קיין צייטליכער איינ-

טערוואל צווישען איין מאַדאיינדרוק און דעם צווייטען; אין דער מעלאָדיע לעבט מען איבער עפעס מער אַדער עפעס אנדערש, ווי אן איינפאך, אַקוסטיש בילד פון א ריי טענער. ניט יעדע קאמבינאציע פון טענער שאפט א מעלאָדיע. די ריי־פאלגונג פון טענער קען זיין אינהאַלטסלאָז, וואס־זשע פעהלט דאָ אין איר? מאַכט זיינען ווי באַשאַנקען מיט דער מתנה פון שפראך, אנדערע — ניט. געוויס ריינע טענער זיינען ניט מער, ווי א זינלאָזע פלאַפּלעריי, אנדערע פארשטעהען מיר גלייך, ווי אונזער אייגען לשון. ווי עפעס וואָלט אין אונז אויפגעוואַכט ביי די ערשטע קלאַנגען פון אַ מעלאָדיע, און אַט דער „עפעס“ פירט אונז צו איין ציף, וועלכען מיר פילען פאַר אויס, כאַטש די וועגען גופא קענען מיר ניט פאַראַוויסזעהן; און אַט דאָס פילען פאַראַוויס פון דעם ציף מאַכט פאַרשטענדליך פאַר אונז יעדען שריט פון דער מעלאָדיע. מיר הערען די טענער, דאָך זיינען מיר הינגעריסטען פון דער מעלאָדיע. פאַראַן אַרטיסטען מיט אזא רייכען אינערליכען אינהאַלט, אז ביי זיי פאַרשווינדט דאָס ריין געדעראַליכע, וואָס, אַלזא, ליגט אזוינס אין דער מעלאָדיע הינטער דער פלאַך פון טענער?

מיר קענען עס ניט באַשרייבען, מיר קענען רעדען וועגען דעם בלוין מיט פאַרגלייכען. מיר וועלען זאָגען: אין אַט דער שפראך פילען מיר, גלייך ווי עס וואָלט צו אונז גערעדט א באַקאַנטע שטים אויף א היימישען לשון. זי דערצעהלט אַבער אונז גאָר ניט וועגען דעם, וואָס עס איז אַדער וואָס קומט פאַר; גאָר ניט וועגען דער געדענוואָרט אַדער פאַרגאַנגענהייט. קיינער איז אויך ניט מיט אונז, ער זאָל אונז עטוואָס מיטטיילען, מיר זיינען אליין מיט זיך, מיט אונזער איבערלעבונג. דאָס איז אַבער ניט קיין פרייע איבערלעבונג. עס ציט אונז צו עפעס א ציף, מיר שטרעבען אויך אליין צו אים, און אונזער יעדער שריט איז פול אי מיט פרייהייט אי מיט צוואַנג. אַבער דאָס זיינען בלוין בילדער און פאַרגלייכען. די מעלאָדיע איז אַ צו קאמפליצירטע זאך, אז מיר זאָלען קענען פון איר אָנהויבען אונזער אַנאַליז. מיר מוזען זיך ווענדען צו די איינפאַכסטע פאַלען.

בראדער קריסטיאנסען

אויב מיר ווילען געפינען יענעם אויסערזינליכע, וואס פארוואנדעלט די זינליכע אייגענשאפטען אין „פארמען.“

אין איינעם פון די קאפיטלען פון זיין אויספארשונג וועגען קאד לירען, רעדט געטע וועגען דעם „זינליך-מאראלישען“ אינפלוס פון פארבען. ער וויל דערמיט זאגען, אז דער איינדרוק פון דער פארב ווערט ניט אויסגעשעפט מיט דער זינליכער עמפנידונג, און אז יעדע קאליר רופט נאך ארויס א באזונדערע גייסטיגע שטימונג. אט דער צווייטערליכער איינדרוק איז אמשטארקסטען דאן, ווען דאס אויג ווערט אנגעפילט מיט איין איינציגער קאליר. ווען מען זאל, צום ביישפיל, קוקען דורך געפארבעטע גלאז. אויף אט דעם סמך מאכט געטע אזא מין כאראקטעריסטיק פון פארבען: די געלע פארב איז פרעהליך. זי באלעבט, גיט א צארטע אויפגעראמטקייט; רויטליך-געל גיט דאס געפיל פון ווארימקייט; ביי געלביך-רויט דערגרייכט די לעבעדיגקייט א שטארקע קראפט; העלבלוי שאפט א שטימונג פון קעלט, פוסטקייט, טרויער, פון שטרעקעס, וואס ציען זיך אוועק אין דער ווייט, א. אז. וו.

וואס באדייטען אט די צווייטערליכע איינדרוקען אין א סוביעקט טיווען זין? זענען דאס עמאציעס? אין דער נייסטער פסיכאלאגיע רעדט מען דאך א סך וועגען דער עמאציאנעלער באפארבונג פון די זינליכע אייגענשאפטען. מיט די געפילען פון פארגעניגען אין וועהטאג האבען אט די איינדרוקען גארניט צו טאן. די עמאציאנעלע אלטער נאטיווע ווייזט זיך ארויס אלס צו ענג פאר זייער אומערשעפליכער פילארטיגקייט. יעדער צווייטערליכער איינדרוק אונטערשיידט זיך פון דעם אנדערען ניט בלויז אין דעם גראד, נאך אויך לויט דער אייגענשאפט. געטע באצייכענט זיי אלס זעלישע שטימונגען. אבער דאס וואלט אויך געקענט אריינפירען אין א טעות.

אט די באגלייטער פון די זינליכע אייגענשאפטען ווערען זעלישע שטימונגען בלויז ביי געוויסע באדינגונגען. מיט דעם אויסדרוק באציי-

קונסט

כענען מיר דאך דעם אלגעמיינעם צושטאנד פון דער נשמה. אבער בלויז אין זעלטענע פאלען קענען די פארבעסערונגען דונגען אליין אים ארויסרופען. בלויז דאן, ווען דאס אויג איז אינגאנצען פארנומען מיט איין פארב און גיט זיך איינ- גאנצען איבער דעם קוקען, קען דער צווייטערליכער איינדרוק ווערען א זעלען-שטימונג. הייסט עס, אז אט דער איינדרוק שוידט זיך נישט אונטער קוואליטאטיוו פון אזא איבערלעבונג, וועלכע מיר רופען אז שטימונג, ער האט נאך נישט איר טיפקייט. א שטימונג איז עפעס גאנץ צעם, און אט דער איינדרוק באציט זיך צו איר אלס איר עלעמענט. די צווייטערליכע איינדרוקען שטעלען מיט זיך פאר א באזונדערען מין דיפערענציאלען פון שטימונג, וואס פון זיי ווערט זי באשאפען. איר וואלט פאר זיי געוואלט באנוצען דאס ווארט „שטימונגס-אימפרעסיע.“ נאך דער פריערדיגער ערקלערונג דארף אט דאס ווארט זיין פארשטענד- ליך. עס דייט אז דערויף, אז מיר האבען דא צו טאן מיט דער ווירקונג, וואס די זינליכע אייגענשאפטען האבען אויף דעם סוביעקט, און אז אט דער איינדרוק דערנעהענטערט זיך קוואליטאטיוו צו די שטימונג- גען.

לאמיר זיך אפשטעלען דערויף, ווי אזוי געטע כאראקטעריזירט די באזונדערע שטימונגס-אימפרעסיעס. זיין מעטאד עפענט פאר אונז א וויכטיגע אייגענטימליכקייט. ער ווייזט נישט בלויז דירעקט און אויף די באקאנטע שטימונגען: געל — פרעהליך, בלוי — טרויעריג, נאך באשרייבט אויך געל אלץ „ווארים“ און בלוי אלץ „קאלט.“ ער פאר- גלייכט, אלזא, די פארבען מיט די טעמפעראטור-עמפינדונגען. עקזיס- טירט אבער אן ענליכקייט צווישען די זינליכע איינדרוקען גופא, צווישען די זעה-און-ווארעמקייטס-עמפינדונגען? און צי האט געטע טאקע אין זינען געהאט אזא מעגליכקייט? געוויס נישט. ער האט, נאטירליך, געטראכט וועגען אן אינדירעקטער פארוואנדשאפט דורך דער פארמיטלונג פון די צווייטערליכע איינדרוקען. בלוי איז נישט קאלט און נישט ענליך אויף קאלט. בלוי און קאלט קען מען און אין פאר זיך נאך נישט פארגלייכען. מען קען אבער יא פארגלייכען די שטימונגס- אימפרעסיעס, וואס זיי שאפען. בלוי רופט ארויס און איינדרוק, וואס

בראדער קריסטיאנסען

איז פארוואנדט צום איינדרוק פון קאלט. בלוי און קאלט זיינען פאר-
וואנדט לויט זייערע שטימונגען. דאס ועלכע מיט ווארם און געל,
א. א. וו.

דאס ברענגט אונז פנים לפנים מיט דעם פאקט, אז פונקט ווי
פארבען, רופען אויך אנדערע זינליכע עמפונדונגען ארויס א ריי צוויי-
טערליכע איינדרוקען, און אז דערביי אנטפלעקט זיך א זונדערבארע
פארוואנדלשאפט: עמפונדונגען, וואס זיינען אלס זינליכע אייגענשאפט-
טען גאנץ פארשידען און אומפארגלייכבאר, ווערען פארגלייכבאר אין
די עלעמענטען פון זייערע שטימונגען. זיי טרעטען אריין אין א בא-
ציהונג פון הארמאניע צווישען זיך, אדער פון א געגענזאץ, אדער אין
א וועלכע עס איז אנדערער פארהעלטניש. ווען מען דארף, דעריבער,
בארעקטעריזירען די צווייטערליכע איינדרוקען, קומט אפט אויס צו
בארופען זיך אויף העטעראגענישע קוואליטאטיווע געביטען, מיט וועל-
כע אט די איינדרוקען זיינען פארוואנדט. פאראן פארבען, וואס זייער
ווירקונג פילט מען, ווי דעם שאל פון א טרומפייט; אדער ווי עפעס
הארטס אדער ווייכס, טערפקעס אדער זיסעס.

אין דער צייט, וואס די זינליכע אייגענשאפטען ווייזען זיך אויס
דעם סוביעקט אלס פרעמדע, אלס „פון דרויסען“ געקומענע, ערשיינען
פאר אים די עלעמענטען פון די שטימונגען גיכער אלס עפעס איי-
גענעם. זיי שטעהען נעהער צו דער צו דער ספע-
רע פון אקטיוויטעט, דערפאר האט זיי אויך געטע
באצייכענט, אלס זינליכע אראלישע ווירקונגען. זייער ענגע
שייכות מיט אקטיוויטעט ווייזט זיך אמקלערסטען ארויס אין איין
אייגענטימליכקייט, וואס מען קען אויך גוט באאבאכטען אויף פאר-
בען: בלוי פארדערט אלס געבלייד-רויט אלס דערגענצונג-פארב,
פורפור פאדערט גרין, א. א. וו. דא קען מען ניט זעהן דעם צוזא-
מענהאנג צווישען די זינליכע אייגענשאפטען גופא, זיי פארמאגען ניט
קיין שום פאסטולירענדען גלויבען. דאס קאן בלויז באדייטען, אז
אין דער שטימונג-אימפרעסיע פון וועלכער עס איז פארב, געפינט זיך
עפעס, וואס איז ענליך צו ענערגיע, צו שטרעבונג, און אז אט די
שטרעבונג ווערט באפרידיגט פון א באשטימטער אנדערער פארב.

מיר האבען געזעהן, אז די איינפאכע זינליכע עמפֿינדונגען רופען ארויס א ריי צווייטערליכע איינדרוקען. אָט די לעצטע פֿארמאָגען טאָקע אַ קוואַליטאַטיווע באַשטימקייט און קאָנקרעטקייט, זיי קאָנען אבער פֿאַרט ניט באַצייכענט ווערען אלס אייגענטליכע זעה־איינדרוקען. געוויס, זיי אַנטהאַלטען אין זיך נאָרניט פֿאַרשטאַנדליכעס און זיי זיינען ניט קיין געפֿילען און ניט קיין אייגענטליכע זעלען־שטימונגען, זיי דערנעהנטערען זיך אבער קוואַליטאַטיוו צו די לעצטע. און צווישען די שטימונגס־אימפרעסיעס, וואָס קומען פֿון פֿאַרשידענע זינליכע עלע־מענטען געפֿינען מיר אַ פֿאַרוואַנדשאַפט פֿון איינאַנגיקייט, וואָס טרעט אַפט אַריבער די גרעניצען פֿון די באַזונדערע זינליכע ספֿערען. מיר זעהען אויך שטימונגס־אימפרעסיעס פֿון אַ דינאַמישען כאַראַקטער, וואָס זייער גענענזייטיגע שייכות איז ווי די שייכות צווישען דורשט און איר לעשונג. די פֿילאַרטיגקייט פֿון די שטימינג־אימפרעסיעס איז קוואַלי־טאַטיוו ניט אַרימער איידער די פֿילאַרטיגקייט פֿון די זינליכע עמ־פֿינדונגען. די ערשטע איז נאָר אַפֿילו רייכער. מיר באַמערקען, אז ניט בלויז די איינפֿאכע דאַטען פֿון די געפֿילען, נאָר אויך זייערע קאָמ־בינאַציעס קאָנען אַרויסרופֿען אייגענאַרטיגע איינדרוקען. אזוי, למשל, שאַפט יעדע קאָמבינאַציע פֿון פֿאַרבען אַ באַזונדערען איינדרוק, וואָס איז אַנדערש ווי דער איינדרוק פֿון די איינצעלנע פֿאַרבען.

ניט נאָר אַ טראַכט וועגען די פֿילע פֿאַרשידענאַרטיגע פֿילפֿאַכיגע אימפרעסיע־מעגליכקייטען, וואָס ליניעס רופֿען אַרויס. כדי צו באַ־ווייזען מיט די איינפֿאכסטע ביישפֿילען זייער דינאַמישען כאַראַקטער, וועלען מיר דערמאָנען אָן דעם, אויף וויפֿיל די אַרױפֿשטייגענדע ליניע פֿאַדערט אַ ליניע וואָס זאָל אַראַפּפֿאַלען, אויף וויפֿיל אַ בויגען, וואָס פֿאַרקרימט זיך אַרויף, פֿאַדערט אַ פֿאַרקערטע פֿאַרקרימונג. וואָסערע קאָמבינאַציעס, וואָס פֿאַר אַ צענויפֿפלעכטונג פֿון קאָנטראַסטען אַנט־שטעהען אויך דאָן, ווען איין פֿאַר פֿיס, וואָס איינער פֿון זיי איז אויפֿ־געהויבען און די צווייטער געהט נאָך דעם ערשטען, באַגעגענט זיך מיט צוויי אַנדערע, וואָס לאָזען זיך אַראַפּ און טרעטען צוריק. אזוי רייך־רעדעוודיג איז די באַזונדערע ליניע, אויב זי טראַגט אין זיך אַ טענ־רענז, אַ ציל־געזעץ, און וויקעלט זיך פֿאַנאַנדער אין איינקלאַנג מיט

בראדער קריסטיאנסען

אט דעם געזעץ. דאָ שלענגעלט זי זיך פאַראויס, דאָ צוריק, דאָ שטייגט זי און דאָ פאַלט זי. אַמאָל איז אַט די טענדענץ אזוי פשוט, אז מען קאָן זי מאַטעמאַטיש פאַרמולירען. אַז אַנדערש מאָל קאָן מען זי גאָר נישט באַשרייבען, נישט אַרומכאַפּען זי מיט קיין שום פאַרמולירונג. בלויז אין דער אוממיטעלכאַרער איבערלעבונג אַנטפלעקט זיך די שטרעבונג פון אַזוינע טענדענצען. עס שטעלט זיך אַרויס, אַז זיי פאַרמאָען אַ ציל־אידעע, וואָס פון איר שטאַנדפונקט באַדייט זייער באַוועגונג דאָ אַ דערנעהנטערונג, דאָ אַז אַפּווענדונג און אַ פאַרהאַלטונג, און — ענדליך — די דערגרייכונג. עס קאָן אויך אַמאָל פאַסירען, אַז די לייַ ניע איז פאַרבונדען מיט עפּעס געגענשטאַנדליכעס; זי וואַרפט זיך, ווייזט אויס, פרייוויליג אונטער אַ פרעמדען געזעץ: דער צייכענונג פון קאַנטורען אָדער פיגורען. זי פאַרגעסט אָבער דערביי נישט איר זעלבשטענדיגען ציל, און וואו עס איז גאָר מעגליך, געהט זי איר איי־גענעם וועג. עס טרעפט נאטירליך, אַז די ליניע פאַרגוואַלט־יגט אַביסעל דעם געגענשטאַנד, ציט אים אַדער פאַרטונקעלט אים, הויבט אים אויף אָדער שטעלט אים איבער. דערין ווייזט זיך אייגענטליך אַרויס די גאַנצע ענערגיע פון איר אייגענעם שטרעבען. חוץ דעם שאַפט די ליניע, אפילו דאָ, ווען זי אַנטהאַלט שוין אין זיך די דיפערענצירונג פון די אַנגעשטרענגטע און אויסגעלאָדענע כחות, גאָר אַלץ איר באַ־זונדערע אימפּרעסיע־שטימונג. זאָל צום ביישפּיל, אַ פיר־עק פאַרשטע־לען אַ דורכגרייפונג פון צוויי פאַרשידענע כחות, — פאַרמאָגט דער אַלגעמיינער אויסקוק פון אַט דער פיגור פון זיין זייט אַ פעהיגקייט איבערצולאָזען זיין באַזונדערען איינדרוק, וואָס איז ניי אין פאַרגלייך מיט דער פיגור'ס עלעמענטען. דעריבער רופען אַרויס די פאַרשידענע קאמבינאַציעס פון די זעלבע עלעמענטאַרע פיגורען גאַנץ פאַרשידענע איינדרוקען, אַפּט אזוי ווייט פאַרשידענע, אַז דאָס באַוואוסטזיין כאַפט נישט אויף גלייך די אידענטישקייט פון די עלעמענטען, אויף וועלכע זיי־ערע שיטמונגען זיינען באַזירט. מען פילט דאָס אַמקלערסטען, ווען מען בלעטערט דורך איינעם פון יענע ביכער מיט מוסטערען, וואָס דרו־קערס לייגען אונט פאַר: פון די וועניגע אַרנאַמענטאַלע טיפּען ווערען — אַ דאַנק די פאַרשידענע קאמבינאַציעס — דערגרייכט אַלץ נייע און

קונסט

נייע פארמען, און אן אומבאדייטענדע וואראציע פירט אפטמאל דערצו, אז עס באקומט זיך א גאנץ אנדערער נייער איינדרוק. חוץ דעם, וועט יעדע ליניע אויסדריקען עפעס אנדערש צוליב א ריי אנדערע אומשטאנדען. עס ווענדט זיך אן דעם, צי זי איז דורכ געפירט מיט ברייטע אדער דינע שטריכען, עס ווענדט זיך אן דעם, ווי זי באוועגט זיך: צי זי ווערט דיקער אדער דינער, אדער צו זי פליסט גלייכמעסיג. מיר דארפען אויך געדענקען, אז פארונדעלטע פארמען פון ליניעס טראגען אן אנדערען כאראקטער, ווי ווינקעלדיגע; אויסגעצויגענע ווירקען אנדערש ווי צונויפגעדריקטע. די פארשידענע ארטיגקייט איז דא אזוי גרויס, אז פאר איר באשרייבונג וואלטען מיר געדארפט אויסנוצען די גאנצע פון אלע מעגליכע שטימונגען און אלע פארגלייכען מיט די איבערלעבונגען פון די איבריגע געפילען.

ווייטער קומט די גלייכצייטיגע באוועגונג פון די ליניעס. זיי קענען אלע שטרעבען צו איין ציל, אדער זיי ציהען זיך אין דער זעלבער ריכטונג, ווייל עס איז זיי ביים וועג, אדער איין געוויסע ליניע ציהט אפ — שפילענדיג זיך — א צווייטע פון איר וועג, פארדענגט זי. אדער זיי באשאפען אלע צוזאמען א נייעם און אייגענארטיגען איינער דרוק דורך דעם, וואס זיי פלעכטען און קרייצען זיך דורך איינע מיט דער אנדערער.

אט דער לעצטער מאמענט איז באזונדערס וויכטיג, און ער וויר דערהאלט זיך אנאלאגיש ביי אלע אנדערע זינליכע פארמען. פון דער קאמבינאציע פון די זינליכע דאטען קען אנטשטעהען דער איינער דרוק פון א נייער אייגענשאפט, וואס איז אנדערש פון די איינדרוקען, וואס די עלעמענטען באשאפען, און וואס איז עפעס גרעסערס, ווי זייער איינפאכע סומע. דערפאר האלט די קונסט פארבארגען אין זיך אומבאגרייפליכע מעגליכקייטען. מיט דער הילף פון אלץ נייע קאמבינאציעס קען זי פירען צו איבערלעבונגען, וואס קיינער האט פריער אפילו ניט פאראויסגעפילט. דערפאר קען מען גאר קיין אהנונג ניט האבען וועגען אירע מיטלען. זי באשאפט פון זיך אליין אלץ נייע מיטלען און אט דא איז דאס אמת'ע פעלד פון טעטיגקייט פאר דער ערפינדערישער קינסטלערישער פאנטאזיע.

בראדער קריסטיאנסען

מיר באגעגענען א פארשידענארטיגקייט פון ריטמען: פֿיס און טאקטען, אַלס די קלענסטע געשטאַלטונגען, וועלכע ערשיינען פֿאַר אונז אַפֿט, ווי טעלעאָלאָגישע איינהייטען; דאָס זעהען מיר דאָרט, וואו אין דער דערהויבונג האָט מען דעם איינדרוק פֿון אַן אַנטשטאַנענעם פֿאַרלאַנג, און די נאָכקומענדע אַראָפּפּאַלונגען בריינגען זיין פֿאַרווירקד ליכונג; יעדע אָרט פֿון פֿערזען־פֿוס מיט איר באַראַקטעריסטישען איינדרוק, וואָס איז ניט ענליך צו אַנדערע; די גרעסערע איינהייטען, וואָס זיינען פֿון זיי צונויפּגעשטעלט — פֿערזען און סטראָפּען, וואו עס ענטפֿלעקט זיך ווידער דער דינאַמישער שפּיל פֿון שטרעבונג און דער־גרייכונג. דער צווייפֿערז, לִמְשָׁל, אַנטפֿלעקט באַזונדערס קלאָר די געביטערישע קראַפֿט פֿון זיין שטרעבען — פֿון דער דערהויבונג און אַראָפּפּאַלונג; ווען די באַזועגונג איז נאָך דערצו דורכגעגאַנגען אַ ריי האַמאָנענישע געשטאַלטונגען, פֿאַדערט דאָן דער העקזאַמעטער שטור־מיש — דעם פֿענטאַמעטער. דערמאָנט זיך אין מעריקעס „היימישע סצענע“, וואָס דעקט קאַפּריזיג און שאַרף אויף אַ פּיינליכען דיסאַ־נאַנס, וועלכער אַנטשטעהט דאָן, ווען אפילו איין העקזאַמעטער שטעהט איינזאַם אין דער רייפּאַלונג פֿון די פֿערזען. נאָר קוים האָט מען איינמאַל קלאָר פֿאַרשטאַנען די שייכות פֿון דעם העקזאַמעטער צום פֿענ־טאַמעטער, איז לייכט צו באַמערקען, אז יעדער איינער פֿון זיי טיילט זיך פֿון זיין זייט טעלעאָלאָגיש פֿונאַנדער; אַז ביידע העלפֿטען, לִמְשָׁל, פֿון דעם פֿענטאַמעטער, שטעלען פֿאַר איינער פֿאַר דעם אַנדערען אַן אַריסרוף און ערפּילונג, איז אַז יעדער פֿון ביידע טיילען באַשטעהט אַליין פֿון טאַקטען, וואָס אַנטהאַלטען איז זיך אי אַז אַנטשטרענגונג אי אַן אויסלאָדונג. דאָ וועלען מיר אַבער אויך באַמערקען, אַז דער שלום־טאַקט פֿון דעם פֿענטאַמעטער בלייבט איבער ניט־פֿאַרענדיגט. אַז אַנאַלאָגישע ערשיינונג ווידערהאַלט זיך אין די געשטאַלטונגען פֿון אַן אַנדער מין, און צווישען אַנדערע קוואַליטאַטיווע עלעמענטען. די פּולע פֿאַרענדיגונג פֿון דעם גאַנצען ווערט דערגרייכט מיט דער הילף פֿון איין גליד, וואָס בלייבט אַליין ניט פֿאַרענדיגט; אויף אַזא אופן אַנט־האַלט די אויסלאָדונג פֿון דעם גאַנצען אַ טיילווייזע אַנטשטרענגונג און דער פינאַל ווערט דורך דעם אין אַ געוויסער מאָס פֿאַרשאַרפט.

דאן — דער גראם. אין דעם ערשטען געגראמטען וואָרט ליגט די פאָדערונג. אין דעם צווייטען די ערפילונג; דערביי שעפט יעדער גראם זיין חן פון דער אייגענארטיגקייט פון זיין צוזאמענקלאנג; אַנ-דערע גראמען, וואָס רייסען זיך אַריין צווישען די ערשטע, שטערען זיי און פאַרשטאַרקען זיי צו דער זעלבער צייט מיט דער האַמאָנעניש-קייט פון זייער שטרעבען. אַט איז נאָוואַליס, מיט זיין „לאַבט דאָך אונזערע שטילען פעסטע“. דאָ ווערט די ערפילונג פון דעם פאָר-שפּרעכען אַלץ מער אָפּגערוקט און דערווייטערט דורך דעם אַריינריי-סען זיך פון אַלץ נייע גראַמען. און מיר וואַרטען ווידער און ווידער אויף דער פולער פאַרענדיגונג. דאָן קומט גראַם און ריטם אין זייער געגענווייטיגער שייכות. דערביי אַנפּלעקט זיך ווידער דער זעלבער מין סינטעז: די קליינע פאַרענדיגטע פאַרען זיינען אונטערוואַרפען דעם ציל, וואָס געהט אַרויס פון זייערע גרעניצען, זיי אַליין ברענגען די אַנשטרענגונג און די פאַדערונג, און דאָס ברענגט אַ נייע פאָר פאַר זייער אויסלאָדונג. אויף אזאָ אופן שטרעבט די באַוועגונג אַלץ מער און מער דורך די איינצעלנע פאַרענדיגונגען צו איר לעצטען ציל. די באַזונדערע פאַרענדיגונגען ערשיינען בנוגע דעם ציל אַלס פאַדע-רונגען, אָדער אַלס שטער און ווידערשטאַנד. דאָס לעצטע — אויב דער עלעמענט ווערט פאַרגליווערט אין זיין אייגענארטיגקייט; ווען דער עלעמענט איז אַבער איינגעשלאָסען אין דער אַלגעמיינער ריי, זיינען די איינצעלנע פאַרענדיגונגען ווייטערע שריט בנוגע דעם גאַנ-צען, אָדער אַט די איינצעלנע פאַרענדיגונגען שטעלען — ענדליך — מיט זיך פאַר די פולע פאַרענדיגונג פון דעם גאַנצען

אין דעם רייד פון קלאַנגען רופט יעדער באַזונדערער טאָן אַרויס זיין באַזונדערע שטימונג-אימפרעסיע — ווי אין דעם רייד פון ליכט יעדער פאַרבען-ניואַנס, און די פילפאַכיגקייט פון די גלייכצייטיג קלינג-גענדע טענער באַשאַפט אַליין אַ נייעם איינדרוק, וואָס איז קאָמפּלי-צירטער ווי די סומע פון די באַזונדערע נאָמען. עס טרעטען אַרויס די דינאַמישע באַציהונגען פון די טענער צווישען זיך, וואָס רופען אַרויס איינער דעם אַנדערען, ווי אין דעם פאל פון די דערגענצענדע פאַרבען, און ברענגען באַפרידיגונג. למשל, צוויי טענער, וואָס שטעהען אָפּ

בראָדער קריסטיאַנסען

איינער פון דעם אנדערען אין דער טענער־סקאלע אויף אן אַקטאווע : די אויבערשטע אַקטאווע שאפט אויפֿרעגונג, און ווען די אונטערשטע פּאַלגט נאָך איה, ווערט זי דער באַרוהיגענדער פינאַל. ווען אנדערע טענער קומען צווישען זיי, קענען זיי זיך אויך באַטייליגען אין אַט דער שטרעבונג ; זיי פאַרהאַלטען זי, אַדער דערנענטערען צום ציל. אַבער צוזאַמען מיט די איינדרוקען פון די באַזונדערע טענער, איז וויכטיג דער אינטערוואַל — דער שריט פון איין טאָן צום צווייטען, וואָס פּאַלגט נאָך דעם ערשטען. בעת די באַזונדערע טענער קען מען פאַר־גלייכען מיט די פאַרבעז־אייגענשאַפטען, דערמאָנען די טענער־אינ־טערוואַלען אַז די ליניעס. ווען צוויי טענער קומען איינער נאָך דעם אנדערען, גיבען זיי עפעס מער, ווי צוויי פאַרבען, וואָס ליגען זייט ביי זייט. אַט דער פּלויס, דער טאַנישער אינטערוואַל, וועלכען מען קען שוין אייגענטליך ניט באַצייכענען אַלס זינליכע עמפּינדונג, סיידען אפשר זינליכע האַלב־אייגענשאַפט, שאַפט אַן און פאַר זיך אַ כאַראַקטעריסטישען שטימונגסעלעמענט. און אומאָפּהענגיג פון דער הויך פון די טענער עקזיסטירט צווישען די אינטערוואַלען די פאַרוואַנדשאַפט פון זייערע שטימונגען ווי אויך געגענזייטיגע דינאַמישע פאַרהעלטעני־שען : זיי לאָזען זיך פאַראייניגען אויף דעם זעלבען אופן, ווי עס גיסען זיך צענויף אין דער זעלבער צייכענונג די פאַרשידענע ליניעס, די ליניעס וואָס הויבען זיך אויף און פאַלען אַראָפּ, וואָס שטרעבען פאַראוים און פאַרהאַלטען זיך, וואָס צעגערען און רייכען זיך אַוועק. אַבער אַט די צוויי מינים איינדרוקען — די טענער און די אינטער־וואַלען קאָמבינירען זיך צווישען זיך על פי נויט, מחמת די אינטער־וואַלען ווערען קינמאָל ניט געגעבען אַז קוואַליטאַטיווע טענער, און דער גאַנצער וועג פון איין אויפֿרעגענדען טאָן צום צווייטען, צו דעם, וואָס ברענגט די פאַרענדיגונג, באַשאַפט אַליין פון זיך — ביי דעם פעלען פון צווישענ־רינגען — אַ כאַראַקטעריסטישע שטימונג. צום ביישפּיל : דאָס אַראָפּפּאַלען אויף אַן אַקטאווע. צווישען אַט די טע־נער, ווידער, שטעלט יעדער שריט פון די פאַרהאַלטענדע אַדער פאַר־שנעלערענדע טענער פון זיין זייט פאַר דעם איינדרוק פון אַן אינטער־וואַל און טרעט אַריין אין געגענזייטיגער פאַרהעלטעניש מיט אנדערע.

אויב אין אַט דער קאָמבינאַציע בלייבט הערשען איין געוויסע טענה-
דענץ פון טאָנישער קוואַליטעט, אויב איין באַשטימטער טאָן ווערט
ערוואַרט און עמפּינדען אלס די שליסענדע פאַרענדיגונג פון דעם גאָנ-
צען, און צו דער זעלבער צייט איז ער דער באַזיס און די מאַס פאַר
דער באַוועגונג פון די טאָנישע שריט: דער טאָנישער פונקט, פון
וועלכען זיי יאָגען זיך אוועק און צו וועלכען זיי דאַרפֿען זיך צוריק-
קערען; און אויב עס גיסען זיך צענויף דערמיט די איינדרוקען פון
די ריטמען — דאָן אַנטשטעהט די געשטאַלט פון אַ געשלאַסענעם
מוזיקאַלישען מאָטיוו פון אַ מעלאָדיע. אלס גאַנצעס — אַן אַנשטרענג-
גונג און אַן אויסלאָדונג — טיילט זיך די מעלאָדיע דייטליך פאַנאָנדער
אויף אַ קאָנטינואירטער ריי פון קלענערע אַנשטרענגונגען און ריי-
צונגען, און עס איז באַזונדערס לייכט אויפצוכאַפֿען ווי די ריטמען
כוואַליעס ווערען קאָמפּליצירט, ווי זיי פלעכטען זיך צענויף מיט די
אַנוואַקסונגען און פאַלינגען פון די טאָנישע שריט: זייערע שפּיצען
פאַלען אָפּט צענויף איינער מיט'ן אנדערען. אָבער יעדע עלעמענטאַר-
רע איינהייט, וואָס איז אַ פאַרבינדונג פון אַנשטרענגונג און אויס-
לאָדונג, האַלט דערביי אַן, ווי די ליניע, איר אייגענע געשטאַלט און
באַשאַפט קוואַליטאַטיוו אַ באַזונדערען איינדרוק, וואָס טרעט פון זיין
זייט אַריין אין אַ פאַרבינדונג מיט די אייגענשאַפטען פון דערזעלבער
אַרדנונג. און אזוינע גאַנצע געשטאַלטונגען — אַמאָל זיינען זיי פאַר-
קירצט — קאָנען זיך אין אַ צוועגמעסיגען געבוי אַריינשליסען אין אַלץ
ברייטערע און ברייטערע טעלעאָלאָגישע קאָמבינאַציעס.

דאָס זיינען בלוין עטליכע ביישפּילען דערפֿון, ווי אויף אַלע גע-
ביטען פון דעם זינליכען טרעטען אַרויס די כאַראַקטעריסטישע שטיי-
מונג-אימפּרעסיעס, און ווי צווישען זיי בילדעט זיך דאָ אַ פאַרוואַנד-
שאַפט אין דעם זין, וואָס זיי זיינען פון איין טאָן, — דאָ ווידערשפּרכען.
חוץ דעם, זעהען מיר, אַנטשטעהט אויך אַ פאַרבינדונג פון אַן אנדער
מין: די שטרעבונג, וואָס איז אייגען איין געוויסען איינדרוק, זוכט

בראדער קריסטיאנסען

אן אויסגאנג און געפינט אים אין א צווייטען, א נייעם איינדרוק. א דאנק אט דעם לעצטען מין פארוואנדשפט קאנען זיך אויך די איינע דרוקען קאמבינירען אין א טעלעאלאגישער איינהייט.

אויב, ווידער, אט די דינאמישע געגענווייטיגע פארהעלטעניש צווישען צוויי גלידער, קאן אן און פאר זיך איבערנעקערט ווערען, און די צייטליכע רייפאלגונג באשטימט ניט וועלכעס פון זיי דארף טראגען מיט זיך די אויפגענונג און וועלכעס — די באפרידיגונג; אויב זיי לאזען זיך ביידע גלייכצייטיג באטראכטען, ווי דאס פאסירט מיט די אביעקטען פון זעהן, דאן דארף די דיפערענצירונג באשאפען ווערען דורך דעם א ק צ ע נ ט. אויב מען זאל צענויפשטעלען פורפאר מיט גרין אין דעם זעלבען גראד, וועט זייער צוזאמענהאנג ניט זיין אינעם גאנצען אנטוויקעלט. ער וועט זיין איינגעשמירט דורך דער סימעטריע. דאס זעלבע קומט פאר מיט ליניעס, פלאכען, און קערפערליכע פארמען. דער איינפלוס פון סימעטריע שמירט אלץ איין. ביי דער סימעטריע איז ניט מעגליך קיין צעטיילטקייט צווישען שטרעבונג און פארוויקד ליכונג. וויבאלד די ליניעס פאלען צו סימעטריש איינע צו דער אנדערער, קאן איינע ניט באדייטען א דערהויבונג און די צווייטע — א פאלען. זייערע כחות זיינען דא נישט פארבונדען איינס מיט'ן אנדערען און זיי געהען אויף דעם זעלבען וועג. מען האט דא פאר זיך ניט קיין אנשטרענגונג און ערפילונג. זיי קאנען אפשר צוזאמען אריינטרעטען אין אזא באציהונג צו עפעס א דריטען עלעמענט. דער ריבער איז די סימעטריע א מיטעל אדער בכלל צו פ א ר ה א ל ט ע ו די אנטוויקלונג פון כחות דארט, וואו זי וואלט ערשינען אלס איבעריג (מערסטענטיילס איז זי אס פלאץ אין די אָנגעווענדטע קונסטן) אדער זי העלפט אָנהאלטען די קראפט אין איין געוויסער ריכטונג און זי פארטאפלען, אין פאל עס איז נויטיג בייצוקומען דעם ווידערשטאנד פון א דריטען עלעמענט. אזא פונקציע האט די סימעטריע אין דער ארכיטעקטור. די סימעטריע געהערט, דעריבער, ניט צו די גרונד-ערשיינונגען פון דער עסטעטיק. נישט איז אזא ערשיינונג דער ניט-סימעטרישער צוזאמענהאנג צווישען אָנשטרענגונג און אויסלאדונג, ווייל די סימעטריע באדייט קודם כל א צענויגעשמידקייט

פון קעמפערנע כחות. דאס איז בלויז א מיטעל פאר באזונדערע צוועקען. ווען מען דארף, למשל, בייקומען א מאטעריעל געוויכט, איז נויטיג צו באפעסטיגען די ארויפשטייגענדע שטרעבונג און פארמען רען איר ענערגיע. אויב די אנשטרענגונג פון דעם אויפהויבען וואלט באלאנסירט געווארען דורך אן אראפשייגענדער ליניע, וואלט מען ניט געהאט מיט וואס צו באזיגען די קראפט פון דעם געוויכט.

א צווייזייטיגע סימעטריע גיט דאס בילד פון א שטרעבען אין דער הויך: דער טענעאישער אפאלא וויל ווי אפרייסען זיך פון דער ערד. כדי צו אנצוהאלטען פיגורען אין דער לופט, ווי אין דעם פאל, ווען מען וויל פארשטעלען דאס ארויפשטייגען אין הימעל, איז נויטיג א שטרענגע סימעטריע, וועניגסטענס פאר דעם צענטראלען באאיינצוכטונגס-פעלד. די סימעטרישע פלאכען פון א דאך זיינען ניט געריכט איינע אראפ, די צווייטע ארויף, נאר ביידע הויבען זיך אויף און האלטען אונטער איינע די אנדערע. דער סימעטרישער קאנטור פון פוזיראמא באדייט א שטרעבען ארויף. פארקערט, די נימסי-מעטרישע ליניעס פון בערג, די אומגלייכע זייטיגע ווענט פון א דריי-עק און די קאנטורען פון א כוואליע אנטהאלטען א הויבען און א פאלען — איין קראפט לאדט זיך אויס אין דער צווייטער.

הייסט עס, אז כדי עס זאל זיך קענען אנטוויקלען א דינאמישע פארהעלטעניש צווישען צוויי צוזאמען עקזיסטירענדע איינדרוקען, איז נויטיג דער אקצענט. דערביי אנטהאלט דער שוואכער און ניט אונטערגעשטראכענער עלעמענט אן ארויסרוף, און דער אונטערגעשטראכענער — אן אויסלאדונג; דער לעצטער בארוהיגט דעם בליק און ווערט דעריבער דער פינאל. דער טראפ פארוואנדעלט דא די צוזאמענגעקויפטע איין א רייפאלגונג, ניט אין כראנאלאגישען, נאר אין טעלעאלאגישען זין. די בלייכע פארב רעגט אויף און די קאליר, וואס צייכענט זיך אויס מיט דעם שטח פון דער באפארבטער פלאך, מיט העלקייט, מיט דער אייגענארטיגקייט פון איר קראפט, אדער מיט אן אינטערעס צוליב אזא אדער אן אנדערען מאטיוו. — ווערט די טרע-גערען פון ערפילונג. די ערשטע שטעלט די פראגע, די צווייטע גיט דעם ענטפער.

בראָדער קריסטיאַנסען

אַבער אַזוינע עלעמענטארע איינהייטען קענען זיך קאמבינירן נירען אויף דעם פארשידענארטיגסטען אופן אויף דעם זעלבען בילד. דער איינפאכסטער פאל וואלט געווען יענער, וואו די אקצענט טען פאלען צוזאמען און באשאפען איין אויפמערקזאמקייטס-צענטער דורך דעם, וואס זיי דרינגען אריין איינער אין דעם אנדערען און קלייבען זיך פאסענווייז און איינער לעבען דעם צווייטען. ווען דאס אויג האט זיך אריענטירט, ווערט אט דער צענטער דער פונקט פון רוה פאר דער ראיה. פונדאנען לאזט זיך דאס אויג ווייטער זוכען נייע רייצונגען און נייע פראגען; אהער קערט זיך עס ווידער און ווידער צוריק, און דא געפינט עס דעם פינאל און אן ענטפער אויף יעדער פראגע. איצט איז קלאר, פארוואס די סימעטריע איז אַזוי וויכטיג פאר דער קינסטלערישער אינדוסטריע און פאר דער ארכיטעקטור, און פארוואס די מאָלעריי באנוצט זיך זעהר קארג מיט איר, אי דאס פאר גאנץ באזונדערע צוועקען.

אמאל רעדט מען וועגען א „באהאלטענער סימעטריע“ אין בילד-דער, אבער אט דער אויסדרוק זאגט אונטער דעם פאלשען געדאנק, אז דא באגעגענט מען א געוויסע ארט סימעטריע אדער איר פארמיל-דערטע פארם. אין דער אמת'ען זעהט מען אין דער ווירקליכקייט דעם געגענזאץ און די אפלייקונגען פון דער סימעטריע. אט די „בא-האלטענקייט“ רופט דאך ארויס עפעס גאנץ געגענזעצליכעס פון סיי-מעטריע. די סימעטריע פארבינדט די טעלעאלאגישע דינאמיק, בעת אט די „באהאלטענקייט“ בינדט פאנאנדער די כוחות מיט דער הילף פון א דייטליכען טראפ, מאכענדיג פון איינער פון זיי אן אויפער-גענדען מאמענט, און פון דער צווייטער — די אויסלאָדונג פון דעם דאָזיגען מאמענט.

די מוזיק אנטפלעקט פאר אונז אמלייכטסטען, ווי אַזוי עס קומט פאר די קאָארדינאציע פון איינדרוקען. ווען איר הער מוזיק, איז מיר דען אלץ איינס, צו איר הער דאס שטיק פון אַנפאנג אדער בלויז פון מיטען? פארשטעהט זיך, אז עס איז א גרויסער חילוק. אבער פאר וואס? זיינען דען ניט אנטשוויגען געווארען אלע פריהערדיגע טע-

ענר און הארמאניעס, ווען די קלאנגען-כוואליע האט דערגרייכט איר מיטען? נייע טענער פילען איצטער אן מיין אויער, די פריהערדיגע זיינען אפגעשטארבען; אלס זינליכע ערשיינונגען עקזיסטירען זיי מער ניט. אדער איז עפעס געבליבען פון זיי אין מיין באוואוסטזיין? עס זעהט אויס אז יא, אניט וואלט געווען גאנץ עגאל, צי איר האב נאכ-געפאלגט די טענער פון אנהויב אדער ניט. וואס אבער איז געבליב-בען אין באוואוסטזיין פון די פריהערדיגע קלאנגען? די טענער גופא? ליגען זיי אפגעשטעמפלטערהייט אלס געשטאלטען פון זכרון איי-נער לעבען דעם אנדערע? אין מיין באוואוסטזיין? דאס איז אוממעגליך. קיין שום זכרון וואלט זיי ניט געקענט איינהאל-טען. קיין שום באוואוסטזיין וואלט ניט געווען אימשטאנד אנצוהאל-טען א צו גרויסע צאל קלאנגען און פארשטעלען זיי אין איין זעהונגס-פעלד.

נאך אויב עס וואלטען געבליבען בלויז מאנכע פון די געהערטע טענער, וואלטען זיי אלס גאנצעס באשאפען א פאלש בילד; זיי וואל-טען צענויפגעשטעלט אן אנדער גאנצעס — ניט דאס, וואס מיר הא-בען געהערט. מען קען אבער ניט רעדען וועגען א צענויפפאסונג פון די זינליכע קלאנגען-אייגענשאפטען: די ערשיינונגען פון דער אקוס-טישער טענער-צענויפמישונג גיבען נאך אן אנדער רעזולטאט, ווי א ריי-פאלגונג פון טענער. אויב דער מוזיקאלישער זכרון וואלט באזירט אויף דעם צענויפנום פון טענער, וואלט ער פאר-סריפעלט דאס בילד פון דער געהערטער מעלאדיע. זאלען אלע טע-נער פון א מעלאדיע א קלינג טאן מיט אמאל און צוזאמען, וועט זיך באקומען נאך אן אנדער זאך, ווי זייער ריי-פאלגונג.

די אפגעטיילטקייט פון טענער איז נויטווענדיג פאר דער מעלא-דיע, אבער ניט אזוי קען דאס מוזיקאלישע ווערק אפגעהיט ווערען אין דעם באוואוסטזיין. און דאך זאגען מיר: עפעס איז געבליבען אין זכרון, מחמת פאר אונז איז ניט אלץ איינס, צי מיר פאלגען נאך דאס שטיק פון אנהויב אן. אדער ניט. אויב די טענער אליין זיינען פארשוואונדען, און דער זכרון קען מער ניט אנהאלטען זייערע זיג-ליכע בילדער, בלייבט איבער צו מאכען די השערה, אז אלץ נעמט זיך

בראָדער קריסטיאַנסען

פון די שטימונג-אימפרעסיעס. געוויס, אויך דאָ קומט אונז אויס צו זאָגען דאָס זעלבע: אָנהאַלטען זיי אָפּגעטיילטערהייט און אַנטפּלעקען זיי פאַר'ן בליק אין זייער פולער גאַנצקייט אין נישט אימשיטאָנד אפילו דאָס סאַמע פילאָמפּאַסענדיגסטע באַוואוסטזיין. אויב די מע-נער מוזען פאַרשווינדען און דאָך איבען זיי אויס זייער ווירקונג, אין דאָס מעגליך נאָר ביי דעם באַדינג, ווען די פאַראייניג-גונגס-פאַרם פון די שטימונגס-אימפרעסיעס איז נישט קיין עקטענסיווקייט, נישט קיין צוזאַמענעקזיסטענץ אין באַוואוסט-זיין, נאָר אַן אינטענסיווקייט, אַצענוויפ-גוס.

און שוין דער פאַקט אַליין, וואָס דער אויסגעהערטער טייל פון דעם שטיק בלייבט איבער אין זכרון און ווירקט אויף די נייע קלאַנג-נען, און וואָס אַלץ נעמט זיך דאָ פון די שטימונג-אימפרעסיעס, און נישט פון די זינליכע אייגענשאַפטען פון די קלאַנגען, אָדער פון דעם זכרון, וואָס רעפּראָדוצירט זיי — אַט דער פאַקט גופא ווייזט אָן, אַז די שטי-מונג-אימפרעסיעס פון דער רייפּאַלגונג פון די טענער גיסען זיך צע-נויף איינע מיט דער אַנדערער און פאַרבלייבען אויף אַזא אופן אין דעם באַוואוסטזיין. איז דאָס נישט אזוי? יעדער נייער טאָן, וואָס מיר הערען, און יעדער אינמערואַל, וואָס שליסט זיך אָן אין דער ליניע, וועלכע עס בילדעט די מעלאָדיע, קומט צו נישט אַלץ ניי גלייך, וואָס זאָל זיך לעגען זייט ביי זייט — אויף אַן עקטענסיווען אופן — מיט די אַלטע, נאָר גיסט זיך צענויף מיט עפעס דויערענדיגעס, און אַט דער „עפעס“ געהט דורך אַ געוויסע פאַרוואַנדלונג און ווערט אַביסעל רייכער. אין דער אמת'ען איז די מעלאָדיע גאָר נישט קיין אויסגעצוי-גענע ליניע. אַלס אַזא ערשיינט זי בלויז ביי דער עמפירישער באַ-טראַכטונג פון דער צייטליכער רייפּאַלגונג. די מעלאָדיע איז פאַר דעם, וואָס פאַסט זי אויף, אַן איבערלעבונג, וואָס בייט זיך און וואַקסט כסדר, אין וועלכער די אויפגעפאַסטע עלעמענטען פאַרבלייבען דאָך און דרינגען דורך איינער דעם אַנדערען: אַן איבערלעבונג, אין וועל-כער דאָס פריהערדיגע לעבט נאָך און באַווירקט די ערוואַרטונג פון

קונסט

דעם קומענדען. אין אט דעם צענויפגוס פון די מאמענטען פון דער ריי, ווערט די ריי-פאלגונג פארוואנדעלט אין א צוזאמענעקזיסטענץ, און ווען דער פינאל, וואס זיין דערנעהענטערונג פילט יעדער איינער, ברענגט מיט זיך די אנטשיידונג, דויערט נאך אויך די אנטערענגונג פון ערווארטונג, וואס איז געקומען פון סאמע אנהויב; ווי אויך דער קאמף צווישען די פארשידענע קרעפטען, וואס איז פארגעקומען צווישן דעם די דאזיגע מאמענטען. אויף אזא אופן פארשווינדט אין א גע-וויסען זין פאר די שטימונג-אימפרעסיעס דער אונטערשייד צווישען די זינליכע פארמען פון דער צוזאמענעקזיסטענץ און די זינליכע פאר-מען פון דער ריי-פאלגונג: ביי די לעצטע בלייבט פון זייער גאנצער ריי בלויז דער טעלעאָלאָגישער מאמענט, בעת ביי די ערשטע ווערט דאס צוזאמען עקזיסטירענדע פריער פארוואנדעלט, א דאנק דער צעטיילענ-דער קראפט פון דעם טראפ, — אין א טעלעאָלאָגישער ריי, און אלס אזעלכע ווערט זי סוקצעסיוו צונויפגעגאסען.

אונטער דעם זעהבארען — דאס ניט זעהבארע, אונטער דעם הערבארען — דאס ניט הערבארע; אונטער דער זינליכער ערשיינונג פון פארמען — זייער גייסטיגער אינהאלט. אמת דאס לעצטע הענגט אָפּ פון דעם ערשטען, מחמת די פארמען זיינען נויטווענדיג פאר דער אויפוועקונג פון דעם גייסטיגען אינהאלט. און דאך איז אט דער אינ-האלט ניט אין אלע הינזיכטען פראפארציאנעל צו די פארמען. אט דער גייסטיגער אינהאלט פון די פארמען האט זיך זיין אייגענע פריינדליכע און פיינדליכע וועלט, ער קניפט אן פארבינדונגען, וואס קיין שום זינליכעם ענטשפערעכט זיי ניט. מיר האבען שוין גערעדט יענען דעם, אז די פארמען קענען זיך ווייט פאנאנדערגעהן צווישען זיך אין זייער זינליכער אייגענשאפט, און דערביי דאך זיין פארוואנדט אין זייערע שטימונג-אימפרעסיעס. עס איז פאראן, למשל, א שאטיר-רונג פון רוים, וואס איז ענליך צו דעם דונערענדען שאל פון א טור-מיט. און פארקערט: אויסערליך קענען די פארמען זיין ענליך און

בראדער קריסטיאנסען

צו דער זעלבער צייט גענצליך פארשידען לויט זייער גייסטיגען אינהאלט. געטע ווייזט אן דערויף, מיט וואס פאר א לייכטקייט די געלע פארב בייט ראדיקאל דעם כאראקטער פון דער שטימונג, וואס זי האט געשאפען. די קלענסטע ענדערונג אין דער שאטירונג פון אט דער פארב האט א באדייטונג. דערפאר פאסירט אפט ביים אויסערליכען נאכאמען די פארמען פון א ווערק, אז דער ווערט פון די פארמען ווערט פארלארען צוליב דעם, וואס דער קאפיסט פארמאגט ניט גענוג עמפינדונג צו פארמען און איז ניט בכח אויפצופאסען פארשידענע שאטירונגען.

דערפאר איז עס אויך ניט זעהר זיכער אין דער קונסט צו נעמען די זינליכע עלעמענטען פון די פארמען אלס אויסגאנגס-פונקט, שוין בעסער צו מאכען דאס געגענשטאנדליכע פאר אט דעם פונקט. און כאטש מיר שטרייכען שטארק אונטער די באדייטונג פון די פארמען פאר דעם קונסט-ווערק, ווילען מיר דערמיט ניט זאגען, אז די פארם דארף זיך אויסערליך שארף ווארפען אין די אויגען. די פארמען קענען זיין שרייענדיג און ארויפצווינגענדיג אין זייער זינליכער ערשיי-נונג, און דאך זיין ארים אין אינהאלט. גיכער איז די הויפטזאך אזא ארדנונג פון פארמען, וואו זינליכע איינדרוקען טרעטען אריין אין טעלעאלאגישע פארבינדונגען. זיי דארפען ארויסווייזען זייערע סימ-פאטיעס און אנטפאטיעס, אויסגעפינען זייער פארוואנדשאפט, אויס-פראבירען זייער קראפט אויף ווידערשטאנד, און דערגרייכען די פאר-ענדיגקייט אין געגענזייטיגע היפוכים. די אויסערליכע פארשווענדע-רישקייט פון פארמען, ווי ביי פידוס'ען אדער ביי וואן-דע-פעלד'ען, איז בלויז א מאניעריזם און באשאפט ניט קיין שום וויכטיגעס. פארקערט, ביי קינסטלער, ווי האלביין און לעיבעל, טרעט די פארם ניט ארויס בולט, און דאך באזעלט זי דאס גאנצע ווערק מיט איר עמאציאנעלען אינהאלט.

דאס וואלט געווען גענוג פאר אינזערע צוועקען, ד.ה. פאר דעם אנאליז פון דעם כאראקטער פון די פארמען. צי קען מען אבער ניט

אויך אין דעם געגענשטאנדליכען דורכפירען אן אונטערשיד צווישען דער זינליכער ערשיינונג און דעם צווייטערליכען איינדרוק? אפשר באטייליגט זיך בלויז דער לעצטער, אן אבסטראהירטער פון דער גע- שטאלט פון דעם געגענשטאנד, אין דעם סינטעז פון דעם עסטעטישען אביעקט? דאן וואלט פארשטענדליך געווארען דאס, וואס האט אונז פריער געחידושט: ווי אזוי עס איז מעגליך א פאראייניגונג צווישען פארם און אינהאלט, און ווי קען זיין א רייד וועגען זייער אנטשפערעכונג אדער ניט-אנטשפערעכונג, וויבאלד מיר מוזען זיך דוקא אבסטראהירען פון דער געגענשטאנדליכער באדייטונג פון די פארמען, כדי אויפצור- פאסען די זינליכע אייגענשאפטען אלס פארמען.

כדי צו באזייטיגען מיספארשטענדנישע, מוזען מיר גלייך ער- קלערען פאלגענדעס: אויב מיר רעדען דא וועגען די שטימונג-אימפרע- סיעס און וועגען דער מעגליכער עמאציאנעלער פיזיאנאמיע פון דעם געגענשטאנד, האבען מיר אין זינען ניט די פאלשע און ליגערישע ראמאנטיק, מיט וועלכער עס קוויקען זיך נאאיווע הערצער, די ביליגע שפייז פון דער סענטימענטאליטעט. מיר שליסען זיך אויך ניט אריין אין דעם קריין דערפון, וואס ווערט אין א מער נאבעלען זין באציר- כענט אלס די „קונסט פון שטימונגען.“ מיר בעטען זיך צו דערמאנען אן דעם, אז מיר האבען ניט גערן געוואלט איינשטימען מיט געטען און אננעמען זיין אויסדרוק „זעלען-שטימונג“ פאר די צווייטערליכע פאר- בען-איינדרוקען. דאס זיינען אייגענטליך גאר ניט קיין שטימונגען, דאס איז ווייניגער ווי א שטימונג — אפשר בלויז עלעמענטען פון שטימונגען, דיפערענציאלען, עפעס אזוינס, וואס קען ווערען א שטי- מונג ערשט נאכדעם, ווי עס האט זיך פארשטארקט און פונאדערנע- וואקסען. בלויז וועגען עלעמענטען פון אזא מין קען אויך זיין א רייד, ווען מיר קומען צום געגענשטאנדליכען. פילע אינהאלטען גיבען גאר ניט קיין גאנצע שטימונג און דאך קענען זיי זיין ווערטפול אין דעם קינסטווערק. אין אונזער אויספארשונג שטעלען מיר זיך ניט אלס ציל צו פארטיידיגען די קונסט פון שטימונגען, אויך ניט צו רעדען נעגען איר.

מיר וועלען פרואווען קודם כל צו ווייזען, אז מיט רעאלע אביעקט-

בראָדער קריסטיאַנסען

טען זיינען פארבונדען צווייטערליכע איינדרוקען. און צוליב אַט דעם צוועק ציען מיר די אויפמערקזאמקייט פון דעם לעזער צו דער פראגע: ווי אזוי שטעלען מיר זיך פאַר די אַביעקטען? געוועהנליך ענטפערט מען: מיט דער הילף פון דער זינליכער אויפפאַסונג. ווי אַבער, אז די אַביעקטען זיינען דערווייטערט פון אונז, ד. ה. ניט צוגענליך פאַר דער אויפפאַסונג, אויב זיי זיינען אומגעקומען? דאן שטעלען מיר זיך פאַר די זאַכען א דאַנק די אַפּשטעמפלונגען, וואָס זיינען פאַרבליבען אין זכרון, אַלס געדעכענישען פון די זינליכע איינדרוקען. און אויב מיר האָבען קינמאַל ניט געזעהען דעם געגנשטאַנד, דאן שטעלען מיר צע- נויה זיין געשטאַלט דורך דעם, וואָס מיר קאַמבינירען יענע זינליכע דאַטען, וואָס זיינען פאַרבליבען אין די עראינערונגען. מיט איין וואָרט, עס איז פאַראַן אַ מיינונג, אַז די קאַנקרעטע אַביעקטען ערשיינען אויף אַזאַ אַדער אַן אנדערען אופן א י ל ב י ל ד ע ר. אין אַט דער מיינונג איז פאַראַן אַ קערן אמת. אַהן צווייפּעל געפינען מיר אין זיך אזוינע איבערלעבונגען. דאָר, ווען מיר קוקען זיך אריין טיפּער, קע- נען מיר לייכט באַמערקען, אַז די ערשיינונג פון דעם אַביעקט קומט מ ע ר ס ט ע נ ט י י ל ס אנדערש פאַר. וואָס קומט פאַר אין אונז ווען מיר לעזען אַדער הערען אויף שנעל אַ געוויסע ערצעהלונג? דאָרט רעדט זיך וועגען אַ סך זאַכען, אַלץ נייע געגענשטאַנדען שווימען אַרויס און טרעטען אריין אין נייע באַציהונגען צווישען זיך, און מיר פארשטעהען יעדעס וואָרט: הייסט עס, אַז מיר שטעלען זיך פאַר די אַביעקטען. אנטשטעהען אַבער אויך דערביי די ב י ל ד ע ר פון די אַביעקטען? מעגליך, אַבער אזוי אומדייטליך, אַז זיי זיינען ניט גענוג פאַר אַ פינקטליכער אונטערשיידונג פון די אַביעקטען. דאָר זיינען מיר, ניט קוקענדיג דערויף, זיכער, אַז מיר מישען ניט צענויף איינעם פון די אַנגערופענע אַביעקטען מיט די אנדערע. פאַר די מערסטע פון זיי זיינען צומאַל ניטא קיין ברעקלעך עראינערונגען. אַהן ספּק שאַפען מיר זיך אויך דאָ פאַרשטעלונגען פון די אַביעקטען, מיר פארשטעהן דאָר די באַדייטונג פון די ווערטער. קיין בילדער זיינען אַבער דאָ ניטא. און אַט די בילדער קאָנען ניט פאַרבייטען ווערען דורך באַ- גריפען. מחמת צו דענקען באמת א געוויסען באגריף איז פיל שווערער

איידער אויפצולעבען א זינליך בילד. אדער אפשר ווערט דאס בילד פון דעם אביעקט פארביטען דורך א ווארט, א געהערטס, א געלעזענעס אדער א ווידערהאלטס פאר זיך — ד. ה. דורך דעם זינליכען בילד פון דעם ווארט? קלאר איז אבער, אז דאס ווארט וועט אן און פאר זיך ניט זיין די פארשטעלונג פון דעם אביעקט, ווייל ניט אלע ווערטער פארשטעהען מיר דאך, למשל: די ווערטער פון אן אומבאקאנטער שפראך. צו פארשטעהן א ווארט מיינט נעמליך צוצוגעבען צו דעם ווארט־בילד עפעס נייעס: די פארשטעלונג דערפון, וואס דאס ווארט דריקט אויס. פאר דעם פארשטעהן פון די ווערטער דארה אין דעם באוואוסטזיין צוזאמען מיט דעם ווארט־בילד אויך זיין די אביעקט־פארשטעלונג: הייסט עס, אז דאס ווארט אליין איז ניט גענוג. דאס ווארט אליין אהן דער באגלייטערדער אביעקט־פארשטעלונג וואלט געווען א קלאנג פון א גאנץ אומבאקאנטער שפראך. דערויף פלעגט מען איינווענדען: די אביעקט־פארשטעלונג איז פארבונדען בלויז מיט די ווערטער, וואס זיינען אונז באקאנט, אבער מיט די אומבאקאנטע ווערטער—ניט. אויב מיר וואלטען געוואוסט מיט וואס איין ווארט אונטערשיידט זיך פסיכאלאגיש פון דעם אנדערען, וואלטען מיר אפשר משיג געווען די ניט־בילדליכע פארשטעלונג פון דעם אביעקט. אבער אט דעם אונטערשייד שפירען מיר אלס א געוויסע שאטירונג, וועלכע מען קאן, אויב איר ווילט, באצייכענען אלס דאס געפיל פון באקאנטקייט. איז עס אידענטיש מיט דעם פארשטעהן דאס ווארט? אזוי האט מען באהויפטעט. דאך איז דאס ניט דענקבאר. דאס געפיל פון באקאנטקייט איז אלעמאל געווען, קומט דעריבער אויס, אז אלע באקאנטע ווערטער וואלטען געדארפט האבען דעם זעלבען זין. פונקט אזוי זעהן אונז אויס ווערטער פון א שפראך, וועלכע מיר האבען פריער באהערשט, אלס באקאנט, כאטש מיר פארשטעהן זיי ניט מער, און מיר ווייסען ניט, וואס זיי באדייטען.

די איבערצייגענדסטע אפלייקענונג פון דער טעאריע, אז די פארשטעלונג פון דעם אביעקט ווערט פארביטען דורך דעם ווארט, אויב עס פעלט דאס בילד, באשטעהט אין דעם, וואס בעת דער פארשטעלונג פון דעם אביעקט קאן דאס ווארט פעלען. א זעהר שנעלער דענקונגס־

בראָדער קריסטיאָנסען

פראַצעס קומט פאַר — אויב דער מענש איז ניט קיין ליטעראַט לויט דער פראַפעסיע, אָפּט אויך אפילו אין אזא פאַל — סיי אַהן געגענ' שטאַנדליכע בילדער היי אַהן וואַרט-בילדער. עס איז ניטאָ קיין צייט אפילו פאַר דער זינליכער פאַרשטעלונג פון ווערטער, און דער געדאַנק זוכט בלויז אויף צוריק און גאַנץ שווערליך א פאַסיגע וואַרט-באָדיי-טונג. עס זיינען דעריבער פאַראַן אַביעקט-פאַרשטעלונגען פון א גאַנץ ניט-בילדליכען כאַראַקטער, אָבער זיי זיינען פאַרט גענוג באַשטימט. פאַר דער אונטערשיידונג פון די אַביעקטען. און אַט די ניט-בילדליכע פאַרשטעלונגען זיינען באַוועגליכער, איידער די בילדליכע, זיי אַנ-שטעהן אפילו שנעלער, ווי די ווערטער. אַ דאַנק זיי איז מעגליך דער גרעסטער איבערבייט פון די פאַרשטעלונגען. דערפאַר איז שווער זיי צו באַגראַפֿיש און אין דעם מאַמענט, ווען מיר ווילען זיי אויפכאַפֿען און אַנאַליזירען — זיינען זיי שוין מער ניטאָ; און עס דאַכט זיך, אז אין דעם באַוואוסטזיין איז באַמט גאַרניט געווען, גלייך ווי אונזער דענקען וואָלט אייגענטליך פאַרגעקומען אַהן שום דענקען, גלייך ווי מיר וואָלטען געקאַנט טראַכטען וועגען אַביעקטען, ניט האַבענדיג אין אונ-זער באַוואוסטזיין קיין שום פאַרשטעלונג וועגען זיי.

עס זיינען אָבער פאַראַן פאַלען, ווען די ניט-בילדליכע פאַרשטע-לונגען קאָנען זיין דויערהאַפּט, זיין אימשטאַנד צו וואַקסען. ווען מיר ווילען, למשל, זיך דערמאַנען אַן דער פאַרגאַנגענהייט דארפֿען מיר האָבען עפעס אַזוינס, וואָס קאָן צוציען צו זיך אַסאָציאַציעס. אַנשטרענגענדיג אַלע אינערליכע כחות אונזערע און איינשליסענדיג זיך אין זיך, באַפֿען מיר זיך אַן אַן אַט דעם פונקט אין אונזער באַ-וואוסטזיין, און מיר וואַרפֿען אויף אים דאָס העלע ליכט פון אויפ-מערקזאַמקייט. אָפּט איז דער דאָזיגער קאַנצענטרירענדער פונקט עפעס אַ בילדליכע פאַרשטעלונג, אזא, וואָס שטעהט אין אַ געוויסער פאַרבינדונג מיט דעם געזוכטען. אָבער ניט זעלטען איז דערביי ניטאָ קיין שום בילד, און פאַר דער אַרויסרופונג פון דער אַסאָציאַציע איז ניטאָ קיין שום זאך, אויסער דעם נאָמען פון דעם געזוכטען אַביעקט. צוזאַמען מיט דעם לעצטען ערשיינט אַט די ניט-בילדליכע פאַרשטע-לונג וועגען דעם, וואָס דער דאָזיגער נאָמען באַצייכענט. עס פאַסירט.

הייסט עס, אז מיר זוכען די עראינערונג פון דעם בילד פון דעם אביעקט מיט דער הילף פון דער ניט-בילדליכער אביעקט-פארשטעלונג. אויב די אנגעשטרענגטע אויפמערקזאמקייט באזייטיגט יעדע אריינ-דרינגונג פון דרויסען, און ניט קוקענדיג דערויף, שווימט דאס גע-זוכטע ארויף ניט מיט אמאל, דערגרייכט דאן די ניט בילדליכע אבי-עקט-פארשטעלונג, וואס „זוכט“ אין אינז, אזא ברייטקייט און אינ-טענסיווקייט, אז עס פילט אונז אן אינגאנצען. דאס איז טאקע יענער מאמענט, ווען די שנעלע אריינמישונג פון דעם אנאליז קאן אים אויפ-כאפען. און וואס געפינען מיר דעמאלט? איז דאס ניט האמאגעניש מיט די איבערלעבונגען וואס מיר רופען: שטימונגען? איז עס ניט ענליך צו דעם צווייטערליכען איינדרוק פון א פארבישטאמירונג, ווען די קאליר פילט פון אומטעם אן אונזער אויג און מיר זיינען אינגאנצען בלויז ראיא? אדער איז עס ניט ענליך צו דעם קלאנג-איינדרוק? פארמאגט עס ניט קיין באשטימטע אינדיווידועלע אייגענשאפט, און געפינען מיר ניט אן אנדערע עמאציאנעלע אייגענשאפט אין יעדען נייעם רעאלען אביעקט?

איר האב מיט דער הילף פון די נעמען געזוכט איינעם נאכ'ן אנדערען די געשטאלטען פון צוויי מיינע פריינד פון דער פריסטער יוגענד, און צוזאמען מיט זייערע נעמען איז אין מיר אנטשטאנען עפעס אזוינס באשטימטעס לויט דער אייגענשאפט אז איר וואלט עס גע-קאנט פארגלייכען מיט א טעם-געפיל אויפ'ן צונג; און אויב די גע-וואונשענע בילכערע וואלטען ערשינען, וואלטען זיי געדארפט בא-ווייזען זייער אידענטיטעט מיט דער הילף פון אט די עמאציאנעלע אייגענשאפטען. אבער פונקט, ווי דער פארב-איינדרוק אנטוויקעלט זיך געווענהליך ניט אין אן אמת'ער זעלישער שטימונג נאר בלייבט בלויז אלס א פראגעמנט פון א שטימונג, אזוי קומען מיר אויך צו דער היפאטעזע — ווען מיר פארטייטשען אונזער באאבאכטונג אין אן אנאלאגישען זין, — אז די ניט-בילדליכע פארשטעלונג פון דעם גע-געשטאנד, וואס מען קאן געווענליך ניט אויפכאפען, טראגט דעם כא-ראקטער פון אן עמאציאנעלען עלעמענט.

ווי יעדע פארב, יעדע רוימליכע פארם, יעדער קלאנג-אינטער-

בראָדער קריסטיאָנסען

וואָל, האָט אויך, זעהט אויס, יעדער אונז באַקאַנטער רעאַלער אַביעקט זיין אייגענע אים באַראַקטעריזירענדע שטימונג אימפרעסיע, און אָט די לעצטע איז גענוג צו אונטערשיידען די אַביעקטען אין דעם פּראַצעס פון דעם ניטבילדליכען דענקען.

מיר וועלען איצט פּראַווען צו באַווייזען, אז דער ציל פון פאַר-שטעלען דאָס געגענשטאַנדליכע אין דער קונסט איז נישט דאָס זינליכע ביילד פון דעם אַביעקט, נאָר דער נישט-ביילדליכער איינדרוק. מיר וועלען אָנהויבען פון פּאַעזיע און מיר וועלען זיך קודם כל אַפּשטעלען דערויף, וואָס ווערט באַטראַכט אלס דער שטאַרקסטער אַרגומענט געגען אונזער גרונד-הנחה. געוועהנליך פאַרערט מען ביים פּאַעט די בילטקייט פון שילדערונג. איד וויל געבען אַ פאַר ביישפּילען, וואָס וועלען דאַכט זיך מיר, פּולשטענדיג באַפרידיגען אָט די פאַדערונג. אָט זיינען מעריקעס פערזען:

זעה נאָר: די קינדערישע בלעטער פון קאַשטאַן
הענגען ווי פליגען פון נאַסליכען שמעטערלינג,
וואָס האָט פאַרלאָזט ערשט זיין קאַפּאַן.

און אָט ציטירען מיר פון לייליענקראַו'ען:

און רוחיג איז די געלע רויז געלעגען
אויף שוואַרצען סאַרקאַפּאַג אינ'ם זאַל פון טאַרמאַר.

נישט דאָס אונז עפעס אַ בילד? מסתמא. ביי מיר קומט עס ארויס אביסעל נישט פול. ביי אַ מאַלער קאָן עס אַבער זיין אזוי גענוי, אַז ער וואָלט דאָס בילד געקאַנט אויפצייענען. אַבער לעזט אָט די פערזען פאַר פאַר עטליכע מאַלערס און בעט זיי צו מאַכען דערפון אַ צייכענונג און דערביי זאָלען זיי פון זיך אליין גאַרניט צור געבען. עס איז קיין צווייפּעל נישט, אַז קיינע פון די צייכענונגען וועט נישט זיין ענליך איינע צו דער אַנדערער. עס קומט אלזאָ אויס, אַז אַ זינליך בילד קאָן אנטשטעהן אלס רעזולטאַט פון דעם פּאַעטס

ווערטער. אבער דעם בילד'ס דעטאלען ווערען דורך די ווערטער נישט באשטימט. וואס פאר א פארמען דאס בילד וועט אננעמען, גענויער וואס פאר א באשטימטע געשטאלט וועט געבוירען ווערען אין דער פאנטאזיע פון דעם לעזער, דאס הענגט אפ פון דעם צופעליגען שפיל פון אסאציאציעס. דער פאקט נישט בלויז די טעמע פאר דעם בילד, דעם לעזערס פאנטאזיע פארענדיגט זי ערשט, אויב זי איז פעהיג דערצו. דערביי בלייבען די איינצעלהייטען פון דער טעמע גאנץ אומבאשטימט. דער דיכטער איז נישט מער פאראנטווארטליך פאר דער געשטאלט, וואס שווימט ארויס אין דער פאנטאזיע פון דעם לעזער, ווי דער מעצענאט, למשל, איז פאראנטווארטליך פאר די בילדער, וואס ער באשטעלט ביים מאלער. צי די געשטאלט אין מיין פאנטאזיע איז שעהן אדער נישט שעהן — דאס ווענדט זיך נישט אן דעם פאקט, נאר אן מיין אייגענער קינסטלערישער באגאבטקייט. מיט איין ווארט: אזוי ווי די אנטשטעהונג פון א בולט בילד איז נישט א רעזולטאט פון דעם דיכטערס איינפלוס, קאנען די בילדער, נישט האבען קיין וועזענטליכע ליכע באדייטונג פאר זיין ווערק. די פארענדיגונג פון די וועזענטליכע שטריכען קאן נישט איבערגעלאזען ווערען פאר דעם צופעליגען קאפרין פון אסאציאציעס.

באאבאכט זיך אויפמערקזאם און זייט אויפריכטיג — פאר די מערסטע איז דאס נישט אזוי שווער, אויב דער פאראורטייל וועגען דער פאעטישער קאנטעמפלאציע פון בילדער איז נאר צעשקעלט—און איר וועט מוזען מודה זיין, אז די פאנטאזיע פארנעמט זיך ס'רוב גארנישט מיט דער שאפונג פון פארענדיגטע בילדער. זייערע פראגמענטען שווימען ארויף אין דעם שטראם פון קלאנגען-איינדרוקען. אט די פראגמענטען זיינען אבער אזוינע פליענדיגע און געפעלדיגע, אז, זיי שווימען ארויף כדי באלד ווידער זיך פונאנדערצושווימען. און דאך פאנגט אונז די פאעטישע פארשטעלונג פון דעם געגענשטאנד, און עס איז זעהר מעגליך, אז ווען אונזער פאנטאזיע, וואלט זי דערמאלט, וואלט אט די פאעטישע פארשטעלונג פארלארען איר שעהנקייט. איז באמערק אפט, אז בעת איר הער א פאעטיש ווערק, אנטשטעהען אין מיר אזוינע בילדליכע פארשטעלונגען, וואס איר ווייס גוט, אז זיי

בראדער קריסטיאנסען

זיינען ניט ריכטיג. איד טראג, למשל, געוועהנליך איבער דעם אָרט פון האַנדלונג אין א געוויסער ערצעהלונג אין מיין היימישען דאָרה. א זאך, וואָס קלעפט זיך מערסטענטוילס זעהר שלעכט. אָדער ווען איד לעז רילקעס „איינהאַרן“, („אויקאַרן“) — זעה איד, אמת, עפעס זעהר קלאָרעס, אָבער עס איז גאַרניט קיין „איינהאַרן“, נאָר אַ סאַרנע, אן עראינערונג אָן אַ שעהנער אַנטיקער בראַנז־פיגור. אָט די גע־שטאַלט פאַסט זיך גאַרניט אַהער, טראָגט אַריין עפעס פרעמדעס, שטערט אין דער אמת'ן. אָבער ניט קוקענדיג דערויף רופט דער „איינהאַרן“ אין מיר די שטאַרקסטע איבערלעבונגען, נאָר, פאַרשטעהט זיך, ניט דערפאַר, וואָס ביי מיר אַנטשטעהט די דערמאָנטע געשטאַלט. וואָס באַדייט אָבער די פאָדערונג פון בולטקייט, וויבאַלד זי האָט ניט צו טאָן מיט די געשטאַלטען פון דער פאַנטאַזיע, קאָן מיט זיי ניט האַבען צו טאָן, מחמת זיי ווערען ניט באַשטימט דורך דעם פּאָעט? זי קאָן באַדייטען בלוז איינס: דעם ניט־בילדליכען איינדרוק פון דעם אַביעקט; דאָ ווערט געפאָדערט אַ לעבעדיגער און שטאַרקער איינ־דרוק.

ווערטער און ווערטערקאמבינאַציעס זיינען ניט גלייך לויט דער קראַפט פון זייער סוגעסטיווע. דער פּאָעט דאַרף פאַר זיין שיל־דערונג אויסקלייבען די דייטליכסטע ווערטער. זיין פאַרשטעלונג דאַרף אַריין אין דער נשמה. די בילדליכקייט פון דעם וואָרט האָט דער־בוי, נאָטירליך, אַ סימפּטאָמאַטישע באַדייטונג. אויב דער ניט־בילד־ליכער איינדרוק פונ'ם אַביעקט איז באַזונדערס לעבעדיג לאָרט ער זיך לייכט אַויס אין אַ ריי אָפּגעריסענע געשטאַלטען. אַזוינע פראַגמענטען פון דער פאַרשטעלונג־קראַפט זיינען פונקט אַזוי וועניג דער ציל פון פּאָעזיע, ווי יענע געשטאַלטען פון דער פאַנטאַזיע, וועלכע ווערען צע־נויפגעפלאַכטען מיט די קלאַנגען פון מוזיק. נאָר אויב אַזוינע פראַג־מענטען אַנטשטעהען, איז דאָס אַ סימן, אַז דעם פּאָעט איז געלונגען צו געבען אַ מעכטיגען, כאַטש ניט־בילדליכען איינדרוק פון דעם אַביעקט. דערין איז די הויפטזאַך, און די בילדליכע אַסאָציאַציעס, וואָס לאַזען זיך ניט אַנכאַפּען — דאָס איז בלוז אַן אומוויכטיגע באַפּוצונג. דער פאַרגלייך איז אַ באַקאַנט מיטעל פון דער שילדערענ־

דער באשרייבונג. זיין איינפלוס באשטעהט אבער ניט אין דעם פא-
ראלעליזם פון די בילדער — זעה איד דען באמת ביי מעריקע'ן די
פליגעל פון דעם יונגען שמעטערלינג און זייט ביי זייט—די בלעטער
פון דעם קאשטאנדיאן? דער איינפלוס פון דעם פארגלייך אין די
טאנאליטייטליכקייט, דער אונטאן פון די נייט-בילדליכע איינדרוק-
קען: דער צוזאמענקלאנג פון ביידע פארהעכערט די אינטענסיווי-
קייט. עס איז דא נאך א מיטעל, וואס איז אין עצם פארוואנדט מיט
דעם פארגלייך כאטש אויסערליך זעהט עס אויס צו זיין גאנץ אנ-
דערש: די צענויפשטעלונג זייט ביי זייט פון אביעקטען, וואס געבען
איינדרוקען, וועלכע זיינען איינהייטליך לויט'ן טאן, כאטש די דאזיגע
אביעקטען דארפען זיין אזוינע, אז מען זאל זיי ניט קאנען פארגליי-
כען אלס בילדער. די ליריק פון גאטפריד קעלער באהערשט מיסטער-
האפט אָן דאס מיטעל. אויך — דאס פאלקסליד. לאמיר שוין דא
דערמאנען נאך אז אופן פון פאעטישער פארשטעלונג. אזוי ווי פארם
און געגענשטאנד שפילען די זעלבע ראָלע, באאיינפלוסען נעמליך מיט
זייערע נייט-בילדליכע איינדרוקען, איז מעגליך אויך א צוזאמענקלאנג
צווישען פארם און געגענשטאנד, און ניט בלויז צווישען די פארמען
גופא איינע מיט דער אנדערער, און ניט בלויז צווישען די געגענ-
שטאנדען איינער מיט דעם אנדערען. אויף אזא אופן קאן מען נאך
פארטיפען די פאדערונג פון פאעטישער בילדערישקייט: די לעצ-
טע דאָרף באַלעבען דעם געגענשטאנדליכען איינדרוק, מיט פארמען,
וואס זיינען איינהייטליך לויט'ן טאן. אזא צוזאמענקלינגען באדינגט
די קראפט פון דעם איינדרוק, וואס א פשוט בילד וואָלט ניט געקאנט
דערגרייכען. מיר שפירען דעם געגענשטאנד, גלייך ווי ער וואָלט גע-
ווען דורכגעדרונגען מיט אן אינערליך ליכט און מיר באקומען אַפּט
פון אים א שטארקערע איבערלעבונג, ווי ווען ער וואָלט געשטאנען
לעבעדיגעהייט פאר אונזערע אויגען אדער אין דער פאנטאזיע.

בראדער קריסטיאנסען

אין דער בילדליכער קונסט וועט אונזער טעזיס זיך אַנשטויסען אויף גרעסערע שוועריגקייטען. עס האָט זיך דאָר אײַנגעװאָרצעלט די מיינונג, אַז דער ציל פֿון די בילדליכע קונסטען איז צו דינען דעם בליק, אַז זיי װילען געבען און נאָר פֿאַרשטאַרקען די זעה־אײַגענשאַפֿט טען פֿון זאַכען. היתכן, אַז אױך דאָ שטרעבט די קונסט ניט צו אַ זינליך בילד פֿון דעם אַביעקט, נאָר צו עפֿעס ניט־בילדליכעס, װײַ באַלד זי שאַפט „בילדער“ און הײסט אַלײן „בילדליכע“ קונסט? דערביי קאַנען מיר אפילו ניט באַרופֿען זיך אױף אַזױנע װערק, װאָס זײַנען בפֿירוש אױסגערעכענט אױף דער װירקונג פֿון פֿאַרם, און װאָס שעצען גרינג—אפֿשר צוליב זײַער אומפֿעהיגקײט אַלס פֿרימיטיווען — די קאַנטרעטע פֿאַרשטעלונג פֿון זאַכען; דאָס װאָלט געמײנט זיך אַפּזאָגען פֿון אַז אײַנווענדונג. מיר דאַרפֿען װײַזען אַז די גענענ־שטאַנדליכע פֿאַרשטעלונג שטרעבט צו ניט־בילדליכקײט אפילו ביי אַזױנע מײסטערס, װאָס באַהערשען פֿולקאַמען די טעכניק. און ניט בלױז דאָרט, װאָו דאָס פֿסיכישע איז די טעמע, נאָר אױך ביי ניט לעבעדיגע געגענשאַפֿטען.

איד װעל קודם כל ברענגען אַ משל, װאָס צײכענט זיך אױס מיט אַן אױסערגעװעהנליכער באַשײנפֿערליכקײט: רעמבראַנטס צײכענונג־נען. קײנער װעט ניט נעמען אַפֿליקענען, אַז פֿילע פֿון זיי זײַנען אומד פֿאַרגלײכליך אין דער פֿאַרשטעלונג פֿון דעם געגענשאַפֿט און רופֿען אַרויס אַ באַזונדערס לעבעדיגע אַביעקט־עמפֿינדונג. נו, פרעגט זיך אײצט: װאָס פֿאַר אַן אױסזעהן האָבען די פֿאַרגעשטעלטע געגענשאַפֿט־דען אין דער װירקליכקײט? טאַקע אַזא, װי אױף דער צײכענונג? האָט דער קינסטלער געװאָלט, אַז מיר זאָלען זיי באַמראַכטען אַלס אמת'דיג? מיט אַט די שאַרפֿע לײניעס פֿון דעם פֿראַפֿיל, מיט אַט די סטענגעס־ענליכע קאַנטורען, מיט אַט די װאונדערבאַרע פֿלעקען און שטריכען אױפֿ'ן פֿנים און אױף די הענט, מיט אַט די צענויפֿגע־קנייטשטע קליידער? אַזױ קאַנען אָבער באַן אופן ניט אױסזעהן זאָר כען אין דער װירקליכקײט, און דער קינסטלער האָט אונז ניט געקאַנט צװײנגען צו גלױבען אין דעם. ער דענקט ניט, אַז זאַכען דאַרפֿען אױס־זעהן אַזױ, װי ער צײכענט זיי. ער שטעלט פֿאַר זאַכען, װאָס אין לעבען

זעהען זיי אויס גאנץ אנדערש. הייסט עס, אז ער איז נישט אויף
סען צו רעפראדוצירען מיט זיין צייכענונג די זינליכע קאנקרעטקייט
פון דעם גענעשטאנד. אמת, מיר קריגען א לעבעדיגען איינדרוק פון
דעם פארגעשטעלטען גענעשטאנד; דאס קאן אבער נישט זיין די זינ-
ליכע געשטאלט פון דעם גענעשטאנד. מיר נעמען אן א צייכענונג
אלס די געשטאלט בלויז, פון דעם אביעקט, אזוי צו זאגען, אין א
פיגוראטיווען זין. אין דער צייכענונג דארף זיין א נישט-בילדליכער
איינדרוק. אויב דאס איז דעם קינסטלערס ציל, וועט ער אויסקליי-
בען יענע מיטלען, וואס רופען ארויס די טיפסטע ווירקונג, און ער
וועט זיך נישט קימערען וועגען דעם, צי מיט דער הילף פון די
געגעבענע מיטלען ווערט נלייכצייטיג אויך דערגרייכט די זינליכע קאנ-
קרעטקייט, אדער נישט.

אויב מיר האבען דאס קלאר באגריפען אויף די צייכענונגען,
לאמיר איצט באטראכטען רעמבראנטס מעטאלשטיכען. ער נישט
אונז די סוגעסטיע פון א לאנקע, א פעלד, נישט ווייזענדיג אונז קיין איין
גראדשטעמעל, קיין איין זאג; זיינע בוימער זיינען באבלעטערט,
אבער מיר זעהען אפשר נישט קיין איין בלאט אין זיין ווירקליכער
קאנקרעטקייט. זאגט נישט, אז דאס זיינען בילדער, וואס מען זעהט
זיי פונדערווייטענס. נישט אזא פונקט, פונדאנען דער לאנדשאפט זאל
ערשיינען אלס אזא נעץ ליניעס און פלעקען, ווי דער מאלער צייר
כענט אים. אויב דער פארגעשטעלטער לאנדשאפט וואלט געווען רעאל,
וואלט ער קיינמאל נישט געקאנט מאכען אויפ'ן אויג אזא זינליכען איי-
נדרוק, וואס זאל אויף אן אויסערליכען אופן צענויפפאלען מיט דעם
מעטאל-שטייך. בלויז דער נישט-בילדליכער איינדרוק וואלט געבליבען
רעזעלבער.

און איצט נישט א קוק אויף די גרעסערע געמעלען — פון רעמ-
בראנטען און פון אנדערע קינסטלער. און ווידער וועט איר מאכען
די אנטדעקונג, אז פאר דער קלאסישער פארשטעלונג פון דעם גענענ-
שטאנד איז גארנישט נויטיג איבערצוגעבען די זינליכע קאנקרעטקייט.
דאס, וואס מיר זעהען באמת אויפ'ן געמעל, קאן זיך שטארק אונטער-
שיידען פון דעם פארשטעלונגס-גענעשטאנד. מיר נעמען נישט אן די

בראדער קריסטיאנסען

געמעלען בוכשטעבליך מיט זייער זינליכער שילדערונג פון דעם געגענ-
שטאנדליכען.

איד בין זיך משער, אז דער לעזער האָט שוין לאַנג פאַרטיג איין
איינווענדונג. ער קאן זאָגען: דער קינסטלער וועקט בלוז אויף די
פאַנטאַזיע, און זי פאַרענדיגט, דערגענצט און בייט איבער דאָס בילד.
ווען מיר באַטראַכטען רעמבראַנדטס צייכענונגען „זעהען“ מיר די זאַ-
כען ניט אזוי ווי זיי זיינען אין דער אמת'ען איבערגעגעבען געוואָרען
אויפ'ן פאַפיר, אָבער אונזער פאַנטאַזיע קומט אונז צו הילף, מאַכט
זיי אנדערש און גיט זיי צו א נאַטירליכען אויסזעהן. אזוי שיינען
זיי טאַקע צו זיין אין אונזער אויפפאַסונג. דאָסזעלבע מיט גראַוירען
און געמעלען. מיט דער הילף פון אונזער פאַנטאַזיע ווערט סוף כל
סוף באַשאַפֿען א ריכטיג בילד פון דעם קאָנקרעטען געגעשטאַנד. אויפ'ן
אַרט דערפון, וואָס מיר פאַסען באַמת אויף, רוקט אונז די פאַנטאַזיע
אונטער אַן אנדער בילד, און אונז דאַכט זיך, אַז מיר זעהען עס. און
כאַטש אַט דאָס בילד האָט זיין עקזיסטענץ צו פאַרדאַנקען אונזער
פאַנטאַזיע, איז דאָס פאַרט א זינליך בילד פון דעם אָביעקט און ניט
זיין איינפאַכער ניט-בילדליכער איינדרוק.

אַט דער ארגומענט איז אמת אויף אזוי פיל, אויף וויפיל דער
קינסטלער מאַכט אַמאָל אַרבייטען אויך אונזער פאַנטאַזיע. דאָס פאַ-
סירט אָבער בלוז דאַרט און דאָ, וואו ער בלייבט דער האַר פון אירע
באַוועגונגען, וואו ער צווינגט זי מיט זיינע פינקטליכע אַנווייזונגען
צו אַנטוויקלען די עלעמענטען פון דעם אוממיטעלבאַר-אויפגעפאַסטען.
אזוי, למשל, איז עס ביי דער פאַרשטעלונג פון טיפּקייט און ווייט-
קייט אויף דעם געמעל. דאָס בילד איז גלייכצייטיג אויף א פלאַך,
און שטרענגט גערעדט, זעהען מיר בלוז א פלאַך. אויב אָבער עס איז
דאָ א פאַרטיפערונג, איז דאָס די אַרבייט פון דער פאַנטאַזיע; אָבער
ווי שאַרף, ווי ווייט געהט די פאַרטיפערונג דאָס אלץ איז פינקטליך
באשטימט דורך די ראַטען פון דער פערעספעקטיוו. פאַרקערט, דער
קינסטלער קאָן גאָרניט איבערלאָזען צו אונזער פאַנטאַזיע, און זי זאָל
מאַכען א ווירקליכע דערגענצונג. זיין ווערק וואָלט פון זיינע הענט

ארויסגעלאזען געווארען ניט דערענדיגטערהייט, און ער וואלט פאר זיין מיט פארדינט ניט קיין לויב און ניט טאדעל.

א גראוויור גיט איבער אלע געגענשטאנדען אין שווארצע און ווייסע פארבען. זייער אויסזעהן איז אבער ניט אזא, און באטראכט טענדיג די גראוויור באקומען מיר דורכאויס ניט קיין איינדרוק פון שווארצע און ווייסע זאכען. מיר פאסען ניט אויף די בוימער אלס שווארץ, די לאנקעס אלס גרוי און דעם הימעל אלס ווייס. נעמט זיך דאס אבער דערפון, וואס אינזער פאנטאזיע דערגענצט — ווי מען גלויבט — די פארבען פון דעם לאנדשאפט אין דער בילדליכער פאר שטעלונג? שטעלט זי אונטער אויף דעם ארט דערפון, וואס די גראוויור ווייזט באמת, דאס בילד פון א פארביגען לאנדשאפט? מיט גרינע בוימער און לאנקעס, מיט בונטע בלומען און בלויען הימעל? איך דענק, אז דער קינסטלער וואלט געזאגט: „א שעהנער דאנק“ אויף אזא פראפאגאנדא איבער זיינע ווערק. א מעגליכע דיסהארט מאניע ביי דער דערגענצונג פון די פארבען וואלט געקאנט אומברענגען זיין צייכענונג. באאבאכט אבער זיך אליין: זעהען מיר באמת פאר בען? געוויס, מיר האבען דעם איינדרוק פון א פולשטענדיגנארמאד לען פיוואזש מיט נאטירליכע פארבען. מיר זעהען אים אבער ניט. דער איינדרוק בלייבט אן אויסער־בילדליכער. דער קינסטלער — גראפיקער איז זעהר פאראינטערעסירט אויך אין דעם קאנטראסט צווישען ווייס און שווארץ. אין אט דעם קאנטראסט רעדט די „פארם“. מען קאן אים דעריבער ניט אפמעקען און פארדעקען מיט פארביגע צוגאבען פון דער פאנטאזיע. צוליב דערזעלבער אורזאך קאן עס אויך ניט זיין די אבזיכט פון דעם קינסטלער, אז אינזער פאנטאזיע זאל אונטערשטעלען אויף דעם ארט פון דעם געזעהענעם בילד — א צווייטעס, אזא, וואס זאל האבען אנדערע ליניעס און שאטען־פלעקען, ווי זיינס. די ליניעס און שאטען־פלעקען זיינען אים נויטיג פונקט דארט וואו ער גיט זיי, זיי דארפן בלייבען און ניט אפטרעטען זייער ארט פאר אנדערע פארמען. אויב דער קינסטלער איז אויסען געווען אכ דערע פארמען, פארוואס האט ער זיי אליין ניט געגעבען, צו וואס זאל ער דאס איבערלאזען פאר'ן צושויער? ניין, מיר דארפען בא-

בראָדער קריסטיאַנסען

נוצט די זינליכע איינדרוקען פונקט אזוי, ווי זיי ערשיינען פאר'ן אויג פון דערזעלבער ווייטקייט, וואס איז אין פאראויס אויסגערעדט כענט געווארען. אויב דאס בילד פון דער פאנטאזיע וואלט זיי ארויסגעשמופט, וואלט דעם קינסטלערס בילד פארלארען זיין פארם. פארקערט: דער ניט־בילדליכער איינדרוק פון דעם אביעקט, באדייט ניט קיין שום פארלעצונג פון די פארמען, וועלכע רעדען — זייט ביי זייט מיט דעם אביעקט־איינדרוק — זייער אייגענע שפראך און דריקען דערמיט אויס זייער אייגענארטיגקייט. אין דער גראפישער קונסט פאסען מיר כמעט אומעטום אויף דעם געגענשטאנד אנדערש, ווי ער ערשיינט אוממיטעלבאר אונטער דעם קינסטלערס פען, און דאך וואנט ניט אונזער פאנטאזיע אויף זיין ארט אונטערזושטעלען אן אנדער בילד. אויף אזא אופן לאזט דער פארגעשטעלטער געגענשטאנד בכלל ניט איבער קיין שום זינליך בילד אין אונז, ניט קיין קאפיע, ניט קיין פארשטעלונג, וואס איז פארקלענערט געווארען דורך דער ווייט — מיר האבען פאר זיך בלויז אן אויסער־בילדליכען איינדרוק. שפעטער וועלען מיר דארפען א טראכט טאן וועגען דער ערקלערונג פון אט דער ערשיינונג. דערווייל איז גענוג צו קאנסטאטירען א פאקט: דער גראפיקער גיט געוועהנליך דעם אויג ניט קיין זינליך בילד פון זאכען, נאר עפעס וואס איז אנדערש, און ער ערלויבט ניט אונזער פאנטאזיע צו פארקריפֿלען זיינע פארמען דורך דעם אונטערזושטעלען פון אן אנדער בילד; ניט קוקענדיג דערויף קריגען מיר אבער א לעבעדיגען איינדרוק פון דעם געגענשטאנד, און דעריבער מוז די נאטור פון אט דעם איינדרוק זיין א ניט־בילדליכע.

די מאלעריי פון דער אימפרעסיאניסטישער שולע גיט פונקט אזוי בולט צו פארשטעהן, אז איר ציל באשטעהט ניט אין דער זינליכער רעפראדוקציע פון דעם געגענשטאנד — וואס עס זאלען וועגען דעם ניט באהויפטען די טעארעטיקער פון דעם אימפרעסיאניזם. עס איז דאך ניטא אזא שטח — ניט קיין נאָהענטער און ניט קיין ווייטער, און עס איז אויך ניטא אזא ליכט, ביי וועלכע זאכען זאלען ערשיינען אזוי ווי אויף זייערע בילדער. אויך ביי אנדערע קינסטלער געפינען מיר אפגינגען פון דעם נאטירליכען אויסזעהן פון די אביעקטען.

כאטש ניט אזוינע שארפע. מיר ווילען דורכאויס ניט באשטריימען דעם אמת. אז מען וואלט אויך די זינליכע אויסערליכקייט פון דעם אביעקט געקאנט אריבערטראגען אויף א בילד. מיר באהויפטען בלויז, אז אין לעצטען סך הכל איז דער ציל ניט זי, נאר דער ניט־בילדליכער איינדרוק, כאטש ער שליסט אויך זי ניט אויס. זי אליין—די זינליכע אויסערליכקייט—איז איינס פון די מעגליכע מיטלען, וואס דינען דעם אנגעצייכענטען ציל. אויך די זינליכע אויסערליכקייט פון דעם אביעקט איז אימשטאנד ארויסצורופען ניט־בילדליכע איינדרוקען. אבער זי איז ניט דאס איינציגע מיטל. און דער פאקט, וואס דער קינסטלער באנוצט זיך אנשטאט איר אויך מיט אנדערע מיטלען, גיט אונז א געניגענדען באווייז דערפון, אז די זינליכע געשטאלט פון דעם אביעקט איז דארט, וואו זי ערשיינט, ניט קיין זעלבסטציל, נאר בלויז א מיטל פאר'ן ניט־בילדליכען איינדרוק.

און אויב מען זאל זיך שארפער איינקוקען, וועט מען אויך אין דעם פאל באמערקען א געוויסע פארשיידענקייט. כדי דאס צו באַרעכטיגען באהויפטען די טעאָרעטיקער, אז דער קינסטלער דארף דע־פּראָדוצירען בלויז דאָס וועזענליכע פון דער זינליכער ערשיינונג. דערביי פאַרגעסען זיי איינס: אז עס האָט קיין זין ניט צו רעדען וועגען „וועזענליכען“ אַהן שייכות צו עפעס. וועזענטליך — פאַר וועמען, פאַר וואָס? אויב עס האַנדעלט זיך בלויז אום דער זעהבאַרער זייט פון דעם געגענשטאַנד, ווי מען נעמט אַז, אויב ער ווערט פאַרגעשטעלט פאַר דער ראיה און בלויז צוליב דער ראיה, דאן איז ניטא קיין שום אויסקלייב־פּרינציפ, דאן קאן מען ניט באַרעכטי־גען קיין שום אַפּווענדונג פון דעם אמתען אויסזעהן. פאַר דער ראיה איז יעדער דעטאַל גלייך וויכטיג. פאַרקערט: ווען אַלץ, ווי מיר גלויבען, ווערט דערפירט צום איינדרוק, האָבען מיר אַ באַשטימטען אויסקלייב־פּרינציפ. וועזענטליך ווײַנען בלויז יענע מאַמענטען פון דער ערשיינונג, וואָס ווירקען אויף דעם איינדרוק פון דעם אביעקט. הייסט עס, אז דער, וואָס איז מסכים, אז דער קינסטלער דארף אויפכאַפּען דאָס וועזענליכע פון דער ערשיינונג, דער אַנערקערט אויך, אז די

בראדער קריסטיאנסען

זינליכע ערשיינונג איז אן און פאר זיך ניט דער ענדגילטיגער ציל פון די בילדליכע קונסטען.

אבער אויב מיר ווילען א טרויסעל טאן בוי'ן סאמע גרונד דעם איינגעווארצעלטען בליק אויף אט דער קונסט אלס אויף א בילדליכער פארשטעלונג פון דעם געגענשטאנד, דארפען מיר ניט בלויז אומוואר פון אים, נאר אויך ערקלערען ווי אזוי אזא פאראורטייל האט בכלל געקאנט אנטשטעהן. מאלט אויך, אז צו לאנג דארף מען דא ניט זוכען. אט די מיינונג באזירט אויף א גאנץ פארשטענדליכער זעלבסט-אפמארונג. די זינליכע באטראכטונג פון א צייכענונג, גראוויור, גע-מעל, גיט אונז אזא לעבעדיגען איינדרוק פון דעם אביעקט, אז עס דאכט זיך אונז נאטירליך אויס, אז דער געגענשטאנד — לויט ווי מיר עמ-פינדען אים — טרעט בולט ארויס פון דעם בילד פאר אינזערע אויגען. אונזער ראיא איז דאך שוין געווען פארבארייט פאר דער זעה-אויפפא-סונג.

די דאזיגע אילוזיע איז גאנץ אומפארמיידליך. און עס איז נוי-טיג זיך אריינצוקוקען אין די ווירקליכע דאטען פון דער אויפפאסונג און פון דער פאנטאזיע, עס איז נויטיג זיך צו איבערצייגען, אז זיי זיינען אין דער אמתען אנדערש, ווי מיר האבען זיי ערווארט אין איינ-קלאנג מיט אט דעם בליק, כדי וועניגסטענס טעארעטיש זיך צו בא-פרייען פון אים. די דאזיגע אילוזיע שטערט אויך גארניט דער עס-טעטישער איבערלעבונג גופא. ערשט דאן ווען מען וויל דערקע-נען דעם עצם פון קונסט, ווערט די טעאריע אריינגעפירט אין א טעות דורך דער דאזיגער אילוזיע און די לעצטע ווערט א פאראורטייל, א ליגען, וועלכען מען דארף אויפדעקען.

מיר האבען זיך איבערצייגט, אז פונקט ווי אין דער פאעזיע, איז דער ניט-בילדליכער איינדרוק אויך אין דער בילדליכער קונסט — דער לעצטער ציל פון דער אביעקט-פארעשטעלונג. דאס געגענשטאנד-ליכע גיסט זיך אריין אין דעם עסטעטישען אביעקט בלויז אין דער

פאָרם פון אן איינדרוק. אָדער, ווי שוין געזאָגט, אין דער פאָרם פון א שטימונג-אימפרעסיע, און ביי אַט דער ווערטער-קאמבינאַציע קומט ווידער אויס זיך אַפצוגרעניצען פון דער „קונסט פון שטימונגען.“ מיר האָבען דאָד אינזינען אזוינע שטימונג-עלעמענטען, וואָס ווערען אפילו אין זייערע קאמבינאַציעס ניט אַלעמאַל דאָס, וואָס ווערט ביים בריי-טען עולם באַצייכענט אלס „שטימונג.“ דאָס געגענשטאַנדליכע ווערט דעריבער קאָארדינירט מיט דעם פאָרמאַלען, וואָס געהט דאָד אויך אַרײַן אין דעם עסטעטישען אַביעקט בלויז אלס איינדרוק. מיר פאָר-שטעהן אויך איצט, אז צווישען אינהאַלט און פאָרם איז מעגליך א צוגעפאַסטקייט — צי אין דער געשטאַלט פון א טאָן-איינהייטליכקייט אָדער פון א דערגענצענדען קאנטראסט, אָדער אויף וועלכען עס איז אַנ-דערען אופן. אפילו ווען מיר וואַלטען געקאנט באַווייזען די אויסער-זינליכקייט פון דעם געגענשטאַנדליכען אין דער בילדליכער קונסט ניט מער ווי בלויז מיט א געוויסער ווארשיינליכקייט, וואַלט די פאָדע-רונג פון א קאָארדינאַציע צווישען פאָרם און אינהאַלט פארשטאַרקט דעם גראַד פון אַט דער ווארשיינליכקייט, מחמת די דערמאנטע קאָאָר-דינאַציע קאן ניט ערקלערט ווערען אויף קיין שום אַנדער אופן.

ביי רעמבראַנדטען טרעפט מען אַפט פאָרם און אינהאַלט אין א דערגענצענדען קאנטראסט צווישען זיך : אַפגעריסענע בעטלער טוט ער אַז אין א שווערער רייכקייט פון ליניעס און ליכט. מען טרעפט דאָס אויך ביי לעיבלען, קלינגער'ן, גאַיא'ן. און די טאָן-איינהייטליכקייט גיט צו דעם געגענשטאַנדליכען יענע וואנדערבאַרע טיפּקייט, וואָס שטעלט די קונסט אויף אַזוי פיל העכער איבער דער ווירקליכקייט אפילו ביים פארשטעלען רעאַלע אַביעקטען. די גאַנצע באַדייטונג פון די פאָרמען ווערט איינגעזאָפּט דורך דעם איינהייטליך-קלינגענדען אינ-האַלט, ווי דער גרונד-טאָן זאָפּט איין אין זיך די זייטיגע טענער. אונ-טער דעם איינפלוס פון דער אילוזיע, וואָס מיר האָבען אַנגעוויזען, אָדער פון אן ענליכער צו איר, ערשיינט אַלץ, וואָס עס רעדען די פאָרמען, אלס עפעס, וואָס שטראָמט ארויס פון דעם געגענשטאַנד גופא. דאָס איז איינע פון די אורזאַכען, פאַרוואָס פילע האָבען פאַרזעהן די זעלבשטענדיגע ווירקונג פון די פאָרמען. עס דאַכט זיך אויס, אז דער

בראדער קריסטיאנסען

געגענשטאנד האט אלץ אריינגענומען אין זיך. דערצו איז ניט נויטיג, אז די קראפט פון דעם געגענשטאנדליכען איינדרוק זאל אריבערשטיין גען די קראפט פון די פארמען, און הערשען איבער זיי א דאנק זיין מעכטיגקייט. אויב עס איז נאך ניטא קיין ווידערשטאנד קומט גלייך פאר א פארשלינגונג פון די פארמען. עס איז געוויס ניט קיין צור פעליגע ערשיינונג, וואס קינסטלער און גאנצע עפאכען, וואס צייכענען זיך אויס מיט דער פארמאלער ריכטונג אין דער קונסט, מאלען אזוי אפט „פאסיווע“ פנימער און עס איז ביי זיי אזוי קענטיג א געוויסע אינהאלטסלאזיגקייט פון אויסדרוק, א פעלען פון אינטעלעקטועלער ענערגיע. דאס באדייט: ווען מיר זאלען עמפיריש באטראכטען דעם פארגעשטעלטען פנים וואלטען מיר דערשפירט זיינע חסרונות, זיין ניט די שפראך פון פארמען, אזוינע פנימער אלס פוסט און פלאך. אבער אט דער חסרון באדייט אין צוזאמענהאנג מיט דעם קינסטלער רישען גאנצען א העכערע עמפינדליכקייט — די פעהיגקייט אריינצור זאפען אין זיך דעם אויסדרוק, וואס פליסט פון אלע פארמען פון א סטאטוע אדער א געמעל. איך וועל אנרופען באטיטשעלי'ן, שאנר האוער'ן, הארונאבא'ן, פאגעלער'ן, טאמא, ווי אויך בעליני'ן. די בליי קען זיינען אפטמאל אראפגעלאזען, די אויגען-האלב-פארמאכט. ביי אנדערע באגעגענט מען א פאראלעלישע ריכטונג פון בליי, וואס פאר- ניכט זיין אומגעהארכזאמע אקטיווקייט. דאס זאנפטע, דאס אין זיך פארטיפטע דאס טרוימערישע, דאס פארקלערטע—דאס אלץ באגעגענט מען אויך ביי די גריכען פיל עפטער, ווי מען גלויבט געוועהנליך. מען דארף אבער דאס אלעס זוכען אין די אריגינאלען, מחמת די קאפיעס פון די רוימער גיבען ניט איבער די שאטירונגען. ביי טאמא'ן געפינען מיר עפעס קינדישעס און איינפאכעס אין דעם בליי; ביי מאמע'ן — באשיידענקייט, ווען ער לייגט אריין אין די אויגען פון די פרויזשע פויערים דעם חן פון לייכטער פארלארענקייט. באזונדערס זעהט מען ביי די פרימיטיווען פון דער גריכישער פלאסטיק אט די וואונדער- בארע מוזיק פון זייער „פאסיווען“ שמיכעל. קאספאר דאוויד פרידריך שטעלט די מענשען אין א האלב-אומווענדונג צו די צושוערס; אויף

אזא אופן ווערט די אויפפאסונג פון די פארמען ניט פארלעצט דורך דער פרעמדער אייגענארטיגקייט פון אויסדרוק, אין זיי ווערט ווי געדיכטער די שטימונג פון דעם לאנדשאפט. דאסזעלבע — אין קערסטינגס שטילע שטיבלעך און אין זייערע שטילע איינוואוינער. די פארשלינגונג פון די פארמען דורך דעם געגענשטאנד ווערט לייכטער, אויב דער לעצטער ליגט אין דעם צענטער פון די הויפט-פארמען, ד. ה. אין יענעם ארט, פון וואנען די פארמען ווערען אים לייכטסטען אויפגעכאפט מיט איין בליק. דער צענטער קאן אן און פאר זיך זיין ליידג, אבי ער דערלאזט נאך א באקוועמע אויפפאסונג פון די אויסדרוקפולע פארמען.

דאס אלעס באווייזט, אז פארם און אינהאלט אין דער קונסט זיינען פארוואנדט לויט זייער נאטור. דער געגענשטאנד וואלט ניט געקאנט ארייננעמען אין זיך די אוצרות פון די פארמען, אויב אין אים אליין וואלט ניט ארויסגעטראטען זיין אמת'ע כאראקטעריסטישע שטימונג. דאס אנטפלעקט זיך אויך אין פאלגענדען: מיר האבען געפונען די דינאמישע פארהעלטענישען צווישען די איינדרוקען פון די פארמען. אלס א שטרעבונג און ערפילונג, אלס אן אנגעשטרענגטקייט און אויסלאדונג פאראייניגען זיי זיך אין טעלעאלאגישע קאמבינאציעס; אנדערע עלעמענטען מיט א פארשיידענער באדייטונג קאנען פארנע-מען דעם ארט פון די צווישענדיגע רינגען; די עלעמענטען-איינהייטען ווארפען זיך פון זייער זייט אונטער א ברייטערען, זיי איינשליסענ-דיגען ציל א. א. וו. ווען מען זאל באטראכטען דאס געגענשטאנד-ליכע, וואס דער קינסטלער קלייבט אויס פאר זיין ווערק, וועלען מיר זעהן, אז ס'רוב ציט ער פאר אזא סוזשעט, וואס פארמאגט מיט זיין אינהאלט גופא—א טעלעאלאגישע איינהייט, וואס באשטעהט פון אן געשטרענגטקייט און אויסלאדונג. אין דער פלאסטיק זיינען דאס די דערגענצענדע קאנטראסטען פון די קערפערליכע באוועגונגען און די באוועגונג-טענדענצען. אדער מאלט זיך אויס, ווי עס אנטוויקעלט

בראדער קריסטיאנסען

זיך געוועהנליך, וועלכע עס איז ערצעהלונג: זי שטעלט מיט זיך פאר א מער אדער וועניגער קאמפליצירטע געביידע פון א טעלעאָלאָגישער סטרוקטור. אָדער דער אינהאַלט פון א דראַמע: דאָס גאַנצע — אַז געשטרענגטקייט און אויסלאָדונג; די עלעמענטען פון דעם גאַנצען — די געשעהענישען פון א באַזונדערען אַקט, וואו מען קאן באַמערקען די זעלבע קרומע ליניע, דאן די סצענע, אַלס די עלעמענטאַרע באַשטאַנד איינהייט פון דעם אַקט, און יעדע סצענע ווידער צענויפגעשטעלט פון די קלענסטע דינאַמישע איינהייטען, פון פראַגע און ענטפער אין דעם דיאַלאָג, וואָס באַציען זיך קענטיג איינס צום אנדערען ווי ציל־פאַר־אויסזעצונג אין דערגרייכונג. אָבער אין אַט דעם קאָמפליצירטען גע־בוי פילט יעדע עלעמענטאַרע פאַרענדיגטקייט אויס א באַזונדערע פונק־ציע אין דער סיסטעם, וואָס שליסט זי איין אין זיך: אויפגאַבע, ווידערשטאַנד, פאַרהאַלטונג, אַנטוויקלונג און אַנטשיידונג.

אַפּט בילדען בלויז אינהאַלט און פאַרם, גענומען צוזאַמען אין זייער אלגעמיינעם פונקציאָנעלען כאַראַקטער, די דינאַמישע איינהייט. דערמאָנט זיך אַז דעם איזענהיימישען אַלטאַר. וואָס פאַר אַ דערגענ־צענדער קאָנטראַסט אַנטשטעהט צווישען דעם בריענדיגען וואַנזי־ניגען געשריי פון שוידערליכע ליידען און דער מיסטישער טונקעלקייט פון דעם גרינעם פאַז! עס קאן אויך זיין, אַז בלויז די פאַרם זאָל מעגליך מאַכען די אַנטפּלעקונג פון די דינאַמישע באַציהונגען פון דעם אינהאַלט. אַן אינטערעסאַנטען ביישפּיל פון אַט דעם מין גיט טאַ־מאַ'ס א געוויסע פאַרביגע גראַוויר, וואָס איז באַקאַנט אונטער'ן נאָמען: „וואַל־אידיליע“. אין פראַנט — די פישערס, א מידער אַפּקלאַנג פון אַ שווערען ארבייט־טאַג; אין הינטערגרונד — אַ קאַראַהאַד פון יונגע מיידלעך אין שטילע איינגעהאַלטענע טענער — די וואַקזישע אויפֿערגונג פון דער אַנקומענדער נאַכט. אַט די ביידע באַשטאַנד־מאָמענטען זיינען אזוי באַלאַנסירט, אַז זיי נייטראַליזירען איינער דעם אנדערען, און אויב מען זאָל אויף אַט דעם בילד קוקען אין אַ נייט־פאַרביגער דעפּראַדוקציע ווערען ביידע פאַרלוירען.

אָבער די פאַרבען גיבען אויסדריקליכקייט, בינדען פונאָדער די אייגענע־שידלעכע קרעפטען. אין ס'רוב דעפּראַדוקציעס איז דער גרונט־טאַג

געל און בריוו, אבער די געלע פארב איז פארמילדערט דורך א שוואַך
כעז צומיש פון גרין: דאס געל פארשטארקט מיט זיין צוגעפאסט
קייט דעם מאטיוו פון דעם הינטערשטען פלאן, די לייכטע וואַכישע
אויפגעגונג, און מאַכט אים פאר דעם פינאַל־אַקאָרד. אויף אנדערע
רעפּראָדוקציעס איז דער גרונד־טאָן — בלוו. דאָ איז דער מידער
בידהשמשות — דער הויפט־מאטיוו. אבער אין ביידע פאַלען גיט די
פאַרב צו אַ זין דעם נייטראַלען, איינגעשמידטען אינהאַלט, זי באַ
שטימט די ריכטונג פון דער טעלעאָלאָגישער באַוועגונג פון איין מאַ
מענט צום צווייטען, און אַנטשיידט וועלכער אינהאַלט־מאטיוו דאַרף
זיין די אויפגאַבע, און וועלכער — די לייזונג.

די געגענשטאַנדליכע איינדרוקען אונטערשיידען זיך פון די פאַר
מען־איינדרוקען דורך דעם צווייאַיגען כאַראַקטער פון זייער פאַר
וואַנדשאַפט. עס קאָן זיין אַן אייגענע פאַרוואַנדשאַפט און אַן איבער
גענומענע. די ערשטע ווערט באַשטימט דורך די אייגענע אייגענ
שאַפטען פון די איינדרוקען, די צווייטע — דורך די רעאַלע פאַרהעלי
מענישען צווישען זיי. יעדער געגענשטאַנדליכער איינדרוק איז ערש
טענס, אַז און פאַר זיך אַ שטימונגס־עלעמענט, אַזא, וואָס איז קוואַלי
טאַטיוו קאָנקרעט; דערפאַר דאַרפֿען צווישען די פאַרשיידענע געגענ
שטאַנדליכע איינדרוקען זיין קוואַליטאַטיווע ענליכקייטען
און געגענזאַצען. געגענשטאַנדען וואָס האָבען אין דער ווירקליכקייט
קיין שום געמיינזאַמעס צווישען זיך, קאָנען אין דער קונסט — אַ דאַנק
זייערע עמאַציאָנעלע אייגענשאַפטען — אַנטשפּרעכען אַדער אַנטקע
גענגעשטעלט ווערען איינער דעם אַנדערען. אַלס ביישפּיל קאָן
דינען דאָס דערמאָנטע בילד פון טאַמאַ'ן. אַדער מיר זעהען עס אין
קעלערס אַ ליר: אַ יונג מיידעל, אַ בליענדער בוים, אַ ריינער, פרישער
קוואַל — אַט זיינען די מאַמענטען פון אינהאַלט, וואָס זיינען האַמאָ
געניש לויט זייער שטימונג. צווייטענס געהערען צו די געגענשטאַנד
ליכע איינדרוקען אַלע רעאַלע פאַרהעלטענישען, וואָס ווערען איבער

בראָדער קריסטיאָנסען

געטראָגען פון די ווירקליכע אַביעקטען פאַרשטעלונגען אויף זייערע איינדרוקען. אלע פארהעלטענישען, וואָס פאַרבינדען זאכען און ער-שיינונגען אין דער ווירקליכקייט, שפּיגלען זיך אומפאַרמיידליך אָפּ אויף די געגענשאַטאַנדליכע איינדרוקען. בלויז דאָס מאַכט פאַר זיי מעגליך פולשטענדיג צו פאַרבייטען ביי אַ שנעלען דענקונגס-פּראָצעס — די געשטאַלטען פון די אַביעקטען. אייב די איינדרוקען וואָלטען ניט אויפגענומען אלע סימפּאַטיעס, פאַרוואַנדטע שטריכען און אַנט-פּאַטיעס פון די אַביעקטען, וואָלט אזא פאַרבייטונג ניט מעגליך גע-ווען. אזוי זעהען מיר, אַז בעת די פאַרמאָלע איינדרוקען ווויזען בלויז די אינערליכע, זעלבשטענדיגע פאַרוואַנדשאַפט, האָבען די געגענ-שטאַנדליכע איינדרוקען אויך אַ פאַרוואַנדשאַפט, וואָס איז אַריבער-גענומען פון די רעאַלע אַביעקטען. דער כאַראַקטער פון די פארהעל-טענישען מצד די רעאַלע אַביעקטען איז דער ווירקליכקייט — באַדיי-גען די האַמאָגענישקייט אָדער די געגענזעצליכקייט פון זייערע איינ-דרוקען.

ווען די געגענשאַטאַנדליכע איינדרוקען דינען, אַ חוץ זייערע עס-טעטישע צילען, אויך אויסצופילען דעם אָרט פון די בילדליכע פאַר-שטעלונגען — און דאָס קומט פאַר זעהר אָפט — דאָן ווויזט זיך אַרויס בלויז זייערע איבערגענומענע פאַרוואַנדשאַפט. אין דער קונסט, דאָ-געגען, ערשיינט אויך אַן אנדערע, אַ זעלבסטשטענדיגע פאַרוואַנד-שאַפט. וועלכע פון ביידע איז וויכטיג אין יעדען באַזונדערען פאַל — דאָס קאָן ניט פעסטגעשטעלט ווערען דורך אַן אַלגעמיינעם כלל. דאָס שטערט אָפט אין דעם צווייטערליד-שעפּערישען סינטעז אויפצוכאָפּען דעם קינסטלערס פאַרטראַכטונג, ד. ה. פאַרשטעהן זיין ווערק. אויף דעם דערמאָנטען בילד פון טאַמאַ' צווינגט דער עמפּירישער אינטערעס אומפאַרמיידליך צו זוכען אַ רעאַלע פאַרבינדונג צווישען די גרופּען פון דעם פאַדערשטען און הינטערשטען פלאַן, און פאַר אזא באַאָבאַכטער וועט דער גרעסטער טייל פון מאַרע'ס בילדער בלייבען אומפאַרשטענ-דיך. אין דער ליריק וועגען אַריבער די זעלבשטענדיגע פאַרהעלטענישען. אין דעם פּאָלקסליד פלעכטען זיך לאַנדשאַפט און ליבעס-געפיל צענויף אַהן שום רעאַלער פאַרבינדונג. אין דעם עפּאָס און אין דער דראַמע,

פארקערט, שפילט די איבערגענומענע פארוואנדשאפט א גרעסערע ראָלע. אָבער אויך דאָ פאָסירט, אַז די קייט פון רעאַלע פאַרהעלטער-נישען ווערט פּלוצלינג איבערגעריסען דורך רינגען פון אן אנדער מין. אַז די געשעהענישען זיינען ניט רעאַל, נאָר עמאַציאָנעל מאַטיווירט און דערביי ווערען זיי געווענליך אונטערגעשטיצט דורך די פאַרמאלע איינדרוקען. ווי למשל, אין די פאַנטאַסטישע דראַמען פון מעטער-לינק'ען, און אַמאָל אויך ביי איבעסן'ען. דאָס מאַכט דעם איינדרוק, ווי אַנטפּלעקונגען פון אַן אנדער וועלט. ערגאר פאַ, וואָס ווענדט זיך אַפּט צו אַט דעם מיטעל, צווינגט אויף אן אייגענאַרטיגען אופן די עמאַציאָנעלע און רעאַלע מאַטיווירונג זיך דורכצופלעכטען און אַריי-בערצוגעהן איינע אין דער אנדערער. אין אַט די זעלבסטשטענדיגע אַרטען פון פארוואנדשאפט אין זייערע קאמבינאַציעס מיט רעאַלע אריבערגענומענע פארוואנדשאפט-אַרטען באַזיצט דער פּאַעט א פראַכטפול מיטעל צו מאַכען דאָס אומוואַרשיינליכע פאר וואַרשיינליך, יעדע צויבער-מעשה פאַר אן אמת'ער. עס ווערט אויך פאַרשטענדליך, ווי אַזוי נאָוואַליסעס ראַמאַנטיק האָט געקענט מאַכען א פאַרוויר פול-שטענדיג איבערצושאַצען די באַדייטונג פון דעם רעאַלען.

אונזער אַנאַליז האָט אויפגעדעקט אין דעם קונסט-ווערק דריי פאַרשיידענמיניגע פאַקטאָרען: מאַטעריאַל, אינהאַלט און פאַרם. מיר האָבען געפונען אן אַלגעמיינעם נאָמען פאַר צוויי פון זיי. אינהאַלט און פאַרם געהערן בלוז אויף אַזוי פיל אַרײַן אין דעם עסטעטישען אַביעקט, אויף וויפיל זיי ברענגען מיט זיך די עלעמענטען פון שטיי-מונגען. אָבער מען קען ווייזען, אַז אַט דער אויספיר באַציט זיך אויך צום מאַטעריאַל, און אַז לויט דער ענליכקייט פון זיינע עסטעטישע פונקציעס שליסט ער זיך אַז אַז די ערשטע צוויי. דאָס מאַטעריעלע אין דעם קונסט-ווערק ווירקט קודם כל אַלס פאַרם, אָבער מיט דעם אונטערשייד, וואָס דער מ א ט ע ר י א ל א י ז ניט קיין פריי-באַשאַפענע נאָר א נ ע ג ע ב ע נ ע פ א ר ה. דער מאַטעריעלער

בראָדער קריסטיאַנסען

כאַראַקטער פֿון בראַנז איז זיין פאַרמאַלער כאַראַקטער: טונקעלע שאַ-
טירונג, אויף וועלכער די קאַנטורען פון די ליניעס שטייגען שאַרפֿער
ארויס, אַ גלאַטע פֿלאַך, וואָס איז באַקוועם פאַר פּאַלירונג, וואָס אויף
איר טונקעלען גלאַנץ לייגען זיך שאַרף די אַנגעצייכענטע ליכט-פֿלעקען;
חויז דעם: די מעטאָלישע אייגענשאַפטען פון בראַנז, זיין געוויכט.
שטאַנדע האַפטיגקייט א. אַז. וו. די אונטערשיידען צווישען איין מאַ-
טעריאַל און דעם צווייטען רעדוצירען זיך צו די אונטערשיידען פון די
פאַרמען-דאָטען: בראַנז צייכענט זיך אויס מיט אנדערע קאַנטראַסטען
פון די ליכט-שאַטענס, ווי מאַרמאָר, אויף אים פאַלט אנדערש דאָס
ליכט, און דערצו קומען די אונטערשיידען אין פאַרבען, דער קאַנט-
ראַסט צווישען דעם מעטאָליש-גלאַטען גלאַנץ און דער קערענדיגקייט פון
שטיין, א. אַז. וו. דאָס, מיט וואָס עס צייכענט זיך אויס די פֿלייס.
די פידעל און די פיאַנאַ איז אַ קלאַנגען באַפאַרבונג פון טאָן, אַ כאַראַק-
טעריסטיש קלינגען פון די אויבערשטע טענער. די איטאַליענישע
שפּראַך אונטערשיידט זיך פון דער דייטשער דורך אנדערע קלאַנגען-
קאַמבינאַציעס. איז געוויסע אַרטען פון דעם מאַטעריאַל באַווייזט
זיך אויך עפעס, וואָס איז ענליך צו אַ געגענשאַטאַנדליכער עמפּינדונג,
למשל אין דעם מאַטעריאַל פון דער פֿלאַסטיק און ארכיטעקטור. דאָ
ווערט אלזא, דער כאַראַקטער פון דעם מאַטעריאַל צונויפגעשטעלט פון
פאַרמאַלע און געגענשאַטאַנדליכע איינדרוקען.

ווי באַלד מיר האָבען זיך איבערגעצייגט אין דעם, אַז די ניט-
בילדליכע עמאַציאָנעלע עלעמענטען פון די פאַרמען, פון דעם געגענ-
שטאַנדליכען, פון דעם מאַטעריאַל, זיינען די אמת'ע באַשטאַנדטיילען
פון דעם עסטעטישען אַביעקט וועלען מיר זיך ניט חדוש'ען ווען מיר
וועלען באַגעגענען נאָך נייע עלעמענטען, וואָס זיינען בלויז אויף אַ
ווייטען אופן פאַרבונדען מיט די זינליכע זייטען פון דעם קונסט-
ווערק, און וואו דער אַנטעצערענט, וואָס איז אוממיטעלבאַר פאַראויס-

גענאנגען פאר אט די עלעמענטען און זיי צום לעבען ארויסגערופען — איז גארניט פון א זינליכער אפשטאמונג. מען וואלט געקענט רעדען ווענען „ניט־זינליכע פארמען“, אויב עס איז ערלויבט אזוי ברייט אויס־צוציען דעם פארס־באגריף, אז ער זאל ארומכאפען אלע פאקטארען, וואס האבען ניט קיין שייכות ניט צום אינהאלט און ניט צום מאטע־ריאל. און אלץ קלערער ווייזט זיך ארויס אלס א פאראורטייל יענער סענסואליסטישער דאגמאט, לויט וועלכען די זינליכע אַנשוואונג איז ניט בלויז דער באדינג און דער נויטווענדיגער אויסגאנגס־מאמענט פון דער עסטעטישער אויפפאסונג פון דעם אַביעקט, נאָר אויך דאָס וועזענטליכסטע אין אים, זיין גאנצער אינהאלט, אזוי אז די עסטע־טישע איבערלעבונג איז איינגעשלאָסען אין דעם חוש פון ראייה אדער געהער, און מיר קענען ניט און דארפען ניט שטרעבען צו עפעס אנ־דערש, א חוץ צו דער זינליכער אויפפאסונג פון דעם ווערט. דאָס איז, זעהן מיר, בלויז א פאראורטייל.

איר וועל ארויסטיילען איין גרופע פון די ניט־זינליכע פארמען. די וויכטיגסטע, גלויב איר: די דיפערענציאלע עמפיי־דונגען, אדער די עמפידונגען פון די אונטערשיידען. ווען מיר שפירען עפעס אלס אַפּפּיגונג פון דעם געוועהנליכען, פון דעם נארמאלען, פון עפעס א ווירקענדען קאנאָ, ווערט ביי אונז גע־בוירען א שטימונג־אימפרעסיע פון א באזונדערער אייגענשאפט, וואס שיידט זיך לויט זיין טיפ ניט אונטער פון די עמאציאָנעלע עלעמענטען פון די זינליכע פארמען. דער איינציגער אונטערשייד איז בלויז דער, וואס איר אנטעצערענט איז אַן עמפידונג פון אומענליכקייט, ד. ה. עפעס, וואס לאזט זיך זינליך ניט אויפפאסען. דאָס איז א געביט פון אַן אומאויסשעפליכער פיל ארטיגקייט, מחמת די דיפערענציאלע איינ־דרוקען אונטערשיידען זיך צווישען זיך קוואליטאטיוו לויט זייער אויס־גאנגס־מאמענט, לויט זייער קראפט און לויט דער ליניע פון פאנא־דערגעהן. אויך קענען מיר אַנצייכנען אין זיי די אונז גוט באקאנטע ארמען פון פארוואנדשאפט: טאָן־איינ־איינהייטליכקייט און קאנטראסט. פארוואס אנטפלעקט זיך קיינמאל ניט פאר אונז אינגאנצען די

בראדער קריסטיאנסען

ליריק פון א פרעמדען פאלק, אפילו ווען מיר האבען זיך אויסגעלערנט זיין שפראך? מיר הערען דעם שפיל פון צוזאמענקלאנגען, מיר פאָסען אויף גראם נאָך גראם, און פילען דעם ריטם; מיר פארשטעהען דעם זין פון די ווערטער און באַנעמען די בילדער, די פארגלייכען און דעם אינהאַלט. מיר קענען אויפכאַפּען אלע זינליכע פאַרמען, אלע געגענשטאַנדען, וואָס זשע פעלט נאָך? די דיפערענציאַלע איינדרוקען, די קלענסטע אַפּוויכונגען פון דעם געווענליכען און דער אויסוואַל פון די אויסדרוקען, אין דער קאָמבינאַציע פון די ווערטער, אין דעם פונאַנדערשטעל און אין די בויגונגען פון די פראָזען — דאָס אַלץ קאָן אויפכאַפּען בלויז דער, וואָס לעבט אין דעם עלעמענט פון דער שפראַך, וואָס ווערט — אַ דאַנק דעם לעבעדיגען באַוואוסטזיין פון דעם נאַרמאַלען — אוממיטעלבאַר איבערראַשט פון יעדער אַפּניי־גונג דערפון, און פילט עס ווי אַ זינליכע רייזונג. אָבער דער געביט פון דעם נאַרמאַלען אין דער שפראַך שפּרייט זיך אויס נאָך ווייטער. יעדע שפראַך פאַרמאָגט איר כאַראַקטעריסטישען גראַד אבסטראַקטקייט און בילדליכקייט. די ווידערהאַלונג־פּעהיגקייט פון געוויסע קלאַנגער־קאָמבינאַציעס אין מאַנכע אַרטען פון פארגלייכען געהערען צום געביט פון דעם געווענהליכען. יעדע אַפּנייגונג דערפון פילט אין דער פולער מאַס בלויז יענער, וואָס די שפראַך איז אים נאָהענט ווי אַן אייגענע. אָבער דערפאַר טרעפט אים אויך יעדע ענדערונג פון אויסדרוק, בילד, ווערטער־קאָמבינאַציע ווי אַ זינליכער אינדרוק. דאָס איז די אור־זאך פארוואָס מיר פארשטעהען קיינמאָל ניט אינגאַנצען די ליריק פון א פרעמדען פאלק: דאָ פעלען די מאַמענטען, וואָס זיינען וויכטיג פאַר דעם סינטעז פון דעם עסטעטישען אַביעקט.

דערביי עפענט זיך אַ מעגליכקייט פון טאַפּעלטע און פארקערטע דיפערענצען. אַ באַשטימטער אונטערשייד־גראַד פון דעם געווענהליכען קאָן פון זיין זייט ווערען דער אויסגאַנגס־פּונקט און די מאַס פאַר אַפּנייגונג, אזוי אַז דאָ ווערט יעדער צו־ר־י־קער צום געווענה־ליכען עמפונדען אלס אַ דיפערענץ. רילקע וועלכען באַמייסטערט, ווי קיין אַנדערער, די קונסט פון באַנוצען די דיפערענציאַלע אייגענשאַפֿטען, מיט בכוּן אריין די גרעסטע פראָזאאיזמען. אויף אַזאַ אופן

אנשטעהט א פראכטפולער שפיל פון דיפערענצען און זייערע פאר-
וואנדלונגען.

דעם זעלבען געדאנק זאגט אייגענטליך ארויס אויך גיטשע אין
איינעם פון זיינע אפאריזמען וועגען „גוטער פראזא.“ בלויז „אין
אנגעזיכט פון פאעזיע“ קאן מען שרייבען גוטע פראזא, זי שטעלט
מיט זיך פאר אן אומאויפהערליכע, העפליכע מלחמה מיט דער פאעזיע,
און איר גאנצער רייז באשטעהט אין דעם, וואס זי מיידט כסדר אויס
די פאעזיע און האלט איר אין איין ווידערשפרעכען. אויב עס איז
ניט מעגליך קיין פאעזיע, וואס זאל זיך ניט האלטען אין א געוויסער
ווייטקייט פון געוועהנליכער פראזא, האלט זיך אויך פון דער אנדער
זייט, די גוטע פראזא אין א רעספעקטאבעלען מהלך פון פאעזיע.
אלץ וואס קאן זיין א קאנאן, דער אנגענומענער געזעץ, ווערט דער
אויסגאנגפונקט פאר די אקטיווע דיפערענציאלע עמפינדונגען. אין
דער פאעזיע איז עס די געאמעטריש-פארגליווערטע ריטם-סיסטעם, די
ווערטער ווארפען זיך אונטער דעם ריטם, אבער ניט אהן געוויסע ניו-
אנסען, ניט אן ווידערשפרוכען, וואס שוואכען אפ די שטרענגקייט פון
דער פערזענליכע. יעדעס ווארט וויל אנהאלטען זיין אייגענעם זיכען-
אקצענט און זיין לענג, און עס מאכט אדער ברייטער דעם ארט, וואס
איז פאר אים באשטימט, אדער אביסעל שמעלער. אזוי אנשטעהען
די איינדרוקען פון קליינע אפנייגונגען, פון דער שטרענגער סיסטעם.
דאן קומט דער געגענזאץ צווישען דעם זין און דעם פערז. דער פערז
פאדערט די אונטערשטרייכונג פון מאנכע זיכען, אויף וועלכע עס
דארה פאלען דער הויפט-אקצענט, און דער זין טראגט אומבאמערקט
איבער דעם אקצענט-אויף אנדערע זיכען. ווייטער — דאס אפטיילען
פון יעדען פערז פון די שכל'ישע. די פארבינדונג, וואס דער זין פאר-
דערט, היפט אריבער אט די חלולים, לאזט ניט אלעמאל מאכען דעם
אפשטעל, וואס דארה קומען ביים סוף פון פערז, און טראגט אים
אפשר איבער צום מיטען פון דעם קומענדען פערז. צוליב די אקצענט-
טען און אפשטעלונגען, וואס זיינען נויטווענדיג צוליב'ן זין, קומט פאר

בראָדער קריסטיאָנסען

א כסדר'דיגע פארלעצונג פון דער גרונד־סכעמע. אָט די דיפערענצען באַלעבען דעם געביי פון די פערזען. די סכעמע, ווידער, פילט אויס, א חוץ אירע ריטמישע פארמאלע איינדרוקען, נאָך א פונקציע: צי זיין דער מאַסשטאב פון די אָפניגונגען און צוזאַמען דערמיט — דער באַזיס פון די דיפערענציאלע איינדרוקען. דאָס זעלבע אין דער מור זיק: די מאטעמאטישע קאָנצעפציע פונ'ם טאַקט דאַרף עמפונדען ווערען אַלס דער הינטערגרונד, כדי עס זאָל זיך אויף אים קאָנען אַרויס־ווויזען דער לעבעדיגער פלוס פון די קלאַנגען, און דאָס ווערט דער־גרייכט מיט דער הילף פון דעם סכום דינסטע דיפערענצען־שאַט־רונגען.

צו דעם געבייט פון די דיפערענציאלע אייגענשאַפטען געהערט אויך דאָס, וואָס מען רופט „סטיליזאַציע“. ניט דאָס באַשאַפט דאָך די סטיליזאַציע, וואָס די זינליכע פארמען פון א ווערק דאָמינירען אי־בער זיין אינהאַלט — דאָס טרעפּען מיר אויך אין לעיבעלס בילדער פון דעם פויערישען לעבען, וועלכע קיינער וועט נאטירליך ניט באַצייכענען אַלס סטיליזירט, כאָטש די פאָרם איז אין זיי די הויפטזאַך. עס פאַסירט אויך, אז כדי צו אַנטפלעקען זייער קראַפט מוזען די פאָר־מען אַביסעל פארענדערען דאָס אַלגעמיינע אויסזעהן פון די אַביעקטען, אָבער דערביי קאָן מען אפשר די פארענדערונג ניט באַזונדערס פילען. אויך אַנדערע אָפניגונגען פון דעם נאטירליכען באַדייטען נאָך אָן און פאָר זיך ניט קיין סטיליזאַציע.

מיר האָבען שוין גערעדט וועגען דעם, אז די גראַפיק גיט, אַנ־שטאַט דעם געוועהנליכען בילד פון דעם אַביעקט, גאָר עפעס אַנדערש, אָבער דער איינדרוק פון דעם אַביעקט בלייבט דער געוועהנליכער, און אויף אַזא אופן באַמערקט מען ניט דעם אונטערשיד. גאנץ אַפט מוז דער קינסטלער אַריינברענגען אַן ענדערונג גראַד כדי אויפצוהאַלטען דעם געוועהנליכען איינדרוק. א מאטעמאטיש־פינקטליכע איבערגעבונג פון די רעאַלע פראָפארציעס וואָלט געקאָנט פארקריפּלען דעם איינ־דרוק. ער מוז אויפמאַלען אַ לבנה, וואָס איז גרעסער אין פאָרגלייך דערמיט, וואָס מיר זעהן אין דער אַמת'ען, אויב ער וויל אַרויסרופען דעם געוועהנליכען איינדרוק. אויב די לבנה זאָל געצייכענט ווערען אין

דער ריכטיגער גרויס, וועט זי זיך אונז אויסווייזן אלס צו קליין. ער מוז אויך פארקלענערן די צאל פארבען אויף א לאַנקע, אַניט וועלען זיי ערשיינען אלס צופיל אין צאל. ער מוז פאדערעסערען דאָס אויג פון א פערד א. א. וו. דאָס זיינען אלץ אזוינע אַפנייגונגען וואָס טאָרען זיך ניט פילען. אַפנייגונגען, וואָס זייער ציל איז דוקא צו באַזייטיגען די אומנויטיגע דיפערענציאלע עמפונדונג. אויב אָבער אין דעם קינסטל לערס פאַרטראַכטונג געהט אַרײַן א באַשטימט עמפונדענע אַפנייגונג פון דער נאַטירליכער פאַרם, וואָס דאַרף אַרויסרופען באַשטימטע שאַטירונגען פון דיפערענציאלע עמפונדונגען, דאָן האָבען מיר פאַר זיך ס ט י ל י ז א צ י ע. דערביי שאַפט דאָס נאַטירליכע, דאָס געוועהנ־ליכע — דעם קאַנאַן; און די ריכטונג און דער גראַד פון די אַפניי־גונגען באַדינגען די אייגענשאַפט פון דעם איינדרוק. די סטיליזאציע קאָן אָבער פאַרקומען ניט בלויז אין די אונטערשיידען פון די לינישע קאנטורען, וועלכע מען האָט קודם כל אינזינען, — אויך די סימאציע פון די פלאַכען, די ליכט־שאַטענס און אלע אַנדערע זינליכע אייגענ־שאַפטען קאָנען אונטערגעוואַרפען ווערען צו סטיליזירענע פאַרוואַנד־לונגען. זיי גיבען דאָן ניט בלויז זייער אייגענעם פאַרמען־איינדרוק, נאָר צוזאַמען דערמיט — אַ דאַנק דער אַפנייגונג פון די נאַטירליכע אייגענשאַפטען פון דעם געגענשאַטאַנד, — אויך באַזונדערע דיפערענ־ציאלע איינדרוקען. אַ גוטען ביישפּיל שטעלען מיט זיך פאַר בעקלינס ליניעס פון פאַרבען. די בלויקייט פון זיין הימעל רופט אַרויס דעם איינדרוק ניט בלויז פון אַ באַזונדערער קאָליר־שאַטירונג, נאָר אויך אַן אַפנייגונג פון דעם געוועהנליכען און אין דעם דאָזיגען זין איז דער איינפלוס פון אַזאַ בלויקייט אפשר טיפער, ווי בלויז אַ זינליך־פאַר־מאַלער.

ביי איבסענ'ען האָט אַ באַדייטונג איין געוויסער מין פון דיפער־רענציאלע אייגענשאַפטען. עס איז ניט מעגליך פולשטענדיג צו פאַר־שטעהן זיינע ווערק ביז מען ווערט ניט צוגעוואוינט צו זייער דיפער־רענציאלען באַזיס. די קאָריקטאָרען פון דעם אידעאל מאַכט ער נאָטירליך, אין דעם גייסט פון אַ ביטערער ענטסטיקייט. דער פונדאמענט פאַר דעם פאַרגלייך פון זיינע פיגורען איז דער „אידעאל“, און כּדי צו

בראָדער קריסטיאָנסען

פארשטעהן איבסענ'ען דאָרף מען דערפילען דעם טאָן פון זייערע (די פיגורענס) אפנייגונגען. אין דער „ווילדער ענטע“ איז דורכגעפירט א פראַכטפיל שפיל פון אזוינע דיפערענצען, וועלכע האָבען אלע עפעס געמיינזאמעס אין זייער באַזיס, אָבער דערביי פארמאָגען זיי די אַם וועניגסטען ענליכע ריכטונגען און גראַדען. עס באַקומט זיך אן איינ־דרוק, ווי פון דעם שפיל פון שאַרפע מעטאַלענע גלעקער.

אין פילע ווערק ווערט דער באַזיס פון א פארגלייך געגעבען דורך א קאנאָן, וואָס האט אַן עפעמערע באַדייטזאמקייט. די אַפנייגונגען פון די קאנווענציאנאַליטעטען פונ'ם טאָג און פון דעם סטיל, וואָס איז אין דער מאַדע — די מאַדע אַליין באַנוצט זיך ברייט מיט די דיפערענציאלע אייגענשאַפטען — קאנען אריין אין א ווערק אלס זיינער אַן עלעמענט. ביישפילען קאן מען געפינען אַ מאסע צווישען די קורצווייליגע באַרימטקייטען. אָבער אַ ז י נ ע דיפערענציאלע אייגענשאַפטען פארשווינדען מיט דער צייט. אזוי שנעל ווי דער קאנאָן איז ארויס פון געברויך, איז אויך ניטאָ דער באַזיס פאַר די אַפנייגונגען. גראַד אזוינע ווערק העלפען אַליין דער באַשאַפונג פון א נייעם קאנווענציאנאַלען סטיל און דער ארויסשטופונג פון דעם אַל־טען, און אויף אזא אופן זענען זיי אונטער די צווייג, אויף וועלכער זיי זיצען אַליין. זייער שאַפונג נויטיגט זיך אין דעם אַלטען סטיל ווי אין זייער הינטערגרונד. דאָ ווייזט זיך אַרויס, אַז מאַנכע עסטער טישע אָביעקטען קאנען ניט באַטראַכט ווערען אַלס אידענטיש פאַר פאַרשיידענע עפאַכען. אין דער צייט, ווען זיי אַנטשטעהען, באַזיצען זיי אזוינע דיפערענציאלע עלעמענטען, וועלכע ווערען שפעטער פאַר־פאַלען. מיט אַט די עלעמענטען איז דאָס ווערק ווערטפול, אָבער ווען די דיפערענציאלע אייגענשאַפטען פאַרלירען זייער ווערט, פאַרשווינדען, קאָן דאָס ווערק דורך דעם אפשר אויך פאַרלירען זיין ווערט. די שפעטערע דורות פראַשטעהען דאָן גאָרניט, מיט וואָס האָבען אזוינע ווערק געקאנט גוט זיין. זיי באַגרייפֿען ניט דעם געשמאַק פון דער פריערדיגער עפאַכע. אין דער אמת'ען איז אָבער דאָ די הויפטזאַך — ניט דער געשמאַק, נאָר אַ שנוי אין דעם סינטעז פון דעם אָביעקט. אויב מיט דער צייט זיינען פאַרשוואַנדען געוויסע עלעמענטען, הערט

דער אורטייל־געגענשטאנד אויף צו זיין דער זעלבער. ווערק וואס זיינען געבויט אויף די קאנווענציאנעלע געשמאקען פונ'ם טאג, קאנען זיין ווערטפול פאר דעם דאזיגען טאג, אבער זיי ווערען גיך אלט. בלויז אין דעם פאל, ווען די דיפערענציאלע אייגענשאפטען האבען דעם באזיס פאר'ן פארגלייך אין דעם ווערק גופא, אדער ווען זיי זיינען א רעזולטאט פון די אפטייגונגען פון די אלגעמיינ־מענשליכע, פון די נאטירליכע נארמען, אדער פון פעסט איינגעווארצלעטע אינסטיטוטען, בלויז דאן שטארבען זיי ניט. אויף וויפיל דאס ווערק ליידט פון דעם פארלוסט פון די פאראיבערגעהערדע דיפערענציאלע עלעמענטען — דאס הענגט אפ דערפון, וואס פאר א טייל פון דעם גאנצען זיי שמעל לען מיט זיך פאר. דאס, ווידער, ווענדט זיך אז דער פערזענליכקייט פון דעם קינסטלער. דער, וועמעס אריגינאליטעט באשטעט בלויז אין דעם אויסטיילען זיך פון זיין עפאכע, וועמען די עפאכע גיט זיין איי־גענארטיגקייט, ווער עס לעבט ניט אזוי אין זיך, ווי אין דער ארד מיגער סביבה, דער איז ניט דויערהאפט. זיינע שאפונגען קאנען זיין גוט פאר איין טאג, אבער זיינע ווערק צעקרישלען זיך שטיקערווייז, מחמת בלויז זיינע מיטצייטלעכע שפירען זיינע דיפערענציאלע אייגענשאפטען. פארקערט: פאר דעם, וואס האט געקאנט ווערען ער אליין — מעג ער לעבען מיט זיין צייט אדער אין ווידערשפרוך מיט איר — איז אט דער אונטערשייד א נעבענזאך. אהן צווייפל האט רעמבראנדט פארמאגט און פארלארען א מאסע עפעמערע דיפערענציאלע אייגענשאפטען, וועלכע מיר קאנען איצט בלויז שווער רעקאנסטרואירן. אבער ניט עמפינדען, דאך איז אט דער פארלוסט ניט וועזענטליך אין פארגלייך דערמיט, וואס איז געבליבען לעבען.

די צייט נעמט און גיט. לאנגזאם צי שנעל, בייט זי דעם היינטיגערונד פון די באדייטזאמע נארמען, אין וועלכע עס ווארצלען די דיפערענציאלע אייגענשאפטען. אומבאמערקט, ברעקעל נאך ברעקעל, נעמט זי צו ביי אלע ווערק; און צוזאמען מיט די לעבענס־געוואוינ־הייטען, מיט דעם וואָרט־געברויך, צוזאמען מיט די זיטען און מיט דער מאַראַלישער אָדער רעליגיעזער וועלט־אָנשוואונג ווערען אלט יעדע ווערק, פאר וועלכע זיי — די דיפערענציאלע אייגענשאפטען דינען

בראדער קריסטיאנסען

אלס מאס פון פארגלייכען. עס קומט פאר דאס זעלבע, וואס מיט די זעהבארע פארמען: עס קומען אום די פארבען, עס קומט אום דאס געוואנד און אנדערע מאטעריאלען. אבער די צייט גיט אויך. זי מאכט ווייכער די פארבען און גיט זיי א טונקעלערען קאלאריט, בראנז גיט זי א נאבעלען זשאווער, מיט אויסגעקרישעלטע שטיינער און מאד באלעבט זי די געביידעס. פונקט אזוי ברענגט זי אמאל אן אומער-ווארטען ריוח אויך אין דעם רייך פון די נייטזיגליכע פארמען. ווער רענדיג פרעמד, באקומט דאס ווערק גאנץ נייע דיפערענצען, און זייערע עמאציאנעלע אייגענשאפטען גיסען זיך צענויף מיט דעם עסטעטישען אביעקט, און דער לעצטער ווערט דורך דעם באלעבט. דער עסטעטישער חז פון אנטיקווארישע זאכען קומט פון אזוינע דיפערענצען, וואס פאר זיי איז אונזער צייט די מאס פון פארגלייכונג. אזוי נעמט די צייט צו די דיפערענציאלע אייגענשאפטען און מאכט דאס ווערק פאר פארעלטערט, זי גיט אים אבער נייע דיפערענציאלע אייגענשאפטען און מאכט אים פאר אלטערטימליך.

מיר זעהען, אלזא, אז אומעטום זיינען מיר געווען געצוואונגען אריינצוטרעטען אין א שטרייט מיט דער דאגמע, וואס ערקלערט די זינליכע אנשויאונג אלס זעלבסטציל אין דער קונסט. צו שאפען פאר-וויילונג פאר אונזערע געפילען איז נישט דער ענדגילטיגער ציל פון דער קינסטלערישער פארטראכטונג. דאס וויכטיגסטע אין דער מוזיק איז דאס נישט געהערטע, אין דער פלאסטישער קונסט — דאס וואס מען זעהט נישט, און וואס מען טאפט נישט אן. דאס זינליכע ווערט דער טרעגער פון דעם נייטזיגליכען. נישט קוקענדיג אויף דעם אנגעוויי-זענעם פאראורטייל האבען מענשען אין אלע עפאכען אומקלאר גע-פילט דעם אמת. אין דער זינליכער אנשויאונג האבען זיי געשפירט די טרעגערין פון דעם נייטזיגליכען אינהאלט. דאך האט עס אפט געפירט צו א מיספארשטענדעניש. דאס אנטקעגענשטעלען דער זינ-ליכער אנשויאונג האט געבראכט צו עפעס אבסטראקטעס, צו א בא-

גריף. מען האט געגלויבט, אז דער אינהאלט איז אן אבסטראקטע אידעע, וואס קאן אויסגעדריקט ווערען אין באגריפען. בנוגע א קונסט-ווערק האט מען גענומען פרעגען וועגען זיין „אידעע“ און מען האט געזוכט די לעצטע אַנצוטאן אין א קורצער פארמולע. דער פראקטישער אויספיר דערפון איז געווען א טויט-געבוירענע אידעאישע קונסט. האט מען ווידער צוריקגעוויזען אזא אויספיר, האט מען געהאלטען פאר נויטווענדיג זיך צוריקצוקערען צום סענסואליזם. שולדיג אין דעם איז געווען דער וואלגאָרער, חדרישער קוק אויפ'ן כאראקטער פון דעם געגענזאץ: „אדער זינליכע אַנשוואונג, אדער באגריף.“ וויבאלד מיר וועלען באצייכענען אלס אַנשוואונג אלעס, וואס איז ניט קיין באגריף און באצייט זיך ניט צום פארשטאנד — און טערמינאלאגיע איז א געשמאקדזאך — דאן איז דער עסטעטישער אַביעקט, דער תוכן פון דעם קונסט-ווערק, פארשטעהט זיך, א זאך פון אַנשווענדער נאטור. דערפון איז אָבער נאך ניט געדרונגען, אז אַט דער תוכן איז זינליך. מען דאַרף ביי זיך אַפמאַכען צו רעדען וועגען אן אויסער-זינליכער אַנ-שוואונג, מחמת דער אינהאלט פון דעם ווערק ווערט צענויפגעשטעלט פון א קאמבינאַציע פון עמאַציאָנעלע עלעמענטען, און דערפאר איז ער לחלוטין ניט זינליך, אָבער צו גלייכער צייט אויך ניט אבסטראקט-ראציאָנאַל לויט זיין נאטור. דער עסטעטישער אַביעקט איז פולשטענ-דיג קאנקרעט. מען קאן אים ניט אריינדריקען אין איין פארמולע. ער פילט אויס דאס גאַנצע ווערק, אָדער גענויער, ער זעצט עס פאַר אויס און פאַדערט א זינליכע אויפפאַסונג פון דעם גאַנצען. דאס וואס עס אַנטהאַלט א מוזיקאַלישע פיעסע, כאפט אַרום אַלע גאַטען פון דער ערשטער ביז דער לעצטער, קיין איינע קאן מען ניט באזייטיגען אַהן א שאַדען פאַר דעם פאַרשטעהן, און דער דאָזיגער תוכן קאן ניט איבער-געגעבען ווערען אַנדערש, ווי נאך איז אַט די קלאַנגען. די ניש-זינליכע קאנקרעטקייט פון דעם עסטעטישען אַביעקט הענגט אָפּ פון דער זינ-ליכער קאנקרעטקייט פון דעם קונסט-ווערק. די עסטעטישע אויפ-פאַסונג קאן זיך ניט באַגעהן אַהן דער זינליכער אַנשוואונג, און די ערשטע נויטיגט זיך אין דער צווייטער נאך איז א גרעסערער מאַס, ווי ביי דער עמפירישער באקאנטשאפט מיט דעם רעאַלען אַביעקט,

בראדער קריסטיאנסען

מחמת אויך די פארמען דארפן אויפגעפאסט ווערן: דאס מאכט פארשטענדליך זייער איבערשאצונג כאטש עס בארעכטיגט זי נאטיר-ליך ניט.

עס שטעלט זיך ארויס, אז אויך די פלאסטישע קונסט שטיצט זיך ניט אויף דעם בילדליכען איינדרוק פון די געגענשטאנדען. נאר אויף דער ניט-בילדליכער שטימונג-אימפרעסיע, אז דער פארגעשטעל-טער אינהאלט געהט בלויז מיט אט דעם ניט-בילדליכען עלעמענט אריין אין דעם גאנצען — אין דעם עסטעטישען אביעקט. מען דארף ניט דענקען, אז דורך דעם ווערט אפגעווישט די גרעניץ צווישן דער בילדליכער און דער ערצהאלערישער קונסט. דער אופן, ווי אזוי עס ווערט געבוירען דער ניט-בילדליכער איינדרוק איז דאך דא און דארט גאנץ פארשיידען. מען וואלט אויך לייכט געקאנט אויפדעקען די אורזאכען, פארוואס די העכסטע קראפט און בולטקייט פון איינדרוק ווערט אין דער פלאסטישער קונסט דערגרייכט אין דער פארשטעלונג פון דעם גלייכצייטיגען, און אין דער פאזיציע — אין דעם סוקצעסיווען. דאס וויכטיגסטע אבער איז די גאנץ פארשיידענע שפראך פון פארמען ביי אט די קונסטען. איינע קאן ניט פארבייטען די צווייטע. אין דעם רייד פון דעם פארמאלען ליגען די וויכטיגסטע גרעניץ-ליניעס, וואס טיילען אפ איינע פון דער אנדערער די פארשיידענע צווייגען פון קונסט.

האבען מיר ביז'ן סוף דערפירט אונזער אנאליז פון דעם עסטע-טישען אביעקט? מיר האבען אנגעצייכענט די אלגעמיינע סכעמע פאר דער לייוונג פון דער פראבלעם. מיר האבען געזאגט, אז די אויס-פארשונג פון דעם שאצונג-אביעקט דארף געהן לויט דריי ריכטונגען: דורך די עלעמענטען פון דעם אביעקט, דורך דער פארם פון דער קאאר-דינאציע צווישן אט די עלעמענטען, און דורך די קאטעגאריעס. אלץ פאר דעם עמפירישען, רעאלען אביעקט — אדער פאר זיין סובסיטוט — זיינען די עלעמענטען — די זינליכע אנשויאונגס-אייגענשאפטען; די פארמען פון קאארדינאציע — דאס ווערען אין

רוים און צייט; און די קאטעגאריעס — די קוואליטעט (אורזאכ-ליכקייט) אין די סובסטאנציאליטעט.

אט איז, אויף אזא אופן, די ערשטע פראגע: וואס זיינען אזוינס די עלעמענטען, פון וועלכע עס ווערט געבויט דער עסטעטישער אבי-עקט? דאס זיינען די שטימונג-אימפרעסיעס. מאטעריאל, געגענ-שטאנד, און פארם געהען אריין אין דעם עסטעטישען אביעקט נישט דירעקט, נאר אין דער געשטאלט פון די עמאציאנעלע עלעמענטען, וואס זיי בריינגען מיט זיך. צו די לעצטע קומען נאך צו די די-פערענציאלע איינדרוקען פון אן אנדער מין. די עלעמענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט זיינען, הייסט עס, נישט זינליך-אנשויליך, אמת, זיי זיינען אויך נישט ראציאנאל-אבסטראקט, נאר זיי שטעלען מיט זיך פאר קאנקרעטע איבערלעבונגען מיט אן אינדיווידועל-באשטימטען אינהאלט. דאס זיינען אויך נישט קיין געפילען, מחמת זיי האבען נאר נישט צו טאן מיט פארגעניגען און ליידען. זיי זיינען געהענטער ווי אלץ צו זעלישע שטימונגען, אבער מיט דעם אונטערשייד, וואס די לעצטע פילען אומבאדינגט אויס דאס גאנצע וועזען פון דעם סוביעקט. דערפאר באצייכענען מיר אט די עלעמענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט אלס שטימונג-אימפרעסיעס.

די צווייטע פראגע באציעט זיך צו דער פארם פון דער קאארדי-נאציע צווישען אט די עלעמענטען. מיר האבען געפונען דעם וועזענט-ליכען באראקטער פון דער פארבינדונג אין דעם ר י י פ א ל נ ע נ ד ע ז צ ע נ ו י פ ג ו ס. דאס הייסט: די עלעמענטען געפינען זיך נישט איינער לעבען דעם אנדערען, נאר דרינגען געגענזייטיג דורך איינער דעם אנדערען. דאס איז אבער נישט קיין ס ט א ט י ש ע ר צושטאנד פון צענויפגעגאסענקייט, נאר א שטענדיג צ ע נ ו י פ ו א ק ס ע ו. הייסט עס, אז די עסטעטישע איבערלעבונג איז א פראצעס, וואס האט אן אנהויב און א סוף. דאס זעלבע איז דער פלאסטישער קונסט. דא פארוואנדעלט די קראפט פון דעם טראפ די אדרונג פון דער צוואמעגעקזיסטענץ אין א רייפ-אלגונג. און אויב ביי א דויערענדער קאנטעמפלאציע פון דעם פלאסטישען ווערק ווייזט זיך די עסטעטישע איבערלעבונג פון דעם אביעקט אויס אלס ווירקירליך

בראדער קריסטיאנסען

עלאסטיש, איז דאס בלוז דערפאר, וואס דער זעלבער פראצעס אנט-
שטעט און ווידערהאלט זיך כסדר איבעראנייס. אויך דא איז דאס
וויכטיגסטע — די ארדנונג און די רייפאלגונג, אין וועלכע עס גיסען
זיך צענויף די עמאציאנעלע עלעמענטען. צוויי מאמענטען באגעגענט
מען כסדר ביי דער עסטעטישער אויפפאסונג פון ווערק: דעם אינ-
טעגראל פון די שוין באקאנטע עלעמענטען, וועלכע גיסען זיך צענויף
אין א געוויסער איינהייט, און וועלכע ליזען זיך אויף אין אים, און
פון דער אנדער זייט דעם דיפערענציאל, וואס אנטשטעהט יעדע מינוט
פון דאס ניי, און וואס גיסט זיך באלד אריין צענויף מיט אט דעם אינ-
טעגראל און ענדערט אים אביסעל. עס פאסירט אויך, אז די ווערק
ווערען אונז צו באקאנט צוליב דער אלטעגליכער נאהענטקייט צו אונז:
דאן שפרינגט דאס באוואוסטזיין אריבער די ריפאלגונג פון
די עלעמענטען, דאס ווערק ווערט דאן לעבענסלאז, פארלירט זיין חז.
אזוי פאסירט ניט בלוז מיט סטאטוען, וועלכע מיר זעהען יעדען טאג
ארום זיך, נאר אויך מיט א מוזיקאלישער פיעסע, אויב מען הערט זי
צו אפט אין איינער און דער זעלבער אויספירונג. די דאזיגע ערשיי-
נונג באשטעטיגט דעם בליק, אז ניט בלוז די עמאציאנעלע עלעמענטען
זיינען וויכטיג, אויך ניט בלוז זייער צוגיפנוס, נאר הויפטזעכליך דער
פראצעס פון זייער סוקצעסיווע צוגיפואקסען.

די דריטע פראגע איז וועגען די קאטעגאריעס פון דעם עסטעטישען
אביעקט. ענדגילטיג קען זי געלייזט ווערען בלוז דאן, ווען מיר וועלען
זיך פונאנדערקלייבען אין דער באדייטונג פון די עסטעטישע ווערטען.
די קאטעגאריע, ווי מיר האבען געזאגט, גיט דאך אביעקטיווקייט, ד. ה.
די מעגליכקייט צו שאצען. זי קען מען דעריבער פארשטעהען בלוז
דאן, ווען מען געהט ארויס פון דער דערקענטעניש פון דעם זין, וואס
ליגט אין דעם ווערק. דא קענען מיר בלוז צוגיפשטעלען פאקטען
מיט פאקטען און זעהען, אויף וואס זיי ווייזען אן.

קודם כל האבען מיר אין דער אימערשעפליכער פילאָרטיגקייט פון
די שטימונג-אימפרעסיע באגעגענט אזוינע איינדרוקען, וואס זיינען
נאהענט איינער צום אנדערען א דאנק זייער קוואליטאטיווער פאר-
וואנדשאפט; מיר האבען אויך געפונען אזוינע, ביי וועלכע די קוואל-

קונסט

ליטאטיווע דיפערענצען וואקסען אויס צו א קאנטראסט. דערביי האט זיך אונז געווארפען אין די אויגען, אז די פארוואנדשאפט פון די איינדרוקען הענגט טיילווייז ניט אפ פון דער ענליכקייט אדער אומענליכקייט פון די זינליכע פאקטען, דורך וועלכע זיי ווערען ארויס- גערופען. פארשיידענארטיגע זינליכע אייגענשאפטען קאנען ארויס- רופען נאָהענטע עמאציאנעלע אייגענשאפטען; און דער איינדרוק, וואס ווערט געשאפען דורך דעם געגענשאפטנליכען אינהאלט קאן זיין פארוואנדט מיט דעם איינדרוק פון מאטעריאל און פארם, ווי אויך פון די דיפערענציאלע אייגענשאפטען. אויף דעם באזירט דאך די מעגליכקייט פון קאמבינירען אזוי פיל העטעראגענישע פאקטארען אין יענער איינהייט, וואס עס שטעלט מיט זיך פאר דער עסטעטישער אביעקט.

צווייטענס האבען מיר געזעהן, אז די שטימונג-אימפרעסיעס פון דעם געגענשאפטנליכען פארמאגען א חוץ זייער אייגענער אינערליכער פארוואנדשאפט אויך אנדערע איבערגענומענע אופנים פון פארוואנד- שאפט, אזוינע, וואס זיינען א רעזולטאט פון די גענויע פארשטעלונגען וועגען די רעאלע אביעקטען. די פארהעלטעניש פון די רעאלע אביעק- טען איינער צום אנדערען שפיגעלט זיך אפ אויף די איבערגענומענע אנטפאטיעס און סימפאטיעס פון די געגענשאפטנליכע איינדרוקען. און דריטענס האבען מיר געפונען געוויסע דינאמישע פארהעלט- נישען ביי די שטימונג-אימפרעסיעס; זיי קאנען זיך באציען איינע צום אנדערען, ווי אנגעשטרענגטקייט און אויסלאדונג, ווי ציל און דער- גרייכונג, א דאנק דעם קאָארדינירען זיי זיך אין טעלעאלאגישע איינ- הייטען; און מיר האבען געפונען, אז די קלענערע איינהייטען ווארפען זיך אונטער די ברייטערע, וואס שליסען איין די ערשטע און, שטיינענ- דיג אויף אלץ העכערע שטופען, באטייליגען זיי זיך אין דער באשאפונג פון דער טעלעאלאגישער סיסטעם.

מיר האבען ווייטער געפונען, אז אט די דריי מינים פארהעל- טענישען בלייבען ניט אומאפהענגיג איינס פון דעם אנדערען, נאר אז די קוואליטאטיווע און איבערגענומענע ארטען פון פארוואנדשאפט און קאנטראסטען דינען די צילען פון טעלעאלאגישע קאמבינאציעס.

בראדער קריסטיאנסען

באקומען פון זיי א נייעם זין. זיי ערשיינען, נעמליך, דא אלס טאזן איינהייטליכקייט, אלס א ריכטונג צום אלעגמיינעם ציל, דא אלס שטער-
רונג צו דעם זיך ארויסגעוויזענעם שטרעבען, אלס ווידערשטאנד און
געגענוויירקונג. אלס צווישענדיגע רינגען קאנען זיי אריינקומען צווישען
די מאמענטען פון אנשטרענגונג און אנטשיידונג און צוזאמען מיט זיי
בילדען א טעלעאלאגישע ריי. לאמיר פאראייניגען אט די פאקטישע
- מאמענטען, כדי זיך אנצושטויסען אויף עפעס אן איינפאל פאר דער
לייזונג פון דער פראגע וועגען די קאטעגאריעס — און מיר וועלען,
גלויב איך, ניט זיין זעהר ווייט פון דעם, ווען מיר וועלען באהויפטען.
אז דאס וויכטיגסטע איז דעם עסטעטישען אביעקט איז די ט ע ל ע -
א ל א ג י ש ע ס ט ר ו ק ט ו ר .

אונזער אויספארשונג איז צו ענד. מיר האבען אפגעזוכט דעם
עלעמענט, די קאארדינאציע-פארם און די קאטעגאריע פון דעם עסטע-
טישען אביעקט. פילען מיר אבער א באפרידיגונג? מען קאן עס
קוים זאגען. עס פעלט עפעס, און עס דאכט זיך, אז דאס וויכטיגסטע
לאמיר א טראכט טאן וועגען דעם, וואס עס פעלט און מיר וועלען
עס געפינען: אונז איז נאך פרעמד דער באגריף פון דעם עסטעטישען
ווערט. מיר ווייסען די עלעמענטען, ווי אויך די סטרוקטור פון אט
די עלעמענטען. מיר פארשטעהען אבער ניט איינס: ווי אזוי קאן
אט דאס קאמפליצירטע גאנצע זיין שעהן אדער העסליך, זיין דער
טרעגער פון אן עסטעטישען ווערט? וואס האט דער סוקצעסיווער
צינויפגוס פון די טעלעאלאגיש אנגעשטרענגטע שטימונג-אימפרעסיעס
פאר א געמיינזאמעם מיט שעהנקייט? דאס האט זיך אונז קלאר
געדארפט ענטפלעקען, אויב מיר זיינען באמת אריינגעדروנגען אין
דעם עצם פון דעם עסטעטישען אביעקט.

יא, אזוי איז דאס. אבער מיר זיינען דאך גרייט געווען שלום
צו מאכען דערמיט, אז אונזער אויספארשונג זאל בלייבען אומפאר-
ענדיגט. וועגען דעם האבען מיר טאקע גערעדט. און שוין פון אנט-

פאנג, ווען מיר האבען אנגעצייכענט די אלגעמיינע סכעמע פון לייזען
 ביידע גרונט־פראבלעמען פון דער עסטעטיק, האבען מיר באמערקט.
 ווי אומצוטיילבאר פארבונדען עס זיינען צווישען זיך אט די פראב־
 לעמען — א דאנק דער פראגע וועגען די קאטעגאריעס. די דערקענ־
 טעניש פון דעם עצם פון דעם אביעקט קאן פארענדיגט ווערען בלויז
 צוזאמען מיט דער אויפקלערונג פון דעם זין פון דעם ווערט. ערשט
 אין דער ווייטערער אויספארשונג האבען מיר א רעכט צו ערווארמען
 א צופרידענשמעלענדע און פולע לייזונג פון דער פראבלעם פון דעם
 עסטעטישען אביעקט.

III.

דער עצם פון קונסט.

צו וואס דארפן מיר די קונסט? אויף אַט דער פראגע גיט יעדע
 עפאכע א באזונדערען ענטפער. און עס דאכט זיך, אז אזא פראגע
 איז דער פראביר-שטיין פון דער עפאכע, און דער ענטפער אויף איר —
 א קאנפעסיע. זי איז נאך מער ווי פאר דער קונסט סימפטאמאטיש
 פאר דעם דור גופא, וואס אנטפלעקט אין זיין דעפיניציע פון קונסט
 זיך אליין אין זיינע אייגענע צילען. דערפאר טאקע קאן קיין שום דור
 נישט איינהאלטען זיך פון א שמייכל פון סופעריאריטעט, ווען ער
 דערמאנט זיך אין די ענטפערס פון זיינע פארגעהער. אזוי שמייכלען
 מיר איבער דער בילדונגס-עפאכע, וואס איז אזוי פארקאפט געווארען
 פון איר חדר'שען פערדאנטיום, אז זי האט נישט געקאנט געפינען קיין
 אנדערע זאך אין קונסט, ווי א מיטעל צו בילדען און מאראליש אויס-
 בעסערען די מענשען. דאס האט שוין אונז די דערפארונג זינט יענער
 צייט גענוג אויסגעלערענט, אז גיט דא געפינען זיך די עסטעטישע
 ווערטען. די דידיאקטיק און די מאראל ווייזען זיך אונז אויס גיכער
 אלס א פארלייקענונג פון קונסט, אלס איר שטערונג. אבער גיט בלויז
 אויף אַט דער נעגאטיווער איבערצייגונג באזירט אונזער סופעריארי-
 טעט. עס איז פאר אונז גאר נישט קיין מי צו גיבען אויך א פאזיטיווען
 ענטפער. און אין דער אנווייזונג פון די ענדגילטיגע צילען פון דער
 קונסט אנטפלעקט אונזער דור, וואס איז צושפאלטען אין אלץ, אזא מערק-
 ווירדיגע אייניגקייט, אז אין אַט דער איינהייטליכקייט ליגט שוין דער
 באווייז פון אונזער גערעכטיגקייט. וואס זוכען מיר אין דער קונסט?
 אונזער דור ענטפערט: גענוס. דער עסטעטישער ווערט אנטפלעקט
 זיך אין דעם גענוס פון קונסט. דאס איז א גאנגבאר
 ווארט, וואס אונטער זיין צייכען ווערט היינט צו טאג אויסגעדריקט
 דער אנבאט און די נאכפראגע אויף קונסט. אויך איז די סאציאלע
 זוכענישען שטרעבען מיר צו „קונסט פאר אלע“, מחמת אלע האבען

בראָדער קריסטיאָנסען

א רעכט אויף גענוס. די קונסט גיט אַ פיינערען גענוס און מען נעמט אַז. אַז זי מאַכט ראַפּינירט און איידעל דעם, וואָס געניסט זי. אזוי ווערט דער גענוס פון קונסט אַ פליכט. די פּעדאָגאָגען רעדט מען איין דעם געדאַנק וועגען דער נויטיגקייט אַרײַנצופירען דאָס קינד פון דער פּריסטער יוגענד אין דער וועלט פון קונסט און אַנטוויקלען אין אים דאָס עסמעטישע געניסען פון דער נאַטור. מען פאַדערט, ווי עס לויטעט אַט דער זעלטענער אויסדרוק: „אַן ערציהונג, וואָס זאָל פירען דורך דער קונסט צו דעם גענוס פון דער נאַטור“. אין אונז טערשייד צו אַנדערע פאַרגעניגענס באַשענקען מיר דעם קונסט־גענוס מיט דעם עפּיטעט „נאַכעל“. איז דאָס טאַקע בלויז אַ באַשעהנונג־עפּיטעט? אָדער אין אים דריקט זיך אויס אַן אומקלאָר שפּירען פון אַן אַנדערער ווערטע־מאַס, פון אַזאַ, וואָס ליגט אויף יענער זייט פון גענוס? אָדער אפשר וויל מען מיט אים באַרוהיגען דאָס אומריינע געוויסען און אנגעזיכט פון אַ ניט געבעטענער אַסאַציאַציע פון ווער־טער, וועלכע קומען אזוי לייכט אין קאַפּ ביי די געשפּרעכען וועגען דעם גענוס פון קונסט; איז ניט גענוס אַ באַנאַליטעט?

דעם צווייפּעל אין דער העדאָניסטישער אויסטייטשונג פון די עסמעטישע ווערטען וועלען מענשען, נאַטירליך, פאַרטריבען מיט אַן אַנדער פראַגע: איז דען אין דער וועלט פאַראַן אַן אַנדער ציל פאַר דער קונסט אַחוץ פרייד און גענוס, וויבאַלד אויפקלערונג אין עמישע פאַרפולקאַמענונג איז ניט איר זאַך? אַז די קונסט באַשאַפט ניט קיינע עקאָנאָמישע ווערטען, ווי האַנדווערק און פראַדוקציע — וועגען דעם קאָן דאָך קיין צווייפּעל ניט זיין. די קונסט בלייבט אין דער ספּערע פון דעם אידעאַלען — און קאָן אימיצער אַנרופּען וועלכע עס איז אַנדערע אידעאַלע גיטער, אַחוץ די פאַלגענדע דריי: אויפקלער־רונג, מאַראַלישע פאַרפולקאַמענונג און ראַפּינירטער גענוס?

מען וועט זיך אפשר אויך דערביי פאַררופּען אויף דער וויסענ־שאַפט וועגען דעם זעלישען לעבען פון דעם מענשען. שוין פון אַ לאַנגער צייט האָט באַקומען בירגער־רעכט די דרייגלידערדיגע צעטייל־לונג פון די פּסיכישע ערשיינונגען: אויף אינטעלעקט, ווילען און געפיל. דאָס זיינען געווען די דריי זעלישע קרעפטען; און איצט,

ווען מען האט א סוף געמאכט צו דער לערע וועגען די קרעפטען, זיינען דאס דריי מינים איבערליכע איבערלעבונגען. אזוי צי אזוי, אבער אויך איצט, ווי פריער, נעמט מען אן, אז אין יעדערער פון אים די קרעפטען אדער פון די איבערלעבונגס-מינים, איז פארבארגען די מעגליכקייט פון א באזונדערען ווערט, אז אין יעדערען פון זיי דארף זיך געפינען א באזונדערער שפיץ, א באזונדערע פולקאמענהייט. אזוי אנטפלעקט זיך די דרייפאכע אויסשטראלונג פון אמת, גוטס און שענקייט: פולקאמענהייט אין דענקען, פולקאמענהייט אין ווילען, פולקאמענהייט אין געפילן. און די קונסט, אלזא, הענגט אפ פון דעם געפיל, ד. ה. פון פארגעניגען און ליידען.

ווייטער וואלט מען זיך, מסתמא, פאררופען דערויף, וואס עס זאגט די מאדערנע פסיכאלאגיע וועגען דעם עמאציאנעלען טאן פון די זינליכע עמפירונגען. זי איז געקומען צו דעם געדאנק, אז די זינליכע אויפגענוגען זיינען ניט בלויז קוואליטאטיוו פארשיידען, נאר אונטערשיידען זיך איינס פון אנדערען אויך דערמיט, וואס ניט אלע זיינען אין גלייכער מאס באפארבט מיט דעם געפיל פון פארגעניגען אדער ליידען; מאנכע איז א גרעסערער, מאנכע — איז א קלענערער. נו, און די וויכטיגקייט פון דער זינליכער אויפפאסונג פאר דער עסטעטישער קאנטעמפלאציע איז דאך אומבאשטרייטבאר. מיר באטראכט מען און מיר הערען, זיך פולשטענדיג אפגעבענדיג דער ראיא און דעם געהער — איז עס נישט דערפאר, וואס זיי זיינען באפארבט מיט דעם געפיל פון פארגעניגען? זויגען מיר דען ניט ארויס מיט דער ראיא און מיט דעם געהער די עמאציאנעלע טענער, ווי די בין דעם האניג פון די בלומען? דער עסטעטישער ווערט וואלט רעדוצירט געווארען צו דער סומע פון יענע קליינע אנגענעמע שאטירונגען, וואס זיינען ווי טראפעלעך האניג פארבונדען מיט איטליכער עמפירונג. דער עסטעטישער גענוס וואלט באשטאנען אין דעם צונויפקלייבען אים די מאמענטען פון פארגעניגען אין דער קאנטעמפלאציע. געבען פארגעניגען אין דער קאנטעמפלאציע — דאס וועט אויך, אלזא, זיין דער ציל פון דער קונסט.

די פסיכאלאגיע באשטעטיגט דאס נאך אויף אז אנדערען, אינדי-

בראדער קריסטיאנסען

רעקטען אופן. דער צוטרוי צו דער העדאניסטישער ערקלערונג פון די עסטעטישע ווערטען מוז שטארק באפעסטיגט ווערען. ווען מענטשן זעהען, ווי די פסיכאלאגיע נעמט אן און ווייטערע בא- ווייזען אט די טעאריע, אלס דעם פונדאמענט, אויף וועלכען זי בויט די געביידע פון דער „עסטעטיק פון אונזען“. אפילו דער עקספערימענט, וואס אימפאנירט אים מערסטען אין דער וויסענשאפט געפינט דא אנווענדונגס-פונקטען. די „עקספערימענטאלע עסטעטיק“ ארבייט אין דעם גייסט פון דער העדאניסטישער טעאריע און רופט ארויס די האפנונג, אז אין גיכען וועלען מיר באהערשען די געזעצען פון שעהנקייט אויף דעם זעלבען אופן. ווי די געזעצען פון דער עמפירישער נאטור. מיט גרלות'דיגער באשיידענקייט באגרענעצט מען זיך נאך דערווייל מיט די סאמע עלעמענטארע פראצעסען. מען פארשט, למשל, אויס די אנגענעמע און אומאנגענעמע פאלגען פון די איינדרוקען פון איינפאכע פיגורען. מען שרייבט און מען עקספערימענטירט פאר און געגען דעם גאלדענעם שניט, אין דער האפנונג, מסתמא, אז ווען עס איז וועט מען, ארויסגעהענדיג פון אט די עלעמענטען, דערנעהענטערען זיך צום פארשטעהן פון פירדיס'ען, דאנאטעלא'. רעמבראנט'ען. אדער אפשר האפען זיי נישט דערויף? אבער זיי מוזען דאך האפען, אנט וואלט דאך אט די גאנצע עקספערימענטירענדע קונסט געווען א זעלבסט-אפנארונג, נאך אן אומנויטיגע „וויסענשאפט פון דעם, וואס איז נישט ווערט צו וויסען“.

ווייטער וואלט די גענוס-טעאריע אויסער יעדען צווייפעל געקאנט אנווייזען אויף דעם פאקט, וואס עס איז נישטא קיין איין קונסט-ווערק, אין וועלכען עס זאל פעלען דער העדאניסטישער מאמענט. נישטא קיין איין קינסטלער און קיין איין קונסט-צווייג, וואס זאל זיך אינגאנצען אפזאגען פון עלעגאנץ. אבער גראד אויף אט דעם פונקט דארף דער צווייפעל ריכטען זיינע קלעפ, מחמת דא פאררופט מען זיך אויף פאקטען. איד אנערקען אהן ווייטערדיגע רייד, אז יעדעס קונסט-ווערק אנטהאלט העדאניסטישע מאמענטען, אבער איד באהויפט: ניט אין זיי איז דער ענדגילטיגער ציל פון דער קונסט, און די סומע פון פארגעניגען איז ניט דער קריטעריום פון ווערט.

איר געפין ניט קיין פראפארציאנעלע פארהעלטעניש צווישען דער מאס גענום אין דעם עסטעטישען ווערט. דער, פאר וועמען דעקאראטיוו-קייט איז ניט די קרוין פון קונסט, ווער עס שעצט העכער די אומגע-לומפערטע און גראבע שטריכען פון דעם יונגען דירער, איידער די גאנצע זיס-קלינגעוודיגקייט פון ריינאלדסען אדער לארענסען. דער מוז מעסטען מיט אן אנדער מאס. אויב די סומע פון פארגעניגען וואלט געווען דער קריטעריום פון קונסט, וואלטען גראד די טיפסטע קינסטלער שלעכט אויסגעהאלטען דעם עקזאמען. מחמת דוקא די, וואס זייערע פארמען זיינען אינהאלטסלאז און באנאל, שטייגען אריבער אנדערע מיט דער זיסער הארמאנישקייט פון די באזונדערע טיילען. בכלל וואלט די קונסט שווער געקאנט אויסהאלטען די קאנקורענץ פון גענום. וואס ניט מער גענום: גרינעוואלדס קרייצגינג, אדער א גוטער מיטאג מיט זעלענע וויינען? מען וועט, אפשר, זאגען — וועלענדיג זיך ארויסדרעהן — אז דער גענום פון א בילד איז „נאבעלער“ פון דעם אנדערען. נאר אויב דאס איז ניט קיין פשוט'ע פארשטאנדונג פון דער אייגענשאפט, וואס ווערט צוגעשריבען אויך דעם ווין, אויב מען פארשטעהט אונטער דעם א העכערע אפשטאונג פון פארגעניגען, גיבען אט די ווערטער אליין ארויס, אז עס איז פאראן עפעס אן אנדער מאסשטאב, און אז דאס פארגעניגען איז ניט דער לעצטער ציל פון דער קונסט.

דער נישט געניגענדער מאס, וואס שטיצט זיך אויף דער סומע פון פארגעניגען, וועט מען אפשר ברענגען צו הילף דעם פאסטולאט פון אלגעמיינער באדייטזאמקייט: דאס עסטעטישע פארגעניגען איז „אלגעמין באדייטזאם“, דאס שטעלט אים איבער דער אביעקטיווקייט פון דעם געוועהנליכען פארגעניגען. אבער דאס וועט זיין א שלעכטע טובה. קיין אלגעמיינע איינשטימיגקייט בנוגע צו עסטעטישע שאצונג גען באמערקט זיך ניט אין דער אמת'ען, און די פאסטולירטע אלגעמיינע באדייטזאמקייט האט ניט קיין שום זין ביי די העדאניסטישע שאצונג גען. באמת, וואס פאר א זין האט צו זאגען: דאס און דאס ווערס ניט טאקע נישט די מערסטע מענשען קיין שום פארגעניגען, אבער עס וואלט זיי געדארפט געבען?

בראָדער קריסטיאָנסען

דער זינליכער מאַמענט פון דעם פאַרגעניגען אין דעם קונסט-ווערק איז דאָס, וואָס מען באַצייכענט געוועהנליך אַלס „ש ע ה נ - ק י י ט פ ו ז פ א ר מ ע ז“. אין אַ גרעסערען אָדער קלענערען גראַד איז זי דאָ אין איטליכען ווערק, אָבער ניט איר גראַד באַשטימט די יעראַרכיע פון ווערטען. פאַראַן קינסטלער, וואָס שעצען זי באַזונדערס שטאַרק, אַנדערע מיידען זי אויס. דערפֿון איז נאָך ניט געדרונגען, אָז די לעצטע זיינען נידריגער פון די ערשטע. מען קאָן אין אַט דער הינזיכט פאַרגלייכען צווישען זיך באַזונדערע קינסטלער און גאַנצע פעלקער, און געפינען אונטער-שיידען אין דער באַגאַבטקייט, און אפשר אויך אין דער אינטענסיוו-קייט פון שטרעבען. די שעהנקייט פון פאַרמען איז כאַראַקטעריסטישער פאַר דער ראַמאַנישער קונסט, איידער פאַר דער דייטשער אָדער נידער-לאַנדישער. און רעדענדיג וועגען דער פאַרמאַלער באַגאַבטקייט, דע-קען די מערסטע דערביי וועגען דער פעהיגקייט צו שאַפען פאַרם-עלעגאַנץ. אָבער זי איז נאָך דורכאויס נישט קיין באַווייזן פון קינסטל-לערנישען טאַלאַנט, ווייל די שענקייט פון פאַרמען קאָמבינירט זיך צו אַפּט מיט דער טריוויאַלקייט פון זייער זין. דער פראַטעסט אַנט-קעגען די פאַרמאַליסטען איז אַפּט ניט קיין אַנדערע זאך, ווי אָן אַנטלויפען און אַ מורא פאַר דער פּוסטער שעהנער פאַרם. פון דער נידעריגער אַפּשאַצונג פון דער פאַרמאַלער שעהנקייט געהט מען לייכט איבער צו דער איבערשאַצונג פון דעם געעגנשטאַנדליכען אין דער קונסט, און מען באַמערקט ניט די וויכטיגע באַדייטונג פון דער פאַרם פאַר דעם ווערט פון ווערק.

עס איז ניט מעגליך צו קומען צו קיין ריכטיגען פאַרשטעהען און איינשטימיגקייט אין דעם רייד פון עסטעטישע ערשיינונגען, אויב מען קאָן ניט פונאַנדערגרענעצען צוויי זאַכען. ביידע האָבען זיי צו טאָן מיט דער פאַרם, אין ביידע פאַלען ווענדען מיר זיך אָפּ פון דער געגענ-שטאַנדליכער באַדייטונג פון די פאַרמאַלע אייגענשאַפטען. דאָס ערשטע — דאָס איז דער זינליכער חז, דאָס, וואָס מען רופט אָן ש ע נ ק י י ט פ ו ז פ א ר מ ע ז . אַזאַ קאָמבינאַציע פון זינליכע

אייגענשאפטען, וואס רופט ארויס די עמפינדונג פון עלעגאנץ און אנגענעמקייט. דאס צווייטע — דאס איז דער אויסדרוק פון דער פארם, איר שפראך, איר ריכטיגקייט פון עמאציאנעלע אייגענשאפטען. רעדענדיג וועגן דער פארמאלער באגאבטקייט, דארף מען אנווייזן, וועלכע פון די צוויי מען האט אין זינען, מחמת איינס איז ניט פארבונדען מיט'ן אנדערען. די איטאליענער האבען א טאלאנט צו דער שעהנקייט פון פארם, די דייטשען — צו איר טיפקייט און אויסדרוקספולקייט. די עמפינדליכקייט צו ביידע מאמענטען איז ניט אלע מאל גלייך: א מענטש קאן שפירען די עלעגאנץ און דעם חן פון די פארמען ביי די איטאליענער, אבער אים קאן זיין ניט צוגענגליך די שפראך פון די פרימיטיווען אדער פון דעם יונגען דירער. אזוי ווי ביידע מאמענטען זיינען אומאפהענגיג איינער פון דעם אנדערען, קאן עס לייכט פאסירען, אז זייער ניט-ענליכקייט זאל אויסוואקסען צו א חיפור. זיי קעמפען דאך פאר דער אויבערהאנט ביים קינסטלער. א שטארק פארציהען פון איינעם איז אומגיינסטיג פאר'ן צווייטען, יעדענ-פאלס איז א גלייכע פולקאמענהייט אין ביידע הינזיכטען זעלטען און שווער דערגרייכבאר. ווען דעם קינסטלערס געדאנק איז אינגאנצען געריכטעט אויף דער רייצענדער פארם, מוז זי ווערען אינהאלטלאז. דאס וועט זיין א רייזדעקאראטיווע קונסט. צוליב אט דעם ווידער-שפירן, וואס אנטשטעהט אזוי לייכט צווישען דער שעהנ-קייט און דעם אינהאלט פון די פארמען, האבען פילע קינסטלער און ווייט ניט די ערגסטע — אזא ווידערווילען צו דער ערשטער. די רייכקייט, דאס אינהאלטליכע איז אנטשיידענדיג פאר דעם עסטעטישען ווערט. עס איז ניט וויכטיג די גרעסערע אדער קלענערע אנציהעוודיגקייט פון דער פארם, עס איז וויכטיג, אז די פארם זאל זיין טיף-אינהאלטליך און אין איר עמאציאנעלען כאראקטער — זיין צוגעפאסט צו דעם ווערק, אלס גאנצעס. גרויסע קינסטלער צייכענען זיך ניט אלע מאל אויס מיט א שענערער פארם, אבער זייערע ווערק זיינען דורכגעדרונגען מיט א טיפקייט און אן אינהאלט-ליכקייט פון די פארמען.

מיר געפינען, אלא, ווירקליך די אנוועזענהייט פון אנגענעמע

בראדער קריסטיאנסען

עמפינדונגען. אבער מיר געפינען ניט קיין שום נויטווענדיגע אנטשפרע-
כונג צווישען זייער צאל און דעם ווערט פון דעם ווערק. דאס איז
די אורזאך פארוואס מיר באצווייפלען די העדאניסטישע אויסטייטשונג
פון די עסטעטישע ווערטען. צו דעם זעלבען קאן אונז פירען נאך אן
אנדער באטראכטונג. אין ערהאבענער קונסט באגעגענען מיר אפט דעם
שטריך פון ערנסטקייט און שטרענגקייט, וואס איז א קנאפער מחותן
מיט דער זוכעניש פון גענוס און מיט דער ערווארטונג פון אָנגענעמעס.
עפעס פראטעסטירט אין אונז קעגען דער באציהונג גראד צו די בעסטע
קינסטלער אלס צו די „מייסטערס פון פארגעניגען“. צו וואס וואלט
אין אזא פאל דער קינסטלער צו גרונד געגאנגען, בלייבענדיג געטריי
צו זיין קונסט אין אַרימקייט און אין נויט, דינענדיג איר ווי צו א
שטרענגען גאט, אויב די קונסט איז באשאפען צוליב גענוס און פאר
מענשען. וואס ווילען האבען גענוס? און וואלטען מיר ניט מיט פרייד
פארטיידיגט די בעסטע שאפונגען קעגען די איינגעגעסענע בעל-
תאוה'ס? פילען מיר דען ניט קלאר, אז די קינסטלערישע תאוה'דיג-
קייט פאראומרייניגט די קונסט און מאכט זי נידעריג.

אבער אויב דאס העדאנישע קאן ניט זיין דער ענדציל פון דער
קונסט און דאך איז עס פאראן אין יעדען ווערק, דאן קאן מען עס
בלויז פארשטעהען אלס מיטעל צו אן אונטערווארפענדען ציל. און
עס איז ווירקליך ניט שווער זיך אין אט דער הינזיכט פונאנדערצור-
קלייבען וועגען די פונקציעס פון דעם העדאנישען עלעמענט. דער
רייז פון דער פארם רופט צו דער קאנטעמפלאציע פון איר. די פארם,
וואס איז באפארבט פון פארגעניגען, ציט און שמידט צו זיך די
אויפמערקזאמקייט. די פארם קריגט די מעגליכקייט ארויסצואווייזען
איר גאנצען עמאציאנעלען אינהאלט, בעת אזוי וואלט דער בליק לייכט
אראפגעגליטשט זיך פון איר, און ניט געגעבען קיין צייט זיך צוצוהערען
צו דער שטים פון דער פארם. די שעהנקייט פון די פארמען קאן אויף
אזא אופן לייכטער מאכען דאס באנעמען דעם אינהאלט. דעריבער
קאן מען זיך ניט באגעהן אינגאנצען אהן דער זינליכער אַנציהעוודיג-
קייט. עס איז אבער שטענדיג דא די געפאר די לעצטע צופיל צו
אונטערשטרייכען און מאכען פון דעם מיטעל א זעלבסטציל. אין אזא

פאל ווערט די קונסט אומפארמיידליך פארפלאכט. אנשטאט צו באַ-
דינען דעם אינהאַלט, לייכטער צו מאַכען זיין אויפפאַכונג, טרעט די
שעהנקייט פון די פאַרמען פיינרליך אַרויס קעגען זייער אינהאַלט. דאָס
איז אַ טיפיש פאַלען פון דער קונסט. זי ווערט אנטאָרט צו דעקאָראַ-
טיווקייט, וואָס וואָלט פון דעם שטאַנדפונקט פון דער העדאָניסטישער
דאָקטרינ גראַד געדאַרפט באַדייטען דעם אפּאָגעי פון איר אַנטוויקלונג.

מיר פאַרמאָגען ניט קיין אויסדרוק, וואָס זאָל שטעהן פאַר דעם
עסטעטישען ווערט מיט דערזעלבער אומצווידרייטיקקייט, ווי, למשל,
דאָס וואָרט „רעאַליטעט“ שטעהט פאַר אַ געוויסען דערקענטעניש-
ווערט. אַם נאטירליכסטען באַט זיך אַז דאָס וואָרט „שעהנקייט“ און
ביז מיר קומען צו דער אויספאַרשנוג פון די עסטעטישע ווערטען איז
אַט דאָס וואָרט אומשעדליך. נאָר וויבאַלד מיר גרייטען זיך אויפצו-
קלערען דעם זין פון די ווערטען, האַבען מיר ניט קיין רעכט צו באַנוצען
אַן אויסדרוק, וואָס רופט אַזוי לייכט אַרויס מיספאַרשטענדענישען,
און אויף וועלכען עס דריקט אַ גאַנצע מאַסע פאַראורטיילען. מיר
זיינען נאָך גרייט שלום צו מאַכען דערמיט, אַז דאָס וואָרט „שעהנקייט“
ווערט באַנוצט ניט בלויז צו באַצייכענען די עסטעטישע ווערטען בכלל,
נאָר אויך אין אַן ענגען זין, פאַר אַ באַזונדער מין פון אַט די ווערטען,
ווען מען גרעניצט אַפּ דאָס שעהנע פון דעם ערהאַבענעם. וואָלט עס
נאָר אַזוי געווען! אָבער פיל געפערליכער איז די פאַרביןדונג פון אַט
דעם אויסדרוק מיט אַזוינע מאַמענטען, וואָס ווויזען זיך אַרויס אַלס
זייטיג אין אומוויכטיג פאַר דער עסטעטיק. ער קאן דאָן דעם פאַרשער
אַראָפּשלאָגען פון דעם דרך הישר. ווערטער זיינען שטאַרקער ווי גע-
דאַנקען. און טעאַרעטישע טעות'ען קומען אָפט אַרויס פון דער פיל-
באדייטיגקייט פון די באַנוצטע אויסדרוקען. אָבער אין דער אַלטעג-
ליכער שפראַך וועגען אריבער גראַד אַט די זייטיגע באדייטונגען.
דאָס, וואָס מען באַצייכענט געווענליך
אַלס שעהנקייט, האָט דירעקט גאָר ניט צו

בראדער קריסטיאנסען

טאז מיט דעם עסטעטישען ווערט. מיר האבען זיך נאך וואס פארנומען מיט איינער פון אזוינע זייטיגע באדייטונגען, וועלכע טראגט טיילווייז די שולד פאר דער טעאריע פון דעם עסטעטישען העדאניזם. א „שעהנע פאָרם“ איז, ווי מיר האָבען געזעהען, בלויז אַ מיטעל און נישט דער ענדציל, דורכאויס ניט דער באַשטימענדער מאַמענט פאַר דעם עסטעטישען ווערט, אָדער אפילו אידענטיש מיט אים. די שעהנקייט פון די פאָרמען דינט בלויז, כדי צו ווייזען אַ וועג דער אויפמערקזאמקייט. מיט איר הילף ווערט בלויז פאַרלייכטערט די אויפפאַסונג פון דעם, וואָס די געגעבענע פאָרמען אַנטהאַלטען. די קונסט ווערט אַנטאָרט און פאַלט, ווי נאָר מען הויבט אָן צו גלויבען, אַז אין איר איז דער ענדציל.

חוץ דעם, איז דער אויסדרוק „שעהנקייט“ פאַרבונדען אויך מיט דעם געגענשטאַנדליכען אין אַזא זין, וואָס פאַלט ניט צענויף מיט דער עסטעטישער אַפּשאַצונג. מיר רעדען, צום ביישפּיעל, וועגען דער שעהנקייט פון א מענש. וואָס פאַרשטעהען מיר אונטער דעם? קורם כל דאָס זעלבע, וואָס איז דעם ערשטען פאַל, אַ געוויסע שעהנקייט פון פאַרמען: אַ רייז פון די שטריכען, אַ ווייבקייט פון די פאַררונדעלטע ליניעס, צאָרטע פאַרב פון פנים, אַנגענעמע עלאַסטישקייט פון די באַוועגונגען. אָבער דערצו קומען אַנדערע באַשטימענדע מאַמענטען. דער וויכטיגסטער איז געוועהנליך פאַלגענדער: אין דער אויסערליכ-קייט פון דעם מענש לייכט דורך די קערפערליכע און זעלישע געזונט-קייט. אַ האָרב קאָז האָבען באַצויבערענדע קאָנטורען, ער בלייבט אָבער אַלץ אַ פאַרקריפּלונג. אַפט קומט נאָך צו אַ צווייטער מאַמענט: די געשלעכטליכע אַנציהעוודיגקייט, דער עראַטישער רייז. און דאָן אויך אַ דריטער: די אויסערליכע סמנים פון סאַציאַלען אַריסטאָקראַטיזם, אַלע יענע אייגענטימליכקייטען אין די קערפערליכע פאַרמען, אין דער פיזיאָנאָמיע און מימיק, מיט וועלכע דער הערשענדער קלאַס אונטערשיידט זיך פון די סאַציאַל-אונטערגעוואָרפענע.

פון אַט די דריי אָדער פיר מאַמענטען ווערט צענויפגעשטעלט דער באַגריף פון שעהנקייט. ער ענדערט זיך אומפאַרמיידליך לויט דעם, וואָס פאַר אַ מאַמענט עס ווערט שטאַרקער אונטערגעשטראַכען.

חויז דעם איז יעדער פון אט די מאמענטען פארענדערליך און פאר זיך. און אנגענעם אויסזעהען, למשל, ווערט נאטירליכערהייט פאר-שיידען אויפגעפאסט פון יעדער ראסע. דערמיט ערקלערט זיך, פאר וואס עס איז ניט מעגליך איין אלגעמיינער אידעאל פון מענשליכער שעהנקייט. יעדעס פאלק און יעדער דור באשאפט זיך אן אנדערען שעהנקייט-אידעאל. דערפון האט מען געוואלט גורם זיין די פארענדער-ליכקייט און די פארשיידענקייט פון די עסטעטישע ווערטען. דערצו האבען מיר ניט קיין שום רעכט. מחמת אט דער שעהנקייט אידעאל האט גארניט צו טאן מיט דעם עסטעטישען ווערט. פון אט דעם אידעאל ווענדט זיך פון זיין זייט דער גרונדטיף פון דער קליידונג, וואס דינט, וועניגסטענס ביי דער פרוי, צו פארשטארקען און אונטער-צושטרייכען די שענקייט. לויט דעם, וועלכער פון די שענקייט-פאקטארען עס טרעט ארויס אויפ'ן ערשטען פלאץ, באקומט די קליידונג א וועזענטליך-אנדערען כאראקטער. די אונטערשטרייכונג פון נאכעל-קייט דריקט זיך אויס אין א קאסטיום דורך זיין באשיינפערליכער ניט-צוגעפאסטקייט צו עקאנאמישער ארבייט, אדער אין דער רייכקייט פון דעם געוואנד, אלץ איינס צי עס איז אמת'ע רייכקייט אדער נאכ-געמאכטע. די אונטערשטרייכונג פון דעם סעקסועלען באשאפט יענע אנאמאליעס, וואס שמעלען ארויס מיט א קארקאטורישער שארפקייט די געשלעכטליכע אונטערשיידען. און פארקערט: ווי נאר מען הויבט אן מער צו שעצען געזונטקייט און לעבענספעהיגקייט, באווייזען זיך „רעפארמען“ פון קליידונג. אונזער דור איז אפילו אין זיין קליידונג ווייט פון איינהייט, און מיר זענען עדות פון א קאמישער קאנקורענץ צווישען אט די דריי גרונדטיפען, וואס קיינער פון זיי שמעהט ניט אין קיין שום נויטווענדיגער פארבינדונג מיט דעם עסטעטישען ווערט. אז די אנציהעוודיגקייט פון א שעהן פנים און די רייכקייט פון קליידונג זיינען ניט גענוג פאר דער באשפונג פון א ווערט אין א קונסטווערק האבען קלאר באוויזען יענע מאלערס און סקולפטארען, וואס האבען זיך א סך פארנומען מיט אט די זאכען. די גריכישע פלאסטיק האט, אמת, דערגרייכט איר פולקאמענהייט אין דער פאר-שמעלונג פון א ג ע ט ו ע נ ע פ י ג ו ר ען, אבער דאס האט זי צו

בראָדער קריסטיאנסען

פאַרדאַנקען בלויז דער טיפּקייט און אויסדריקליכקייט פון די פאַרשען, וועלכע רעדען צו אונז מיט אַ שפּראַך, וואָס איז אוממיטעלבאַר, ווי מוזיק. דאָס קלייד שאַפט רייכערע מעגליכקייטען פאַר דער פאַרם, ווי דער אַנטבליזטער קערפּער. מען האט זיך גע'חדוש'ט איבער דעם, וואָס די שעהנקייט, וואָס אין דעם געגענשטאַנד גופא, איז ניט גענוג פאַר דער ווערטפולקייט פון דעם פלאַסטישען ווערק. פאַרוואָס קאָן דער פאַרטערט פון אַ שעהנער פרוי זיין אָן און פאַר זיך ניט שעהן? די אורזאך איז לייכט צו געפינען: מיר פאַלען דאָ אַריין צוליב דער פאַרפירערשער אידענטישקייט פון די אויסדרוקען. די געגענשטאַנד ליכע שעהנקייט און דער עסטעטישער ווערט זיינען באַגריפען, וואָס דעקען ניט איינער דעם אַנדערען, וואָס פאַלען אפילו טיילווייז ניט צענויף. די געענגשטאַנדליכע שעהנקייט איז, אויב איר ווילט, נאָך וועניגער פאַרבונדען מיט קונסט ווי די שעהנקייט פון פאַרמען. דאָס איז אינגאַנצען אַן אויסער-עסטעטישער ווערט און מיר האַבען שוין אויבען געוויזען, אַז דאָס געגענשטאַנדליכע איז ניט אימשטאַנד אַרייַ בערצוטראַגען זיינע אויסער-עסטעטישע ווערטען אויף אַ קונסטווערק, צוגעבען זיי אַן איינפלוס אויף דעם עסטעטישען ווערט. אונזער אַנאַליז פון דער מענשליכער שעהנקייט דעקט אויף דעם קערן פון אַט דעם באַגריף. אַחוץ דעם העדאַנישען בייגעשמאַק פון דעם זינליכען חן פון דער פאַרם שפילען דאָ אַ וויכטיגע ראָלע די לעבענס-אינסטינקטען. די געזונטע לעבענסכפּעהיגקייט, די געשלעכטליכע אַנציהעוודיגקייט אָדער די נאַבעלקייט פון די, וואָס זיינען אַרויס די זיגער אין דעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ — אַט די אַלע מאַטיווען וואָרצלען אין דעם ווילען צו לעבען. אויף אַזאַ אופן ערשיינט די געגענשטאַנד ליכע שעהנקייט אַלס אַיינע פון די צווייגען פון די לעבענס-ווערטען. כדי דאָס צו באַווייזען, איז ניט נויטיג קיין ביאָלאָגישע ספּעקולאַציע אָדער דער דאָרווייזניש, וועלכער האט אַריינגעטראַגען ניט קיין קליינע צומישעניש דורך דעם, וואָס ער האט אַרויסגערוּפּען פאַרוזכען פון אַן עוואָלוציאָנערישער ערקלערונג אויפ'ן עסטעטישען געביט. דאָס איז געווען אַ נאַרישע אונטערנעמונג, וואָס האט זיך פאַרפאַלנטערט אין דער צוויידייטיגקייט פון דעם

קונסט

וואָרט „שעהנקייט“, און וואָס האָט אַהן קאַרעגירונג געמאַכט אַ וואָל-נאַרען וואָרט-געברויד פאַר דעם פּונדאַמענט פון וויסענשאַפט. צווישען דעם לעבענס-אינסטינקט און דער קונסט איז ניטאָ קיין קייט פון קאַנטינואַטעט, דער עסטעטישער ווערט און די געגענשאַטאַנדליכע שעהנקייט זיינען ניט אידענטיש.

דאָס מיינט נאָך ניט, פאַרשטעהט זיך, אַז די געגענשאַטאַנדליכע שעהנקייט דאַרף פאַרטריבען ווערען פון דעם קונסט-ווערק. זי איז אָבער ניט דער עסטעטישער ווערט און דער לעצטער ווערט דורך איר ניט באַ-דינגט. אַ ווערק, וואו זי דאַמינירט, קאָן זיין אומערטרעגליך מיאוס, אַ ווערק, וואו זי פעלט, קאָן פירען צו די העכסטע גרעניצען פון פול-קאַמענהייט. דאָרט, וואו מען לאָזט זי צו, קאָן זי זיך אויסדריקען אויף אַ צווייפאַכען אופן. קודם כָּל אין דעם אינהאַלט, צוזאַמען מיט די רעאַלע מאַמענטען פון די לעבענס-אינטערעסען; זי ווירקט דאָן, הייסט עס, ווי יעדער אַנדער מין פון די געגענשאַטאַנדליכע איינדרוקען. צווייטענס: אַלס דער אינערליכער רייז פון דער פאַרם ציט זי צו דעם בליק און שמידט אים צו זיך; אויף אַזאַ אופן העלפט זי דאָס ווערק אויפצופאַסען. אָבער עס פאַרשטעהט זיך, אַז פילע קינסטלער זאָגען זיך גערן אַפּ פון אַזוינע צוציהונגען, כדי ניט אַוועקגעשטעלט צו ווערען אויף איין ברעט מיט די אינהאַלטלאָזע, זיסנקע מאַלערס, פון דער אַנדער זייט פאַדערט דער געבילדעטער עולם די געגענשאַטאַנד-ליכע שעהנקייט, באַזונדערס פון דעם נאָבעלען טיפּ. און אַט די פאַדע-רונג ווערט אַ פאַרבליענדענער פאַראורטייל ביי אַ פאַלק, וואָס איז באַשאַנקען מיט דער וואַקסענער עקשנות פון די יאָפּאַנער.

מיר געפינען נאָך איין, דריטען, באַגריף פון שעהנקייט אין אַן אומגעזעצליכער צענויפפלעכטונג מיט די עסטעטישע ווערטען, און דערביי איז דאָס אַזאַ באַגריף, וואָס ווערט די קינסטלער געשטעלט אַלס פליכט. ער ווערט דעריבער באַזונדערס באַמערקבאַר ביי די זיך אָפט ווידערהאַלענדיגע פאַרויכען פון אים פטור צו ווערען. פאַראַן

בראדער קריסטיאנסען

קינסטלער וואס רעוואלמירען קענען אט דער פליכט און זיי שטעלען זיך „אויף יענער זייט פון שעהנקייט אין העסליכקייט“. דא האט מען אין זינען א דריטען באגריף פונ'ם ווערט. און זיי קריגען שטענדיג די שטיצע פון די טעאָרעטיקער, וואָס באַווייזען אויף ביישפּילען די נישטיגקייט פון שעהנקייט און העסליכקייט. אַט דער באַגריף גרעניצט זיך אפשר לויט'ן אינהאַלט מיט דעם שוין אָנגעוויזענעם, אָבער ער איז פון אַ גאַנץ אַנדערער אַפּשטאַמונג. עס רעדט זיך וועגען דעם „קלאַסישען“ טיפּ פון שעהנקייט. דאָס איז אַן אַריבערגענומענע פאַרם, אַריבערגענומען פון דאָרט, וואו די געגעבענע עפאָכע זוכט אירע קלאַסישע מוסטערען. באַשטימטע אייגענשאַפטען פון דעם געגענ־שטאַנדליכען, וואָס זיינען באַראַקטעריסטיש פאַר די קלאַסיקער, ווערען באַטראַכט אַלס דאָס געזעץ פון שעהנקייט, ווי, למשל, דער פרויען־טיפּ פון דעם שפּעטערען רענעסאַנס, אָדער די קערפּער־ליניעס פון דער גריכישער פלאַסטיק פון דעם מיטעלען פּעריאָד. אַ געוויסע אויסער־ליכע קאָארדינירונג מיט די געגענשטאַנדליכע שטריכען פון דער קלאַסישער קונסט ווערט די נאָרמע פון שעהנקייט. דער דאָזיגער געזעץ, ווי עס איז ניט שווער צו פאַרשטעהן, איז פולשטענדיג העטעראַנאָמיש. ער שטעהט דעריבער ניט אין קיין שום אינערליכען צוזאַמענהאַנג מיט דעם איטאַנאָמישען עסטעטישען ווערט, און קאָן פונקט אַזוי וועניג העלפּען באַנעמען דעם עסטעטישען ווערט, ווי די אויבער־דער־מאַנטע באַגריפען פון שעהנקייט. און די קינסטלער רעכעלירען מיט פולען רעכט קעגען אים. זיי מאַכען בלוז דעם טעות, וואָס זיי מיינען, אַז קלוגע מענשען קאָנען גאָר שטעלען זיי אַזוינע פאַדערונגען.

מער זעהען אויף אַזאַ אופן, אַז איבער דעם וואָרט „שעהנקייט“ איז אָנגעוואַקסען אַ מאַסע פרעמדע באַדייטונגען, און אַז דאָס, וואָס ווערט געוועהנליך באַצייכענט אַלס שעהנקייט אין לעבען, ווי אויך אין ביכער וועגען קונסט, האָט מיט די עסטעטישע ווערטען קיין שום אַדער זעהר וועניג שייכות — אַזוי וועניג, אַז זי קאָן אפילו ווערען פיינדליך דעם עסטעטישען. מיר האָבען פאַר זיך ערשמענס: די פאַרמאָלע שעהנקייט, דאָס הייסט דאָס זינליך־אָנגענעמע, דעם רייז פון די פאַרמען; צווייטענס, די געגענשטאַנדליכע שעהנקייט, אַ צווייט

פון די לעבענס-ווערטען; און דריטענס: די קלאסישע שעהנקייט, וואס איז דורכאויס א העטערעאנאמישער ווערט. מיר וואלטען זיך געפונען אין דער קלעם פון אלע פאראורטיילען, וואס זיינען דערמיט פארבונדען, אויב עס וואלט אונז איינגעפאלען צו פארטרויען זיך די אנווייזונגען פון אט דעם טערמין. דער באגריף פון פארמאלער שעהנקייט וואלט אונז צוריקגעבראכט צום עסטעטישען הערעניש; דער באגריף פון געגענשטאנדליכער שעהנקייט וואלט אונז אנגעהאנגען דעם בליק, אז די קונסט איז א צווייגעל פון די לעבענס-ווערטען; און דער באגריף פון קלאסישער שעהנקייט וואלט געשטעלט אין סכנה דעם באגריף פון אויטאנאמיע. מיר וועלען דעריבער בעסער רעדען — אביסעל צו בארעדעוודיג — וועגען „עסטעטישע ווערטען“, אנטשטאט וועגען „שעהנקייט“. די קלארקייט און איינדייטיגקייט פון אן אויסדרוק איז דאך וויכטיגער ווי די קורצקייט און געשלאסענקייט פון דער שפראך.

די פראגע וועגען דעם זין און באדייטונג פון די עסטעטישע ווערטען קאנען מיר אוועקשטעלען אויך אין אזא פארם: וואס זיינען די ענדצילען פון דעם קינסטלערישען שאפען? דא עפענט זיך א וועג, וואס ערלויבט וועניגסטענס זיך צו דערנעהענטערען צו דער לייוונג פון דער אויפגאבע, כאטש ניט אינגאנצען צו דערגרייכען זי. ווען אונז וועט נעמליך געלינגען אויפצוכאפען, ווי די קונסט קעמפט מיט דעם אריינדרינגען פון פרעמדע עלעמענטען אין איר, און מיט וואסערע עלעמענטען זי ראנגעלט זיך, וועלען מיר אפשר זיך אנשטויסען אויף דעם ענטפער, וואס אייגענטליך עס האט פאר איר די הויפט-באדייטונג. אויב דאס קונסט-ווערק אנטהאלט אין זיך עפעס געגענשטאנד-ליכעס דאן פארלירט אט דאס געגענשטאנדליכע, ווי פילע האבען שוין באמערקט, דעם כאראקטער פון רעאליטעט. די קונסט וויל ניט ארויס-רופען קיין איינדרוק פון רעאליטעט, זי וויל בלויז א „שיינבארקייט“ פון דעם ווירקליכען, ווי עס איז אנגענומען זיך אויסצודריקען. דאס נעמט זיך ניט פון דער אומפעהיגקייט פון דער קונסט. אז מיט די

בראדער קריסטיאנסען

מיטלען, מיט וועלכע די קונסט אפערירט, קאן מען זעהר לייכט ארויס-
רופען אילוזיעס — דאס באווייזען די וועקס-פיגורען און די פאנאראמע
דאס פעלען פון דער אילוזיע איז אויך ניט קיין צופעליגע פאלגע פון
וועלכע עס איז אנדערע אויסרעכענונגען; ניין, די קונסט זאגט זיך
באוואוסטזיניג אפ פון דער אילוזיע. און דאס ניט אזוי, ווי מען
מיידט אויס עפעס איבעריגעס, ווייל די קונסט זשאלעוועט אירע
כחות; די אילוזיע ווערט אויסגעמידען, ווייל זי שטערט. דאס
באווייזען געוויסע פאקטארען, וועלכע ווערען אריינגעפירט מיט דעם
ציל צו באזייטיגען די אילוזיע, נעמליך אלץ, וואס דינט צו אינאלירען
דאס קונסט-ווערק, ד. ה. אפצושיידען עס פון זיין רעאלער אומגעבונג.
אין דער פלאסטיק, וואו די אילוזיע צווינגט זיך פון זיך אליין ארויף,
איז עס דער פערעסטאל, די וויסע קאליר, אדער די אומרעאלע באפאר-
בונג פון דעם מאטעריאל; אין דער פאעזיע — די געשמירטע שפראך;
אין דער דראמע — די ראם פון דער סצענע גופא, וואס צעשטערט די
אילוזיע. א סטאטוע, וואס איז אזוי אוועקגעשטעלט און באפארבט,
אז מען קאן זי אננעמען פאר דער ווירקליכקייט, פארלירט איר עסטעי-
טישע ווירקונג. די מעגליכקייט פון דעם עסטעיטישען ווערט — די
„אביעקטיווקייט“ — ווענדט זיך דעריבער אן דער אויסמיידונג פון
דער אילוזיע. אבער פארוואס? זוכענדיג דעם נעהנסטען גרונד דער-
פאר האט מען אויסגעפונען אזא פארמולע: די קונסט פאדערט א
ניט-פאראינטערעסירטע קאנטעמפלאציע. אין דער צייט פון דער עס-
טעיטישער איבערלעבונג דארף דעם סוביעקטס ווילען שווייגען. עס
דארף ניט אנטשטעהן קיין וואונש, קיין דראג, קיין ליבע, קיין האס,
עס דארף ניט זיין קיין שרעק און קיין האפנונג. אט איז אויפגע-
מאלט אויבס; איד — דארף ניט טראכטען וועגען דער זיסקייט פון
דעם טעם, איד דארף עס ניט וועלען אויפעסען. אט זענען בלומען:
איד דארף ניט וועלען אפרייסען זיי צו באשעהנען מיט זיי מיין צי-
מער. אט איז א געפעכט: איד דארף ניט וועלען אריינמישען זיך,
פונאנדערנעמען די פעכטערס, העלפען. אויב מיר וואלטען אנגענומען
די קונסט אלס ווירקליכקייט — מעג אפילו דערביי קיין שום האנד-
לונג ניט נאכפאלגען — וואלטען ווילען און דער וואונש פארט אויפ-

געוועקט געווארען. אבער אין אַנגעזיכט פון קונסט דאַרף דער ווילען שווייגען. איר דאַרף זיך אינגאנצען פאַסיוו אָפּגעבען דער קאַנטעמפּלאַציע. אויף אַזאַ אופן האַבען מיר געפונען די שטערנישע, קעגען וועלכער עס קעמפט די קונסט: די ערואַכונג פון דעם ווילען אין דעם צושיער. ניט צוצעלאָזען אים — דאַס איז די אויפגאבע פון די מאַמענטען, וואָס צעשטערען די אילוזיע.

אבער פאַרוואָס ווערט די קאַנטעמפּלאַציע געשטערט דורך דעם אייגענעם ווילען? פאַרוואָס דאַרף דער ווילען שווייגען? עס קאַנען זיין דריי השערות. אפשר איז די ריה — א זעלבסטזיך; דאן ליגט די באדייטונג פון דער קונסט טאַקע אין דעם ברענגען דעם ווילען צום שווייגען, צו זיין באפרייאונג פון זיך אליין. די דאָזיגע היפּאָטעזע קאַן אַננעמען בלויז א ראדיקאַלער פעסימיסט, וואָס זעהט די שלעכטס־קייט פון דעם ווילען אָן און פאַר זיך, און שטרענג גערערט, גיט די דאָזיגע היפּאָטעזע ניט צו קיין שום פּאָזיטיווען ווערט. דער שפּיל מיט א צווייפאכער פאַרניינטונג פירט ביי דעם פעסימיסט ניט צו קיין שום באַיאָהונג. פאַרגעניגען און ליידען זענען ניט קיין דיאַמעטראַליש געגן גענעצליכע באגריפען. אויב יעדע לינדערונג פון ליידען וואַלט מיט זיך פאַרגעשטעלט א פּאָזיטיווען ווערט, וואַלט מען געמוזט אַננעמען, אַז אין דעם יסוד פון אלץ אין דער וועלט איז פאַראַן אן אומאויס־שעפליכער קוואַל פון פאַרגעניגען, וואָס פילט גלייך אויס יעדע פוסט־קייט. חוץ דעם דאכט זיך מיר, אַז דער וואָלונטאַרוסטישער פעסי־מיזם איז אינערליך ניט־אויסגעהאַלטען. דער דראַנג אלס וואַרצעל פון אַלע ווערטען, וואָס זענען באדייטזאם פאַר דעם סוביעקט, קאַן אָן און פאַר זיך ניט אונטערגעוואַרפען ווערען ניט צו קיין פּאָזיטיווער און ניט צו קיין נעגאַטיווער אַפּשאַצונג. בלויז די באַפרידיגונג און די איינצאמונג פון דעם אינסטינקט באַשאַפען עפעס ווערטפולעס און ניט־ווערטפולעס. אבער דער פאַרלאנג קאַן אלס אַזוינער ניט זיין פיינדר־ליך צו דעם ווערט. אדרבא, דער פאַרלאנג איז דער באַזיס פון אַלע ווערטען, מחמת קיין שום ווערט איז ניט דענקבאַר אָהן אַז אינסטינקט־טיווען פאַרלאנג. בלויז די שמערונג פאַר דעם אויסשפרייטען זיך

בראָדער קריסטיאַנסען

פון דעם דראַנג, בלויז די הינדערניש אויפ'ן וועג צו זיין פארווירקט
ליכונג, איז א נעגאטיווער ווערט.

די צווייטע השערה באשטעהט אין פאלגענדען: די זעלבשטענדיג
גע באוועגונג פון דעם ווילען וואלט געקאנט שטערען דעם אקט פון
עסטעטישער אויפפאסונג. אפשר דארפען מיר בלייבען פאסיוו, כדי
מיר זאלען זיך קאנען רוהיג אפגעבען צום איינפלוס פון דעם ווערק.
מיר דארפען זיין אומבאוועגליך, ווי דאס געפעס, וואס דערהאלט געד
שאנקען. עס פארשטעהט זיך, אז אט דער עלעמענט שפילט זיין
ראלע. דער עסטעטישער אביעקט פאדערט א גענויע אויפנעמונג פון
אלע זינליכע דאטען. מיר דארפען מיט מער אויפמערקזאמקייט בא-
אבאכטען, ווי ביי דער עמפירישער אויפפאסונג. ביי דער פראקטי-
שער ענגשאפט פון אונזער באוואוסטזיין איז עס גענויס באקוועמער,
ווען אונזער אויפמערקזאמקייט ווערט ניט אפגעצויגען דורך די ווירק-
ליכע באוועגונגען פון דעם ווילען, ווען דאס פעלד פון באוואוסטזיין
בלייבט אינגאנצען פריי פאר דעם עסטעטישען אביעקט. מען דארף
דעריבער דעם דאזיגען מאמענט אומבאדינגט נעמען אין אַנבאטראכט.
דאך קאן ער פארט ניט זיין דער וויכטיגסטער גרונד פאר אונזער פאר-
כאט. ווען איד קוק אויף א בילד, פיל איד דאך אפט דעם פארלאנג
צו באזיצען עס; אפטמאל פיל איד א שטארקען, פאדערענדיגען
דראנג, וואס ווירקט, פארשטעהט זיך, ווי א שטערונג, מחמת ער מאכט
ענגער דאס פעלד פון באוואוסטזיין. דאך שיינט אט די שטערונג צי
זיין גאנץ אומבאדייטענד. דעריבער איז עס ניט אלץ איינס צי דער
אויפגעוואכטער פארלאנג איז געווענדט צום ווערק אלס אזוינעם, ד. ה.,
ווען איד וויל אים קריגען, אדער מיין אינטערעס איז פארבונדען מיט
דעם פארגעשטעלטען געגענשטאנד — כאטש פאר דעם פעלד פונ'ם
באוואוסטזיין איז צווישען ביידע פאלען ניטא קיין שום חלוק. דער
פארבאט באציט זיך בלויז אויף דעם ווילענס-אינטערעס, וואס איז
ארויסגערופען דורך דעם פארגעשטעלטען געגענשטאנד, וועלכער בא-
טייליגט זיך אין דער באשאפונג פון דעם עסטעטישען אביעקט, און
וואס וואלט איז דעם לעצטען צוזאמען
מיט זיך גופא געקאנט אריינציהען אויך

דעם מיט אים פארבונדענעם אינטערעס.
הייסט עס, אז עס האנדעלט זיך אום דעם, אז צו דער איבערלעבונג
פון דעם עסטעמישען אביעקט זאל ניט צוגעמישט ווערען די ווילקיר-
ליכע באוועגונג פון דעם ווילען — און ניט בלויז דערפאר, וואס דאס
יואלט פארענגט דאס געגעסענע פעלד פונ'ם באוואוסטזיין. הייסט
עס, דער עסטעמישער אביעקט קאזניט
געהן צוזאמען מיט דער ווירקליכער בא-
וועגונג פון דעם ווילען.

און דא אנטשטעט פון זיך אליין די דריטע היפאטעזע. מיר
דארפן אינדער'אמת'ען בלויז א טראכט טאן וועגען דעם, אז די וויל-
קירליכע באוועגונגען וועלען באזונדערס שטערען אין אלע יענע פאלען,
וואו צו באהערשען די באוועגונג, צו פיהרען — געהט אריין אין דער
אבזיכט פון דעם שאפער. ווען מען וויל עפעס דערפיהרען צו א גע-
וויסען צי, דארף דער „עפעס“ פארבלייבען רוהיג, זיך פאסיוו אפגע-
בען די אנטפירענדער האנט. אויף דעם ווינקט אפשר אן דער פאר-
באט, וואס ווערט ארויפגעלייגט אויף די ווילענס-אינטערעסען: מין
ווילען דארף זיין שטיל, כדי א פרעמדענס ווילען זאל אויף מיר פאר-
וירקליכט ווערען. אין אזא פאל וועט די עסטעמישע איבערלעבונג
באדייטען די לייטונג פון דעם ווילען, די פאסיווע באוועגונג פון מין
ווילען צו א געוויסען צי, אפשר אויך די דערגרייכונג פון דעם ציל—
אבער אהן מין אייגענער אקטיווקייט. דאס וועט זיין א פאסיווער
אויסדרוק פון דעם דראנג. געוויס אין קורצ-געפאסטע ווערטער
קלינגט דאס פארדאקסאל, און אין דעם בוכשטעבליכען זינען אין
עס א ווידערשפרוד. דאס אויסדריקען זיך פון דעם דראנג אין דאך
אידענטיש מיט אקטיווקייט און די דעפיניציע „פאסיוו“ קאן דערצו
ניט אָנגעווענדט ווערען. גענויער וועלען מיר אינזער היפאטעזע פאר-
מולירען אויף אזא אופן: דא האנדעלט זיך עס אום דעם, אז יענע
פארשידענארטיגע איבערלעבונגען פון אָנגעשמערענטקייט און אויס-
לאָונג, וואס אַנטשטעהען געוועהנליך אין דעם אויפגעוואכטען דראנג,
און אין וועלכע מיר דערקענען אונזער אייגענע אקטיווקייט: די ערש-
טע, לייכטע רעגונג פון פארלאנג, דער אָנגעשמערענטער דראנג צום

בראדער קריסטיאנסען

ציל, די אנטשלאסענע באשטרעבינג, דאס צעגערען פון אויסוואל, דאס שנעלע „פאראויס צו דער האנדלונג“, די הינדערנישען, דער קאמף, די אויסשעפונג, דער נייער דראנג, די נאָהענטקייט צום ציל, די דער-גרייכונג — אפשר קאָנען אַט די אלע איבערלעבונגען, וואָס אַנטשטע-הען אויף אַ נאָרמאַלען אופן פון דעם דראנג און פאַרשטאַרקען זיין וואוקס און דעם באוואוסטזיין, אויפגעוועקט ווערען אויך דורך אַנ-דערע אורזאכען, וואָס קומען צו פון דרויסען, און ניט בלויז פון דער טיף פון דעם אינערליכען דראנג. דאָן דאַרף באשאַפען ווערען אַ שיינ-באַרקייט פון אַן אינסטינקטיווער איבערלעבונג אפילו ווען מיר פאַר-בלייבען פולשטענדיג פאַסיוו. און די אומבאוועגליכקייט וועט טאַקע זיין דער נויטווענדיגער באדינג דערפאַר, אַז דער שפּיל פון אַנשטרענג-גונגען און אַנטשיידונגען, וואָס ווערט אַרויסגערופען פון דרויסען, זאָל ניט באַגענענען קיין שום שטערונגען, אַז זי זאָל אין אונז פאַרקומען אַזוי, ווי עס וויל דער קינסטלער. וואָרים יעדע זעלבשטענדיגע באַ-וועגונג פון דעם ווילען וועט איבערשניידען אין פאַרפלאַנטערען אַט דעם שפּיל. אויף אַזאַ אופן ווערט קלאָר, פאַרוואָס די קונסט ווענדט אַז די מיטלען וואָס דאַרפען ווירקען אלס אַ באַרוהיגונג אויף דעם איי-גענעם ווילען פון דעם צושויער און באַזייטיגען די ווילענס-אינטערע-סען פון דער קאַנטעמפלאַציע.

די היפּאָטעזע, אַלזאַ, זאָגט אַט וואָס : די קונסט שטרעבט אַרויס-צורופען אין אונז די שיינבאַרקייט פון אַ מעכטיגען וואוקס פון אַ דראנג, כדי מיר זאָלען — זיך אַוועקטראַגענדיג מיט זיינע כוואַליעס — איבערלעבען די אילוזיע פון אַ קאמף, סיי דעם קאמף פון שאַפען, סיי דעם קאמף פון דערגרייכען אַ געוויסען ציל. ניט כדי זיך צו באַפרייען פון די יסורים פון וועלען, נאָר פאַרקערט, כדי אַריבערגעטראַגען צי ווערען אין אַ נאָך שטאַרקערען וועלען ; כדי זיך צו באַהעפטען אַז דער זעליגקייט פון שאַפען און קאמף, דאַרפען מיר אַליין בלייבען פאַסיוו און אַפּגעבען זיך דער ניטפאַראַינטערעסירטער קאַנטעמפלאַציע.

דער פאַסטולאַט, וואָס פאַריאַנט די אילוזיע פון רעאַלקייט, דער פאַסטולאַט פון ניטפאַראַינטערעסירטער קאַנטעמפלאַציע גיט אַן אַנ-

צוהערעניש אויף אונזער אויסטייטשונג. אמת, אויב מיר וואלטען ניט פארמאגט קיין אנדערען גרונד, וואלט דער שפרונג, וואס די דאזיגע היפאטעזע דערלאזט, געווען צו געוואגט. אבער אונזער גאנצע אויס- פארשונג פון דער סטרוקטור פון דעם עסטעטישען אביעקט פירט דאך אונז טאקע אויף אט דעם וועג. מיר האבען אנערקענט אלס די עלע- מענטען פון דעם עסטעטישען אביעקט די ניט-זינליכע, ניט-בילדליכע שטימונג-אימפרעסיעס און באמערקט אין זיי דינאמישע פארהעלטע- נישען פון א טעלעאלאגישען כאראקטער; מיר האבען געפונען, אז מאנכע פון זיי באציהען זיך איינער צום אנדערען, ווי אנשטרענגונג און אויסלאדונג, ווי די פעסטשטעלונג פון א ציל און דערגרייכונג. דער סינטעז פון שטרעבען און דערגרייכען האט זיך לויט אונזער בליק ארויסגעוויזען אלס דער אורשפרינגליכער עסטעטישער פאקט. אפט ווערט אנגעהאלטען די מעגליכקייט פון געגענזייטיגקייט און פאר- קערטקייט פון אט דעם פארהעלטעניש, וואס בלייבט פארבארגען אין דעם גלייכגעוויכט פון ביידע קרעפטען. מיר האבען אויך געזעהן ווי אזוי די קונסט רעכענט זיך דערמיט. ארויספירענדיג און אונטער- שטרייכענדיג איין געוויסען מאמענט, טראגט זי אויף אים איבער די פונקציע פון ציל-שטעלונג און אויף אן אנדערען — די דערגרייכונג. דער טעלעאלאגישער כאראקטער ווייזט זיך ארויס אין די איינפאכס- טע עלעמענטארע קאמבינאציעס: פורפור און גרין, דאס שטייגען און פאלען פון דער שטים, די אויבערשטע און אונטערשטע אקטאווע, די לענג און קורצקייט אין די מעטרען פון דעם ריטם. מיר האבען וויי- טער געזעהן, אז פונקט אזוי קומט פאר די בילדונג פון צוזאמענגע- שטעלטע קאמפלעקסען. דא איז די אנגעשטרענגטקייט נאך שטאר- קער, דער וועג פון דער ערשטער אהנונג פון ציל צו דער אנטשיידונג נאך לענגער, און ער פירט דורך הינדערנישען, דורך אינטערלודיעס. ווי גרויס עס קאן זיין אזא אנשטרענגונג, דערוויסען מיר זיך, ווען אין א גאנצער ריי פון צוויי-פערזען ווערט פלוצלונג ארויסגעווארפען דער פענטאמעטער, אדער ווען א מוזיקאליש שטיק רייסט זיך אפ פונקט פאר'ן לעצטען אקט. עס באקומט זיך א געפיל גלייך, ווי אן איי- זענבאן-צוג וואלט זיך מיט אמאל אפגעשטעלט אין מיטען פעלד. מיר

בראדער קריסטיאנסען

שפירען קלאר, ווי עפעס האט זיך א מראג געטאן אויפ'ן וועג צום ציל, אז אונז האט געצויגען צו אים, אז מיר קאנען אים ניט דערגרייכען, און פילען פיינליך דעם דאזיגען איבעררייס.

מיר האבען אויך געזעהן, אז דער „טעלאס“ טראגט אריין אדר-נונג אין דער כאאטישער פילאסאפיע פון די עמאציאנעל-פאר-וואנדטע עלעמענטען, אז די סימפאטיעס און אנטויפאטיעס העלפען און ווייזען ארויס א ווידערשטאנד אין דער באוועגונג, וואס שטרעבט צום ציל, און אז אזוינע העטעראגענישע שטימונג-אימפרעסיעס, ווי די איינדרוקען פון די זינליכע פארמען, פון אינהאלט, מאטעריאל, און פון די דיפערענציאלע אייגענשאפטען, ווערען פארבונדען דורך דער גע-מיינזאמקייט פונ'ם ציל אין מאמענטען פון אז איינציגער באוועגונג. די אויפגענונג וואס איר קאנצעפציע איז פארגעקומען אין א בא-שטימטער שאטירונג פון דער געלער קאליר, ווערט פארטגעזעצט אין דעם באקנישען טאנץ פון די קאריקישע יונגפרויען. דער קאמף פון איבערמענשליכע ליידען שטייגט ארויף פון דער מיסטישער טיף פון גרינער טונקעלקייט. אויף דעם בילד פון דעם גרינעם מיט (פרידריך וו'ס) נעמען די פארוקען און די קאנדעליאברעס אן אנטויל אין דעם וויציגען געשפרעד פון מענשען; אין דעם פאלקס-ליד ווערט די נאטור פאנטאסטיש צענויפגעמישט מיט דעם ליבעס-וועה. דאס אלעס ווייזט אן דערויף, אז מיר דארפען זיך אינגאנצען אפגעבען דער עס-טעטישער קאנטעמפלאציע, כדי אין אונז זאל צושטאנד קומען אימיר-צענס ווילען, און צוליב דעם מוזען מיר שווייגען; דאס באווייזט, אז די קונסט שטרעבט צו דער אנטשטעהונג און צו דער קאמבינאציע פון איבערלעבונגען, וואס זענען ענליך צו יענע, וועלכע מיר שפירען ביי אונזער אייגענער אקטיווקייט, און אין וועלכע אונזער אינסטינקטיוו לעבען דערקענט געוועהנליך זיך אליין.

נאך אויב אזא אויסטייטשונג איז ריכטיג, דאן איז ניטא קיין באזונדערער, באשטימטער לויט זיין אינהאלט דראנג, אין וועלכען עס ליגט דער קוואל פון אלע עסטעטישע ווערטען. עס האנדעלט זיך דאך בלויז אים דער אינזארישער אויפדעקונג פון דעם דראנג. יענע ציל-שטעלונגען, וואס מיר לעבען איבער, זיך פארטיפענדיג אין דעם

קונסטווערק, זענען ניט אורשפרינגליך, ווערען ניט געבוירען פון קיינע דראגנען אין אונז גופא. דאן איז אויך ניטא קיין שום באזונדער גע- פיל, וואס זאל קאנען באצייכענט ווערען אלס עסטעטיש געפיל אין דעם ענגען זינען פון ווארט, וואס זאל עקזיסטירען זייט ביי זייט מיט דעם לעבענס-אינסטינקט און מיט דעם מאָראַליש-הערצאישען געפיל, און וואס אלס זיין אייסדרוק זאל מען דארפען באטראכטען די עסטעטישע ווערטען. אין דער עסטעטישער באוועגונג האבען מיר צו טאן בלויז מיט א שיינבארקייט, בלויז מיט אנאלאגיעס. אבער פון דער הנחה, אז דאס עסטעטישע וואָרצעלט ניט אין א באזונדערען אינסטינקט, נאר אין ניט מער, ווי אז אילוזיע, איז אויך געדרונגען, אז זי—די קונסט— מוז זיך שטיצען אויף די איבעריגע אינסטינקטען פון דעם מענש און קאן בלויז באשטימט ווערען דורך זיי און דורך אירע שייכות'ען צו זיי. דאס וועט, אמת, זיין ניט אין דעם זין, אז די קונסט איז א ווירקליכע אָפּ- צווייגונג פון זיי, נאר גיכער אויף דעם זעלבען אופן, ווי די אנאלאגיע און די שיינבארקייט זענען פאראויס א פאַרביילד. און אויב די אינס- טינקטען זענען פאַרשידען צווישען זיך ניט בלויז לויט'ן אינהאלט און אין יענעם געגענשטאַנדליכען, אויף וועלכען זיי זענען געריכט, נאר אויך פאַרמאל, לויט'ן כאַראַקטער פון זייער פונאנדערעפענונג און אויסערונג, וועלען מיר האָבען פאַר זיך פאַראַלעלע מאָדיפיקאַציעס פון די עסטעטישע ווערטען, וואס וועלען אנטשפרעכען אַט די אונטער- שידען פון דעם פאַרביילד. אלס אַזוינע ווערען באַטראַכט: דאָס שעה- נע אין דעם ענגען זין, דאָס ערהאַבענע, ווי אויך צומאַל דאָס קאַמ- שע, באַזונדערס הומאַר.

אויב מען דארף פאַרשמעהן די עסטעטישע איבערלעבונג אלס א שיינבארקייט פון דעם אנטפּלעקען זיך פון דעם אינסטינקט, און זוכען זיין פאַרביילד און די זעלבסטשטענדיגע רעגונגען פון אונזערע אינסטינקטען, דאן איז נויטיג פאַר דער פולער אויסטייטשונג פון די

בראָדער קריסטיאַנסען

עס מעטישע ווערטען צו באַטראַכטען די סיסטעם פון דעם מענשם
גרונד-אינסטינקטען. געוויס, מיר וואָלטען זיך צופיל אָפּגעווענדט פון
אונזער וועג, ווען מיר זאָלען דאָ פראַווען געבען עפעס מעהר ווי אַ
פארביילויפּענדען עסקיז אין עטליכע אויבערפלעכליכע אַנצוהערעני-
שען. די באַגרינדונג און פארטיידיגונג פון אונזערע בליקען מוזען
מיר איבערלאָזען צו אונזער קומענדער ארבייט. דאָ וועלען מיר אַנ-
צייכענען בלוז יענע פונקטען, וואָס גיבען די מעגליכקייט אַם באַ-
קוועמסטען צו באַטראַכטען דעם סכום פון דעם אינסטינקט-לעבען.
אזוינע פונקטען זענען פאַראַן צוויי: ווי אזוי דער מענש האַנדעלט,
און וואָס באַטראַכט ער אַלס רעאליטעט. אָבער ביידע — די האַנד-
לונגען און די ווירקליכקייט — זענען פאַרבונדען צווישען זיך.

פאַר דעם פאַרשער עפענט זיך קודם כל אַ ברייטפונאַנדערעני-
צווייגטע סיסטעם פון דראַנגען, וועלכע מען באַצייכענט אַלס ל ע-
ב ע נ ס - א י נ ס י נ ק ט אָדער אַלס סיסטעם פון די לעבענס-
אינטערעסען. די אַביעקטען, וואָס מיט זייער הילף קאָן מען באַ-
שטימען אַט דעם אינסטינקט, אויף וועלכען עס וואַרפט זיך דער אויפ-
געוואַכטער דראַנג, קאָן מען לייכט געפינען מיט אַזאַ ריכט-שנור ווי
דער באַזיץ-פראַגמאַנט: „מיון“. דאָ טרעט אויפ'ן ערשטען פלאַן אַרויס
אַט דער זונדערבארער מאַטעריעלער אַביעקט, וואָס שטעהט אלעמאַל
אין דעם סאַמע צענטער פון דער ווירקליכקייט, וואָס דאכט זיך קיינ-
מאַל ניט צו זיין ווייט, וואָס איז שטענדיג „דאָ“, וואָס קומט אין באַ-
וועגונג, ווען איר וויל עפעס, וואָס זיינע צושטאַנדען ברענגען מיט זיך
פאַרגעניגען און ליידען, און וואָס צייכענט זיך אויס מיט פאַרשידענע
אַנדערע זונדערבאַרקייטען. דאָס איז מיון קערפער, וואָס זיין אויפ-
האַלטונג און וואוילשטאַנד שטעלען מיט זיך פאַר דעם הויפט-מאַ-
מענט פון דעם לעבענס-אינסטינקט. נאָך אים קומט, מיט אַלץ קלע-
נער ווערענדער גראַדאציע פון אינטערעס אלעס דאָס, וואָס — אַחוץ
מיון קערפער — געהערט „מיר“, אָדער וואָס קאָן ווערען „מיינס“:
קרובים, פריינד, מיטבירגער, מיטמענשען, פאַרמעגענס-גיטער א. א. ו.
ווי די ליבע צו דעם מייניגען — אזוי וואָלט מען געקאָנט אַנרופען
אַט דעם אינסטינקט, אָדער „די ליבע צום נאַנטסטען“, אויב מיט אַט

דעם אויסדרוק וואלט ניט פארבונדען געווען גאר אן אנדער באדייטונג, אבער דער לעצטער וואלט אויף א זעהר געלונגענעם אופן געדעקט אלע שטופען און די גאנצע יערארכיע פון דעם אינטערעס, אנהויבענדיג מיט'ן „עגא“ און ענדיגענדיג דערמיט, וואס געפינט זיך ווייטער, אבער וואס ווערט נאך אלץ עכפונדען, ווי עפעס נאנטס, ווי עפעס מיינס. אויב אבער מען זאל אט דעם אינסטינקט באצייכענען לויט זיין צענטראלען אביעקט: „עגא“ — אלס עגאזיסם, דארה מען ניט פאר געסען, אז מיי „עגא“ איז בלויז דאס סאמע ערשטע פון אלעם איר דערען, וואס געהערט אויך צו מיר, אבער ער שליסט דורכאויס ניט אויס דאס דאזיגע אנדערע. דער צענטער פונ'ם דראג, דער פונקט פון דעם העכסטען אויסדרוק פונ'ם „עגא“ איז ביי יעדען סוביעקט אן אנדערער, אבער געהענדיג פונ'ם צענטער צו דער פערפעריע געפירט נען מיר, אז די לעבענס אינטערעסען פון פארשירענע סוביעקטען קאן נען טיילווייז דעקען איינער דעם אנדערען. מיינע מיטבירגער קאנען אויך זיין דיינע; אין אזא פאל קאנען אונזערע ביידענס שטרעבונגען טיילווייז געהן מיט'ן זעלבען וועג און בייטראגען צו זייער וואויל-שטאנד אין א גרעסערער מאס, ווי צו דעם גליק פון פרעמדע מענשען. די סיסטעם פון דער ווירקליכקייט, וואס אנטשפערעכט דעם לעבענס-אינסטינקט איז די עמפירישע ווירקליכקייט, יענע וועלט, וועגען וועלכער יעדער איינער טראכט קודם כל, ווען עס רעדט זיך וועגען רעאליטעט; די וועלט, וואס מיר בויען אויף פון אונזער זינליכער ערפארונג, אין וועלכער מיר לעבען און ווירקען. זי איז דאס פעלד, וואו דער לעבענס-אינסטינקט דריקט זיך אויס. דער אינסטינקט נויטיגט זיך אין דעם געגענשטאנד, כדי אנטפלעקט צו ווערען פונקט ווי — ביירליך גערעדט — יעדעס געצייג פון פארקעהר נויטיגט זיך אין א סביבה, וואס צייגט ארויס ווידערשטאנד: די שרויף פון דעם דאמפער קאן אים מאכען זיך באוועגען בלויז דאן, ווען זי באגעגענט דעם ווידערשטאנד פונ'ם וואסער. נאך גענויער: יעדער אביעקט, פשוט אלס אביעקט, וואס ווערט אבסטראהירט פון זיין רעאליטעט אדער אומרעאליטעט. באדייט פאר דעם לעבענס-אינסטינקט קודם כל — א היפאטעטישען אימפעראטיוו.

בראדער קריסטיאנסען

וועלכער באשטימט אויך בלוז די אומקלאַרע מעגליכקייטען פון דעם אינסטינקט זיך צו אנטפלעקען. צו באהויפטען די רעאלייט פון דעם עמפירישען אַביעקט, באדייט אויך א היפאָטעטישער אימפער־ראטיוו. אבער ווען מיר האלטען אים פאר א פיקציע און פאר אן אומ־רעאליטעט לייקענען מיר אַפּ זיין באדייטזאמקייט, און דערמיט גופא זאגען מיר, אז פאַלגענדיג דעם אימפּעראַטיוו וועלען מיר ניט קומען צום פאַרשפּראַכענעם ציל. די פראגע וועגען דער רעאלייט אָדער ניט־רעאלייט פון די עמפירישע אַביעקטען ווערט אנטשידען דורך דעם, צי די טעטיגקייט, וואָס ווערט קאָאָרדינירט מיט דעם אימפּער־ראטיוו, דערפירט צום ציל אָדער ניט. די פאַרזוירקליכונג פון דעם לעבענס־דראַנג איז דעריבער אן אינדירעקטער אַבער ע נ ד ג י ל־ס י ג ע ר קריטעריום פון רעאלייט; קיין דירעקטער קריטעריום איז, פאַרשטעהט זיך, ניטא. אַלע אנדערע קריטעריומס פון רעאלייט, באזונדערס די, וואָס ווערען באנוצט פראַלעפטיש, ווי למשל דער אַויפּפאַסונגס־כאַראַקטער, וואָס איז אייגען דער פאַרשטעלונג פונ'ם אַביעקט, נעמען איבער זייער באדייטזאמקייט פון דעם גרונד־קריטער־יום און ווערען פון אים שטענדיג קאָנטראָלירט און קאָרעגירט. דער לעצטער באַזיס פון דער עמפירישער ווירקליכקייט ליגט אויף אַזא אופן איז דעם לעבענס־דראַנג; און אויב מיר באַשטימען דעם דראַנג דורך די אַביעקטען פון דער ווירקליכקייט, איז דאָס באַזיס אופן ניט קיין ווידערשפּרוך צו דעם אומשטאַנד, וואָס די ווירקליכקייט איז אַפּ הענגיג אָן דעם דראַנג. עס איז אויך ניט קיין ווידערשפּרוך צו דער מעגליכקייט זי דוקא פון אים צו דרינגען. אַ מיספּאַרשטענדעניש אנטשטעהט בלוז דערפון, וואָס דער „דראַנג אין זיך“ לאַזט זיך ניט דעפינירען. מען קאן אים אונטערשיידען פון אנדערע דראַנג־סיסטע־מען בלוז א דאנק דער באַשטימטקייט פון זיינע אויסערונגען, ד. ה. דורך דער אַנווייזונג פון די אַביעקטען, אויף וועלכע ער באַציהט זיך, אויף וועלכע ער איז געווענדט, וואָס באַצייכענען אַלס היפּאָטעטישע אימפּעראַטיווען די באַשטימטע ליניעס פון די וועגען, לויט וועלכע דער דראַנג אנטוויקעלט זיך.

איז אבער ניטא צוזאמען מיט דעם לעבענס־דראַנג און אויך צו־

זאמען מיט דער לעבענס-ווירקליכקייט נאך אן אנדערער סיסטעם פון דראנגען. ווי אויך אן אנדערע ווירקליכקייטס-ספערע, וואס איז אויף אט דער סיסטעם באזירט? ווען מיר זאלען נאכפאלגען דעם ריכטשטור פון מענשליכע האנדלונגען, וועלען מיר באגעגענען אונטער דעם נאָמען פון „זיטען-געזעצן“ אָדער „מאָראַל“, א סיסטעם פון ווערטען, וואס אונטערשיידט זיך בולט פון דער סיסטעם פון די לעבענסווערטען. און וואס שמעלט זיך אפט אין ווידערשפּרוך צו דער לעצטער. אין וואס פאר א דראנג האט די דאָזיגע סיסטעם (מאָראַל-ווערטען) איהר אָנהויב? א מער דעמאָלירטע אויספאַרשונג וואָלט געוויזען, אז אין די מאָראַלישע געבאָטען האָבען מיר צו טאן מיט ה ע ט ע ר אַ נ א מ י ש ע ו ו ע ר ט ע ו. פאַר דעם, וואָס אויף אים פאַרשפּרייטען זיך די דאָזיגע געבאָטען, וואָס דאָרף זיי ערפילען, וואָס דאָרף אָנערקענען זייער ווערט, — פאַר אים זענען זיי כאַמט ניט קיין איי-גענע און אַריגינעלע ווערטען. בעת ער ערפילט זיי, פאַלגט ער ניט זיין דראנג; זיי ווערען אויף אים אַרויפגעלייגט פון דרויסען. די פאַל-גענדע סכעמע קאן זיי קלאַר מאכען:

יעדער סוביעקט האט זיך זיין אייגענע ספערע פון לעבענס-אינ-טערעסען און דער צענטער פון יעדער ספערע — דער „עגאָ“ — איז אומעטום אן אנדערער. דערפאר קאנען די קרייזען פון די אינטערעסען ביי פאַרשיידענע סוביעקטען בלויז טיילווייז דעקען איינער דעם צווייטען, זיי פאלען אבער קינמאָל אינגאנצען ניט צענויף. פאר דעם עגאָאיזם פון יעדערען איז אבער אייגענטימליך די טענדענץ זיך דורכ-צושלאָגען אויפ'ן חשבון פון אנדערע. ער זוכט צו צווינגען אַלעמען אים צו דינען. פון דער אנדער זייט איז דער גורל פון אַלעמען צו לעבען צוזאַמען, צוליב דער געמיינזאמער פאַרטיידיגונג און צוליב דער דערגרייכונג פון צילען, וואָס זענען איבער די אינדיווידועלע כחות. עס דערגעהט דעריבער ניט צו א קאמף פון אַלע קענען אַלע, נאָר פאַרקערט, עס ווערט דערגרייכט אן אויסגלייך פון די געגענזיי-טיג קעמפּענדע אינטערעסען אין א גייסט, וואָס אנטשפּרעכט דעם גלייכגעוויכט פון די באזונדערע כחות. דאס מיינט, אז דער שוואכער ווערט געצוואונגען צו דינען דעם עגאָאיזם פון דעם שטאַרקען, און

בראדער קריסטיאנסען

דערפאר קריגט ער צוליב זיין ניצליכקייט שוין און אויסהאלטונג פון דעם שטארקען. ווער אבער איז דער שטארקער? דאס ווענדט זיך אן דעם, צי עס עקזיסטירט צווישען די יחידים א גרויסע אומגלייכקייט פון כחות. און צו די גרופע גיסט זיך צענויף אין איין מעכטיג גאנצעם. אויב די אומגלייכקייט פון די כחות צווישען די יחידים איז אומבאדייטענד אין פארגלייך מיט די פאראייניגונגס-טענדענצען, דאן איז עס די צוזאמענדיגקייט, די געזעלשאפט — דער שטארקערער לגבי דעם יחיד. דאן אנטשטעהען די „מאראלישע“ אפ-שאצונגען. ווען דאס גלייכגעוויכט פון די כחות ווערט קאנסאלידירט, ווערען די פאדערונגען פון דער שטארקערער מערהייט פארגליווערט אין דער פארמולע פון די זיטען-געזעצען. דאס איז עס, וואס מען רופט געוועהנליך „מאראל“. דאס איז דער לעבענס-סדר פון דער גע-זעלשאפט, וואס דריקט זיך אויס אין דער סומע התחיבות'ען, וואס ווערט ארויפגעלייגט אויף די יחידים, וועלכע געהען אריין אין דעם באשטאנד פון דעם צוזאמענלעבען.

דער ציל פון אט דעם געבאט-פליכט איז אלעמאל דערזעלבער. דער נוצען, די טובה פון דעם שטארקען, ד. ה. די טובה פון דעם גאנ-צען, דער נוצען פון אנדערע, דער מאקסימום גליק פאר דעם מאקסי-מום מענשען. אויסגעדריקט אין א קורצער פארמולע: ד ע ר א ל-ט ר ו א י ז מ. אמת, אויך דער לעבענס-אינסטינקט שליסט איין א געוויסע זארג פאר'ן וואוילשטאנד פון אנדערע, אויף וויפיל זיי זענען מיר נאענט און איך קאן זיי באצייכענען אלס די מייניגע, אבער דער טראץ פאלט דערביי שטענדיג אויף דעם „עגא“, בעת דאס פארצייען פון א פרעמדען נוצען, וואס די מאראל פאדערט, באדייט א פולשטענ-דיגע איבערקערעניש פאר דעם דראנג. די יערארכיע, וואס טרעט ארויס אין די מאראלע ווערטען, בלייבט פרעמד דעם יחיד. דער יחיד וואלט אן און פאר זיך אָננעווענדט אן אנדערע אפשצונג. אָבער מיט דער הילף פון באַלוינונגען און באַשטראָפונגען, אָדער פון לויב און טאָדעל, וואָס ווײַנקען אָן אויף באַלױן און שטראַף, און וואָס פּונקצױאָ-נירען ווי פּאַפּיר-געלט, זאָרגט זיך די געזעלשאַפט וועגען דער צופאַ-סונג פון די מאָראַלע ווערטען. שׂכר און שטראַף זענען פאַראַוײַס די

סופער־אריטעט פון דעם שטארקערען, דערפאר קאן בלויז ער באשטימ-
מען די מאַראַלע ווערטען אין היסכּם מיט זיין עגאָאיזם. פאר דעם שוואַ-
כען, ווידער, בילדען לויז און שטראַף דעם עגאָאיסטישען מאַטיוו, וואָס
צווינגט אים זיך צו אונטערשוואַרפען צו די דאָזיגע פאַעדרונגען. דער-
צו קומט צו די עגאָאיסטישע באַטראַכטונג וועגען דער געגענווייטיגקייט
פון די האַנדלונגען און התחייבות'ען. אַלס מיטגליד פון דעם גאנצען
באַטייליגט זיך דער אינדיוויד אין דער פעסטשטעלונג פון די פליכט-
טען און אין דער באנוצונג פון זייערע פרוכטען.

די העטערעאָנאָמישקייט פון די מאַראַלע ווערטען ווייזט זיך אַרויס
אין זייער פאַרם גופא: „דו מוזט“. עס ווערט אַרויסגעשטעלט אַ
קאָנפּליקט צו גאָר נישט פאַרדערגאנגען. און די נויטיגקייט פון בא-
לוינגען און באַשטראַפונגען צו פאַרזיכערען די ווירקונג פון די מאַ-
ראַלע געזעצען ווייזט אַן דערויף, אז דער אַלטראַיזם, דאָס זיך מקריב
זיין אָדער ריזיקירען די אייגענע טובה אין די אינטערעסעס
סען פון אַ פּרעמדען נוצען, וואַרצעלט ניט אין דער
אינסטינקטיווער נאטור פון דעם מענש.

דער העטערעאָנאָמישער כאַראַקטער פון דעם מאַראַלען געזעץ
ווערט לחלוטין ניט געענדערט, ווען מען שאַצט אָפּ שוין ניט קיין איינ-
צעלנע אקציע, ניט קיין איינצעלנעם נוצליכען רעזולטאַט, אַלס אַזוי-
נעם, נאר אפילו ווען מען באַטראַכט די מאַטיווירונג פון די האַנד-
לונגען: ווען אַ גוטער ווילען ווערט העכער געשאצט,
ווי אַ גוטע טאַט. דאָ ווי דאָרט ווערט דאָס „גוטע“ באַשטימט דורך
דעם נוצען פון דעם שטארקען, פון דער הערשענדער מערהייט. דער
אויטאָריטאַטישער חשבון ווערט דאָ בלויז דינער און ווייטזיכטיגער.
ער שאַצט אָפּ די אויסזיכטען אויף דעם צוקונפטיגען גערעמעניש, און
מאַכענדיג זיך האַרץ, שלינגט ער אַראָפּ אַ צופעליגען דורכפאַל. אַזוי
זענען אויך די מאַראַלע מאַקסימען: ערפיל דיין פליכט! אָדער:
האַנדעל שטענדיג אין איינקלאַנג מיט
דיין געוויסען! די געזעלשאַפט לאָזט דאָך שטענדיג איר
בער פאר זיך דאָס רעכט צו באַשטימען דעם אינהאַלט פון מיין
פליכט — אין דעם גייסט פון איר טובה, אין דעם גייסט פון מאַק-

בראדער קריסטיאנסען

סימום גליק פאר'ן מאקסימום צאל. דאס פאררופען זיך אויף מיין געוויסען גיט מיר ניט קיין פרייהייט פון אויטאנאמישער אויפפירונג. די געזעלשאפט האט מיט דער הילף פון דער ערציהונג, וואס געפינט זיך אונטער איר אויפזיכט, איינגעווארצעלט אין מיר די אלטראוויס-טישע אימפעראטיווען, און זיי מיינט זי טאקע, ווען זי אפעלירט צו מיין געוויסען. דעריבער: אויב די אינערליכע שטימונג, די געטריי-שאפט צו פליכט און געוויסענהאפטגיגקייט ווערען געשטעלט העכער ווי אן איינצעלנער, ניצליכער רעזולטאט, ווייזט זיך דא באין אופן ניט ארויס א העכערע מאראל אין פארגלייך מיט די פאדערונגען פון דעם אוטיליטאריזם. דא האבען מיר בלויז פאר זיך דעם פראקטישען שכל פון דעם מענש, וואס שעצט העכער דעם גרונדקאפיטאל, ווי די יער-ליכע פראצענטען. אבער עס איז פארשטענדליך, פארוואס דער שטארקער זארגט זיך באזונדערס וועגען דער ערציהונג פון א גוטען געדאנקען-אופן. די אזוי גערופענע מאראלע ווערטען זענען, אלזא, העטעראנאמיש; זיי קריגען א באדייטזאמקייט בלויז דערמיט, וואס דורך לויז און שטראף ווערען זיי פארבונדען מיט די לעבענס-אינס-טינקטען. זייער אפשטאמונג, ווידער, ליגט אין דעם עגאאיזם פון די באפעהלענדע, פון די, וואס שטעלען פעסט דעם ווערט און די פליכט.

אין דער ערקלערונג פון די מאראלע ערשיינונגען אנערקענען מיר אין אלגעמיינע שטריכען די גערעכטיגקייט פון האבס'ען און פון דער גריכישער עפאכע פון בילדונג. זיי האבען אבער געמיינט, אז דערמיט ווערט אויסגעשעפט דער אנאליז פון די ענדגילטיגע ווערטען פון די האנדלונגען. וועלען מיר אבער דערמיט איינשטימען? אדער וועלען מיר געפינען אויך אויף יענער זייט פון דער מאראל אנדערע ווערטען פון אויפפירונג? וויסען מיר ניט פון עפעס אזוינס, וואס אונטער-שיידט זיך שארף אלס א וויטאליזאטארישע עטישקייט פון די העטעראנאמישע פאדערונגען פון דער מאראל, און וואס וואקסט ארויס פון גאר אן אנדער דראג? וויסען מיר ניט פון א פרייער עטי-שער אקציע, וואס לעבען איר ווייזט זיך די אונטערטעניגע, געוויסענ-האפטע געטריישישאפט צו פליכט אויס אלס טויט, כמעט לעכערליך?

אמת, עס איז שווער צו זאגען באשטימט, צי אין יעדען מענש
לעבט דער דראנג צום עטישען. אזא דראנג איז ניט, ווי דער לע-
בענס-אינסטינקט, א נויטווענדיגער באדינג פון דער פשוט'ער עקזיס-
טענץ. ער וואלט, פאָלגליך, געקאנט זיין איינגעבוירען, אבער ניט
אנטוויקלען זיך און דעריבער אָפגעשלאָפּט אָדער גאר אנטארט ווערען.
חוץ דעם שטרעבט די ענערגיע פון דעם לעבענס-אינסטינקט פון דער
פריסטער צייט צו פארכאפּען דעם גאנצען אפאראט פון ווילאנגען. ניט
נאָר צו די ערציהונג אין דעם גייסט פון דער העטעראנאָמישער מאַ-
ראַל — און עס וועלען געבוירען ווערען אַזוינע געוואוינהייטען פון
אויפפירונג, וועלכע וועלען אין פאראויס צונעמען דעם באַדען ביי יעדער
געגענזעצליכער שטרעבונג. ענדליך שטעהען מאַסען מענשען אין דעם
פאר'כשוף'טען קרייז פון דער ערפאָלג-מאראל און זענען אַזוי בלינד,
אַז זיי שעמען זיך פאר עטיש-פרייע האנדלונגען. טוענדיג עפעס עטי-
שעס קלעפען זיי זאגאר אַרויף אויף זייער טאַט — אין זייערע און
אין פרעמדע אויגען — דעם עטיקעט פון ניצליכקייט. זיי גלויבען
כמעט אליין דערין, אַז זיי האָבען געהאנדעלט בלויז לטובת אנדערע,
פאר דעם אלגעמיינעם וואוילזיין, פאר דעם מאַקסימום גליק פאר
דעם מאַקסימום מענשען. עס דאַכט זיך אפילו אויס, אַז זיי וואַלטען בע-
סער געוואַלט מען זאָל זיי כאַפּען ביי אַן אַקט פון אויסגערעכענטען עגאָ-
איזם איידער פון אומאייגענניציגער עטישקייט. זיי שעמען זיך פאר דעם
עטישען, מחמת פאר אַן אוטיליטארישען פאַרשטאַנד ערשיינט עס אלס
זינלאז. עס איז דערפאר אַזוי שווער אויפצוכאפּען דאָס עטישע אין
דעם אלטעגליכען לעבען, ווייל פון שעמעוודיגקייט וועגען האָט עס ליב
צו בייטען זיין אויסערליכקייט, און עס פאַסט זיך צו צו דעם פון אלע-
מען רעספעקטירטען אַלטראויזם. עס באקומט זיך אַ מין מימיקריע
פון דעם עטישען. עס זענען אבער פאראן מענשען, אין וועלכע דאָס
עטישע רייסט זיך דורך, ווי דער הויכער שאַל פון אַ טרומייט. זיי
געהען אַהן קווענקלונגען גלייך צו זייער ציל, ניט רעכענדיג זיך ניט
מיט זייער אייגענער, ניט מיט קיינעם טובה, און זענען מקריב צוליב
אַט דעם ציל מיט זייער לעבען און מיט דעם לעבען פון אנדערע. אָבער
וואָס ווילען זיי? וואוהין פירט זייער וועג? מאַדנע טרוימער! וואָס

בראָדער קריסטיאַנסען

טרייבט זיי? אן אומזין. מען רופט אים „אידעע“. די מענשען רופט מען „אידעאליסטען“. זייערע טאטען דארפן דאך אבער האָבען אַ ציל? מען גיט דאך נישט אַפּ די אייגענע כחות, דאָס אייגענע און אַ פרעמד לעבען צוליב גארנישט! דער זונדערבארער מענש וון גליי, איז, דאָכט זיך, ערשינען כדי צו באַפֿרייען זיינע מיטבירגער פון דער הערשאַפט פון פרעמדע און פון די רוימישע צינזען. אבער ניין, ער שטאַרבט אָהן דער מינדסטער מי פאַר אַט דעם צוועק און נארט אַפּ די האַפֿנונגען פון די פאַטריאַטען: ער דערלאָזט מען זאָל אים פאַר אורטיילען און קרייצציגען, ווי א פאַרברעכער. אבער וואָס באדייט דאָס אלעס? מיר שפירען שוין די נאַענטקייט פון עפעס גרויסעס — אבער ווי אזוי פאַרשטעהט מען עס? אפשר איז זיין ציל טאַקע געווען דער טויט, ער איז אפשר געשטאַרבען פון אונזערטוועגען, צוליב אונזער טובה, כדי צו באַפֿרייען אונז פון לויפֿען, אויסקויפֿען אונז, ווי א מזבח־לעמעלע, פון דער שטראַף פאַר אונזערע זינד? כדי מיר זאָלען מער גיט דארפֿען מורא האָבען פאַר'ן טויט, ווען פאַר אונז, נאָכדעם, ווי מיר זענען אויסגעקויפֿט געוואָרען דורך זיינע ליידען און טויט, האָט זיך אנטפֿלעקט די האַפֿנונג אויף דער פאַרטזעצונג פון אונזער עקזיסטענץ, וואָס איז נאך רייכער געוואָרען מיט פאַרגעניגענס? אבער נעמט אן אנדער מענש, פון באַרביזאָן, וואָס איז גיט קוקענדיג אויף קיין שום זאך געווען געטריי זיין קונסט — האָט ער גיט אזוי געהאנדעלט אין נאָמען פון אַלטראַויסטישע געפֿיהלען? גיט דערפֿאַר האָט ער אָהן רחמנות איבערגעגעבען אַלס רויב דער גויט אי זיך, אי זיינע נענטסטע, זיין פֿרוי און קינדער, כדי צו שאַפֿען פאַר די פאַר־מעגליכע קלאַסען די פֿרייד פון א נאָבעלערען גענוס? און דער העלד, וואָס געהט אין שלאַכט פאַר'ן פאַטערלאַנד, וואָס פאַרשטעהט ער אונז טער'ן טויט „פאַר'ן פאַטערלאַנד“? גיט אפשר פאַר אונזער אינדוס־טריע, דעם אמת זאָגענדיג, כדי צו עפענען נייע פאַרקויף־מערק פאַר איר? גיט ער גיט אַפּ זיין לעבען צוגונסטען אונזערע קאָמערסאַנטען? באַמת, די העלדענטאטען פון אַט די טרויערס ברענגען כמעט שטענ־דיג א ממשות'דיגען ריוח, און אַפֿט רופֿט זיי טאַקע א לעבענס־באַ דערפעניש. און דאך בלייבט עפעס א רעטעניש, עפעס אזוינס, וואָס

פאסט זיך נישט אריין אין די שכל'דיגע ראמען פון די מאדאלע און לעבענסווערטען. און ווייטער ווייזט זיך אויס, ווי זיי וואלטען געלעבט לויט גענצליך אנדערע געזעצען; גלייך ווי די אוטיליטארישע חשבונות וואלטען זיי פרעמד געווען, גלייך ווי זיי ווייסען גאר ניט וועגען דעם נוצען, וואס זיי באשאפען, אדער גלייך ווי די באדערפע-נישען פון אנדערע וואלטען זיי בלויז געגעבען א געווינשטען תירוץ אדער אנשטויס. פונקט ווי דער געשאנק, וואס שטילט פיין, איז בלויז דער תירוץ, וואס לאזט אפגעבען צוזאמען מיט אים נאך עפעס אנדערש: זיך אליין און די אייגענע ליבע. אבער אט איז דאס זונדערבארסטע: פון דער פארוואונדערטער סטאדע טיילט זיך אפ איינער, נאך אים א צווייטער, און זיי געהען נאך דעם העלד. אין פילע פון זיי האט זיך באוויזען א פעהיגקייט, וואס זיי אליין האבען אין זיך ניט חושד געווען, און וואס מאכט פארשטענדל'יך דאס, וואס האט זיך פריער אויסגעוויזען אלס משוגעת: אז דאס לעבען קאן באקומען א זין, וואס איז העכער, ווי דאס לעבען גופא, און אז בלויז דאן באקומט עס א זין, ווען מען גיט עס אוועק. ביי זיי ווערט געבוירען דאס באוואוסטזיין, אז ביז איצט האט אין זיי געדלעבט א ניט-געשטילטע בענקשאפט נאך עפעס העכערס; עפעס א פאר'שכור'טקייט באהערשט זיי, ווען זיי דערוועהן באשיינפערליך די מעגליכקייט פון דערגרייכונג. און זיי געהען נאך אים און פיהלען די דערנעהענטערונג פון גאטס קיניגרייך.

דארט, וואו דער עטישער דראנג אונטערשיידט זיך אס שארפס-טען אין זיינע אויסערוינגען און פון דעם העטערעאנאמישען אלטראויזם פון דער מאדאל — דארט ערשיינט ער אלס א שטרעבונג זיך אפצוגעבען אין נאמען פון עפעס העכערס, זיך אויפצוהויבען העכער, זיך צו פאראייניגען מיט דעם העכערען אין זעלבסטאויפאפפערונג. „העכערס“ דערפאר, ווייל צוליב אים ווערען אפגעגעבען די העכערע לעבענס-גייטער. דער עטישער דראנג שליסט איין אין זיך די אפשאצונג פון דעם לעבענס-פרינציפ. דא איז דאס לעבען — דער זעלבסטציל, אין דעם עטישען ווערט זי א מיטעל. צו וואס לעבען מיר? דארט, וואו דער לעבענס-אינסטינקט שטעלט צוזאמען דעם גאנצען באזיס פון

בראָדער קריסטיאַנסען

א וועזען, ווי ביי א געוועהנליכער חיה, דאָרט אַנטשטעהט ניט קיין פראַג
גע וועגען דעם זין פון לעבען. דאָס לעבען איז א זאך און און פאר זיך.
מען דארף עס דירעלעכען צוליב אים אליין. ווען עס אנטשטעהט אבער
די פראגע וועגען דעם זין פון לעבען, דאן באווייזט דאָס די אַנוועזענ-
הייט פון א שטרעכונג אויף גאָר אן אנדער באַדען. דער אלטראַיזם
ניט ניט קיין שום ענטפער. אויב מ י י ן עקזיסטענץ איז ניט
גענוג פאר זיך אליין, דאן באדייט אויך ד א ס ל ע ב ע ן פ א ר
א נ ד ע ר ע גאָרניט מער, מחמת די פרעמדע עקזיסטענץ איז פונקט
אַזא ווי מיינע אין פֿרט פון וויכטיגקייט. אויב מיין לעבען איז אן און
פאר זיך גאָרניט. וועט אויך א מאַסע אַנדערע לעבענס, וואָס זענען גלייך
צו מיינעם, ניט געבען קיין פאַזיטיווע גרויס. אבער וואָס איז אַזוינס
דאָס דאָזיגע העכערע, וואָס ווערט דעפינירט אלס דער ציל פון דעם
עטישען ווילען? עס ערשיינט — אויפ'ן ערשטען קוק — אלס עפעס
אַזוי פאַרשענדערטיגט, דאָ אלס אן איינצעלנע זאך, דאָ, פאַרקערט,
אלס א גאנצע גרופע אַביעקטען, אדער אלס אבסטראַקציע, וואָס קיין
שום קאָנקרעטעס אַנטשפּרעכט איר ניט. א קינד, א פרוי, א מאַן, די
פאַמיליע, אַרימעלייט און חולאים, דאָס פאַטערלאַנד, די היים, דעם
זיידענס הויז, די קונסט, די וויסענשאַפט, די מענשהייט — זענען דאָס
אַלץ ניט די אַביעקטען, צוליב וועלכע עס קומט פאַר די עטישע
זעלבסט אויפפאַרונג? פאַרוואָס קאָנען זיי אַבער זיין טייערער פאַר
מיר, ווי מיין אייגענע עקזיסטענץ? אבער אין דער אמת'ען האַבען
מיר צו טאן מיט אַביעקטען פון גאָר אן אנדערע ספּערע, מיט עפעס
העכערס, וואָס ליגט פאַרבאָרגען הינטער אַט די אַלע זאַכען און באַ-
גריפען, און וואָס רייסט זיך ארויס דורך זיי אין דרויסען, ווי דאָס
פייער דורך די עפענונגען פון אן אויווען. מענשען אַפּערען מיט זיך
צוליב עפעס מעטאפיזישעס, וואָס אַנטפּלעקט זיך צו איינעם דאָ און
אן אנדערען — דאָרט. איינער דערקענט עס, ווען ער קוקט אַריין אין
די אייגען פון א קינד, אן אנדערען שטעלט עס אַפּ אין דעם בעטענדען
זשעסט פון אן אַרימאָן. און די וויסענשאַפט, דאָס פאַטערלאַנד און
אַט די אַלע אידעען זענען ניט קיין אבסטראַקטע באַגריפען, ווי זיי

ערשיינען פאר דעם עמפירישען בליק — פאר דעם שעפערישען ווילען זענען זיי א קאנקרעטע, מעטאפיזישע ווירקליכקייט.

ווי דעם לעבענסדראנג אנטשפערעכט אן עמפירישע ווירקליכקייט, אזוי אנטשפערעכט דעם עמישען דראנג — א ווירקליכקייט פון א בא-זונדער מין, און די לעצטע איז פאר אט דעם דראנג דער מאטעריאל פאר טעטיגקייט, דער געגענשטאנד פון שטרעבען. א דראנג, וואס איז געווענדט אין אן אנדער זייט, זעצט פאראויס אנדערע באשטי-מונגען און אנדערע קריטעריומס. אבער די אביעקטען פון דער דא-זיגער ספערע דארפען אויך באשטימען דעם דראנג אין דער פארם פון היפאטעטישע אימפעראטיווען. כלויז אין זיי קיינען די אומקלארע מעג-ליכקייטען פון דעם עמישען דראנג אנטפלעקט צו ווערען א באשטימט-קייט. און די ענדגילטיגע באשטעטיגונג פון דער מעטאפיזישער רעאל-קייט ליגט אין דער פארווירקליכונג פון דעם עמישען דראנג. דא, פונקט ווי אין דער ספערע פון דעם עמפירישען, באדייט די רעאל-קייט ניט עפעס אנדערש, ווי די באדייטאמקייט פון אזוינע באשטי-מענדע אימפעראטיווען. זי ערקלערט, אז ווען מען פאלגט זיי (די אימפעראטיווען), ווערט אונזער דראנג באפרידיגט. דעריבער, כאטש דער גלייבען אין דער רעאלקייט נויטיגט זיך שטענדיג אין פראלעפטיר-שע קריטעריומס, שעפען די לעצטע זייער קראפט פון די ענדגילטיגע באשטעטיגונגען, וואס ווערען געגעבען דורך דער פארווירקליכונג פון דעם אינסטינקט, און ווערען שטענדיג דורך זיי קאנטראלירט און קא-רעגירט. „די ערפארונג“ אנטפלעקט אונז דעריבער די דאזיגע מע-טאפיזישע וועלט פונקט אזוי, ווי די אנדערע וועלט, און אין אן ענלי-כען זין. זי ווערט ניט געבויט דעדוקטיוו. צו שטרעבען זי צו באוויי-זען, איז פונקט ווי „דאס באווייזען די עקזיסטענץ פון גאט“, ניט ווע-ניגער אומזיניג, ווי צו באווייזען די עקזיסטענץ פון דער געוועהנליכער אויסערליכער וועלט. מען קאן ניט באווייזען די רעאליטעט, מען קאן זי כלויז באנעמען דורך דער ערפארונג און באפרידיגונג פון דעם דראנג. אהן דעם עמישען אינסטינקט, פונקט ווי אהן דעם לעבענס-אינסטינקט, איז ניטא קיין עמפירישע ווירקליכקייט. פאר דעם, וואס אין אים לעבט ניט דער עמישער דראנג, קען מען אט די העכערע

בראדער קריסטיאנסען

וועלט ניט אנטפלעקען דורך באווייזען. ער נויטיגט זיך אויך אין איר ניט, מחמת איר גאנצער זין באשטעהט אין דינען אלס ספערע פאר דער פונאנדערוויקלונג פון דעם עמישען דראנג. אלץ „די וועלט“ טען פון ערפארונג“ ערשיינען אויף אזא אופן ביידע וועלטען, די מע-טאפיזישע, פינקט ווי די פיזישע. און אויב מיר ווענדען פונדעסט-וועגען אן בלויז צו דער לעצטער דאס ווארט עמפיריש, איז דאס נאך דערפאר, וואס אט דער אויסדרוק אין דורך לאנגען געברויך אזוי ענג פארבונדען מיט דעם דאזיגען געביט, אז דער אורשפרינגליכער זין פון דעם ווארט איז שוין לאנג פארלארען געגאנגען אין דער געוועהנליכער אנטקעגענשטעלונג.

און אויב דעם מענשענס ווילען שטעלט ניט פאר מיט זיך פון דער נאטור — ווי ביי דער חיה — א ניט צוריסענע נאנצקייט, נאך איז צושפאלטען אויף צוויי, דאן לעבט טאקע דער מענש גלייכצייטיג אין צוויי וועלטען. און ווען איין דראנג באהערשט דעם צווייטען ווי א מיטעל און אונטערווארפט אים צו זיך, ווערט איין וועלט דערהויר בען איבער דער אנדערער לויט איר ווערדע. אט פארוואס און אט איז וואס פאר א זין מיר באצייכענען זי אלס „איבער-עמפיריש“. זי האט נאך ניט צו טאן מיט די „זאכען אין זיך“; ווי די אנדערע וועלט ווערט זי געגעבען אין דער ערפארונג און איז א ווירקירליכקייט פ א ר דעם סוביעקט. דאס איז ניט יענע ווירקירליכקייט, איז וועלכער דער מענש טרעט אריין ערשט נאכדעם, ווי ער האט זיך באפרייט פון די קייטען פון דעם עמפירישען זיין, ניט די וועלט, וואס ערווארט אים, ניט עפעס יענע-זייטיגעס אין צ י י ט. ניין, די דאזיגע וועלט, מיט וועלכע די עטיש-אויטאנאמע אקציע קומט אוממיטעלבאר אין בארירונג, ווי עס איז דער פאל מיט דער טעטיגקייט פון דעם לעבענס-אינסטינקט אין דער עמפירישער וועלט, איז אן אמת'ע וועלט פאר יעדער דערגרייכונג פון עמישען שאפען.

אבער האבען מיר ניט גערעדט וועגען אט דער איבער-עמפירישער וועלט, ווי וועגען עפעס ווייטען און אומבאקאנטען? דארהי זי זיך ניט אנטפלעקען קלאר און דורכזיכטיג פאר יעדען עמישען שטרעבען, ווי עס ענטפלעקט זיך די זינליכע וועלט פאר יעדען לעבעדיגען ווע-

קונסט

זען? די אורזאד, פארוואס זי איז אונז אזוי פרעמד, פארוואס מיר באגרייפן קיין, אז מיר באזיצען זי. פארוואס מיר ווייסען נישט, ווי ווייט זי פארשפרייט זיך, און וואס עס איז מיט איר פארבונדען — די דאזיגע אורזאד ליגט מסתמא אין דעם, וואס דער עטישער אינסטינקט שטעהט ס'רוב אפ אין זיין אנטוויקלונג פון דעם לעבענס-אינסטינקט, און ווערט פארדרענגט פון דער העטעראנאמישער ערפאלג-מאראל. צו ליב דער לעצטער שעמען זיך פילע פאר דעם עטישען און זיי זוכען זיך צוצופאסען צו דעם אוטיליטארישען. אזוי פאסט זיך די העכערע וועלט צו צו דער עמפירישער: דאס געטליכע דארף קומען צו הילף אין די צרות פון לעבען, נעמען אויף זיך ערבות פאר דעם אוטיליטארישען בוי פון די ווערטען; דורך הבטחות און דראהונגען דארף די גאט הייט זיך זארגען וועגען דעם, אז יעדער זאל לעבען פאר דעם נוצען פון דעם אנדערען, זי דארף צופאסען דעם העטעראנאמישען אלטער איזם פון דער מאראל צו דעם עגאאיזם פון דעם יחיד. „למען יאריכו ימיר על האדמה“ (אז עס זאל דיר זיין גוט און דינע טעג זאלען פאר לענגערט ווערען אויף דער ערד). דערמיט ווערט די איבערזינליכע וועלט בארויבט פון איר אייגענארטיגקייט.

אבער די שטארקסטע שטערעניש פאר דער קלארער צוגענגליכ-קייט פון דער מעטאפיזישער וועלט ליגט אין די רעליגיעזע מיטען. אין וועלכע די פאנטאזיע טראגט זיך אוועק איבער די גרענעצען פון יעדער ערפארונגס-ווארשיינליכקייט און באשאפט א שאטען-וועלט, וואס איז פול מיט פרעטענזיעס, וואס גיט אן ענטפער, נאך איידער עס איז ענטשטאנען א פראגע, און דער'הרג'עט דערמיט די באדערפע-ניש גופא צו שטעלען פראגען. געווען צייטען, ווען די שאפונג אויפ'ן געביט פון מיטאלאגיע האט דערשטיקט די דערקענטעניש גופא פון דער עמפירישער ווירקליכקייט. איצט ווערט אט די מיטען-שאפונג צוריקגעשטויסען דורך דער סיסטעמאטישער ארבייט פון די פארשער. אבער אין אנגעזיכט פון דער רייכקייט פון רעליגיעזע מיטען שיינען די ווינציגע דאטען פון אונזער עטישער ערפארונג צו זיין אזוי ארים, אז די מענשען שטימען ניט גערן איין צו באגרעניצען זיך מיט דעם קרייז פון אוממיטעלבארער ווארשיינליכקייט. די האפנונג אויף א

בראָדער קריסטיאָנסען

שטארקער אויפֿלעבונג און צונויפֿבֿינדונג פֿון די עמישע כוחות אין אַזוי שוואַך, אז דערוויל קען מען אפֿילו ניט טראַכטען וועגען דער באַ-זייטיגונג פֿון די מיטען צוליב אַ קלאַרער דערקענטעניש פֿון דער מע-טאפֿיזישער וועלט. דאָס, וואָס איז פֿאַר דעם לעבענס־דראַנג דער ענד-ציל און דאָס העכסטע גוט, ווערט דורך דעם עמישען דראַנג פֿאַרוואַנ-דעלט אין אַ מיטעל. דאָס לעצטע שאַנעוועט ניט דעם ערשטען און איז אים מקריב אין נאָמען פֿון עפעס אנדערש. דאָס באַשטימט די יעראַרכיע פֿון די דראַנגען און פֿון די ספֿערען, וואו זיי ווויזען זיך אַרויס, פֿון די צוויי ווירקליכקייטס־וועלטען. דער זעלבער מאַמענט באַדינגט אויך דעם ווידערשפּורד פֿון די פֿאַרמען פֿון זייער פֿאַרווירקליכונג פֿאַר דעם סוביעקט. די פֿאַרווירקליכונג פֿון דעם לעבענס־דראַנג איז די זעלבסט־באַהויפטונג פֿון דעם סוביעקט. דער דאָזיגער אַקט פֿון פֿאַר-ווירקליכונג צייכענט זיך אויס מיט אינערליכער גאנצקייט און מיט דעם פעלען פֿון דיסאַנאַנסען. פֿאַרקערט: מיט דעם עמישען דראַנג איז פֿאַרבונדען די זעלבסט־פֿאַרלייקענונג פֿון דעם סוביעקט: אַ זעלבסט־פֿאַרגעסונג, וואָס שאַנעוועט זיך ניט, וואָס גיט זיך אָפֿ אין נאָמען פֿון אַן אנדערע ציל, דער איבערריס פֿון דער אינדיווידועלער עקזיסטענץ אין נאָמען פֿון אַ צונויפֿגיסונג מיט אַן איבעראינדיווידו-עלער איינהייט. אויף אַזאַ אופן ליגט אַ שפּאַלטונג אין דער פֿאַר-ווירקליכונג גופא פֿון דעם עמישען אינסטינקט: דער סוביעקט געהט אונטער און זיגט צו גלייכער צייט. די דאָזיגע פֿאַרבינדונג איז ניט צופֿעליג. איינס ברענגט נאָך זיך על פֿי נויט דאָס צווייטע: דער זיג ווערט דערגרייכט דורך זעלבסט־פֿאַרלייקענונג. אין אַט דעם ווידער-שפּורד צווישען דער אינערליך־גאנצער און דער צושפּאַלטענער פֿאַרם פֿון פֿאַרווירקליכען די אינסטינקטען, איז אין דעם אונטערשייד צווי-שען דער נידריגער ספֿערע פֿון זייער פֿונאַנדערוויקלונג און דער הע-כערער, האבען מיר אָפּגעזוכט וויכטיגע מאַמענטען פֿאַר אונזער עס-טעמישער פֿראַבלעם.

קונסט

מיר האבען זיך אפגעשטעלט דערויף, אז די עסטעטישע איבער-
לעבונג קאן אויסגעמייטשט ווערען אלס די שיינבארקייט, אין וועל-
כער עס אנטפלעקען זיך די דראנגען. דער וואס פארטיפט זיך אין
דער קאנטעמפלאציע פון א קונסט-ווערק, האבען מיר געזאגט, פיהלט
אויף זיך די ערפילונג פון א פרעמדען ווילען. דערפאר דארף ער אויך
אנהאלטען א „גייט-פאראינטערעסירטע“ רוחיגקייט, כדי די אייגענע
באוועגונגען פון זיין ווילען זאלען ניט זיין קיין שטערעניש מיט זייער
אריינדרינגונג אין דעם שפיל פון די אנשטרענגונגען און אויסלאדונג-
גען. דער עסטעטישער אביעקט איז פון א טעלעאלאגישער סטרוק-
טור. זיינע עלעמענטען, די שטימונג-אימפרעסיעס דארפען זיין
דינאמיש צוזאמענגעלייגט צווישען זיך, און דארפען אנטשפרע-
כען א באוועגונג, וואס איז געווענדט צו איין ציל. אין אויף אזא אופן
קאנען מיר ביי דער אויפפאסונג פון אַט די שטימונג-אימפרעסיעס איר
בערלעכען אלע יענע פארשידענארטיגע שפירונגען פון אקטיווקייט,
אנשטרענגונג, הינדערנישען, ווידערשטאנד, הילף, קאמף, אויסשע-
פונג אדער זיג, וואס באגלייטען און כאראקטעריזירען געוועהנליך אין
דער זעלבער פאָרם און אין דערוועלבער ריי-פאלגונג אונזער אייגענע
אקטיווקייט.

דאס קאן מען זאגען וועגען יעדען אביעקט פון עסטעטישער
קאנטעמפלאציע, וואס פרעטענדירט נאָר אויף א געוויסען ווערט, אלץ
איינס, צו אַט די פרעטענזיע איז באַרעכטיגט אָדער ניט. מיט אַנדער-
רע ווערטער: דאס קאן געזאָגט ווערען וועגען יעדען אביעקט, וועגען
וועלכען עס איז נאָר מעגליך די פראגע פון עסטעטישען ווערט. מיר
קאנען ניט ארויסטראָגען קיין עסטעטישען אורטייל, ניט קיין פאזי-
טיווען, ניט קיין נעגאטיווען, וועגען קיין שום ווערק, אויב מיר האָ-
בען זיך ניט אָפגעגעבען דעם איינפלוס פון זיינע שטימונג-אימפרע-
סיעס, און ניט געווענדט אונזער אויפמערקזאמקייט לויט אזא ריכ-
טונג, אז אַט די אימפרעסיעס זאלען אריינטרעטען אין א טעלעאלא-
גישער פארבינדונג. די טעלעאלאגישע סטרוקטור איז נויטווענדיג פאר
דער עסטעטישער „אביעקטיווקייט“ ד. ה. פאר דער מעגליכקייט אָפ-
צושאצען.

בראדער קריסטיאנסען

אבער וועלכע אביעקטען באזיצען א פאזיטיווען ווערט?
עס איז קלאר פון ערשטעם בליק, אז דער באדינג פון א פאזיטיווען
ווערט דארף זיין דאס פאלגענדע: אז די פאסיווע איבערלעבונג פון
דעם דראנג זאל זיך ענדיגען מיט זיין פארוויי קליכונג.
צי דער אקט פון דער פארווירקליכונג איז דער איינציגער באדינג פון
דעם פאזיטיווען ווערט — וועגען דעם וועלען מיר דערווייל ניט רע-
דען. אבער פאר אונז האבען זיך אנטפלעקט צוויי פארמען פון פאר-
ווירקליכונג: איינע וואס איז כאראקטעריסטיש פאר דעם לעבענס-
דראנג, און א צווייטע, וואס איז כאראקטעריסטיש פאר דעם עמיש-
העראאישען דראנג. דעריבער דארפען די עסטעטישע ווערטען — אויף
וויפיל זיי ווערען באדינגט דורך דעם אקט פון פארווירקליכונג — צע-
טיילט ווערען אויף צוויי גרופען. דאס כאראקטעריסטישע פון איי-
נער איז די גאנצקייט; דאס כאראקטעריסטישע פון דער צווייטער
גרופע — די צעשפאלטענקייט פון דעם פארווירקליכונגס-אקט, וואס
מיר האבען געשילדערט. און יעדער עסטעטישער אביעקט, וויבאלד
די פארווירקליכונג איז א באדינג פון פאזיטיווען ווערט, דארף אריין
אין איינער אדער אין דער אנדערער פון אט די צוויי גרופען. די צוויי-
טע גרופע איז אבער ניט אזוי האמאגעניש, ווי די ערשטע, און מאכט
פון אירע מאדוסען דערנעהנטערען זיך צו דער ערשטער. דער קאנ-
פליקט פון די דראנגען קאן זיך דאך ארויסווייזען מיט א פארשידע-
נער קראפט. אין געוויסע פאלען קאן ער כמעט פארשווינדען, פונקט
ווי אויך ביי דער זעלבשטענדיגער אקטיווקייט פון דעם עמישען דראנג
באקומען די לעבענס-אינטערעסען ניט אלע מאל דעם זעלבען שאר-
פען ווידערשטאנד; און אט די גרופע שטעלט מיט זיך פאר א גאנצען
לייטער אונטערשידען — אנהויבענדיג פון איר דערנעהנטערונג צו
דער ערשטער גרופע און ענדיגענדיג מיט א געוואלטיגען מהלך פון
איר.

מיר האבען אנגעצייכענט צווייערליי פארבינדונגען צווישען די
שטימונג-אימפרעסיעס: דינאמישע פארהעלטענישען און א קווא-
ליטעטישע.

